

REFORMÁTUS
KALENDÁRIUM
A 2015.
ESZTENDŐRE

REFORMÁTUS KALENDÁRIUM
A 2015. ÉVRE

REFORMÁTUS KALENDÁRIUM A 2015. ÉVRE

KIADJA
A KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET

A kalendáriumot szerkesztette:

Bereczki András
paptamási lelkipásztor

Korrektor:

Wagner Erik

Tördelőszerkesztő:

Petrikó Ildikó

Címlapon:

A bihari református templom

Hátlapon:

Bartók Béla

A hely, ahol élsz megrendült-e veled?

„Amint könyörögtek, megrendült az a hely, ahol együtt voltak, megteltek mindnyájan Szentlélekkel, és bátran hirdették Isten igéjét.” (ApCsel 4,31)

Az idők határán csendesedjünk el, vizsgáljuk meg önmagunkat és kérdezzünk bátran. Illik nekünk így lezárni az amúgy is eltelt évet, és így készülni a kegyelemből érkezőre. A fent idézett ígérés a tanítványokért imádkozó gyülekezet élményét rögzíti, amikor a hely megrendült, ugyanakkor a Szentlelket, és az igehirdetésre szóló bátorságot ajándékként elnyerték.

Nem tévedhetek, ha kijelentem, a mi életünk helye is gyakran volt a megrendülésnek, a váratlan rengéseknek, akár földrengésszerű félelemmel érkező térsége. A földünkön elterjedő keresztyénüldözés 21. századi változata felülmúl minden embertelenséget, amit eddig hallottunk vagy elképzeltünk. A teremő Isten életszabályozó parancsai nyomán kialakult erkölcs és becsület, valamint az ezekből fakadó viselkedés már nemcsak az istentagadók között, hanem még keresztyénnek látszó közegekben is nyilvánosan és gátlástalanul kerülendők. A keresztyén szó jól csengő jelző volt, mára veszélyes melléknév lett. Úgy tűnik, hogy egyeseknek Istenünk a modern világban kikerülhető, meghazudtolható, vagy éppen letagadható. Nem bújhatunk meg, és nem igazolhatjuk az éppen újból éledni látszó divatot, amelynek zászlaja arról lengedez, hogy a mindenható ember mindenekfelett, mindent megtehet. Mégis, ha Isten népe, Krisztus gyermekei térségvesztők, megaláztak és halálveszélybe kerülnek, akkor először önmagukban kell az okokat tisztázniuk. A kérdés egyszerű, a válasz nehezebben fogalmazódik meg. Mitől rengett a hely, ahol élsz, mitől remegett a szíved csillapíthatatlan félelmeid között, mitől borzongott minden veled együtt? Bizony, a hely a testvérek közötti gyűlölet miatt reng, amitől felbátorodnak a mai üldözők. A szív mérsékelhetetlen szorongása a lelkiismeret elszennyeződésétől származik. Borzongunk mindannyian kollektív nagy tehetetlenségünk erőtlenségében. A keresztyén közösségünk ilyen rengések, remegések között veszteségeket szenved. Elveszíthetjük önbecsülésünket, tájékozódásunkat, erőforrásunkat. Ellenségeink fejünket veszik, értékeinket rabolják el, árulókat fizetnek meg.

Szükségünk van arra, hogy a hely, ahol élünk teljesen más okok miatt megrendüljön. Szent rendületre van szükség és lehetőség. Isten nagy és kifejezhetetlen szeretete abban van, hogy a halmozott múltbéli hibák ellenére esélyt teremtsz számunkra. Nem mi döntünk az új év ígérgetései között, kimagyarázott vétkek után, hogy ezután jobbak

leszünk. Mi csak azt tehetjük, hogy a megajánlott jobbat komolyabban akarjuk, kérjük és elfogadjuk.

Amint a tanítványok és testvéreik könyörögtek, mássá lett a hely. Bár remegett minden és mindenki, de a változás megszentelte az addig aggodalom földjét, és lett, Isten jelenlétének, közelségének és áldó munkájának a tere. A hirtelen érkezett változást előidéző erőáram azonnali reakciót váltott ki. Először rögtön megszüntette a hosszadalmas, mozdulatlanságra ítélt, gyümölcstelen életformát. Másodszor, az addigi tehetetlenséget és tanácstalanságot haladéktalanul a döntés és cselekvés váltotta fel. Megremegett a föld, de a reszkető szív is, és válaszlépésre kényszerült a lélek. A könyörgés ma is kiváltja ezt a folyamatot. Gondoljunk a kétségbeesett ember imájára, a halállal viaskodó élni vágyó könyörgésére, vagy szereteteinkért szorongó fohászokra. Ma többre kell jutnunk! Nem a későn ébredők utolsó utáni alkalomra hagyott heves imáira kell berendezkednünk, hanem a szüntelen imádkozó létforma hűségesen kitartó életformájára. Fájdalmat okoz, mégis ki kell mondanunk, az elfeledett imádságok miatt van annyi bánat, annyi rémség, annyi bizonytalanság. Isten szent teret és szent időt jelölt ki, illik nekünk megtalálnunk ezeket.

Ahol együtt vannak Isten gyermekei, ott megjelenik a Szentlélek és az Ige. A nagy egységet óhajtó világ kritikája cseng ki ebből a kijelentésből. Még a testvérek sem tudnak együtt lenni. Ha gyenge a gyülekezeti egység, ha a felekezeti összetartás sánta, ha a keresztyénség összhangja hamis, ott az együttlét, tartalom nélküli forma, mely könnyen sérül, és küldetését szem elől téveszti. A testvérek hiteles közössége motiválja a valahová tartozást keresők igényét. Nagy felelősségünk, hogy a valahova tartozni vágyók valóban értékhordozó közegbe jussanak. Ifjaink, gyermekeink sorsa, unokáink, utánunk sorakozó generációk a mi imádkozó összetartozásunk eredményei is.

Kedves Testvéreim! Egyenként bennünket szólít meg Isten. Te és én azért halljuk ezeket a mennybéli gondolatokat, mert bennünket alkalmasnak talál Urunk arra, hogy imádkozó egységes közösséget alkossunk. Képesek vagyunk megrendíteni a környezetünket. Téged és engem Szentlélek-elfogadónak talál, és az Ige megbecsülőjének, Krisztus követőjének.

Legyünk bátrak a következő esztendő minden napján! Hadd kívánjunk egymásnak Istennel haladó áldásban gazdag, egészségben bőséges Újévet!

Nagyvárad, 2015. január 1.

A békeesség kötelékében,

CSÚRY ISTVÁN
püspök

Szánd meg Uram Isten!

*Mi, Te Szent Felségednek bűnös fia-leányai,
kik itt e siralomnak völgyében nyomorgunk,
alázatosan könyörgünk,
szánd meg Uram Isten, és elégeld meg immár
ennyi sok időtől fogva való nyomorúságinkat és bujdosásinkat,
rettegésinket, kárvallásinkat,
és vedd el rólunk a nagy ínséget, félelmet, rettegést, bujdosást
és az ellenségnek éles fegyverét,
hiszen mi vagyunk Úr Isten a te választott népeid, akikért a te
szerelmes Fiadat szörnyű halálra adtad,
azért ne hadd elmerülni a te kicsiny hajódat,
ha immár megváltottad.*

*Emeld fel inkább Seregeknek Ura Istene a te
Anyaszentegyházadnak zászlóját,
és ne hagyd mi rajtunk hatalmat venni az ellenségnek,
és ne engedjed a te Szent Fiadnak ártatlan vérével épített szőlőt
és szép örökségedet prédául és ragadományul a
kegyetlen vadkanoknak és vérszopó farkasoknak.
Ne hadd Úr Isten országunkat is immáron tovább pusztítani,
és nemzetségünket elfogyatni az idegeneknek,
kiknek minden szándékok és igyekezetek ezen vagyon,
hogy minket szintén eltöröljenek e földről,
és a Te igaz ismeretedet teljességgel kigyomlálják közülünk.*

Ámen!

Filepszállási Gergely imája – Tornyosnémeti református lelkész (17.század)

Január

BOLDOGASSZONY HAVA

1	Csütörtök	Újév, Fruzsina	Péld 5	Jn 3,22–30
2	Péntek	Ábel, Ákos	Péld 6,1–19	Jn 3,31–36
3	Szombat	Benjámin, Genovéa	Péld 6,20–35	Jn 4,1–10

Az én parancsolatimat tartsd meg, és élsz; és az én tanításomat mint a szemed fényét. Péld 7,2

4	Vasárnap	Angéla, Titusz, Leona	Péld 7	Jn 4,11–18
5	Hétfő	Simon, Árpád, Edvárd	Péld 8,1–21	Jn 4,19–26
6	Kedd	Gáspár, Menyhért, Boldizsár	Péld 8,22–36	Jn 4,27–30
7	Szerda	Attila, Etele, Ramóna	Péld 9	Jn 4,31–38
8	Csütörtök	Gyöngyvér	Péld 10,1–17	Jn 4,39–42
9	Péntek	Marcell	Péld 10,18–3	Jn 4,43–452
10	Szombat	Melánia, Vilma, Vilmos	Péld 11,1–16	Jn 4,46–54

*Ezt amint látta Jézus, hogy ott fekszik, és megtudta, hogy már sok idő óta úgy van; monda néki:
Akarsz-e meggyógyulni? Ján 5,6*

11	Vasárnap	Ágota, Baltazár, Barna	Péld 11,17–31	Jn 5,1–9
12	Hétfő	Ernő, Erna, Tatjana	Péld 12	Jn 5,10–18
13	Kedd	Veronika, Vera	Péld 13,1–14	Jn 5,19–23
14	Szerda	Bódog	Péld 13,15–25	Jn 5,24–30
15	Csütörtök	Lóránt, Loránd	Péld 14	Jn 5,31–36
16	Péntek	Dániel, Gusztáv	Péld 15,1–19	Jn 5,37–47
17	Szombat	Antal, Antónia	Péld 15,20–33	Jn 6,1–15

Bizzad az Úrra dolgaidat, akkor teljesülnek szándékaid. Péld 16,3

18	Vasárnap	Piroska	Péld 16,1–15	Jn 6,16–21
EGYETEMES IMAHÉT				
19	Hétfő	Sára, Márió, Máriusz	Péld 16,16–33	Jn 6,22–27
20	Kedd	Fábián, Sebestyén	Péld 17,1–12	Jn 6,28–34
21	Szerda	Ágnes	Péld 17,13–28	Jn 6,35–40
22	Csütörtök	Vince, Artúr, Dormand	Péld 18	Jn 6,41–51
23	Péntek	Rajmund, Zelma, Emese	Péld 19,1–9	Jn 6,52–59
24	Szombat	Timót, Henrik	Péld 19,10–25	Jn 6,60–65

Ne mondd: bosszút állok rajta! Várjad az Urat, és megszabadít téged! Péld 20,22

25	Vasárnap	Pál, Bottyán	Péld 20	Jn 6,66–67
26	Hétfő	Vanda, Paula	Péld 21	Jn 7,1–13
27	Kedd	Angelika, Angyalka	Péld 22,1–16	Jn 7,14–24
28	Szerda	Károly, Karola, Tamás	Péld 22,17–29	Jn 7,25–30
29	Csütörtök	Adél, Eta, Emőke, Léda	Péld 23,1–28	Jn 7,31–36
30	Péntek	Martina, Gerda, Noémi	Péld 23,29–35	Jn 7,37–39
31	Szombat	Lehár, Marcella	Péld 24	Jn 7,40–53

Feljegyzések

*„Az idő - Túl lassú azoknak, akik várnak,
túl gyors azoknak, akik félnek,
túl hosszú azoknak, akik gyászolnak,
túl rövid azoknak, akik örvendnek.
Ám azoknak, akik szeretnek,
az idő nem számít.”*

(Henry van Dyke)

Február

BÖJTELŐ HAVA

*Mint az arany alma ezüst tányéron:
olyan a helyén mondott ige!
Péld 25,11*

1 Vasárnap	Ignác, Virginia	Péld 25,1–20	Jn 8,1–11	
2 Hétfő	Karolina, Apor	Péld 25,21–28	Jn 8,12–20	
3 Kedd	Balázs, Nimród	Péld 26,1–12	Jn 8,21–29	
4 Szerda	Csege, Ráhel	Péld 26,13–28	Jn 8,30–36	
5 Csütörtök	Ágota, Ingrid	Péld 27,1–10	Jn 8,37–47	○
6 Péntek	Dorottya, Dóra, Dorka	Péld 27,11–27	Jn 8,48–59	
7 Szombat	Tódor, Rómeó	Péld 28	Jn 9,1–12	

*Mikor nincs mennyei látás, a nép elvadul; ha pedig megtartja a törvényt, oh mely igen boldog!
Péld 29,18*

8 Vasárnap	Aranka, Jutocsa	Péld 29	Jn 9,13–17	
9 Hétfő	Abigél, Alex	Péld 30	Jn 9,18–23	
10 Kedd	Elvira	Péld 31	Jn 9,24–34	
11 Szerda	Bertold, Dezső	Ez 1,1–14	Jn 9,35–38	
12 Csütörtök	Lídia, Livia	Ez 1,15–28	Jn 9,39–41	☾
13 Péntek	Levente, Ella, Linda	Ez 2	Jn 10,1–5	
14 Szombat	Bálint, Valentin	Ez 3,1–15	Jn 10,6–10	

*Én vagyok a jó pásztor; és ismerem az enyéimet, és engem is ismernek az enyéim.
Jn 10,14*

15 Vasárnap	Kolos	Ez 3,16–27	Jn 10,11–15	
16 Hétfő	Julianna, Lilla, Samu	Ez 4	Jn 10,16–21	
17 Kedd	Donát	Ez 5	Jn 10,22–30	
18 Szerda	Zenkő, Bernadett	Ez 6	Jn 10,31–42	
19 Csütörtök	Zsuzsanna	Ez 7	Jn 11,1–16	●
20 Péntek	Aladár, Álmos	Ez 8	Jn 11,17–32	
21 Szombat	Eleonóra, Norina	Ez 9a	Jn 11,33–44	

*Monda néki Jézus: Nem mondtam-é néked, hogy ha hiszel, meglátod majd az Istennek dicsőségét?
Jn 11,40*

22 Vasárnap	Gerzson, Zétény	Ez 10	Jn 11,45–52	
BÖJTŐFŐVASÁRNAP				
23 Hétfő	Alfréd, Mirtil	Ez 11	Jn 11,53–57	
24 Kedd	Mátyás, Jázmin, Eunike	Ez 12	Jn 12,1–11	
25 Szerda	Géza	Ez 13	Jn 12,12–19	☾
26 Csütörtök	Edina	Ez 14,1–11	Jn 12,20–26	
27 Péntek	Ákos, Bátor	Ez 14,12–23	Jn 12,27–33	
28 Szombat	Elemér	Ez 15	Jn 12,34–36	

Feljegyzések

*„Ha be akarsz pillantani az emberek
lelkébe és meg akarsz ismerni valakit, ne azt
figyeld, hogyan beszél, hallgat, sír, vagy hogy
megmozgatják-e a nemes eszmék, hanem azt,
hogyan nevet. Aki szívből tud kacagni, jó
ember.”*

(Dosztojevszkij)

Március

BÖJTMÁS HAVA

Megvakította az ő szemeiket, és megkeményítette az ő szívöket; hogy szemekkel ne lássanak és szívökkel ne értsenek, és meg ne térjenek, és meg ne gyógyítsam őket. Jn 12,40

1 Vasárnap	Albin, Albina, Gyopár	Ez 16,1–35	Jn 12,37–43
BIBLIAVASÁRNAP			
2 Hétfő	Lujza, Dalma	Ez 16,36–52	Jn 12,44–50
3 Kedd	Kornélia, Nelli	Ez 16,53–63	Jn 13,1–11
4 Szerda	Kázmér, Zorán	Ez 17	Jn 13,12–20
5 Csütörtök	Adorján, Adrián	Ez 18,1–20	Jn 13,21–30 ○
6 Péntek	Inez, Leonóra	Ez 18,21–32	Jn 13,31–35
7 Szombat	Tamás, Tomaj	Ez 19	Jn 13,36–38

Én, az Úr, vagyok a ti Istenetek! Az én rendelkezéseimet kövessétek, az én törvényeimhez igazodjatok, és azokat teljesítsétek! Ez 20,19

8 Vasárnap	Zoltán	Ez 20,1–31	Jn 14,1–6
9 Hétfő	Franciska, Fanni	Ez 20,32–44	Jn 14,7–11
10 Kedd	Ildikó, Melissza	Ez 21,1–22	Jn 14,12–14
11 Szerda	Szilárd, Borsika	Ez 21,23–37	Jn 14,15–21
12 Csütörtök	Gergely, Gergő	Ez 22	Jn 14,22–24
13 Péntek	Krisztián, Ajtony	Ez 23,1–21	Jn 14,25–31 ☾
14 Szombat	Matild, Tilda	Ez 23,22–49	Jn 15,1–8

Ezeket beszéltem néktek, hogy megmaradjon ti bennetek az én örömem és a ti örömetek beteljék. Jn 15,11

15 Vasárnap	Kristóf, Perenna, Lukrécia	Ez 24,1–14	Jn 15,9–11
NEMZETI ÜNNEP			
16 Hétfő	Henrietta, Vidor, Lujza	Ez 24,15–27	Jn 15,12–17
17 Kedd	Gertrúd, Patrik	Ez 25	Jn 15,18–27
18 Szerda	Sándor, Ede	Ez 26	Jn 16,1–4a
19 Csütörtök	József, Bánk, Józsa, Jozefina	Ez 27	Jn 16,4b–11
20 Péntek	Koppány, Klaudia, Alexa	Ez 28	Jn 16,12–15 ●
21 Szombat	Benedek, Bencze, Napsugár	Ez 29	Jn 16,16–23a

És azon a napon nem kérdeztek majd engem semmiről. Bizony, bizony mondom néktek, hogy a mit csak kérni fogtok az Atyától az én nevemben, megadja néktek. Jn 16,23

22 Vasárnap	Izolda, Beáta, Lea	Ez 30	Jn 16,23b–28
23 Hétfő	Emőke, Botond	Ez 31	Jn 16,29–33
24 Kedd	Gábor, Karina	Ez 32	Jn 17,1–5
25 Szerda	Irén, Írisz, Csillag	Ez 33,1–20	Jn 17,6–19
26 Csütörtök	Emánuel, Larissza	Ez 33,21–33	Jn 17,20–26
27 Péntek	Hajnal, Alpár	Ez 34	Jn 18,1–11 ☽
28 Szombat	Gedeon, Johanna	Ez 35	Jn 18,12–18

Ti pedig, Izráel hegyei, neveljétek ágaitokat és hozzátok gyümölcsötöket az én népemnek, Izráelnek, mert közel vannak, hogy haza jöjjenek. Ez 36,8

29 VIRÁGVASÁRNAP	Augusztá, Jónás, Márk	Ez 36,1–21	Jn 18,19–23
30 Hétfő	Zalán, Amadé	Ez 36,22–38	Jn 18,24–27
31 Kedd	Árpád, Benő, Benjámin	Ez 37	Jn 18,28–32

Feljegyzések

*„Ha a kisebb nemzetek a nagyhatalmak
általi elnyeletéstől meg nem óvhatnak,
Európában nem lesz szabadság, nem lesz
nyugalom, csak nagyravágási, túlsúlyra
törekvési vetélkedések lesznek egyfelől,
másfelől örökös konspirációk.“*

(Kossuth Lajos)

Április

SZENT GYÖRGY HAVA

1 Szerda	Hugó	Ez 38	Jn 18,33-40	
2 Csütörtök	Áron	Ez 39	Jn 19,1-16a	
3 Nagypéntek	Buda, Richárd, Keresztély	Ez 40,1-27	Jn 19,16b-30	○
4 Szombat	Csaba, Ambrus, Izidor	Ez 40,28-49	Jn 19,31-42	

*Elméne Mária Magdaléna, hirdetvén a tanítványoknak, hogy látta az Urat,
és hogy ezeket mondotta néki. Jn 20,18*

5 Húsvétvasárnap	Vince, Kocsárd	Ez 41,1-12	Jn 20,1-18	
6 Húsvéthétfő	Vilmos, Bíborka, Rúben	Ez 41,13-26	Jn 20,19-29	
7 Kedd	Orsolya, Ármin	Ez 42	Jn 20,30-31	
8 Szerda	Dénes, Zselyke	Ez 43,1-12	Jn 21,1-14	
9 Csütörtök	Erhard, Dusán, Döme	Ez 43,13-27	Jn 21,15-19	
10 Péntek	Zsolt	Ez 44,1-14	Jn 21,20-25	
11 Szombat	Leó, Ilma, Szaniszló	Ez 44,15-31	Gal 1,1-9	

*Bizony, a ti Istenetek, az Úr az Isten fönn a mennyben és lenn a földön.
Józs 2,11*

12 Vasárnap	Gyula	Ez 45,1-12	Gal 1,10-24	☾
13 Hétfő	Ida	Ez 45,13-25	Gal 2,1-10	
14 Kedd	Tibor, Tiborc	Ez 46	Gal 2,11-14	
15 Szerda	Tas, Emese	Ez 47	Gal 2,15-21	
16 Csütörtök	Csongor, Bernadett	Ez 48	Gal 3,1-18	
17 Péntek	Klára, Rudolf	Józs 1,1-9	Gal 3,19-22	
18 Szombat	Andrea, Ilma	Józs 1,10-18	Gal 3,23-29	●

*Tudtotokra adom, testvéreim, hogy az evangélium, amelyet én hirdettem,
nem embertől származik. Gal 1,11*

19 Vasárnap	Emma, Kocsárd	Józs 2	Gal 4,1-11	
20 Hétfő	Tivadar	Józs 3	Gal 4,12-20	
21 Kedd	Konrád, Zsombor	Józs 4,1-9	Gal 4,21-31	
22 Szerda	Csilla, Noémi	Józs 4,10-24	Gal 5,1-15	
23 Csütörtök	Béla	Józs 5	Gal 5,16-26	
24 Péntek	György, Györgyi, Debóra	Józs 6,1-21	Gal 6	
25 Szombat	Márk, Márkus, Kevin	Józs 6,22-27	Kol 1,1-8	☾

*Vétkezett Izráel, és általhágták szövetségemet is, a melyet rendeltem nekik,
mert elvettek a teljesen nekem szentelt dolgokból is. Józs 7,11*

26 Vasárnap	Ervin, Boglárka	Józs 7	Kol 1,9-23	
27 Hétfő	Zita, Gyöngyvér, Pintyő	Józs 8,1-29	Kol 1,24-29	
28 Kedd	Valéria, Nimród	Józs 8,30-35	Kol 2,1-15	
29 Szerda	Péter, Tihamér	Józs 9,1-15	Kol 2,16-23	
30 Csütörtök	Katalin, Kitty, Kata	Józs 9,16-27	Kol 3,1-4	

Feljegyzések

*„Az emberi élet legdrágább kincse az idő,
nem lehet pótolni semmivel. S aki másokat
várakoztat, időt lop el tőlük... Akármilyen
lop el, jóváteheti. De az ellopott időt nem lehet
pótolni soha, semmivel.”*

(Wass Albert: Kard és kasza)

Május

PÜNKÖSD HAVA

1 Péntek	Jakab, Fülöp	Józs 10,1–27	Kol 3,5–11
2 Szombat	Zsigmond, Zoé	Józs 10,28–43	Kol 3,12–17

És valamit tesznek, lélekbeli cselekedjétek, mint az Úrnak és nem embereknek. Kol 3,23

3 Vasárnap	Irma, Tímea	Józs 11,1–9	Kol 3,18–4,1	○
AZ ÉDESANYÁK VASÁRNAPJA				
4 Hétfő	Mónika, Flórián	Józs 11,10–23	Kol 4,2–6	
5 Kedd	Irén, Györgyi	Józs 12	Kol 4,7–18	
6 Szerda	Ivett, Frida, Tamara	Józs 13	1Thessz 1	
7 Csütörtök	Gizella, Bendegúz	Józs 14	1Thessz 2,1–12	
8 Péntek	Mihály	Józs 15	1Thessz 2,13–20	
9 Szombat	Gergely, Gerő	Józs 16	1Thessz 3,1–8	

Hogy erősekké tegye a ti szívetekeket, feddhetetlenné a szentségben, a mi Istenünk és Atyánk előtt, a mikor eljő a mi Urunk Jézus Krisztus minden ő szenteivel egyetemben. 1Thessz 3,13

10 Vasárnap	Ármin, Pálma, Mira	Józs 17	1Thessz 3,9–13	
11 Hétfő	Albert, Imola	Józs 18	1Thessz 4,1–8	☾
12 Kedd	Pongrác, György	Józs 19	1Thessz 4,9–18	
13 Szerda	Szervác	Józs 20	1Thessz 5,1–11	
14 Áldozócsütörtök	Bonifác	Józs 21	1Thessz 5,12–28	
15 Péntek	Zsófia, Denissza, Izsák	Józs 22,1–8	2Thessz 1	
16 Szombat	Mózes, Botond	Józs 22,9–34	2Thessz 2,1–12	

Nem esett el csak egy szó is mindama jó szóból, a melyet szólott vala az Úr az Izráel házának. Mindaz betelt. Józs 21,45

17 Vasárnap	Andor, Ede, Paszkál	Józs 23	2Thessz 2,13–17	
18 Hétfő	Erik, Alexandra, Szandra	Józs 24,1–15	2Thessz 3,1–5	●
19 Kedd	Ivó, Milán, Buda	Józs 24,16–33	2Thessz 3,6–18	
20 Szerda	Bernát, Hanna	1Móz 1,1–25	ApCsel 1,1–3	
21 Csütörtök	Konstantin	1Móz 1,26–31	ApCsel 1,4–11	
22 Péntek	Júlia, Rita	1Móz 2	ApCsel 1,12–14	
23 Szombat	Dezső	1Móz 3	ApCsel 1,15–26	

És mikor a pünkösd napja eljött, mindnyájan egyakarattal együtt valának. ApCsel 2,1

24 Pünkösdvasárnap	Eszter, Eliza, Vanessza	1Móz 4	ApCsel 2,1–13	
25 Pünkösdhétfő	Orbán	1Móz 5,1–6,8	ApCsel 2,14–36	☾
26 Kedd	Fülöp, Evelin	1Móz 6,9–7,24	ApCsel 2,37–41	
27 Szerda	Hella	1Móz 8	ApCsel 2,42–47	
28 Csütörtök	Emil, Csanád	1Móz 9	ApCsel 3,1–10	
29 Péntek	Magdolna	1Móz 10	ApCsel 3,11–26	
30 Szombat	Janka, Zsanett, Nándor	1Móz 11	ApCsel 4,1–12	

Mert nem tehetjük, hogy ne mondjuk el azt, amit láttunk és hallottunk. ApCsel 4,20

31 Vasárnap	Angéla, Angyalka	1Móz 12	ApCsel 4,13–22	
SZENTHÁROMSÁG VASÁRNAPJA				

Feljegyzések

„Isten nem a sikert várja tőlem, hanem az erőfeszítést. Nem a célba érést írja elő, csupán menet közben akar találni visszatérésekor.”

(Albert Schweitzer)

Június

SZENT IVÁN HAVA

1 Hétfő	Csenge, Tünde, Kund	1Móz 13	ApCsel 4,23-31
2 Kedd	Anita, Kármén	1Móz 14	ApCsel 4,32-37 ○
3 Szerda	Klotild, Kevin	1Móz 15	ApCsel 5,1-11
4 Csütörtök	Bulcsú	1Móz 16	ApCsel 5,12-32
5 Péntek	Fatime, Ferdinánd, Kund	1Móz 17	ApCsel 5,33-42
6 Szombat	Norbert, János, Cintia	1Móz 18	ApCsel 6,1-7

Mentsd meg az életedet, ne tekints hátra, és meg ne állj a környéken!

A hegyre menekülj, hogy el ne vessz! 1Móz 19,17

7 Vasárnap	Róbert, Roberta	1Móz 19	ApCsel 6,8-15
8 Hétfő	Medárd, Zaránd	1Móz 20	ApCsel 7,1-29
9 Kedd	Félix, Annabella	1Móz 21	ApCsel 7,30-60 ☾
10 Szerda	Margit, Gréta	1Móz 22	ApCsel 8,1-25
11 Csütörtök	Barnabás, Barna	1Móz 23	ApCsel 8,26-40
12 Péntek	Villő, Józsa, Sebők	1Móz 24,1-27	ApCsel 9,1-22
13 Szombat	Antal, Anett, Tóbiás	1Móz 24,28-67	ApCsel 9,23-30

Az egyháznak tehát egész Júdeában, Galileában és Samáriában békessége volt: eközben épült, az Úr félelmében járt, és a Szentlélek segítségével számban is gyarapodott. ApCsel 9,31

14 Vasárnap	Vazul, Herta	1Móz 25	ApCsel 9,31-43
15 Hétfő	Zója, Jolán, Vid	1Móz 26	ApCsel 10,1-16 ●
16 Kedd	Jusztin, Arany	1Móz 27,1-33	ApCsel 10,17-23a
17 Szerda	Laura, Alida	1Móz 27,34-46	ApCsel 10,23b-48
18 Csütörtök	Arnold, Levente	1Móz 28	ApCsel 11,1-18
19 Péntek	Gyárfás	1Móz 29	ApCsel 11,19-30
20 Szombat	Rafael, Dina, Keve	1Móz 30,1-24	ApCsel 12,1-19

Isten beszéde azonban egyre jobban terjedt az emberek között, és a Jézusban hívők csoportja egyre növekedett. ApCsel 12,24

21 Vasárnap	Alajos, Leila	1Móz 30,25-43	ApCsel 12,20-25
22 Hétfő	Paulina	1Móz 31,1-21	ApCsel 13,1-12
23 Kedd	Zoltán, Édua, Jázmin	1Móz 31,22-54	ApCsel 13,13-37
24 Szerda	Iván	1Móz 32,1-22	ApCsel 13,38-52 ☽
25 Csütörtök	Vilmos, Maxim	1Móz 32,23-33	ApCsel 14,1-7
26 Péntek	János, Pál, Iringó	1Móz 33	ApCsel 14,8-18
27 Szombat	László	1Móz 34	ApCsel 14,19-28

És nevezé Jákób a hely nevét, ahol az Isten szólott vala ő vele, Béthelnek. 1Móz 35,15

28 Vasárnap	Irén, Levente	1Móz 35	ApCsel 15,1-21
29 Hétfő	Péter, Pál	1Móz 36	ApCsel 15,22-35
30 Kedd	Pál, Tihamér	1Móz 37	ApCsel 15,36-41

Feljegyzések

„A természet egyik legtörékenyebb és legsebezhetőbb megjelenési formájaként a virágok élete rövid és törékeny. Egy figyelmetlen lépés, egy száraz tél vagy egy heves eső élet-halál kérdése lehet egy ilyen kényes növény számára. És mégis, minden reggel tágra nyílik. A virágoktól sokat tanulhatunk a hittel kapcsolatban. Ha saját életedben gondozod a hit kertjét, akkor új módon fogsz életre kelni, mint ez a virág.”

(Dan Millman)

Július

JAKAB HAVA

1 Szerda	Annamária, Renáta	1Móz 38	ApCsel 16,1–10	
2 Csütörtök	Ottó, Ottokár	1Móz 39	ApCsel 16,11–24	○
3 Péntek	Kornél, Soma	1Móz 40	ApCsel 16,25–40	
4 Szombat	Berta, Ulrik, Babett	1Móz 41,1–36	ApCsel 17,1–9	

*Miközben Pál Athénben várta őket, háborgott a lelke, mert látta, hogy a város tele van bálványokkal.
ApCsel 17,16*

5 Vasárnap	Emese, Sarolta, Liza	1Móz 41,37–57	ApCsel 17,10–15	
6 Hétfő	Ézsaiás, Melitta, Csaba	1Móz 42	ApCsel 17,16–34	
7 Kedd	Apollónia, Cirill, Apolka	1Móz 43	ApCsel 18,1–17	
8 Szerda	Teréz, Ellák, Edgár, Kilián	1Móz 44	ApCsel 18,18–22	☾
9 Csütörtök	Lukrécia, Marina, Vera	1Móz 45	ApCsel 18,23–28	
10 Péntek	Amália, Alma	1Móz 46	ApCsel 19,1–7	
11 Szombat	Lili, Lilla, Nóra	1Móz 47	ApCsel 19,8–22	

*Az az Agyal, aki megszabadított engem minden gonosztól, áldja meg e gyermekeket, és viseljék
nevemet és atyáimnak, Ábrahámnak és Izsáknak nevét. 1Móz 48,16*

12 Vasárnap	Izabella, Dalma	1Móz 48	ApCsel 19,23–40	
13 Hétfő	Jenő	1Móz 49	ApCsel 20,1–12	
14 Kedd	Örs, Stella	1Móz 50	ApCsel 20,13–38	
15 Szerda	Jolán, Henrik, Roland	2Móz 1	ApCsel 21,1–16	
16 Csütörtök	Valter, Enikő	2Móz 2	ApCsel 21,17–26	●
17 Péntek	Endre, Elek	2Móz 3	ApCsel 21,27–40	
18 Szombat	Frigyes, Kamill, Cecília	2Móz 4,1–17	ApCsel 22,1–16	

*És hitt a nép, és megértette, hogy meglátogatta az Úr Izráel fiait és megtekintette nyomorúságukat.
És meghajták magokat és leborulának. 2Móz 4,31*

19 Vasárnap	Emília, Esztella, Rubinka	2Móz 4,18–31	ApCsel 22,17–30	
20 Hétfő	Illés	2Móz 5	ApCsel 23,1–11	
21 Kedd	Dániel, , Daniella, Léna	2Móz 6,1–13	ApCsel 23,12–22	
22 Szerda	Mária-Magdolna, Magda	2Móz 6,14–30	ApCsel 23,23–35	
23 Csütörtök	Lenke	2Móz 7,1–25	ApCsel 24,1–21	
24 Péntek	Kinga, Kincső, Csenge	2Móz 7,26–8,28	ApCsel 24,22–27	☾
25 Szombat	Kristóf, Jakab, Jákób	2Móz 9	ApCsel 25,1–12	

*Ebben gyakorlom pedig magamat, hogy botránkozás nélkül való lelkiismeretem legyen az Isten és
emberek előtt mindenkor. ApCsel 24,16*

26 Vasárnap	Anna, Panna, Anett, Anikó	2Móz 10	ApCsel 25,13–27	
27 Hétfő	Olga, Liliána, Györk	2Móz 11	ApCsel 26	○
28 Kedd	Szabolcs, Alina, Ince	2Móz 12,1–20	ApCsel 27,1–26	
29 Szerda	Márta, Flóra, Bea	2Móz 12,21–51	ApCsel 27,27–44	
30 Csütörtök	Judit, Xénia	2Móz 13	ApCsel 28,1–10	
31 Péntek	Ernő, Oszkár, Heléna	2Móz 14	ApCsel 28,11–31	

Feljegyzések

*„Nem a munka öli meg az embereket, hanem az aggodás.
A munka egészséges. Senkire sem rakhatsz nagyobb terhet,
mint amit hordani képes. Az aggodás viszont szétrágja a lelket.”*

(Henry Ward Beecher)

Augusztus

KISASSZONY HAVA

1 Szombat Boglárka, Boglár 2Móz 15 Mk 1,1-8

Áronnak pedig azt mondta Mózes: Mondd meg Izráel fiai egész gyülekezetének: járuljatok az Úr elé, mert meghallotta zúgolódásotokat. 2Móz 16,9

2 Vasárnap	Lehel, Özséb	2Móz 16	Mk 1,9-28
3 Hétfő	Hermína, Kira, Tea	2Móz 17	Mk 1,29-45
4 Kedd	Domonkos, Dominik, Dominika	2Móz 18	Mk 2,1-12
5 Szerda	Krisztina, Zita	2Móz 19	Mk 2,13-17
6 Csütörtök	Berta, Bettina	2Móz 20	Mk 2,18-28
7 Péntek	Ibolya, Arabella	2Móz 21	Mk 3,1-12
8 Szombat	László, Eszmeralda	2Móz 22	Mk 3,13-21

A hamis üggyől maradj távol, az ártatlant és igazat ne öld meg, mert én nem adok igazat a bűnösnek! 2Móz 23,7

9 Vasárnap	Emőd	2Móz 23	Mk 3,22-35
10 Hétfő	Lőrinc, Bianka	2Móz 24	Mk 4,1-20
11 Kedd	Zsuzsanna, Tiborc, Tibor	2Móz 25	Mk 4,21-34
12 Szerda	Klára, Leticia	2Móz 26	Mk 4,35-41
13 Csütörtök	Csongor, Ipoly	2Móz 27	Mk 5,1-20
14 Péntek	Marcell, Maximilián	2Móz 28	Mk 5,21-34
15 Szombat	Mária, Marina	2Móz 29	Mk 5,35-43

És a mikor Áron estennen felrakja a mécseket, füstölögtesse azt. Szüntelen való illattétel legyen ez az Úr előtt nemzetségről nemzetségre. 2Móz 30,8

16 Vasárnap	Ábris, Ábrahám, Rókus	2Móz 30	Mk 6,1-13
17 Hétfő	Jácint, Arika	2Móz 31	Mk 6,14-29
18 Kedd	Ilona, Ilka	2Móz 32,1-14	Mk 6,30-44
19 Szerda	Huba	2Móz 32,15-35	Mk 6,45-56
20 Csütörtök	István, Vajk	2Móz 33	Mk 7,1-13

ÁLLAMALAPÍTÁS ÜNNEPE

21 Péntek	Sámuel, Hajnal	2Móz 34,1-28	Mk 7,14-23
22 Szombat	Menyhért, Mirjam	2Móz 34,29-35	Mk 7,24-30

És szerfelett álmélkodnak vala, ezt mondván: Mindent jól cselekedett; a siketeket is hallókká teszi, a némákat is beszélőkké. Mk 7,37

23 Vasárnap	Bence, Fülöp, Szidónia	2Móz 35	Mk 7,31-37
24 Hétfő	Bertalan, Jonathán	2Móz 36	Mk 8,1-10
25 Kedd	Lajos, Patrícia	2Móz 37	Mk 8,11-21
26 Szerda	Endre, Izsó, Tália	2Móz 38	Mk 8,22-30
27 Csütörtök	Gáspár, Zoárd	2Móz 39	Mk 8,31-9,1
28 Péntek	Ágoston, Mózes	2Móz 40	Mk 9,2-13
29 Szombat	Erna, Beatrix, Szabina	1Kir 1,1-37	Mk 9,14-29

Jézus ekkor leült, oda hívta a tizenkettőt, és így szólt hozzájuk: Ha valaki első akar lenni, legyen mindenki között az utolsó és mindenki szolgája. Mk 9,35

30 Vasárnap	Rózsa, Róza	1Kir 1,38-53	Mk 9,30-41
ÚJKENYÉR ÜNNEPE			
31 Hétfő	Erika, Bella, Hanga	1Kir 2,1-25	Mk 9,42-50

Feljegyzések

*„Az összevisszaságban találd meg az egyszerűséget,
a hangzavarban a harmóniát.
A nehézségek közt mindig ott van a lehetőség.”
(Albert Einstein)*

Szeptember

SZENT MIHÁLY HAVA

1 Kedd	Egyed, Egon	1Kir 2,26–46	Mk 10,1–16
2 Szerda	Rebeka, Töhötöm, Dorina	1Kir 3	Mk 10,17–34
3 Csütörtök	Hilda, Szende	1Kir 4	Mk 10,35–45
4 Péntek	Rozália	1Kir 5	Mk 10,46–52 ☾
5 Szombat	Viktor, Lőrinc	1Kir 6	Mk 11,1–14

És amikor megálltok imádkozni, bocsássátok meg, ha valaki ellen valami panaszotok van, hogy mennyei Atyátok is megbocsássa nektek vétéiteket. Mk 11,25

6 Vasárnap	Ida, Zakariás	1Kir 7,1–22	Mk 11,15–26
7 Hétfő	Regina, Ivor	1Kir 7,23–51	Mk 11,27–33
8 Kedd	Mária, Adrienn	1Kir 8,1–21	Mk 12,1–12
9 Szerda	Ádám	1Kir 8,22–53	Mk 12,13–17
10 Csütörtök	Nikolett, Hunor	1Kir 8,54–66	Mk 12,18–37
11 Péntek	Teodóra, Igor, Radakund	1Kir 9	Mk 12,38–44
12 Szombat	Mária, Guidó	1Kir 10	Mk 13,1–8

És lesztek gyűlöletesek mindenki előtt az én nevemért; de aki mindvégig megmarad, az megtartatik. Mk 13,13

13 Vasárnap	Kornél, Ludovika	1Kir 11,1–25	Mk 13,9–20 ●
14 Hétfő	Szeréna, Roxána	1Kir 11,26–43	Mk 13,21–37
15 Kedd	Enikő, Melitta	1Kir 12,1–19	Mk 14,1–9
16 Szerda	Edit, Ditta	1Kir 12,20–33	Mk 14,10–25
17 Csütörtök	Zsófia, Hildegárd	1Kir 13	Mk 14,26–31
18 Péntek	Diana	1Kir 14	Mk 14,32–42
19 Szombat	Vilma, Hajnalka	1Kir 15,1–15	Mk 14,43–52

Jézus pedig monda: Én vagyok. És meglátjátok majd az embernek Fiát ülni a hatalomnak jobbján, és eljöni az ég felhőivel. Mk 14,62

20 Vasárnap	Friderika	1Kir 15,16–34	Mk 14,53–65
21 Hétfő	Máté, Mirella, Ilka	1Kir 16,1–14	Mk 14,66–72 ☾
22 Kedd	Móric, Mór	1Kir 16,15–34	Mk 15,1–5
23 Szerda	Tekla, Áldó, Lina	1Kir 17	Mk 15,6–19
24 Csütörtök	Gellért, Mercédesz	1Kir 18,1–19	Mk 15,20–32
25 Péntek	Eufrozina, Kleofás, Kende	1Kir 18,20–46	Mk 15,33–41
26 Szombat	Jusztina	1Kir 19,1–8	Mk 15,42–47

És beméne ott egy barlangba, és ott hála. És ímé lőn az Úrnak beszéde ő hozzá, és monda néki: Mit csinálsz itt Illés? 1Kir 19,9

27 Vasárnap	Adalbert, Albert	1Kir 19,9–21	Mk 16,1–8
28 Hétfő	Vencel	1Kir 20,1–22	Mk 16,9–13
29 Kedd	Mihály	1Kir 20,23–43	Mk 16,14–20 ○
30 Szerda	Jeromos, Médea	1Kir 21	1Kor 1,1–17

Feljegyzések

„A zene célja nem az, hogy ítéletet mondjunk róla, hanem, hogy táplálkozzunk vele. A zene lelki táplálék és semmi mással nem pótolható. Aki nem él vele: lelki vérszegénységben él és hal.

Teljes lelki élet zene nélkül nincs. Vannak a léleknek régiói, melyekbe csak a zene világít be.”

(Kodály Zoltán)

Október

MINDENSZENT HAVA

1 Csütörtök	Malvin, Malvina	1Kir 22,1–28	1Kor 1,18–31
2 Péntek	Petra	1Kir 22,29–54	1Kor 2,1–5
3 Szombat	Helga, Jozefa	2Kir 1	1Kor 2,6–16

Mindenkinek a munkája nyilvánvalóvá lesz, mert az a nap megmutatja, mivelhogy tűzben jelenik meg, és hogy kinek milyen a munkája, azt a tűz teszi próbára. 1Kor 3,13

4 Vasárnap	Ferenc, Edvin, Damarisz	2Kir 2,1–18	1Kor 3	☾
5 Hétfő	Attila, Aurél, Ete	2Kir 2,19–25	1Kor 4,1–13	
6 Kedd	Brúnó, Kadosa, Renáta	2Kir 3	1Kor 4,14–21	
NEMZETI GYÁSZNAP				
7 Szerda	Amália	2Kir 4,1–37	1Kor 5	
8 Csütörtök	Koppány, Etelka, Magor	2Kir 4,38–44	1Kor 6,1–8	
9 Péntek	Dénes	2Kir 5,1–14	1Kor 6,9–20	
10 Szombat	Gedeon, Bendegúz	2Kir 5,15–27	1Kor 7,1–16	

Kiki a miben elhivatott, atyámfiai, abban maradjon meg az Isten előtt. 1Kor 7,24

11 Vasárnap	Brigitta, Gitta	2Kir 6	1Kor 7,17–24	
12 Hétfő	Miksa	2Kir 7	1Kor 7,25–40	
13 Kedd	Kálmán, Edgár, Ede	2Kir 8,1–6	1Kor 8	●
14 Szerda	Helén, Heléna, Livia	2Kir 8,7–29	1Kor 9,1–18	
15 Csütörtök	Teréz, Terézia	2Kir 9	1Kor 9,19–23	
16 Péntek	Gál, Aurélia	2Kir 10	1Kor 9,24–27	
17 Szombat	Hedvig, Hédi, Szilamér	2Kir 11	1Kor 10,1–13	

Nem ihatjátok az Úr poharát és az ördögök poharát; nem lehettek az Úr asztalának és az ördögök asztalának részesei. 1Kor 10,21

18 Vasárnap	Lukács	2Kir 12	1Kor 10,14–22	
19 Hétfő	Nándor	2Kir 13	1Kor 10,23–11,1	
20 Kedd	Irén, Iringó, Vendel	2Kir 14	1Kor 11,2–16	☾
21 Szerda	Orsolya, Orsika	2Kir 15	1Kor 11,17–26	
22 Csütörtök	Előd, Korina	2Kir 16	1Kor 11,27–34	
23 Péntek	Gyöngyi, Gyöngyvér	2Kir 17	1Kor 12,1–11	
NEMZETI ÜNNEP				
24 Szombat	Salamon, Ruben	2Kir 18	1Kor 12,12–31	

És imádkozék Ezékiás az Úr előtt, és monda: Uram, Izráel Istene! Te vagy egyedül e föld minden országainak Istene, te teremtetted a mennyet és a földet. 2Kir 19,15

25 Vasárnap	Blanka, Bianka	2Kir 19	1Kor 13	
26 Hétfő	Dömötör, Amanda	2Kir 20	1Kor 14,1–25	
27 Kedd	Szabina, Szabrina	2Kir 21	1Kor 14,26–40	○
28 Szerda	Simon, Szimonetta, Taddeus	2Kir 22	1Kor 15,1–11	
29 Csütörtök	Melinda, Nárcisz	2Kir 23	1Kor 15,12–34	
30 Péntek	Alfonz, Kolos	2Kir 24	1Kor 15,35–58	
31 Szombat	Farkas	2Kir 25	1Kor 16	
REFORMÁCIÓ ÜNNEPE				

Feljegyzések

Nem mi vagyunk azok, akik fenn tudnánk tartani az egyházat. A mi őseink sem voltak azok. De az utódaink sem lesznek azok. Hanem az volt, marad és lesz is az, aki ezt mondja: „Íme, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig!”

(Luther Márton)

November

SZENT ANDRÁS HAVA

Igaz beszéd ez és teljes elfogadásra méltó, hogy Krisztus Jézus azért jött e világra, hogy megtartsa a bűnösöket, a kik közül első vagyok én. 1Tim 1,15

1 Vasárnap	Marianna, Itala	Ám 1	1Tim 1,1-11	
2 Hétfő	Achilles	Ám 2	1Tim 1,12-20	
3 Kedd	Győző, Hubert	Ám 3,1-8	1Tim 2,1-7	☾
4 Szerda	Károly, Karola	Ám 3,9-15	1Tim 2,8-15	
5 Csütörtök	Imre, Tétény	Ám 4	1Tim 3,1-7	
6 Péntek	Lénárd, Énók	Ám 5,1-9	1Tim 3,8-13	
7 Szombat	Rezső, Csenger	Ám 5,10-27	1Tim 3,14-16	

Mert Istennek minden teremtet állata jó, és semmi sem megvetendő, ha hálaadással élnek azzal.

1Tim 4,4

8 Vasárnap	Zsombor, Lehel	Ám 6	1Tim 4,1-5	
9 Hétfő	Tivadar, Szibilla	Ám 7,1-9	1Tim 4,6-11	
10 Kedd	Réka, Ariel	Ám 7,10-17	1Tim 4,12-16	
11 Szerda	Márton, Martin	Ám 8	1Tim 5,1-16	●
12 Csütörtök	Aba, Jónás, Renátó	Ám 9,1-10	1Tim 5,17-20	
13 Péntek	Szilvia	Ám 9,11-15	1Tim 5,21-25	
14 Szombat	Alíz, Klementina, Huba	Mik 1,1-7	1Tim 6,1-10	

Valóban nagy nyereség a kegyesség meglegedéssel. 1Tim 6,6

15 Vasárnap	Albert, Lipót	Mik 1,8-16	1Tim 6,11-16	
16 Hétfő	Ödön, Edmond	Mik 2	1Tim 6,17-21	
17 Kedd	Hortenzia, Gergő, Salomé	Mik 3	2Tim 1,1-7	
18 Szerda	Jenő	Mik 4,1-8	2Tim 1,8-14	
19 Csütörtök	Erzsébet, Zsóka	Mik 4,9-14	2Tim 1,15-18	☾
20 Péntek	Jolán	Mik 5,1-5	2Tim 2,1-7	
21 Szombat	Olivér	Mik 5,6-14	2Tim 2,8-13	

Megjelentette néked, oh ember, mi legyen a jó, és mit kíván az Úr te tőled! Csak azt, hogy igazságot cselekedjél, szeressed az irgalmasságot, és hogy alázatosan jársz a te Isteneddel. Mik 6,8

22 Vasárnap	Cecília	Mik 6	2Tim 2,14-18	
23 Hétfő	Kelemen, Klementina	Mik 7,1-6	2Tim 2,19-21	
24 Kedd	Emma, Flóra	Mik 7,7-20	2Tim 2,22-26	
25 Szerda	Katalin, Katinka	Zak 1	2Tim 3,1-9	○
26 Csütörtök	Virág, Áldó	Zak 2	2Tim 3,10-17	
27 Péntek	Elemér, Virgil	Zak 3	2Tim 4,1-5	
28 Szombat	Stefánia, Jakab	Zak 4	2Tim 4,6-8	

És megszabadít engem az Úr minden gonosz cselekedettől, és megtart az ő mennyi országára; a kinek dicsősége örökkön örökké! Amen. 2Tim 4,18

29 Advent 1. vasárnapja	Ilma, Taksony	Zak 5,1-4	2Tim 4,9-22	
30 Hétfő	András, Andor, Dormand	Zak 5,5-11	Jak 1,1-8	

Feljegyzések

*„A legvégén nem az fog számítani, hogy
mennyi év volt életedben, hanem hogy mennyi
élet volt éveidben.”*

(Abraham Lincoln)

December

KARÁCSONY HAVA

1 Kedd	Blanka, Elza	Zak 6,1–8	Jak 1,9–18
2 Szerda	Melinda, Vivien	Zak 6,9–15	Jak 1,19–27
3 Csütörtök	Ferenc, Olívia, Atala	Zak 7	Jak 2,1–13 ☾
4 Péntek	Borbála, Barbara, Boróka	Zak 8,1–8	Jak 2,14–26
5 Szombat	Vilma	Zak 8,9–23	Jak 3,1–12

És megsegíti őket az Úr, az ő Istenök ama napon, mint az ő népének nyáját, és mint korona-kövek ragyognak az ő földén. Zak 9,16

6 Advent 2. vasárnapja	Miklós	Zak 9	Jak 3,13–18
7 Hétfő	Ambrus	Zak 10	Jak 4,1–10
8 Kedd	Rege, Mária, Márta	Zak 11	Jak 4,11–17
9 Szerda	Natália, Natasa	Zak 12	Jak 5,1–6
10 Csütörtök	Judit, Loretta	Zak 13	Jak 5,7–12
11 Péntek	Árpád	Zak 14	Jak 5,13–20 ●
12 Szombat	Gabriella	Ruth 1	Zsid 1,1–4

Ámde a Fiúról így: A te királyi széked óh Isten örökkön örökké. Igazságnak pálcája a te országodnak pálcája. Zsid 1,8

13 Advent 3. vasárnapja	Luca, Otília	Ruth 2	Zsid 1,5–14
14 Hétfő	Szilárd, Szilárda	Ruth 3	Zsid 2,1–4
15 Kedd	Valér	Ruth 4	Zsid 2,5–18
16 Szerda	Etelka, Aletta	Ézs 1,1–17	Zsid 3,1–6
17 Csütörtök	Lázár, Olimpia	Ézs 1,18–31	Zsid 3,7–19
18 Péntek	Augusztá	Ézs 2,1–5	Zsid 4,1–11 ☽
19 Szombat	Viola, Violetta	Ézs 2,6–22	Zsid 4,12–16

És ama napon az Úrnak csemetéje ékes és dicsőséges lesz, és a földnek gyümölcse nagyságos és díszes Izráel maradékának. Ézs 4,1

20 Advent 4. vasárnapja	Apor, Nemere, Jolán, Otília	Ézs 3–4,1	Zsid 5,1–10
21 Hétfő	Tamás	Ézs 4,2–6	Zsid 5,11–14
22 Kedd	Anikó, Zénó, Tifani	Ézs 5,1–7	Zsid 6,1–12
23 Szerda	Viktória, Niké	Ézs 5,8–30	Zsid 6,13–20
24 Csütörtök	Ádám, Éva	Ézs 6	Zsid 7,1–10
25 Péntek	Eugénia, Noel	Ézs 7	Zsid 7,11–28
KARÁCSONY 1. NAPJA			
26 Szombat	István	Ézs 8	Zsid 8 ○
KARÁCSONY 2. NAPJA			

A nép, a mely sötétségben jár vala, lát nagy világosságot; a kik lakoznak a halál árnyékának földében, fény ragyog fel fölöttök! És 9,2

27 Vasárnap	János	Ézs 9	Zsid 9,1–14
28 Hétfő	Kamilla, Apor	Ézs 10	Zsid 9,15–28
29 Kedd	Tamás, Tamara	Ézs 11	Zsid 10,1–18
30 Szerda	Annamária, Dávid, Zoárd	Ézs 12	Zsid 10,19–39
31 Csütörtök	Óév, Szilveszter	Ézs 13	Zsid 11,1–22

Feljegyzések

„Addig nem lesz békesség ezen a földön
amíg a szeretet uralma el nem érkezik. Addig
nem lesz igazság, boldogság, megelégedés,
amíg az emberi cselekvés legfőbb mozgatóereje
nem a szeretet. Mert a szeretet az egyetlen
pozitív energiaforrás ezen a világon, mely
jóvá tudja változtatni a rosszat, igazsággá az
igazságtalanságot, békességgé a háborúságot
és szabadsággá a rabságot.”

(Wass Albert: Karácsonyi üzenet)

Mozgó ünnepeink

2015-2021

Év	Húsvét	Urunk mennyebe- menetele	Pünkösd	Évközi idő				Advent első vasár- napja
				Nagyböjt előtt		Pünkösd után		
				hetek száma	utolsó nap	hetek száma	kezdő nap	
2015	ápr. 5.	máj. 14.	máj. 24.	6	febr. 17.	8	máj. 25.	nov. 29.
2016	márc. 27.	máj. 5.	máj. 15.	5	febr. 9.	7	máj. 16.	nov. 27.
2017	ápr. 16.	máj 25.	jún. 4.	8	febr. 28.	9	jún. 5.	dec. 3.
2018	ápr. 1.	máj. 10.	máj. 20.	6	febr. 13.	7	máj. 21.	dec. 2.
2019	ápr. 21.	máj. 30.	jún. 9.	8	márc. 5.	10	jún. 10.	dec. 1.
2020	ápr. 12.	máj. 21.	máj. 31.	7	febr. 25.	9	jún. 1.	nov. 29.
2021	ápr. 4.	máj. 13.	máj. 23.	6	febr. 16.	8	máj. 24.	nov. 28.

FORR A DALOM

Két sötét árnyék néz egymással farkasszemet a hóban. A kutya-horizontot kitölti a félkész elnöki palota, egy-két daru tétlenkedik az épülettömbtől elnyomva. A látványt lilásszürke köd itatja át: egyszerre légies és nyomasztó. A képet holland fotós alkotta a romániai forradalom alatt, amit egy lyukas-zászlós borítóba csomagolt albumban közöltek. A lyukas zászló, az '56-os magyar forradalom jelképe, íme átlépte a lobbanásig szított magyargyűlölet lezárt sorompóit. Olyan ország forradalmának is szimbólumává vált, ahol a magyarokat '56-ban szimpatizálták először, de talán nem utoljára. A szabadságvágy úgy tűnik, az ősgyűlöletet is képes ideiglenesen elfelejtetni.

Kívülről látni forradalmat nyilván más, mint résztvevőként. Bár az előzményeket volt szerencsém negyven éven át megélni. Számomra az „idők jeleivel” kezdődött. 1989 márciusában két holland újságírónak tartottam „felkészítőt” Romániából, hiába. Pár nap múlva kiutasítva, megverve érkeztek vissza Temesvárról, Kolozsvárról. Ők,

Felszabadult öröm napjai

nem fogták fel, mi a diktatúra. Én viszont megérthettem, ha már külföldi újságírókat is bántalmaz a hatalom, nagyon fél.

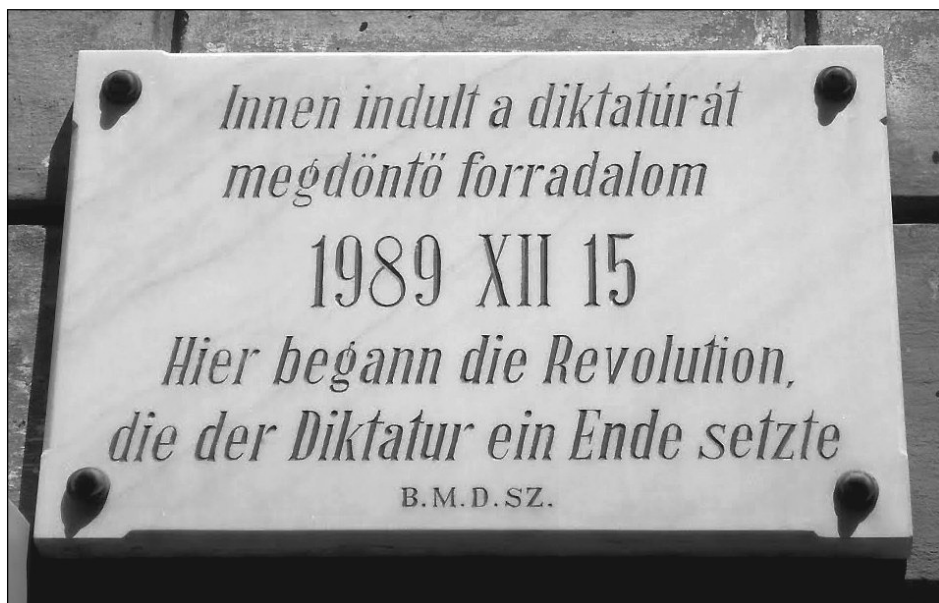
1989. december 8-án öt évre kitiltottak Romániából, miután be sem akartak engedni. Nagylaknál hosszas várakoztatás után közölte a határőr, hogy forduljunk vissza. Kikindánál gyorsan értésünkre adták: pesti és békéscsabai újságíró ismerőseimmel, s egy a politikai tudatlanság bájával felfegyverzett fotóslánnyal együtt nemkívánatos személy vagyok Romániában. Három a magyar igazság, még autóztunk kétszáz kilométert és láss csodát, szerb kamionok közé szorítva Stamora Moravicánál beengedtek. Megdöbbenésemre (lásd „idők jele”) a benzinre várakozók kilométeres sorából szekus rendszámú kocsik sofőrjei kunyeráltak tőlünk, magyaroktól benzinbont. Akár dupla áron is. Kocsinkat egy játszótér mellett a békéscsabai újságíró és a fotóslány őrizetére hagyva indultunk a temesvári református parókia felé.

Minden utcasarkon rádiótelefonos katona jelezte mozgásunkat, mire a Timotei Cipariu utcába értünk, vártak. No nem a református hívek, a Securitate. Egy köszönés erejéig pár méter távolságból üdvözlhattük Tőkés Lászlót, akit katonai kísérettel vittek temetési szolgálatra. Minket betuszkoltak egy Daciába. Sem az ENSZ, sem a Kossuth Rádió nem fog minket megmenteni – fenyegettek –, azt csinálnak velünk, amit akarnak. Az „idők jele”: a hírhedt Securitate képtelen volt felderíteni Ladánkat. Amikor segítségünkkel megtalálták, a fotóslány lelkendezve rohant felénk, azt hitte, hozzuk Tőkés Lászlót a tervezett videó-interjúra. „Díszkísérettel” kellett elhagynunk Romániát. A határon újabb „jel”. Szigorú tisztő minden kazettánkat elkobozta, ellenőrzésre. Kollégája kikérdezett, hol jártunk, miért a díszkíséret. Tőkés Lászlót kerestük, de nem engedtek találkozni vele. Jó, hogy a magyaroknak van Tőkés Lászlója, reflektált a tiszt. Ránk borult súlyos titkaival az éj, a határon rajtunk kívül senki, szívtuk egyik cigarettát a másik után: tényleg azt tehetnek velünk, amit akarnak, tanú sem lesz rá. A fiatal tiszt váratlanul megkérdezte: fontosak nekünk az elvitt kazetták? Annyira nem, sajnos üresek. Akkor ő visszaadja az útleveleinket, és azt tanácsolja, tűnjünk el, mielőtt más parancsot kap. Saját kezűleg feltekerte a sorompót. A Ladánk nem indult. Nem baj, majd ő segít. A fiatal tiszt áttolt minket a senki földjére, s leeresztette mögöttünk a sorompót.

Az öt év kitiltásból két hét lett. Ceaușescu kivégzését már a forradalmárok ellenőrzése alatt lévő nagyszebeni szállodában láttam. Azon az éjszakán kétszer belőttek szobánk ablakán. Segélyszállítmá-

nyok kalauzaként lehettem részese a hihetetlen élménynek, hogy román polgárok éljenezték a magyar zászlós konvojt. Annak is, hogy egyik katonai csoport fegyvert keresett nálunk, a másik bocsánatot kért a fegyvert keresők miatt. Nagyvárosok polgármesterei rögtönöztek szalonnás, hagymás, kisüsti pálinkás fogadást tiszteletünkre, és olyan is volt, hogy senki sem akarta vállalni a felelősséget a sokszáz tonna élelem és ruha elraktározására és szétszortására. Láthattam a nagyszebeni kórházban termében felravatalozva a tizenkét éves halántékon lőtt kisfiút, akinek a képe később bejárta a világot, és láthattam a kopár udvaron kiterített meztelen hullák sokaságát, szemérmükre dobva ruháik. Beszélhettem a csíkszeredai segélyelosztó fiatalok vezetőjével, akit úgy összeverték a román határőrök fél-évvel korábban, hogy a csíkszeredai rendőrfőnök kijelentette: „én már nincs mit verjek rajtad”. Pedig ő sem volt egy széplélek, ahogy tíz évvel később az évfordulós ünnepségen Marius Oprea-tól megtudjuk.

Tíz évvel később, a Királyhágómelléki Egyházkerület történetének kéziratát vittem Nagyváradra, és szétszedték a kocsimat a román határon „kéziratot” keresve. Igaz, azt nem mondtam Tőkés Lászlónak a telefonba (aki akkor már püspök, „Románia Hőse”, számos kitüntetés és díj címzettje), hogy a „kézirat” floppyn van, nem papíron. Így megbizonyosodhattam róla, hogy Tőkés Lászlót továbbra

is lehallgatja a román titkosszolgálat, akkor is, ha már a Securitate elvben megszűnt.

Belülről nyilván másképp élte meg a forradalmat az, aki részt vett a magyarság önszerveződésében, aki ujját bemárthatta a nagyváradi református püspök még meleg fürdővizébe, mert fürödni sem maradt ideje PĂUN ügynöknek, nehogy a forradalmárok kezébe kerüljön. És másképp élte meg az, aki részt vett milicisták meglincselésében, másképp az, aki pár hétig elhitte, hogy tényleges demokrácia lesz Romániában, de a marosvásárhelyi fekete márciust követően Kanadáig meg sem állt.

Találkoztam munkásemberrel, aki gyalog igyekezett haza az állomásról, a kommunista állam által neki épített panelbe, mert tömegközlekedés nem volt, a trolibuszokat, villamosokat barikádnak használták. „Karácsony előtt, amikor elmentem a hegyekbe meglátogatni a szüleimet, kommunista voltam. Most azt mondják, fasiszta vagyok. Nem értem, mi történik itt.”

Mi értjük mi történt akkor, és mi történik azóta?

A forradalmak gyakran, miután hatalmas energiákat szabadítanak fel, tiszta eszményeket fogalmaznak meg, társadalomjobbító terveket tűznek lelkes lobogóikra, saját hamujukban enyésznek el. És mivé lesznek a forradalmárok? Hogyan bánik velük az utókor? Cromwell halála után lefejezték, s koponyáját húsz évig tartották egy póznára tűzve a Westminster apátság előtt elrettentésül. A francia forradalom vezetőinek sorsából született a mondás, hogy „a forradalom felfalja saját gyermekeit”. Az ’56-os magyar forradalom után a „toleráns” Kádár János több embert végeztetett ki, mint száz évvel korábban egy másik magyar forradalom „rendcsinálója”, a „bresciai hiéna”, báró Julius Jacob von Haynau. Sokuk földi maradványa azóta sem került elő.

Mindazonáltal a forradalmak számos vívmánya beépül a világkultúrába. Tagadhatja-e valaki például azt, hogy a francia forradalom szüleménye, az „Emberi és polgári jogok nyilatkozata”, a mai napig meghatározza a szabad társadalomról alkotott elképzeléseinket?

Sokan vélik úgy, hogy a romániai forradalom, ha egyáltalán az volt, csak a felszínt változtatta meg, a társadalom erkölcsi, anyagi szempontból rosszabb állapotban van, mint volt. Pedig jónéhány fejlemény, ma már természetesként elfogadott állapot, a kommunista Romániában elképzelhetetlen volt. Két önálló magyar kezdeményezésű felsőoktatási intézmény is (Partiumi és Sapientia egyetem) képzi a jövő szakembereit, az állami Babeş-Bolyai Tudományegyetem

mellett. A legalább 20%-ban kisebbségek által lakott települések nevét a kisebbség nyelvén is lehet használni. Saját, a román állam által nem ellenőrzött kulturális intézményekkel rendelkezik a kisebbségi magyarság. A magyar keresztyén egyházak állami beavatkozás nélkül szervezhetik és működtethetik saját intézményrendszerüket. Noha más-más okból sokaknak nem tetszik sem Magyarországon, sem Romániában, szabad ápolni a magyar-magyar kapcsolatokat. A magyar nemzethez tartozást a kisebbség számos olyan szimbolikus tényező bevonásával is kifejezheti és megélheti, mint a magyar nemzeti lobogó használata ünnepélyes alkalmakkor, a magyar sőt a székely himnusz éneklése. Ne felejtsük, az 1989-es temesvári események nélkül, és a forradalom „szikrájának” a román történészek többsége által is elismert Tőkés László nélkül, mindez bizonyosan nem lehetne így.

Az eltelt negyedszázad küzdelmei igen ellentmondásosak, a tenivaló még rengeteg. A pártosodás szabadsága együtt járt a szabadság pártosodásával. A demokrácia egyes korábbi élharcosai minidiktatúrákat bütyköltek össze saját kis felségterületükön. A közösségi érdek bátor védelmezői közül sokan magánvagyonukat gyarapították a közösségi juttatásokból. Vajon nem groteszk fejlemény, hogy „Románia Hősét”, ma a Securitate egykori alkalmazottai meg akarják fosztani a hősiesség látszatától is, és saját egyházának – no nem a hívei – hanem a lelkeszi kara körében kevesebb támogatóra lel, mint a legbrutálisabb kommunizmusban? Vagy nem a groteszk és az abszurd kategóriájába tartozik, hogy a román politika a magyar autonómia-igényt bolsevista elhajlásnak minősíti?

„Nem sokaság, hanem lélek, s szabad nép tesz csuda dolgokat” – írta Berzsenyi a francia forradalom eszméitől áthatva. A nép szabadságának vannak fokozatai, a léleknek pedig jelenlétre van szüksége, hogy „hasson, gyarapítson”. Hogy a romániai magyarság a temesvári forradalom 25. évfordulóján a szabadság és a lélekjelenlét melyik fázisában él, és annak mennyire van tudatában, „én nem tudom”.

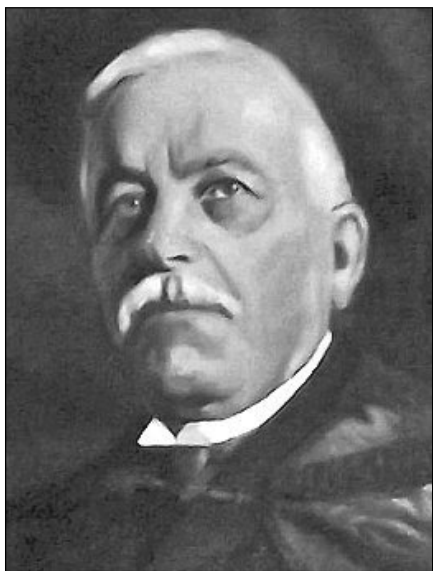
DR. MOLNÁR JÁNOS

Sulyok István

Hetven esztendeje hunyt el a Királyhágómelléki Református Egyházkerület első püspöke

Az 1920. december 14-én megtartott első Királyhágómelléki közgyűlést megelőzően érdekes jelenetre, illetve párbeszédre került sor a Nagyváradi vasútállomáson. Ezt a történetet jegyezte le visszaemlékezéseiben Orth Imre.

„Erdéllyel nem egyesülhetünk, de mit csináljunk? Erre a kérdésre a felelet először a nagyváradi állomás étkezőtermében hangzott el. Az étterem tömve van mulatozó román tisztekkel, vámhivatalnokokkal, kétes existenciákkal, csempészekkel és az új rezsim tisztviselőivel. A terem egyik csendesebb sarkában megvetéssel és keserőséggel figyelte a dorbézolókat két diszkrét úr. Domahidy Elemér, volt debreceni főispán, a nagykárolyi egyházmegye gondnoka levélben értesítette Sulyok István bihari esperest, hogy este Nagyváradon utazik keresztül s kéri őt, jönné ki néhány percre a vasúti étterembe. Megbeszélésük tárgya az elszakított területek reformátusságának sorsa és az itteni magyarságnak jövője. A jelenlegi állapot, még ha oly rövid ideig is fog tartani, tarthatatlan. Tennünk kell valamit. Pillanatnyilag talán előnyösnek látszik az Erdéllyel való egyesülésünk, úgy hallom, a kor-

mány már felvette az érintkezést Nagy Károly püspök úrral, sőt az erdélyi lelkészeknek már államsegélyt is folyósítanak, nálunk pedig a határ mellett egymást érik az atrocitások... Nem! – csattan fel az esperes hangja – a geográfiai határokról egy pillanatig sem mondhatunk le. Egy test vagyunk, de más a szervezetünk. Most talán előnyös a csatlakozás, de mi lesz később? Nem túl nagy már így is az Erdélyi kerület? Lesz-e ideje a mi árva gyülekezeteink számára? Nem, Erdélyhez nem csatlakozhatunk! De mit tegyünk? Domahidy Elemér: »Alakítsuk meg

az önálló Csonka-Tiszántúli Egyházkerületet.” A nagykárolyi gondnok vonata rég tovatűnt, mikor a bihari esperes még mindig gondolataival küzd. Önálló kerületet alakítani? De minek az alapján? Hol a zsinat, mely új kerületeket állíthat fel? S mit szól a dologhoz az ő törvényes főhatósága? Az egyházmegyéjében szigorú rendet s fegyelmet tartó Sulyok István a Törvény és a Hatóság tekintélyét a legszigorúbban megkövetelte, mert maga is mindkettőt mindenkor tiszteletben tartotta. Törvényes előljárójához írott levelét külön futár csempészte át a határon. Bizalmasan feltárta a helyzetet Baltazár püspök előtt. A gondolatot a tiszántúli kerület püspöke helyesléssel fogadta. Szeptemberre végre a Törvény is intézkedik. A zsinat 1920/934. III. számú határozata »helyesnek találja azt a már eddig is gyakorlatba vett eljárást, mely szerint az elszakított területek felsőbb egyházhatósági igazgatása az egyházi hivatalviselőknek az elszakított területen élő törvényes helyettesei által történjék, s ehhez képest továbbra is fenntartani kívánja azt a rendet, hogy az egyházkerületeiktől elszakított egyházmegyéekben az ott élő egyházkerületi főjegyző, a hivatali korra nézve legidősebb esperes és a hivatali korra nézve legidősebb egyházmegyei gondnok az egyházkerületi elnökségnek jog- és hatáskörét gyakorolja. A Törvény és Hatóság jóváhagyása a gondolatból tervet érlelt s a terv megvalósítását Sulyok István most már nem halogatja. De csak a kálvini egyházalkotmány szellemében és csak törvényesen!”

Ki is volt hát Sulyok István? Halálának 70. évfordulójához közeledve ki kell mondanunk, hogy egyházkerületünk, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület (KRE) – és talán nemcsak – a mai napig adósa egyházi és nemzeti történetírásunknak egy olyan nagy formátumú monografikus munkával, amely kerületszervező püspökünk életét és munkásságát objektíven mutatná be, dolgozná fel kellő szakmai alapossággal. Születtek ugyan kisebb jelzésértékű írások, ám olyan művel még tartozunk, amely korba-ágyazottan és szisztematikus rendezettséggel ölelte volna át a témát.

A lelkipásztor és az esperes

Kupán Árpád, kortárs nagyváradi történész alapos részletességgel írta le és mutatta be – különösen a korabeli polgári sajtó tükrén keresztül – azt, hogy Sulyok István megválasztása miként történt a második Váradi eklézsiába. Az 1888. esztendő nyara és ősze meglehetősen mozgalmas időszak volt a Nagyvárad-Újvárosi Egyház-

község életében. Öt potenciális jelölt mutatkozott a betöltésre váró lelkészi állás előtt. Az öt közül 1888. október 28-án mégis a fiatal szegedi segédlelkészre esett a gyülekezet választása, pedig valójában „...nem volt ez diadalmenet a fiatal segédlelkész számára. A Nagyvárad (napilap) látszólag semlegességre törekedett, de a sorok között, sőt itt-ott nyíltan is érzékeltette olvasóival, hogy nem Sulyok István mellett áll, s még megválasztásakor is igyekezett elbagatellizálni győzelmét.” A következő esztendő tavaszától 1889. április 10-től 1923. április 11-ig a megye levéltárosa volt.

Nagyváradra már nem egyedül érkezett, hanem feleségével, Varga Máriával, akivel aztán közel húsz esztendőt, 1908-ig éltek házasságban. A mindenható Isten házasságukat két leánygyermekkel, Gizellával és Ilonával áldotta meg.

Joggal kérdezhetné bárki, hogy miért együtt tárgyaljuk a gyülekezeti lelkipásztor és az egyházmegye espereseként betöltött szolgálati korszakot. Válaszunkban el kell mondanunk, hogy Sulyok István valójában még négy esztendőt sem töltött el Nagyváradon, amikor 1893. szeptember 21-én a Bihari Református Egyházmegye (BRE) jegyzőjévé választották meg. Ettől kezdve élete szervesen összekapcsolódott Várad mellett Bihar-országgal és az egész egyházmegyével.

Az egyházi élet mellett hamar bekapcsolódott a közéletbe, a kultúrába és a művelődésbe. Sietett szerves harmóniába kapcsolni a váradi és az egyházmegye reformátusságát. Az egyházért és közért vállalt szolgálata is szervesen egészítette ki egymást. Sokrétű és áldozatos munkásságát az egyházmegye lelkészi és világi kara is értékelte és 1903 januárjában esperessé választotta. Igaz, az esperesi választási procedúra eseményei arról vallanak, hogy szoros küzdelemben győzött a másik váradi lelkipásztorral, Csák Mátéval szemben. Csák Máté Nagyvárad-Olaszi református lelkipásztornak is népes támogatói bázisa volt.

Váradra jövetelétől kezdve mozgalmas időszak töltötte ki életét és egyre-másra alkotott maradandó értéket. Mindezek egyháza és nemzete iránti szeretetéről és elkötelezettségéről vallanak. A következőkben kronologikus rendben említjük meg a kiemelésre méltó fontosabb eseményeket. A szükségnek eleget téve, 1897-ben megszervezte a vidéki református leányok számára a Református Leánynevelő Intézetet, internátust. Ezzel teremtette meg az alapját később az általa létrehívott Református Tanítóképzőnek. Hamarosan tagja lett a Nagyváradi Szigligeti Társaság irodalmi egyesületének, amelybe aktív munkával tagolódott be. A Református Leánynevelő

Intézet központi bizottságának és igazgatótanácsának jegyzői tisztét tölti be 1900-tól. 1901-ben létrehozta a Protestáns Jótékony Egyesületet, majd pedig vezetője lett a Gyermekbarát karitatív egyesületnek. Még ebben az esztendőben kérte felvételét a váradi Lászlókirály szabadkőműves páholyba. Itt két évvel később 1903-ban elérte a mesterfokozatot és januártól a páholy helyettes főmesterévé választották meg. Ugyanebben az évben mielőtt esperessé választották volna, lemondott a szabadkőműves páholyban betöltött tisztségéről. 1903 januárjában a BRE esperesévé választották, ahol Szabó Károlyt követte az esperesi székhelyen. 1903. március 25-én volt a beiktatása, amelyet a városháza nagytermében tartottak. Ekkor tett javaslatot a Lorántffy Zsuzsanna Egylet megalakítására, illetve Ritoók Zsigmond elképzelése és tervei alapján a Református Tanítóképző Intézet felépítésére. Ez az esztendő eseményekben nagyon gazdag és mozgalmas volt. Ekkor alakította meg, vezette és irányította a Tanítóképző Intézet létrehozását előkészítő bizottságot. Ebben az időben lett tagja a Nagyváradi város törvényhatóságú bizottságának.

Megfeszített tempójú munka eredményeként a Nagyváradi Ev. Ref. Tanítóképző Intézet 1905. szeptember 9-én nyitotta meg kapuit. Röviddel ezután létrehozta a Református Kört, majd 1909-ben megépíttette a Nagyváradi-Újvárosi Református Egyházközség emeletes parókiáját.

Két évvel első felesége halálát követően, 1910-ben a gyász letelte után feleségül vette Tatár Vilmát, a szeghalmi Tatár János, a Tiszántúli Református Egyházkerület volt tanácsbírájának leányát. Tatár Vilma 1935. március 23-án hunyt el, súlyos betegség után 73 éves korában.

Az 1917. esztendő tavaszán tartott közgyűlésen, a reformáció 400 éves emlékének megörökítésére vetette fel egy Nagyváradon létrehozandó Protestáns Árvaház tervét.

Igehirdetői és szervezői készségeit, képességeit illetően had idézzük ismét a kortárs szavait, aki élet-közelségből látta és ismerte a püspököt.

„Igehirdetői minőségében nem tartozott a külsőségekkel hatni akaró szónokok közé. Nem rendelkezett nagy, erős hanggal, mint maga mondotta egyszer, „soha sem volt erős bőgőm”. De beszédeit pontosan, lelkiismeretesen kidolgozta és természetesen, előkelő modorban, nemes temperamentummal adta elő. Pontos készületére egy jellemző példának voltam tanúja. A Szalontai Belmissziói Konferencia

alkalmával ő prédikált. Előző estefelé – alighogy érkezett, az ottani lap szerkesztőjének kérését tolmácsolva kértem, hogy mondjon valamit másnapi beszédéből. Erre ő lediktálta nekem szóról szóra az egész prédikációt, melyre tehát az utolsó szóig elkészült. Isten ígését nemcsak textusnak használta, a bibliát nemcsak textusgyűjteménynek, mellyel a mások lelkét táplálta, hanem a saját lelkét táplálta életkenyérrel. Hivatali szobájában ott volt az asztalán, s nem egyszer találtam annak olvasása közben. Egyik kissé cinikus humorú világi tisztviselőjétől is többször hallottam: most bibliázik. Az istentiszteletre akkor is magával vitte, mikor nem ő szolgált s mindig kikereste az alapigét és vele olvasta az igehirdetővel. Szervezőképességét az általa létesített intézmények bizonyítják. Felismerte azokat a szükségeket, melyek úgy az egyházi, mint a közéletben hiányt jelentettek. Így a hatalmas nagyvárad egyházban az iskolák hiányát. A jövőbe nézett és azt építette. Megszervezte és felépítette a református polgári leányiskolát és tanítóképzőt, hogy a református szülők leányainak ne kelljen a római katolikus zárdában tanulniuk, mely mindig veszéllyel és veszteséggel járt az egyház részére. Az emeletes lelkészi és kántori lakás, az egyház bérházai és a püspöki palota az ő szervezőképességét hirdetik. Törődött hívei anyagi helyzetével is, az egyházon kívül is. Takarékpénztárt alapított a kisemberek számára és támogatására, mely demokratikus gondolkozását bizonyítja éppen Nagyváradon, ebben a kifejezetten üzleti városban, hol a gazdagság és szegénység ellentéte jogszerűen fokozta az osztálykülönbséget.”

Sulyok István a BRE esperesi tisztét püspökké történő megválasztatásáig, 1921-ig töltötte be. Nagyvárad-újvárosi lelkipásztorként pedig 1942-ig szolgált. A pátriárka kort megérő Sulyok István 53 éven keresztül hirdette az Igét, búcsúbeszédének alapigéje a Fil 3,14 volt, amelyben a múltat megelevenítő képek sora után a jövő feladatairól szólott utoljára a hűséges pásztor, akinek hangja életének 83. évében is tisztán, fiatalosan csengett a szent falak között”.

A püspök

Az első világháborút lezáró béketárgyalások és megegyezések következtében országok, népek és nemzetek kerültek teljesen új élethelyzetbe, életkörülmények közé. Erre az 1920. június 4-én, Párizs melletti Trianonban kimondott békeszerződés dekrétumainak értelmében került sor. Ennek következményeként került a szóban

forgó Királyhágómellék mintegy negyedmillió magyar reformátusa a mai Románia határain belül. Helyileg ez a mai Magyarország keleti határán túl található. Ez még nem Erdély, hanem Partium, amely északon Szatmárral, Máramarossal, délen a Bánsággal, és keleten a Szilágysággal egészült ki. Ekkor, nyolc csonka egyházmegye, több mint 183 gyülekezet, azaz közel 250 ezer református ember került lehetetlen helyzetbe azáltal, hogy megfosztatott legfelsőbb szintű kormányzati hatóságától és püspökétől, püspökségétől. Ez a tömbmagyar reformátusság – a reformációtól kezdve a jelzett történelmi időpontig – a Tiszántúli Református Egyházkerülethez tartozott.

Az új élethelyzet teremtette körülmények között a csonka egyházmegyék – Máramaros-Ugocsa, Nagybányai, Szatmári, Nagykárolyi, Érmelléki, Bihari, Nagyszalontai és Békés-Bánati – gyülekezetei, iskolái és egyéb intézményei egyházi főhatóságért kiáltottak, kiutat, illetve megoldást keresve. A modus vivendi rendjén, a Trianon-teremtette sötétben tapogatózás hajnalán két alternatíva, két út kínálta magát. Elsőként az Erdélyi Református Egyházkerülethez való csatlakozás gondolata merült fel. Ezt elsősorban Széll György, a Máramaros-Ugocsa Református Egyházmegye esperese, illetve a vele egyetértők képviselték. A második elképzelés kulcsszereplője Sulyok István, a Bihari Református Egyházmegye esperese volt, illetve az ő gondolatát támogatók. Sulyok és társai az önálló út, illetve új kerület létrehozásának bátor gondolatát képviselték. A két tábor és képviselői között abban a tekintetben egyetértés volt, hogy ez az állapot nem tarthat hosszú ideig, és csak ideiglenes megoldásban kell gondolkodni. Utólag tekintve az események alakulását, a történelem Sulyok István esperest és Domahidy Elemér későbbi főgondnok álláspontját igazolta, akik konkrétabb és messze látóbb reálpolitikai érzéssel küzdöttek és viték végehez elképzeléseiket.

A magyar reformátusságot képviselőeknek az új történelmi kihívásra gyors és határozott válaszlépést kellett adni. Hosszú hónapok útkereső próbálkozásai után, végül 1920. december 14-én a nyolc egyházmegye képviselőinek valamivel több mint a fele Nagyváradon kimondta a *Királyhágón túli* egyházkerület megalakulását. Bő fél esztendő múlva, 1921. augusztus 16-án a többi

négy is csatlakozott. Nagyvárad városi tanácsa, Dr. Bucico Coriolan polgármester indítványára, az 1921. október 15-én tartott ülés rendjén az új püspököt egyhangúlag elismerte. Sőt a megalakult új Királyhágómelléki Református Egyházkerület püspökeként köszöntötte. Nemcsak a reformátusságért, hanem általában a városért tett eddigi megnyilvánulásait, megvalósításait is messzemenőleg értékelték. A püspöki címet „a hosszú, becsületes, önzetlen és puritán működés elismerése jelének” tartották és annak reménységével tekintettek a jövőre, amint írták, hogy „méltóságod jövőbeni működése úgy egyházának, mint a város társadalmának hasznára lenni és elő fogja segíteni a consolidatio művét”. Ezt követően elrendelték a tisztségviselők megválasztását, és 1922. február 23-ával kezdődően beiktatták az új egyházi főhatóságot is. Ekkor tette le Sulyok is az esküt.

Az új kerület, pontosabban a megválasztott püspök körüli kálvária ekkor nemhogy mederbe érve lezárult volna, hanem fellángolt, és országos szintű, sőt nagypolitikai síkra terelődött át. A bukaresti politika, ismerve a korabeli eseményeket, ezt a tömbmagyar reformátusságot „fejtelten” és „szervezetlen” állapotban kívánta tartani. Szempontjukból érthető is, mivel egy ekkora „ajándékkal” való gazdálkodásra politikai, adminisztrációs, jogi és egyéb szempontból aligha voltak felkészülve. Az 1918. december 1-jén elfogadott Gyulafehérvári Kiáltvány pontjainak be nem tartása már ekkor kezdett kiderülni.

A püspök személyének kormány általi el nem ismerése belső zűrzavart és bizonytalanságot kezdett generálni. A nagypolitika halogatásai, csúrcsavarása kedvezőtlen helyzetbe sodorta az ébredő és a vállán mázsás terhekkal lépdelő Királyhágómelléket. Kálvária volt ez a javából, amelynek az lett a vége, hogy a bukaresti nyomásnak engedve, az 1923. április 11-i közgyűlésen Sulyok István püspök és Domahidy Elemér főgondnok is lemondott. Bő két esztendő telt, amikor az 1925. június 12-i közgyűlésen elrendelték az új választásokat. A szeptember 18-án, Szatmáron felbontott szavazatok végeredményeképpen a gyülekezetek ismét Sulyok Istvánt és Domahidy Elemért választották meg az egyházkerület első órallóiuul. A püspök személye mellett a szóban forgó terület megnevezése sem lehetett egyértelmű. Bukarest csak a saját szemszögéből értelmezhető *Királyhágón túli* megnevezést fogadta el a javasolt *Királyhágón innenivel* szemben. A folyamatos halogatásban az idő csak a román politika malmára hajtotta a vizet. A Nagyváradra „küldött” bukaresti félhivatalos információk – meg kell várni a vallásügyi törvényt, vagy

össze kell hívni a zsinatot – valójában alaptalanok voltak. Ezt Bukarest is tudta, csak ürügyeket keresett. Zsinatot ugyanis csak akkor lehetett volna összehívni, ha van kerület és megválasztott egyházügyi főhatóság. Egyik feltétele a másiknak. A vallásügyi törvényt pedig évek múlva, csak 1928. április 22-én tették közzé.

Bukarest a szervezetlenség és fejetlenség állandósításával művi módon tartotta fenn a bizonytalanságot, amely fokozatosan növelte a kilátástalanságot, és megvetette ágyát a belső „gyomok” megfogadásának és szaporodásának. Ezt többen is érzékelték. Ezért is fogalmazta meg Debreczeni István szinte programszerű írásában azt, hogy nem a bukaresti döntéssel kell foglalkozni, hanem a magunk ügyével. Ez pedig azt jelenti, hogy a kerületet elsősorban belülről kell megszervezni és kiépíteni. Mintegy korparancsként hangzott a javaslata, amely szerint a közgyűlés első rendű és rangú feladata az, hogy ne tétovázzanak, hanem alakítsa meg azokat a – tanügyi, szociális, pénzügyi, nyugdíj és belmissziói – bizottságokat, amelyek szolgálnak és cselekszenek.

Az előbbieket szellemében Királyhágómelléknek Istentől kapott új mandátumát kellett felismerni, aszerint élni és cselekedni. Ők nem extrajogokat kértek, csak azt, amit a törvény elvileg biztosított. Ők azonban felelősséget viselve a rájuk bízottakért, azt tették, amit tenniük kellett. Következetes, kitartó munkájuknak is köszönhetően, a bukaresti politika végül úgy döntött, hogy a kormány képviselője, Zeno Păclișeanu előtt 1926. május 10-én, a nagyváradi-újvárosi templomban Sulyok István esküt tehet, amely arra hatalmazta fel a megválasztott püspököt, hogy tulajdonképpen jogkörének gyakorlását átvegye. Ez azonban nem volt egyenértékű a király előtt leteendő esküvel, amelyre csak 1939 novemberében került sor.

Az 1925-ös esztendőben tartott választások eredményeinek megismerése és nyilvánvalóvá tétele után Csernák Béla főjegyző átiratban kereste meg a bukaresti minisztériumot, kérve a kormányt, hogy ismerje végre el a választások eredményét és rendelkezze Sulyok István püspök hűségesküjének letétele időpontjáról. A távozó kormány utolsó napjaiban érkezett meg Bukarestből a válasz.

Közel két esztendő áldatlan Bukarest-Nagyváradi „közelharca” után, Sulyok István végre megkezdhetette püspöki jogainak gyakorlását, immár legitim módon.

Az 1920-30-as évek fordulójára, majd azt követő esztendők globális és lokális válságai közepette is biztatott, tervezett, épített, reményt ébresztett. Munkásságának ékes bizonyossága a nagyszámú

és széleskörű levelezése, illetve a bennük felmerülő téma-variációk sokasága. Ezren felüli csak azoknak a száma, amelyek az én kezeim között jártak, akár körlevelek, akár személyes, magánlevelek is legyenek azok. Az egyházkerületi közgyűlések rendjén tartott püspöki beszámolóik is pontos képét mutatják annak, hogy mennyire a gyülekezeti élet pulzusán tartotta a kezét.

Tény, hogy a két világháború között elsősorban a püspöki szolgálatára tevődött át a hangsúly, ám Bihar-Országot, Nagyváradot, de főként szeretett gyülekezetét sem hanyagolta el. Nagyvárad, Nagyvárad-Újváros valódi, sziklaszilárd bástyát és hátvéd falat, sereget jelentettek számára. Nagyváradra érkezése pillanatától igyekezett Váradot és általában a református életet, azon belül Újváros történetét, múltját sietett megismerni, sőt leírni.

Az egyházkerületben tett rendszeres vizitációi programokon, rendezvényeken való részvétele mellett aktívan benne élt a Nagyvárad-újvárosi gyülekezet, de általában a váradi reformátusság mindennapjaiban is. Csak jelzésértékűen említjük meg, hogy jelen volt az 1922. szeptember 10-én a Nagyvárad-velencei imaház, illetve az 1928. december 23-án a Nagyvárad-réti imaház avatóján, felszentelésén.

Lelkipásztori és püspöki munkássága egyfajta elismeréseképpen 1929-ben azzal kívántak személyének is emléket állítani, hogy létrehozták az úgynevezett Sulyok István-alapot. Egy esztendővel korábban az 1928. október 28-án megünnepezték a püspök-lelkipásztor Nagyváradi munkásságának, szolgálatának 40. évfordulóját, majd 1935. áprilisában 50 éves szolgálati jubileumát.

Az egyház jövőjét építő és fejlesztő iskolaprogramjának kiemelkedő megvalósítása és 1937-ben történt felszentelése a Református Iparostanuló Otthon volt, amely egyben a Református Püspöki Palotát is jelentette.

Egyházkormányzói munkásságát a helyzetet felismerő éles ítélőképesség, bölcs megfontolás és csakhamar kialakult s egyre gyarapodó nagy gyakorlata jellemezte. De mindenek fölött az egyházi törvényekhez minden alkalommal szigorú ragaszkodása. Az Egyházi Törvények könyve állandóan ott volt – mint a biblia – az asztalán bal felől. Határozott meggyőződéssel állította, hogy nála jobban senki se ismerte és tudta az egyházi törvényeket, de azért, ha valamiben ítéletet, vagy csak véleményt kellett nyilvánítania, mindig kezébe vette a törvénykönyvet ezekkel a szavakkal: „lássuk, mit mond a törvény”, s

kikereste a vonatkozó §-okat, hangosan felolvasva és csak azután mondta ki döntő véleményét. Kormányzói, de általában minden irányú működésében feltűnő volt óriási munkabírása. Legjobban megnyilvánult abban az időben, mikor mint esperes és püspökhelyettes, később pedig megválasztott püspök, az esperességről lemondásig egyetlen segítséggel: Konrád Géza váradlesi lelkész-püspöki titkárral végezte – a lelkészi munka mellett – e kettős tisztséggel járó minden teendőit. De így dolgozott akkor is, mikor már egész tisztviselői kar állott mellette. Számtalan ügyet saját kezű levelezésével intézett el. Így munkálkodott 80 éves korában is fáradhatatlanul. Mindenre volt ereje – mint az apostolnak – Krisztus által és mert szerette a munkát. Híven jellemezte fiatalabb világi munkatársa, dr. Thúry Kálmán: „A munkaszeretet nála második természetévé vált”. Mikor püspöki tisztségéről lemondani kényszerült, akkor is éppen úgy dolgozott – a kerületért is. Nemcsak az elnöksége alatt működő bizottságokban, hanem azon kívül, önként vállalt munkában is. Kidolgozta az egyházkerületi nyugdíj-intézet tervezetét, hatalmas anyaggyűjtéssel és rengeteg számítással. Püspöki tisztségében végzett generális vizitációit is megfeszített munkával végezte. Sokszor két egyházat is meglátogatott egy nap. Mindegyikben prédikált, presbiteri gyűlést tartott, küldöttségeket fogadott, üdvözlésekre válaszolt. (...) A kötelességteljesítésben szinte túlzásba is ment. Előbbre valóvá tette mindennél, legelsősorban saját magánál, saját érdekeinél. (...) Minden tekintetben méltó a püspöki székre. Sajnos, még mindig nem ülhetett nyugodtan benne. 1940-ben újra ki kellett gombolni a mellényt és újragombolni: megismételni a püspökválasztást. Ekkor már egyhangúlag történt. Azaz mégsem egészen, mert egy presbitérium (úgy emlékszem, a váradlesi) reám adta szavazatát, ami nekem nagyon kellemetlen volt, és ezt levélben ki is fejeztem neki, midőn őt üdvözöltem. Erre ő a következőben válaszolt: „A püspökválasztással kapcsolatos sorait igaz köszönettel vettem. Az említett mellékkörülményt észrevételezni nem kívánom. Tisztelem az egyházközségek föltétlen szabadságát, bármilyen felfogás szabott is annak irányt. Sőt, a jövőt illetőleg annak az egy szavazatnak még értéket is tulajdonítok, amennyiben a közfigyelmet felhívja és megjelöli a keresés útját.” (1940. III. 28.)

Hosszú évtizedek küzdelmes harca és építkezése után történelmi jelentőségű, országos méretű változás következett be. A második bécsi döntés eredményeként 1940. szeptemberétől Királyhágómellék

és Erdély északi része visszatért Magyarországhoz. Ennek következményeként az 1921. augusztus 16-val létrejött Királyhágómellék északi részét is visszacsatolták a tulajdonképpeni Tiszántúli Református Egyházkerületbe.

Sulyok 1940. szeptember 6-án, Nagyvárad főterén, a Szentlászló téren mondott beszédében köszöntötte Horthy Miklós kormányzót és feleségét, majd levelet írt a román elnyomás alatt maradt gyülekezeteknek.

Ősz fejjel, hatalmas élettapasztalattal és bölcsességgel, s talán kicsit megfáradva készítették elő a visszavonulást, amelyet Ő nemcsak elfogadott, de természetesnek is tartott, másokkal (Orth Imre) ellentétben. Bő egy esztendő múlva, 1942. január 1-vel nyugdíjba vonult. A háború idején még egy kevés ideig besegített a gyülekezeti munkába. Majd 1944-ben műtét céljából Budapestre vitték, ahol súlyos, hosszú betegség után 1944 októberében megtért Teremtő Urához.

Sulyok István hamvait tisztelői 1971-ben hazahozták Nagyváradra és itt helyezték végső nyugalomra. Síremléke ma is megtalálható a városi temetőben.

DR. PÁLFI JÓZSEF
lelkipásztor

** Az írás egy hosszabb terjedelmű tanulmány rövidített változata. A tanulmány tudományos apparátusát(felhasznált, irodalom, lábjegyzetek, stb.) helyszűke miatt nem tudjuk közölni, akiket mindezek érdekelnek megkaphatják személyesen a szerzőtől: Dr. Pálfi József - palfijozsef67@gmail.com. (szerk. megjegyzése)*

GYÜLEKEZETI ŐRJÁRAT

*Ímé, eljövök hamar: tartsd meg, ami nálad van,
hogy senki el ne vegye a te koronádat.
(Jel 3,11)*

Nemzedékről nemzedékre

Közel 150 km téli autózás után érkezünk Koltóra. Hamar elszáll a fáradság, mert egyik ámulatból a másikba esik aki soha nem járt még itt, hol a Mózesnek adott parancs jut az ember eszébe: oldd le a te saruidat lábaidról; mert a hely, a melyen állasz, szent föld. Múlt-nak, jelennek, jövőnek tiszteletre méltó helye: Koltó-Katalin. A hajdani Teleki grófok titokzatos udvarházától a lelkészcsalád otthonáig, a barátságos családi portálig, az imaheti tele templomig, minden főhajtásra késztet. A vastag hóban egymás nyomába lépkedünk, csendben, hogy meg ne zavarjuk Petőfi Sándor és Szendrei Júlia szoboralmát és megállhassunk egy imányi csendre nagy költőnk rímfaragó asztalánál az idővel dacoló somfa alatt. (szerkesztő)

Koltó és Katalin 600 éves fennállása ünnepére Varga Károly lelkész-esperes kis könyvet adott ki. Benne megtaláljuk a múltat és jelent.

Szász Ferenc lelkipásztor Turuczko Mihály katalini
és Farkas Mihály koltói gondnokok társaságában

Koltói kegyeszerek

A Kővár-vidék várából kilovagoló Drágffy Gáspár hatalmas birtokainak egyike volt Koltó, másika a leánytestvérként hozzáismuló Katalin, az 1400-as évektől kezdődően.

A 17. századtól a Telekiek határozzák meg e helység sorsát, nekik is köszönhető, hogy a máramarosi románság árnyékában máig megmaradtak magyarnak, reformátusnak. Teleki Mihály, Erdély kancellárja, majd Kővár kapitánya, később fia, II Teleki Mihály, talán bölcs előrelátással szerzik meg a

környék falvait és birtokait. Teleki József épít a kor színvonalához illő kastélyt és gazdasági épületeket. Későbbi leszármazott lesz a legendás szabadságharcos és Petőfi Sándor barátja az 1848-as forradalom idején: Teleki Sándor, Kővár-vidék főkapitánya, Bem tábornok ezredese. A kastélyban és kertje matuzsálemkorú kőrisfája alatt egyeztethettek, Petőfivel a „szent világszabadságról.” Nem rajtuk múlt, hogy a magyar szabadság is rabláncra jutott. De nem örökre... Szívesen látott vendégként járt itt Jókai Mór, s készült jönni Liszt Ferenc is.

Jó talajra talált, máig terebélyes és gyümölcsöző nagy fává nőtte magát két faluban a Kopácsi István reformátor által szabályosan is megalakított református gyülekezet. 1565-ben épülhetett az első templom és biztosan tudható, hogy 1819-ben kezdték el a mai templom építését. 1604-től ismerjük a lelkészek, de a gondnokok és legátusok névsorát is. Utóbbiak szívesen prédikáltak itt a sátoros ünnepeken, hiszen Koltó-Katalin gyülekezetei bőséges legátummal támogatják őket. A református templom felbecsülhetetlen dísz a magyar szentkoronával ékesített zászló, melyet 1942-ben a pestszenterzsébeti református gyülekezet ajándékozott volt. Egy koltói család 65 évig rejtegette e zászlót és csak a közelmúltban kerülhetett vissza a templomba.

Katalinban a tatárjáráskor elpusztult első templom helyére 1865-ben kezdenek újat építeni. Ma kényelmes, barátságos az Isten hajléka, bibliás lelkületű a gyülekezet. Egy 1859. évi presbiteri határozatban iskola építéséről döntenek a derék koltóiak „az ócska oskolaház” helyébe. Száz éves is lehetett az az ócska, feltehetően egyidős a

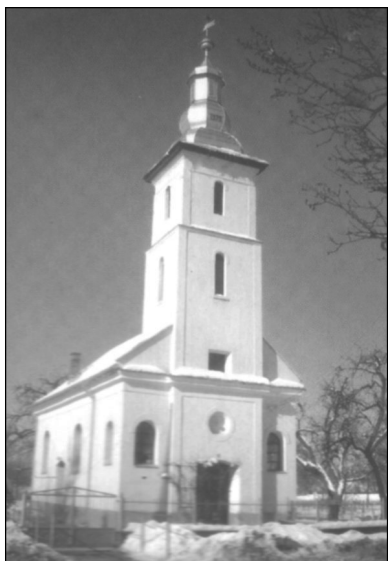
felekezeti iskola múltjával. 1900-ban újabb tanítói állás betöltésére szólítják fel az egyházközséget, de a lelkipásztor inkább lemondana az iskola fenntartás költségeiről, az államosítását szorgalmazná, sikertelenül. 1948-ban a román kommunista hatalom megtette kényszerrel.

1977-től Varga Károly a két gyülekezet lelkipásztora. 1981-1983 között emeletes parókiát emeltek a lelkészcsalád számára, s mindkét közösségben gyülekezeti termet és ravatalozót építettek 1989 után.

A parókia ebédlőjében a nagybányai festészet remekei töltik be a falakat. Megfordultak e hajlékban a rendszerváltás utáni magyar közélet ismert tekintélyei, közöttük Tókes László püspök, Orbán Viktor miniszterelnök, Német Zsolt, Kövér László, Varga Mihály.

A múzeummá lett Teleki-kastély kertjében szoborparkot tervezett. Teleki és Petőfi társaságában Liszt Ferenc kapott helyet. Bem tábornok is Koltón kapta meg a szoborelismerést 2014-ben. Nem csoda hát, ha Koltó ma az igényes turizmus egyik erdélyi, máramarosi állomása. A jeles történelmi és egyházi látnivalók mellett feltűnik a rendezett, módos településen élők szorgalma. Bencze Ferenc portáján találkozhatunk a hortobágyi szürke marhával és mangalica disznóval, látogatóknak látványosságként, egyeseknek megélhetésként. Kiadó szobák várják az itt éjszakázni szándékozókat. Egyébként nem ritka, hogy két-három nemzedék él egy fedél alatt.

A református eklézsia anyakönyveiből nyomon követhető, főleg

A katalini templom

1790 utáni időkből, a gyülekezet folyamatos számbeli gyarapodása. A keresztelési anyakönyvben fel-feltűnik a keresztszülőséget, „komaságot” vállaló Teleki-ek neve. Az irodalomtörténet számára is kedves 1847 szeptember 26-i beírás jelzi: *Tekintetes Petőfi Sándor úr és hitvese, Szendrei Júliánna Úrasszony keresztszülőségével keresztelték Sebestyén Katalint*. Temetési adatok emlékeztetnek az egykor gyakori gyermekhalálra. 1895-ben 35 halottból 24 gyermek volt. Manapság keveset beszélünk a múltbeli egyházfegyelméről, Varga Károly kutatásai ezeket sem kerülik el. Nincs komoly egyházi élet rend és fegyelem nélkül.

A nyugdíjba készülő Varga Károly lelkipásztor-esperes
két gyülekezete őrállói társaságában

Koltói kórus a Szatmárnémetiben tartott seregszemlén

A 19-20. század fordulóján 763 lelket tartanak nyilván. 51 kereszttelő mellett csak 21 a temetések száma.

1977-től 2005-ig Koltón 178 egyező és 38 vegyes vallású, míg Katalinban 39 egyező és 13 vegyes vallású pár kötött házasságot. Koltón 481-en, Katalinban 113-an konfirmáltak ebben a bő negyedszázadban. Koltón manapság 970, Katalinban 252 református dicséri Isten megtartó hatalmát, egészen dicséretes módon.

A gyülekezetben gyermeket szülő anyák első útja a templomba vezet. Hat hét után megkeresztelik a gyermekeket. A konfirmálók ünnep reggelén felkeresik a keresztszülőket. Ha az adott korosztályból időközben meghalt egy ifjú, a konfirmáció előtti szombaton virággal kimennek sírjához. Az érintett család szeretetvendégségre hívja meg őket.

Varga tiszteletes szívesen beszél gyülekezetéről. Szokatlan arról hallani, hogy mekkora anyagi áldozattal szolgálja Urát a két gyülekezet. Vajon hány olyan református gyülekezetünk van, ahol nem kell különböző módszerekkel emelgetni a fenntartói járulékok összegét, mert minden család többet ad? Nincs szükség a szolgálati díjak (stólák) szigorú behajtására, mert a családok tudják, mennyivel tartoznak a gondviselő Istennek. A perselyek bősége szintén a jó kedvű adakozó népet dicséri.

Ha Krisztus Urunk nevében üzenhetek, akkor a Jelenések szavaival tenném: Ímé, eljövök hamar: tartsd meg, ami nálad van, hogy senki el ne vegye a te koronádat. (Jel 3,11).

BERECZKI ANDRÁS
lelkipásztor

Élet az Avasok között

Vámfalu önálló községe Szatmár megyében található, a Szatmárnémeti–Máramarossziget közötti országút mentén, 45 km távolságra az előbb említett megyeszékhelytől. Városként Avasfelsőfalun van a legközelebb, melynek kicsiny református népét sokáig pásztorolta is a mindenkori vámfalui lelkész, egészen annak önálló gyülekezetté alakulásáig. Bár Vámfalu közigazgatásilag Szatmár megyéhez tartozik, az egyházi közigazgatásban már több éve a Nagybányai Református Egyházmegye tagja.

Az egyházközség történetét Kolos Vince lelkész állította össze, aki 1910–1949 között szolgált a gyülekezetben. Ő emlegeti többször is a címben megfogalmazott bibliai igazságot. Hat vallásos estén, (biblia-

órán) keresztül olvasta fel a gyülekezet előtt, az általa irt és rendezett történeti anyagot. Ebből derül ki, hogy Vámfalu már az 1500-as évek végén átvette a reformáció tanait és az első lelkészét a csengeri közzsínnak nevezte ki, 1604-ben Paczali János személyében. Az első templom még fából épült, és 1786-ban már az összeomlás fenyegette. Emiatt új templomot építtetett a gyülekezet kőből, amely 1787. október 24-re készen is lett. Ajtaja csak egy volt s ablakai is csak az egyik oldalon. Ekkor a lelkész Vámfaluban Bora Gábor, a kurátor pedig Demeter István. Érdekessége volt a templomnak, hogy nem épült hozzá torony, mivel éppen azt az időszakot élte az

egyház, amikor felsőbb rendelet miatt (II. József uralkodása idején, 1780-1790), a reformátusok nem építhettek tornyot, nehogy kitűnjék, hogy az épület egy református templom. Ez a templom 40 évig állt fenn. 1827. augusztus 20-án leégett, megsemmisülve mellette a két régi harangja is (amelyek egy toronyszerű faállványra voltak felszerelve) elolvadás következtében.

A templom újjáépítéséhez 1828. május 1-jén kezdtek hozzá. A lelkész ekkor Katona József, a kurátor pedig Mali János. A falakat megemelték, az ablakokat szélesebbekre alakították s immáron mindkét oldalra készítettek belőlük. A templomhoz kőtornyot is emeltek. Az így felépített és átalakított templomon nagyobb renoválást 1885-ben végeztek. A gyülekezet lélekszáma ugyanis egyre nőtt: míg az 1700-as évek közepén mintegy 160 lelket számlált (36 család által), addig ez a szám 1804-ben már 232 lélek (58 család), 1843-ban 423 lélek (180 család), s 1924-re elérte a 810 lelket (162 család). Ma mintegy 750 lélek képezi Vámfalu református népét. A gyülekezet növekedése következtében a templom kicsinek bizonyult. Ez a tény, valamint az idő múlásával keletkezett állagromlás tette szükségessé az 1885-ben végbement nagyobb renoválási munkálatokat. A templom belvilága megnőtt 2 öllel, a torony fala 1 öllel, valamint még egy bejáratot hoztak létre a szószékkal szemben. Ekkor a lelkész már Nagy Károly, a gondnok pedig Rákos Sámuel, az építtető gondnok pedig (aki a munkálatokért felelt) Rákos Ferencz.

Az így tágasabbá vált templomot összesen 82 évig látogathatta a gyülekezet. Megdöböntő, hogy hasonló helyzetbe került mint az elődje: 1910. június 24-én égett le, s vált a tűz martalékává minden benne levő tárggyal együtt, kivéve a gránit úrasztali lapot, melyet a milleneum évében 1896-ban közadakozásból készítettek. Ma is ezt használjuk, emlékeztetve mindannyiunkat a régi templomra.

De nemcsak a templom leégése okozott gondot. Amikor e tragédia már másodjára is bekövetkezett, éppen nem volt parókus lelkésze a gyülekezetnek. Nagy Károly még májusban elhunyt s nem szembe-sült a szépen átalakított templom pusztulásával. A kormos falak még hónapokig néztek az ég felé, de a gyülekezet reménységét a második tűz sem égethette fel. December 1-jétől új lelkész érkezett Vámfaluba Kolos Vince személyében. A templom újjáépítéséhez már a következő évben hozzákezdtek. A negyedik templomot egy év alatt építette föl a gyülekezet, áldozatos munkával, sok adakozás által, fáradságot és erőt nem kímélve, végig bízva az Úr kegyelmében és segítségében. Ünnepeles felavatására 1912. augusztus 25-én került sor. Mai napig

is e templomban gyűlnek össze a hívek, immáron több mint 102 éve. A gyülekezet gondozza a parókia épülete mellett a közelmúltban épült gyülekezeti házat és imaházat, két temetőjét (felső domboldalon lévő és az alsó újat), valamint az egyház szőlőjét is fent a domboldalon, amely a régi nagy gazdálkodásból még fennmaradt. Jelenleg ravatalozó helyiség épül a Mária völgyi úton levő alsó temetőben, melynek munkálatai is szépen haladnak. A gyülekezet mindig is buzgó templomlátogató volt s az is maradt, adakozó, tevé-

kenykedő, kik nem csüggedtek el a sorozatos nehézségek súlyai alatt sem. Az Avasi Medencében Vámfalu népe Istenben bízva, őrizte mindig hitét, magyarságát, segítve ebben a híveket, a közelmúltban itt szolgáló és állandóan tevékenykedő lelkészek is. Kolos Vince előadásának utolsó mondatával zárom e sorokat, mely bármikor is hangozna el, mindig megállná a helyét:

„Tanulságul pedig levonhatjuk a jövőre nézve, bármily sötétnek és kevés jóval biztatónak látszódjék is az, hogy mindaddig, amíg összetartunk, amíg őseink sok és a mainál nagyobb megpróbáltatások közt is diadalmas hitét megőrizzük, a pokol kapui sem vehetnek rajtunk diadalmat, sőt Isten visszahozza, ami elmúlt”.

Nőszövetségi zászlóavatás Vámfaluban

A vámfalui nőszövetség már eddig is aktívan munkálkodott. Megalakulása még Müller Klára tiszteletesasszony nevéhez fűződik. Az eltelt évek alatt sokszor segítettek: betegeket támogattak, szeretetvendégségeket rendeztek, gyülekezeti munkában segédkeztek, természetesen az egész éven át tartó bibliaórák látogatása mellett. Még a zászlóavatás előtt került sor május 27-én az avasi nőszövetségi találkozóra is, amikor templomi ünnepély és szeretetvendégség keretében fogadtuk és láttuk vendégül az avasfelsőfalui, avasújvárosi és kőszegremetei nőszövetségeket. Már akkor mindenki szívében ott

volt az ének szerinti égő várakozás, tudva, hogy július 19-én a nagykárolyi egyházkerületi nőszövetségi konferenciára a vámfalui nőszövetség is saját zászlójával érkezhethet.

Tudtuk, jelkép-cselekvés ez, mely Vámfalut is jellemzi, mert a zászló alá mindig odagyülekezhetnek a Krisztusnak szolgáló asszonyok. Ösztönzés a nőszövetség megtartására, a következő nemzedék által. Egyszerre három kérdés foglalkoztatta a nőtestvéreket: nevet találni nőszövetségnek, egy motívumot megszerkeszteni a zászlóra mely Vámfalut is jelképezi, és nem utolsó sorban rá hímeztetni azt az igét, mely mindannyiunknak erőt és támaszt nyújt. Közös megbeszéléseket követően a név eldőntött: a vámfalui nőszövetség Müller Klára, Lázáriban lakó nyugdíjba vonult lelkész család tiszteletes asszonyának nevét kívánja felvenni, ki férjével 1986-2008 között teljesített szolgálatot Vámfaluban. Mindenki úgy érezte, hogy a megalakulásban és a megerősödésben közrejátszott szerepe oly mély nyomott hagyott az itt élő nők szívében, hogy ezt ily módon, méltán lehetne megörökíteni az utókor számára. Motívumként kiválasztották a vámfalui fazekasságot jelképező korsó szimbólumot, gondolva Pál apostol szavaira is: „ez a kincsünk pedig cserépedényekben van...” (2Kor 4,7a). A korsót pedig egy női kéz tartja (körülötte búzakaralász és szőlőfürt), utalva ezáltal is az adakozásra, a szolgálatra, a bőkezűségre.

De mi, mint az Úr választott edényei semmiben sem állhatunk meg az Ő akarata nélkül.

Ezért került fel a zászlóra végül a zsoldáros szava: „Uram, Te vagy oltalmam” (Zsolt 142,6).

Időközben egyre inkább nőtt a szalagkészítőknek a száma. Mire elérkezett a zászlóavatás napja, már 38 szalagot készült felhelyezni a nőszövetség a zászló mellé, jelezve azt, hogy sokan átérezték e pillanat jelentőségét.

Az ünnepi istentiszteleten Bogya-Kis Mária, szatmár-szamosnegyedi lelkipásztornő, a Királyhágómelléki Református Nőszövetség elnöke hirdette Isten ígését. Az igehirdetést követően a helybéli lelkész köszöntötte a megjelent vendégeket: Tămăsan Évát, a nagybányai egyházmegye nőszövetségi elnökét és az általa vezetett küldöttség tagjait, a gyülekezet volt lelkészét, Müller Dezsőt és a feleségét Müller Klárát, a nőszövetség és a zászló névadóját, valamint az avasfelsőfalui, avasújbárosi, kőszegremetei és ombódi nőszövetségi tagokat, valamint Szász Éva szatmári nőtestvérünket, a zászló készítőjét.

Az ünnepély során köszöntő beszédek hangzottak el: Tămăsan tiszteletes asszony pedig a zászlókészítés történetéről szólt.

A szalagok felhelyezését követően a zászló és a gyülekezet megáldását Bogya Kis Mária ünnepi szavai készítették elő. Egy főgondolatot húzott alá: a zászló jelkép, de az ember a fontos, és a cél az, hogy szolgálni tudjunk Istennek egy életen át. Ünnepi beszédét követően elhelyezte az első szalagot, az egyházkerület nevében, melyet követett a többi szalag is ígével és névvel ellátva. Szalagot helyezett el Tămăsan Éva, Müller Klára, Istvánfi Emma a vámfalui nőszövetség elnöke (aki férjével a vámfalui fazekasságot tartja életben), a vendég nőszövetségek képviselői valamint az áldozatos lelkületű vámfalui nőszövetségi tagok.

A zászlót megáldotta Bogya-Kis Mária, Gellén Sándor avasújbárosi, illetve helybéli lelkipásztorok. Az ünnepély végén Müller Klára osztotta meg gondolatait a gyülekezettel visszaemlékezve a nőszövetség megalakulására, a közös munkára, megvalósításokra, hálát adva az Isten oltalmáért és kegyelméért.

A nőszövetségi szalagtűző és zászlóavató ünnepély a gyülekezeti teremben rendezett szeretetvendégséggel ért véget. Ez a nap lezárult, elmúlt, de a közös munka, az új célok kitűzése és megvalósítása, a szolgálat végzése viszont nem. Kérjük az Urat, hogy ehhez adjon oltalmat mindenki számára a jövőben is.

BALLA GÁBOR
lelkipásztor

*De mi nem vagyunk meghátrálás emberei, hogy elveszünk,
hanem hitéi, hogy életet nyerjünk. (Zsid 10,39)*

„Hegyen épített város” Halmiban

Halmi község Szatmár megye észak nyugati részén fekszik, a hármashatár közelében (Ukrajna és Magyarország szomszédságában). Hozzá tartozik Dabolc, Kisbábony, Halmihegy és Nyírestanya. Dabolc és Kisbábony nagyobb többsége magyar református vallású, Nyírestanyán betelepített románok élnek.

Néhány népszámlálási adat: 1851-ben 1066 személy élt Halmiban, 2011-ben 3464. Felekezet szerint a következő a megoszlás: református 517 (egyházi nyilvántartásunkban 400 lélek szerepel), római katolikus 576, görög katolikus 184, ortodox 1357, baptista 21, pünkösdista 660, hetednapos adventista 32, más felekezetű 15, ateista 4, nem nyilatkozott 78 lélek.

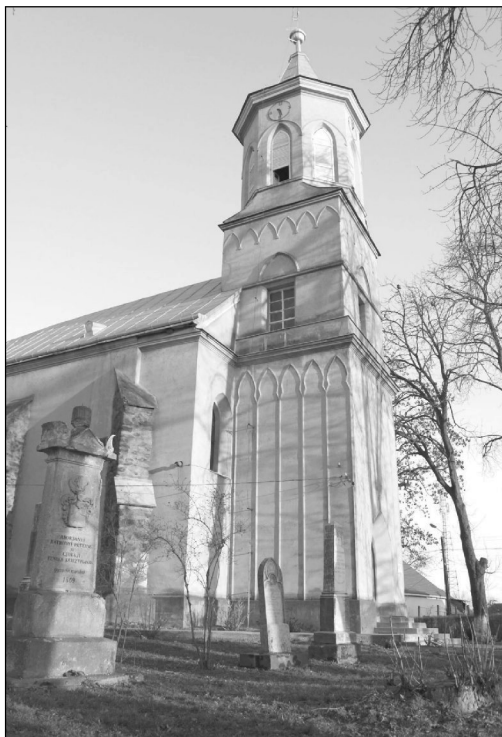
Trianon előtt Magyarország legkisebb megyéjének, Ugocsa tiszántúli járásának közigazgatási központja volt, rendelkezett törvényszékkal, felekezeti oktatással.

A község első írásos emléke 1217-ből való.

A református templom azon a halmon épült, amelyről a település nevét kapta: „Halmi Terra-halma, halom”. Feltetelezés szerint az első templom fából épült. A mostani templomról a XIV. századból vannak adataink (1332-es év), a műemlékesek a XV. századot jelölték meg a templom építési idejének. A gótika jegyeit viseli magán.

Első lelkészének neve is ismert: Szintai Gábor 1573-tól szolgál a gyülekezetben.

Neves és nemes helyiség: 1632. június 14-én itt kötött házasságot Kemény János,

későbbi erdélyi fejedelem Kállai Zsuzsánnával, melynek emlékét a templom belsejében emléktábla örökíti meg, a gyülekezet jóvoltából.

A templom hátsó részében található kriptában nyugszik Szegedi Erzsébet 7 gyermekével, aki a Rátonyi család egyik őse. Az ő emléküket őrzik a templomkertben látható sírkövek. A cinterem hátsó részében még egy család emlékét ápoljuk, a Homoródszentpályakét, akik szintén egyházközségünk patrónusai voltak.

A II. világháborúban elesettek neveit emlékművön örökítettük meg.

A temetőben az 1848-as szabadságharc emlékére kopjafát állítottunk, amelyet minden évben március 15. és október 6. tiszteletére megkoszorúzunk.

A község szülötte Víg István festőművész, aki jelenleg Debrecenben él, állandó kiállítása megtekinthető a Polgármesteri Hivatalban.

Megpróbáltuk a történelmi egység ápolását: ezért hoztuk létre 2003-ban a Ugocsa Területi Presbiteri Szövetséget, melynek keretében minden év októberében az öt gyülekezet (Tamásváralja, Dabolc, Kisbábony, Túrterebes és Halmi) presbiterei más és más helységben találkoznak egymással, amelynek keretében az igehirdetéseken túl előadásokra is sor kerül. E találkozókba igyekeztünk bevonni a szomszédos kárpátaljai lelkészeket és presbitereket is, ez három alkalommal sikerült, akár imahetek, akár a találkozók alkalmával.

A temetőben új ravatalozót építettünk.

Egyházközségünk felújította a volt felekezeti iskola épületét, ahol „Idősek és magányosok klubját” hoztunk létre. Fenesi Katalin, a klub vezetője, nyugdíjas tanítónő minden vasárnap délután várja az időseket és egyedülállókat különböző tevékenységekre (kézimunka, társasjáték, beszélgetés). Ezen kívül a többi termekben közösségi házat alakítottunk ki, amelynek felszerelt konyhája van, bármilyen összejövetelre lehet használni.

Marozsán Andrea elnöknő így számol be a nőszövetség tevékenységéről:

Presbiteri találkozó Halmiban

„Több mint tíz éve működik a Szegedi Erzsébet Nőszövetség, melynek 12-15 aktív tagja van, ők képezik a nőszövetség magját, de ennél sokkal több tagot tudunk mozgósítani különböző tevékenységeink alkalmával. Rendszeresen részt veszünk az egyházkerületi nőszövetségi találkozókra, ezen kívül kirándulásokat szervezünk közösségépítő és identitást megőrző céllal, melyen 40-50-en is részt vesznek. Kirándulásaink során ellátogattunk Vizsolyba, megtekintettük a Vizsolyi Biblia egyik eredeti példányát, valamint a Gönci Bibliamúzeumot. Más alkalommal jártunk Szatmárcsekén, leróttuk tiszteletünket Kölcsey sírjánál, de kirándultunk Máramaros megyébe is. Látogatást tettünk a nyírbátori várkastélyba, tervben van még sok más úti cél is.

Nőszövetségünk a hívek adományával új padlószőnyeget vásárolt templomunkba, melyet 2009-ben tettünk le a konfirmációi ünnepségre, tujfákat vásároltunk és ültettünk el a templomkertben és a temetőben a ravatalozó elé, de a templombelsőt díszítő zsinóros kézimunkák is a nőtestvéreink munkáját dicsérik.

Adományainkkal hozzájárultunk a volt felekezeti iskola berendezéséhez, edényeket, evőeszközöket vásároltunk, jelenleg 100 személyt is meg lehet vendégelni ebben az épületben, adományokból és holland segítségével felszerelt konyha is rendelkezésre áll.

A nőszövetségi tevékenységhez hozzá tartozik a hagyományossá vált karácsonyi szeretetsomag elkészítése és házhoz szállítása, ami-

kor az ünnep nagyhatén minden egyedülálló, idős személyt egy élelmiszercsomaggal lépünk meg otthonában.

Az anyák napjáról sem feledkezünk meg, mivel évről-évre csökken az édesanyákat köszöntő gyermekek száma, a nőszövetség egy bibliajelzővel vagy egy szál virággal kedveskedik minden édesanyának.

2013-ban hagyományteremtő céllal a nőszövetség első alkalommal szervezett a gyerekeknek az adventi időszakban karácsony-várót, amikor a gyerekek karácsonyra hangolva és karácsonyi énekeket hallgatva mézeskalácsot festettek, különböző díszeket, valamint egy-egy ünnephez illő képeslapot készítettek.

Beszámolóját e sorokkal zárja:

Mindent egybevetve, lelkészünknek és aktív presbitériumunknak köszönhetően, szép eredményeket tudunk felmutatni, reméljük, lesz majd utánpótlás és egy jövő nemzedék, aki tovább viszi ezt a munkát és büszke lesz az egyházközségére. *„Mi nem a meghátrálás emberei vagyunk, hogy elveszünk, hanem a hitéi, hogy életet nyerjünk” (Zsid 10,39).*

Reménykedjünk!

FODOR LAJOS
lelkipásztor

Az utóbbi két évben kofirmáltak

*„Minden gondotokat ő reá vessétek, mert néki gondja van
reátok.” 1Pét 5,7*

Megkésett emlékezés

A Máramaros-Ugocsai Református Egyházmegye Nagybányán őrzött levéltárában kutatva szülőfalum református egyházközségének megalakulásával kapcsolatos okmányokra bukkantam. Ezt követően a közösség további sorsára vonatkozó adatokat is találtam, ami e késői megemlékezés megírására késztetett.

Az egykori Ugocsa megye központjától keletre elterülő település a Frászin, Fördő, Diós és Bánya nevű patakok összefolyásából keletkező Nagytarna patak két partján elnyúló völgyben fekszik. Az egykori Perényi uradalom telepítése, a középkorban és az újkor elején bányatelep is volt, ahol aranyat, ezüstöt, ónt, vasat, ólmot és egyéb fémtartalmú érceket bányásztak. E mellett a lakosság fő megélhetési forrását az erdőművelés, növénytermesztés, állattenyésztés, gyümölcs és szőlőművelés jelentette, amelyek a 19. század második felétől szinte kizárólagossá váltak.

Ilonczai Zsombor iskolalekész tart előadást
a Szatmári Református Egyházmegye ifjúsági táborában

A község és a környező falvak lakosainak többsége román, északnyugatra ruszin volt és görög katolikus vallásúak voltak. A korábban morva és sziléziai eredetű és római katolikus bányászok leszármazottai a 19. század folyamán elmagyarosodtak. Izraeliták is szép számmal éltek, akik többsége mesterséggel és kereskedelemmel foglalkozott. Az 1800-as években melléjük telepedett Szabó, Lábás, Orbán és más családnevű reformátusok többsége földművesek voltak, akiknek sorait a későbbiekben főként mesteremberek gyarapították. 1848 után a hajdani Perényi birtok helyébe a református Ráthonyi és Megyeri családok előszeretettel alkalmaztak református vallású béreseket és cselédeket, akik 1860 előtt a mostani Kárpátukrajna területén fekvő, Nagytarnához nyolc kilométerre lévő Gödényháza református egyházához tartoztak. Számuk szaporodásával, a módos Ráthonyi család anyagi és szellemi támogatásával 1863-ban a tarnai hívek a Máramaros-Ugocsei egyházmegyétől önálló egyházközség megszervezését és támogatását kérték.

Az egyházmegye látogatási jegyzőkönyvében, 1863. február elsejei dátummal, egyebek között a következő – a továbbiakban hosszan idézett – jelentés olvasható: „Örvendetes jelenség adta elő magát, nevezetesen szép számmal telepedvén meg Nagytarnán, egy oláh ajkú és egyesült óhitű lakos között, helvét hitvallású magyarok, református egyházat alapítandók, előre meghívták az egyházmegyei törvényes látogatást, hogy ünnepélyesen avattassék fel kisded egyházuk a többi egyházak sorába. Annak okaért, nagy lelki örömmel meg is jelent az egyházmegyei látogató küldöttség e helyen s tekintetes Ráthonyi Lajos úr házánál fogadtatván, megkezdte munkálkodását. (...) Minden férfi tagját a gyülekezetnek meghíva gyűlésre, melyre fel is gyűltek a következők: T. Adorjányi Ráthonyi Lajos úr, a szent ügy ügyvezetője, lelke, Magyarai Pál, Dömök Elek, Cseke Ferenc gondnok, Imre László, Ráthonyi Dezső, Nagy István, Szűcs Dániel, Nagy Ferenc, György József, Orbán Gergely, Orbán Mihály, Jászai István egyházfi, Gercseni József, Fábián György.”

A jelenlevő esperes jelentése szerint a gyülekezethez ekkor 33 család tartozik. „Az alakulandó egyház egyelőre csupán tanítót kíván kebelében tartani. (...) Miután azonban még elegendő erejük nincsen, egyelőre csak egy évre hívnak tanítót. (...) A sakramentumok kiszolgáltatására és a házasság összeesketésére nézve úgy rendelkezett a gyülekezet, hogy a szomszéd gödényházi lelkipásztor által végeztessenek azok.” Az úrvacsora kiszolgáltatása is az ő feladata lett s ezt „... sátoros ünnepek 2. napján, egyébkor pedig az anyaszentegye-

házban történő úrvacsorázás utáni vasárnap történjék. (...) Bejelen-
tetett, hogy már temetőhelyük is van s fel is van szentelve.” A gyüle-
kezet jelenlévő tagjai megígérték, hogy a közeljövőben harang és
úrasztal készíttetéséről is gondoskodni fognak.

A tanácskozást a vendégek részéről Lator Gábor, egyházmegyei
segédgondnok zárószavai és Ráthonyi L. köszönete után, „... az
egyház felavatása a következő renddel ment véghez:

1. T. Ráthonyi Lajos úr lakházának egy téres szobája kiürítettén,
ülőhelyekkel és szószékkel láttatott el. Begyűlvén mind a helybeli,
mind a szomszéd gödényházi hívek közül sokan s néhai református
vallású férjezett nők, a látogató küldöttség, a szomszéd lelkipásztor
és a gyűlés tagjai testületileg léptek be az átalakított emlékházba,
melynek közepén az úrasztal megterítve állott s helyöket elfoglalván
kezdődött az isteni tisztelet ily renddel:

a. Énekeltetett nagy megfeszítettséggel az egész gyülekezet által a
74. dicséret (Ím bėjöttünk nagy örömmel) 1., 2., 5., 6. versei továbbá
felállóra a 37. dicséret (Jövel Szent Lélek Úr Isten) első verse, ezután
a 40. dicséret (Óh áldott Szent Lélek) 1., 2., 3. versei; akkor

b. Esperes atyánkfia Szent Péter lélekkel könyörgést az uralkodó
s a kisdéd szent vallásnak terjedéséért.

c. Énekeltetett „Atya, Fiú, Szent Lélek” dicsérete. Székely Sándor
gödényházi agg lelkipásztor alkalmoszerű beszédet tartott.

d. Egy helybeli születésű kisdédet keresztelt. Ennek végeztével főtisz-
teletű Bikky Ferenc küldöttségi jegyző az Úrvacsorát kiszolgáltatta,
énekelvén előbb a 112. dicséret 4. versét (Nohát kit bűnök rongálnak).
Úrvacsora után énekeltetett az 1. dicséret 7. verse (E gyülekezeten, mely
e helyre telepedett, könyörülj Úr Isten s bővítsd rajta Kegyelmedet).

A gyülekezetet megáldá Esperes Atyánkfia és felfogadá a
gyülekezetek soraiba. Ezúttal berekesztésül énekeltetett a 179. dicsé-
ret 10. verse (Dicséret, dicsősség, tisztesség és hálaadás...).”

1864-ben az egyházi közgyűlés a leendő saját lelkész és tanító
díjlevelét is meghatározza és kiállítja. Ennek megfelelően évente
részesül „20 köből kétszeres ételt”, a parókiális 18-20 köblös területű
szántó és kaszáló földből álló birtok használata; minden négy marhá-
val bíró gazda tartozik egy napszámmal, valamint két 2 marhával
bíró gazda is egybefogva tartozik egy nap szántani, minden marhával
nem bíró gazda, saját kenyerén tartozik két gyalognapszámot szol-
gálni; minden marhás gazda tartozik adni egy szekér fát; a lelkész-
nek, mint tanítónak minden gyermek tanításáért külön-külön 1
pengőforint, egy véka zab és egy szekér fa adatik.” Az espereshez

eljuttatott díjlevelet Cseke Ferenc egyházgondnok mellett a gödényházi ifjú lelkész, Csernák István (a későbbi tamásváraljai lelkész és közel két évtizedig esperes, Csernák Bélának, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület 1945-48 között meghurcolt és mártír püspökének az apja) írta alá.

1867-ben a nagytarnai egyháznak lelkész-tanítója van. Az iskolának ekkor „7 könyve, olvasó táblái és egy kis földtekéje” van. 1874-ben az egyházközség Szabó Miklóst lelkipásztornak kéri az egyházkerulettől, ez azonban helyette Baktay Áront, volt akli káplánt küldi. A jelölt előbb szabadkozik, később azonban meggondolja magát, a lelkipásztori-tanítói állást elfogadja és ezt a tisztséget tíz éven keresztül betöltötte. Eltávozása előtt már a községközpontban állami iskola működött, mely 1884-ben külön fiú és leány iskolára oszlott, ahol ezt követően a falu református gyermekei is tanultak.

Időközben az egyházközség, ha lassan is, de tovább gyarapodott, 1897-ben 37 család református volt, akik közül hárman: Ráthonyi Sándor, Megyeri Pál és a falu bírása és egyházgondnoka, Berei Sándor a falu gazdagjait jelentették, akik 21 és 65 forinton felüli állami adót fizettek. További 9 család 5 és 9 forintot, 11 pedig 80 krajcár és 4 forint 66 krajcár közötti adóval szerepelnek, míg újabb 14 család annyira szegény, hogy állami adófizetéstől mentesek. Mivel a református gyerekek az állam által fizetett községi iskolába járnak, ezért Györfy Ede lelkész-tanítónak csupán az egyházi stólát és a vallásoktatásért fizetnek. A fennebb megnevezett három gazdagabb családnéven kívül Nagytarnán ekkor 3-3 Lábas és Szabó, 2-2 Fóris, Gérus, Tasnádi és Tóth, valamint 1-1 Alezár, Bodó, Boldog, Csoknyai, Enyedi, Ferenczi, Fodor, Kallós, Kovács, Lőrincz, Nagy, Orbán, Sáfi, Simon, Szikszó, Szombati, Veres és Vincze nevű református családok éltek.

Az 1900-as népszámlálás adatai alapján Nagytarna 1851 lakosának túlnyomó többségét az 1210 lelket számláló görög katolikusok alkották. Ezen kívül 292 személy izraelita, 189-en római katolikusok és az 1 unitárius mellett a református egyházközséghez még mindig csupán 159-en tartoztak.

A huszadik század s ezen belül is a trianoni döntés Nagytarna reformátusainak állandó apadását eredményezte. Az 1930-as román népszámlálás adatai szerint volt a faluban 18 görög keleti (ortodox), 1301 görög katolikus, 349 izraelita, 281 római katolikus és a vallását meg nem valló 8 személy mellett a reformátusok létszáma már csupán 109 volt. Ez utóbbiak számának fogyása a második bécsi döntés után rövid időre megállt. Dénes László tiszteletes iparkodása nyomán

az önálló egyházközség 1945 nyaráig megőrizte státusát, sőt 1945 első felében az a fura helyzet is előállt, hogy Dénes tiszteletes ideiglenesen a nagytarnai gyülekezet számánál többszörösen nagyobb Tamásváralján is a beszolgáló lelkész. Nagytarnáról történt távozása után azonban az önálló egyházközségből leányegyház lett. A kommunista időszak évtizedei alatt, főként elvándorlás következtében a református lelkek száma állandóan apadt s ez a csökkenés napjainkig is tart: ma papíron a faluban 51 református lélek él. (Az adatokat Simon Attila tamásváraljai lelkész úrnak köszönöm!)

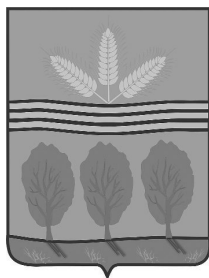
A szatmári egyházmegye és az egyházkerület tervei alapján Nagytarnán a közeljövőben ifjúsági tábor-központ létesül, mely az itteni egyházi élet megerősödését is eredményezheti és így a 150 évvel ezelőtt történetekre majd a jövő nemzedékei is emlékezhetnek.

BALOGH BÉLA
ny. levéltáros

Építve álmodni – A hálaadás napján Csűry István püspök hirdetett Igét a nagytarnai Természet és Szeretet Otthonában

*Az Isten szeretet; és aki a szeretetben marad, az Istenben marad,
és az Isten is ő benne. (1Jn 4, 16b)*

Iriny arcai

Balról: Iriny címere, legkorábbi ismert alakja az irinyi uradalom 1790-ből való bélyegzőjén tűnik fel. Ezzel a pecséttel hitelesítették az egyházi iratokat is, így 2013-tól egyházközségünk újból használja a jelképet.

Jobból az Irinyi család címere

Magyarul Iriny, románul Irina

Az érmihályfalvi határátkelő vámosa hangos nevetésben tört ki, amikor útiokmányomat átvéve elolvasta, honnét jövök. Ugyan miféle település az, amelyik Irénke nevét viseli? Nos, ami románul Irina, magyarul Iriny, és ennek a nem mindennapi helységnek a mesébe illő világába szeretném az olvasót elkalauzolni.

Móricz Zsigmond a 20. század elején néprajzi gyűjtőútra vállalkozott, a történelmi Szatmár vármegye vidékeit járta. Így emlékezik vissza az Érmellék és az Ecsedi láp határolta tájra:

„Mikor először arra jártam, gyalog mentem végig az egymáshoz csak egy-egy jó hajításnyira fekvő falvak során; Ér-Endréd, Dengeleg, Iriny, Pórtelek, Mezőterem, Gencs magyar és sváb népe között, be Nagykárolyba, onnan Kaplonyba, Kálmándra, Börvénybe. És sohasem felejttem el azt a sajátságos benyomást, ami elfogott, mikor az Ér-vidék tiszta levegőjéből bekerültem az ecsedi láp világába. Pedig akkor már nem volt meg a nagy láp. Éppen kiszárították, s azokban az években termett először a nád és sás, meg a végtelen területű ingoványok helyén rengetegre nőtt kukorica. Amde ott ült még akkor is a nép lelkén a láp világa, amely egy ezredéven át megőrizte az ősi magyar életmódnak és életfelfogásnak némi színét és illatát. S a parasztok éppen akkor komoran szidták, s véres düh ingerlékenységével feszegették, hogy játszották ki őket az urak. Elvették tőlük a csikászó, halászó, nádtermő szabad vizet, amely kenyeret adott és híven

gondoskodott a maga népéről. Még ott rohadt a háló az eresz alatt, a halkas a színben, a kutya ott kapart egy-egy földdel befolyt csíkverem gödrében, de már nem volt víz, az új Krasznán mezítlábas gyerekek szaladgáltak át, sehol sem ért kötésnél mélyebb vizet a pulya. De csak legalább, ha már föld maradt a helyén, öles kukoricát termő föld, nekik maradt volna. De jöttek az urak, a nagyurak, idejében, még mikor víz alatt volt a világ, s összevásárolták a nép lápilletményét három forintjával, öttel, adtak nekik jó, kiélt szántóföldet érte, ott, a falu közelében, s örült a paraszt, hogy húsz hold vízért egy holdat, vagy kettőt, vagy csak háromvékást is kapott; mert ugyan ki hitte volna, hogy legyen idő, mikor vederrel kell a lápra hordani a vizet! Ha pedig megvan a láp, úgysis csak a szegényember aratja azt le, nem mennek a Domahidyak, a Tiszák, a Károlyiak nádat vágni! Hanem aztán megtörtént a képtelen csoda, hamar eljött a tavasz, mikor milliósámra feküdt a hal a száradó pocsolyában, kapával gereblyélték; s mikor hiába jöttek a madarak ezersámra, nem találtak helyet, ahová fészket rakhassanak. A gém, a szárcsa, a sok vízimadár rémülten kóválygott ősi hona körül, mint a paraszt s egyforma irigyen s keserűen látták, hogy kijátszották őket az urak az otthonukból...”

Ahol a cseh királyfi, Oroszlán aga és II. Rákóczi Ferenc találkoznak

Hogy hol kezdődött Iriny története? Talán, amikor a középkori igazságszolgáltatás mai szemmel nézve sajátos – és néha sajnálatos látteleiteit – az istenítéleteket rögzítő Váradi Regestrum 1219-ben először említi villa Juren alakban. Vagy amikor IV. László királyunk

Amikor elég volt a
kisszéket kitenni,
utcai jelenet
(1940-es évek vége,
50-es évek eleje)

hadai Stillfriednél megütköztek a csehekkal, és a sors fintora úgy adta, hogy két magyar vitéz, két testvér, a Jurenből származó Vid fiai, László és Vencel levágták Ottokár cseh királyt, a fiát pedig foglyul ejtették. Tőlük származik az Irinyi család, amelyik annyi tiszteletre-méltó egyéniséget adott a magyar nemzetnek, hogy csak Jánost, a gyufa feltalálóját vagy Józsefet, a Tamás bátya kunyhójának első anyanyelvi tolmácsát említsem. A világraszóló tette emlékeztet az Irinyi család címere, amely a megkötözött királyfit vezető daliát ábrázolja. Igencsak tetszetős barokk kivitelezésben ma is ott áll a családi kriptakápolna homlokzatán a temetőben. Úgyhogy bátran kijelenthetjük, aki Irinybe látogat, láthat egy igazi cseh királyfit!

A török időkben Szatmár ütközőzóna volt, ezért Iriny lakosait is megkeserítik a turbános hadurak. A váradi Oroszlán aga három évig sarcolja a falut, esztendőnként 32 forintot követel tőlük, ezen felül vajat és mézet kíván ajándékba. Utána a szintén váradi székhelyű Memhet csauz rövidíti meg a település lakóit 24 forinttal egy 1673-ból származó jegyzőkönyv szerint, melyben a Szamostól keletre fekvő községek bírái vallanak arról, hogy mennyi sérelem érte őket a török, vagy épp a kuruc hadak részéről.

Hogy Rákóczi vezérőrnagy személyesen járt Irinyben, azt a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár munkatársainak köszönhetően tudjuk, akik a fejedelem emlékiratait, valamint korabeli levelezések alapján összeállították azoknak a településeknek a jegyzékét, ahol Rákóczi élete során megfordult. Az eredményt Google-térképen is összegezték, így ez a kutatás praktikusán alkalmazza korunk informatikai vívmányait. A szatmári béke után a vármegye etnikai viszonyai gyökeresen megváltoznak, falvak egész sora néptelenedik el. A Károlyi grófok sváb telepítéssel keltik életre a gazdaságot és a kultúrát. Iriny feltámadása is erre az időre tehető, ám részleteit egyelőre nem ismerjük. Csak feltételezhetjük, hogy tiszta református lakosságát tekintve hasonló jelenség játszódott le, mint valamikor Géres, Dobra és Szatmárhegy esetében. Ezek a falvak fogadták be a telepítések okán nyelvi és vallási különbségbe ütköző, s lakóhelyüket elhagyni kényszerülő magyarságot.

Rendülés Napja

Iriny saját hivatalos munkaszüneti napja. Arra a földrengésre emlékeztet, amelyik 1829. július 1-jén hajnali 4-5 óra tájban rázta fel

álmából a települést és a környező falvakat. Különösebb kár nem keletkezett, de az emberek megijedtek, s nem alaptalanul: az akkori prédikátor, Papp Dániel – feljegyzése szerint – valósággal kiesett az ágyából. Ám ez csak a kezdete annak a borzalomnak, amire emberemlékezet óta nem volt példa a térségben. Este 8-9 óra között nagyobb intenzitású rengés következett, s itt visszaadjuk a szót Papp Dánielnek: „Egy nagy recsenéssel, siket morgással föld alatti dübörgést éreztünk lábunk alatt, dülő félben voltak a házak, omlottak mindenfelé és hasadoztak az épületek, kongottak a harangok, a fák erősen hajladoztak, a kutakból a vizek fellökődtek, a megijedt férfiaknak, asszonyoknak, gyermekeknek sírása, rívása borzasztó volt, sőt látták nevezetesen Endréden a telkek alját kék lánggal beborítani.” A szakirodalom Szaniszló-Piskolt térségébe helyezi a partiumi szeizmikus övezetben valaha mért legerősebb rengéseket, a végítéletre emlékeztető jelenség egy 7-es erősségű (4,7 magnitúdójú) rengés volt. A nyári hónapok folyamán több mint 30 esetet számolt meg a tiszteletes. Miután három nap folyvást ismétlődtek a rengések, az eklézsia tagjai megegyeztek, hogy kenyéren és vízen fognak böjtölni mindaddig, amíg elmúlik veszedelem. 1834. október 15-én 8-as erősségű (5,3 magnitúdójú) földrengést is átvészelt Iriny. Azóta is minden évben megtartják az ún. Rendülés Napját, amikor nem illik dolgozni, de a falu templomozást tart, és kéri a Mindenhatót, kímélje meg a hasonló csapásoktól.

Ahol mindenkinek beceneve van...

...Máskülönben nehéz lenne eligazodni a sok egyező család- és keresztnév között. Dr. Bura László 1969-ben értekezett az itteni ragadványnevekről. Bár azóta sok víz lefolyt az Ér medrében, ezek a megkülönböztetések azóta is érvényben vannak, s a mindennapi érintkezés során használják is a falu lakói. Iriny ma 287 lelket számláló református anyaegyházközséget mutathat fel, amiből 210 fő nagykorú, a 18 év alattiak száma viszonylag kevés. A múlt század elején még hétszázas nagyságrendű eklézsia még így, megfogyva is erő feletti bizonyossággal küzd a megmaradásért. Nőszövetségi csoportja Kiss Zoltánné Szabó Erzsébet egykori tisztelesné, és a gyülekezet Örökös Tagja nevét viseli. A téli időszakban heti két alkalommal készít hagyományos csigatésztát. Ebből gyűjt adományokat jótékony célra, emellett segédkezik a gyermekbibliahét és más szere-

Szüreti idill Irinyből, amikor még létezett a szőlőskert (20. sz. eleje)

tetvendégségek elkészítésénél. Ifjúsági csoport 2013. őszén alakult, amikor elhatároztuk, hogy közös imaórákat és programot szervezünk az érendrédi, dengelegi és irinyi fiatalság számára. A párját ritkító kezdeményezés lényege, hogy kevesen is lehetünk nagyok, amennyiben egyesítjük erőnket, annak a szolgálatban és gyülekezeteink közötti kapcsolatban is áldássá kell válnia. Ezért felváltva járunk a három gyülekezetbe ifjainkkal. A pénteki imaórák hétről-hétre követik a Taizé ökumenikus közösség által megosztott perikópát. Érdekessége, hogy a zsoltárokat felelgetve, hangosan imádkozzuk, ill. a világszerte egyformán elhangzó könyörgések, imakérések egy nagy lelki erőterben forrnak össze, s ez az erőter a látható és láthatatlan egyház találkozása. Énekeinkben a Taizé Község meditatív dallamai mellett a Dunamelléki Ref. Egyházkerület gondozásában megjelent Krisztus az énekem c. gyűjteményt használjuk.

Iriny éneklő gyülekezet

Minden vasárnap tanulunk egy új éneket a templomban is. Előre készülünk az éppen esedékes ünnepkörnek megfelelő zsoltárokkal és dicséretekkel. Kiss Zoltán, a gyülekezet 1973-1996 közötti lelkipász-

tora a zenében jártas lévén kántori szolgálatot is végzett, sőt dalárdát szervezett. Ez megteremtette azt a bizalmi légkört, amivel néhány év múlva egy másik egyházzenei rálátással rendelkező lelkész sikerrel gyarapíthatja a templomos gyülekezet énektudását. Az itteni emberek zenei fogékonyságát tanúsítandó ismét Móricz Zsigmondot szólaltatjuk meg: „Az ország egyetlen vármegyéjében sem dalolnak többet, mint itt... Az ecsedi láp környéke, a Tiszahát, a Turhát, az Érmellék, a Nyírség mind daltól zeng. Gacsályban, Nyírmeggyesen, Irinyben, Nagypaládon, Magosligeten, mindenfelé találni „nótafákat”, akik egysorjában két-háromszáz dalt tudnak végig elmondani, s aratáskor, töréskor, dörzsölőben, fonóban, reggeltől-estig és estétől világos kivirradtig szól a nóta, napról napra, hétről-hétre, akár ismétlés nélkül. Egyik átfolyik a másikba, amely újabbnak első akkordját csendíti meg.”

Móricz melletti bizonyíték az irattárunkban található kézirat, amelyet Hajnal József családja ajándékozott az egyházközségnek. Ebben halottas énekek és vőfélyversek találhatók. A gyűjtemény végén 1952. július 25-i bejegyzéssel a következő összegzés szerepel: „Istennek jóvoltából ezen énekeket tanultam és énekeltem Istennek dicsőségére, amelyek itt fel vannak jegyezve. Zsoltár 99, dicséret 282,

Geréb Miklós hivatali beiktatása

Hozsánna-ének 14, halottas ének 102, csinált halottas ének 148, összesen 645 ének. Ezen felül sok más énekeket, amelyek itt nincsenek feljegyezve. Hajnal József.”

A 24. órában mentjük néprajzi kincseinket

A családlátogatások alkalmával digitális másolatot készítettünk a családok archív fényképfelvételeiről, amelyek valahol a régi Irinyt, a falu és az itt élők arcvonásait, mindennapjait dokumentálják. A kezdeményezést, hogy az egyháznak legyen egy falutörténeti katalógusa, az emberek tisztelettel fogadták, így alakult és folyamatosan bővül a kollekción. Előkerült két, egyenként közel 100 oldalas kézirat: Hajnal József, valamint Farkas Lajos hagyatékából. Ezek feltárják előttünk a száz évvel ezelőtti Iriny lakodalmas szokásait: a vőfélyversek jelentős része az Alföldi Vőfénykönyv nagy háború előtti kiadására támaszkodik, de számos olyan rigmust is tartalmaz, ami valószínűsíthetően eredeti anyag. A vőfélyversek elárulják nekünk, milyen volt a korabeli lakodalmas menü (kása, kocsonya, káposzta, húsfélék: paprikás hús, tormás hús, tyúk-tehénhús, sütemény, italok: pálinka, bor, megjelenik a kávé), ill. milyen társadalmi kapcsolatok jellemezték a környék lakosságát. Két példa:

Itt a szilvabecsinált ecetes babérral,
Ebből minden szedjen két jó nagy tányérral!
Nem régen beszéltem egy nagy gavallérral,
Akinek a zsebje tele vót tallérral:
Bámulásra méltó vala kövérsége,
Holott tudom, hogy vót már hét felesége.
Kérdeztem, honnan van oly jó egészsége,
Azt mondta, becsinált vala elesége!

Mindkét kézirat ismeri az alábbi tréfás verset. Utalásszerűen érezhető benne a rendi társadalom kódéba burkolózó élcélődés Érend-réd és Iriny között:

Száz forintot vettem egy sovány szúnyogot,
Nemes Érendréden meg is hízlaltatott,
Szalacs városában le is vágattatott,
És a mézsárosnak hétszáz font adatott,

Kövér állat volt ez, látszik a levéről,
Mert öt mázsa faggyút szedtek a szügyéről,
Lehet is gondolni az állat neméből,
Hogy nem kicsi lehet, e szörnyű tetteiből:
A vőlegény eszi a hátulsó combját,
A menyasszony nézi, vajon ő is azt rág?
Mindegyik szembe egymással mosolyog,
Nézik a szűnyoghúst, mint tépik foguk,
Nem beszélek többet, mert majd el sem hiszik,
Pedig most mindenki a levéből iszik,
Én mármost kimegyek, de mindjárt bejövök,
Hozok egy mogyorót, mint egy nagy disznótök!

A 2014-es Kálvin Emlékév megünneplése

A presbitérium 2013. december 30-i gyűlésén határozta el, hogy a nagy reformátor szellemi örökségéből merít, és azt a kiapadhatatlan lelki forrást adja át az új nemzedéknek, amelyről hosszú ideig az egyház megfélelkezett. Kálvin vitába szállt a középkor emberének közömbösségével, aki ritkán úrvacsorázott, és a gyakori megerősítést szorgalmazza. Az irinyi gyülekezet ezt a régi-új igazságot fedezi fel, és 2014. júliusától minden hónapban biztosítja az úrvacsorás istentisztelet feltételeit. Vagyunk elég alázatosak ahhoz, hogy belássuk, a bűnbánati hetek régóta haldokló szokás egyházunkban, a csütörtöktől kezdődő alkalmakra alig 1 %-a tart igényt a híveknek. Ezért szeretnénk Kálvinból többet és a „gépeken lélegeztetett” bűnbánati hét helyett olyan lehetőséget kínálni, ami jobban igazodik az úrvacsora ünnep és hálaadás jellegéhez. Havonta tartunk tehát házi bibliaórákat, ami interaktív módon szerveződik, lehet kérdezni és elbeszélgetni egy adott témáról, imaközösséget tartani, ugyanakkor az úrvacsorát megelőző szombat reggel nyitjuk meg a templom kapuit, és a nap kezdetén mondunk köszönetet a krisztusi jóságért.

GERÉB MIKLÓS
lelkipásztor

*Áldott legyen az Isten, és a mi Urunknak,
Jézus Krisztusnak Atyja, aki megáldott minket minden lelki
áldással a mennyekben a Krisztusban. (Ef 1,3)*

A hálaadás jegyében

Kismajtény Nagykárolytól 11 km-re nyugatra fekszik, északon Domahida, délen Nagymajtény, keleten Gilvács szomszédságában.

Múltja meghatározóan kötődik Nagymajtényhoz és Ebesfalvához (Ókismajtény vagy Ófalu). Neve először 1417-ben tűnik fel, amikor Báthory István és Benedek Nagy- és Kismajtényra királyi adományt nyert. Határát Dománhidy (Domahidy) András és Báthory András megjáratták. E hajdani Kismajtény azonban teljesen elpusztult, nyoma sem maradt a későbbi idők dokumentumaiban.

Majtény névével már 1332-ben találkozunk, ekkor Mochtin alakban írták. 1348-ban Mothen, 1387-ben Mahtin, de 1490-ben már Mathen Oppidum alakban fordul elő. Valószínű, ebből a településből válhatott ki a később eltűnt Kismajtény. Az aranyozott ezüst úrasztali pohár felíratában Maitin olvasható.

Bethlen Gábor fejedelem 1624 június 5-én kelt levelében, mely a majtényiaknak a vármegyére való contribuálásáról szól, a helységet csakis Majténynak nevezi. Az Ecsed vára tartományáról I. Rákóczi

György fejedelem számára készült összeírásban pedig „Maiten possessio „néven említették (1648). A község nevére vonatkozó megjegyzés: Asztalos György esperes írja művében, hogy a történetírók a nagymajtényi határt emlegetik a fegyverletétel helyéül, pedig ekkor egy Majtény létezett. Nagymajtény 1723-ban vette fel ezt a nevet, amikor a magyar reformátusokat kitelepítették az Ebesfalva nevű pusztára. (Asztalos György: Nagykároly rendezett tanácsú város 1848-ig. Nagykároly, 1892. 45. lap)

Az 1711-es szatmári béke után Majtény – korábban a Rákóczi család tulajdona – a Károlyi család birtoka lett. A háborúzások és az 1709. évi pestisjárvány idején a falu majdnem teljesen elnéptelenedett, mint a többi falvak is. A hatalmas birtokokon munkaerőre volt szükség, ezért gr. Károlyi Sándor már 1712-ben svábokat telepített a birtokaira. Az itt élő református jobbágyság nem fogadja szívesen a jövevényeket, akik részére Károlyi még a templomaikat is elfoglalja. Emiatt nagy lett az elégedetlenség, a jobbágyszökés. Ezért Károlyi a reformátusokat áttelepíti a svábok által elfoglalt községekből a népesebb református településekre (így jött létre a református Börvely), vagy új települést hoz létre számukra. Ez történt Majtény esetében. A gróf 1522-ben 55, majd 1723-ban 38 sváb családot telepített ide. Tizennégy gazda, mint jobbágyságai – a gróf engedélyével az Ebesfalva nevű pusztára költözött, s a helyet beleegyezésével Kis-majténynak nevezték el. Majtény 1723-ban felvette a Nagymajtény nevet. Arról nincs adatunk, hogy itt hányan katolizáltak.

Biztosan nem tudjuk, hogy Majtény református magyarjai kérték, vagy Károlyi Sándor telepítette ki őket a falujukból. Az akkori lelkipásztor a következőket jegyezte fel:

„In Anno 1723dik Jöttünk ki Nagy Majtinból 14 Gazda emberek, és a Méltóságos Gróff Károlyi Sándor kegyelmes Grátiájából mi Ő Excellentiája Jobbágyi szállottuk meg, ugyan Excellentiája Dominiumjában Ebes falva nevezetű 14 Telekeket, de n. m. Ő Excellentiája engedelmeiből vagy inkább intimátumából neveztetett Kis Majtinnak. Hoztuk pedig minden Ekklesiához való eszközeinket maga Ő Excellentiája kegyelmes engedelmeiből és parancsolatjából u.m. abroszokat, Úr Asztalához tartozó egy pohárral, egy boros kannával, három tányérokka és három terítőkkal s pecsétjével együtt az Ekklesiának. Nevezet szerint pedig a kik ezen felvett 1723dik Eszt. kijöttünk Nagy Majtinból, és a kik meg szállottuk Kis Majtint ezek: 1. Kis Ferenc, 2. Könyves Pál, 3. Kováts Bálint, 4. Botos András, 5. Rosi Mihály, 6. Kováts Gergely, 7. Nagy Gergely 8.

Süveg István, 9. Kis György, 10. Vajda Ferenc, 11. Mészáros Mihály, 12. Nagy András, 13. Erdei Gergely, 14. Szörnyi Márton.”

Az eredeti szöveget Németh Mihály lelkipásztor írta be a református egyház első anyakönyvébe (I. k., 1. lap). Asztalos György Nagykároly rendezett tanácsú város története című műve 45. lapján található a szöveg, mely történeti okmánynak számít.

Ez a település az Ebes-patak közelében – innen az Ebesfalva név –, az Ó-Kraszna partján állott. Árvizes, mocsaras pusztta volt ez a terület. Ebesfalvát 14 magyar református család alapította. Az 1750-es években a gróf görög katolikus románokat telepített ide. Három utca volt, külön laktak a magyarok, külön a románok. A magyarok a Gilvács felőli részben; a románok a szatmári kövesút felőli oldalon. A magyarok ó- és újtemetője a víztelep körüli kút környékén, a románok temetője szomszédságában terült el. A sírdombok még itt-ott látszanak a mai legelő területen.

Az ősi fészekből menekülniük kellett magyar reformátusoknak, ott hagyván a virágzó községet egyházat. A telepítéskor 60-70 lelket számláló kis gyülekezetnek a kezdetektől volt imaházuk és iskolájuk. Hontalanságukban és az élet bizonytalanságában ez jelentette az ottlont, az erőt és a reménységet. A kis református gyülekezet 1787-ben új templomot épített, Dóczy Ferenc lelkipásztor irányításával. Paticsfalú volt és fából készült. 1794-ben tornyot is emeltek a Krasznához közel épült kis templomnak. Egymás szomszédságában állott a református templom lelkészi és tanítói telke.

Különös helyrajza van ennek a második honalapításnak a község történetében: tanulunk belőle kitartást, a hűség szálait közelebb fűzzük az egyházunkhoz, megtanuljuk a régi erények és értékek megbecsülését. Múltunk biztatásával bátrabban élünk a jövő építésében.

Egyházunk adatai szerint 1820-ban 121 házból állott a falu, 847 lakosa volt (572 görög katolikus és 275 református). 1840-ben 378 a reformátusok száma és 88 családból állott. Felvetődött egy új és nagyobb templom építésének szükségessége. Németh Albert lelkész irányításával 1867-ben el is készült. 1870-ben már 1094 lakosa volt a településnek (658 görög katolikus, 411 református magyar és 25 izraelita).

Lengyel Pál református lelkipásztor feljegyzése szerint (1886. május 6) már 1845-ben felmerült a falu kitelepítésének gondolata a Kraszna áradásai miatt. Biztonságosabb, árvízmentes hely a „Messzelátó domb” (Kaplonyi domb) vagy „Messzelátó”, „Messzelátói terület” (gr. Károlyi Alajos elnevezése). Itt eddig egy épület állt: a „Messzelátó csárda”. Közel van az 1711. évben Szatmáron kötött

békéről örök emléküvé vált „Rákóczi bokor”-hoz. A Károlyi uradalomtól megvásárolták: a „messzelátói terület”-et azzal a kegyes záradékkal, hogy az ev. református és a gr. felekezeti templom, lelkészi lakok és iskolaházak helyéül egyenlő részben összesen 5 holdat ingyen kaptak. Az 1881. június 19-i presbiteri gyűlés az áttelepülés mellett foglalt állást. Az 1885. október 8-án Nagykárolyban tartott Szatmár megye bizottmányi gyűlése határozatában kimondta, hogy Kismajtény a régi helyén 1887. január 1-jén elveszti községi jellegét s az új települési helyen épülő nyeri azt meg. Már 1881-ben kijelölték a település jelenlegi helyét, a területét felosztották utcákra és telkekre: a magyarok az országút felőli részt, a románok a domahídi oldalt kapták. Az áttelepülés a „hegyre” 1886-ban be is fejeződött. A falu átköltöztetését Lengyel Pál lelkész és Bodoki Hetner Béla közjegyző szorgalmazta és irányította. 1900-ban 1621 lakosa volt (937 román és 684 magyar). Rövid idő alatt felépítették a községházát, az iskolákat és a templomokat. A református templomot 1892-ben és a görög katolikusokét 1886-ban építették fel.

A mi községünk új település. A neve Kismajtény. Az öregek Új-Kismajténynak nevezték, s a korábbi településüket Ebesfálnak, Ókismajténynak, Ókismajtény pusztának vagy Pusztának. A „Rákóczi bokor” a mai állomás területén volt, ahol a fegyverletétel helyén 1875-ben Ivánka Imre vasúti igazgató emlékoszlopot állíttatott a Szatmári békének. Kismajtény így vált történelmi nevezetességű hellyé.

Ez a falu rövid, de „mozgalmas” története. A lakói arra kényszerültek, hogy háromszor építsenek hajlékot maguknak. A múlt beleszövődik az emlékekbe, az épületekbe, a családok életébe és a tájba. Ki tudná kiszámítani azt az erőtenyezőt, melyet a három haza együttese ad?

Kismajtény, 1952.

VARGA BÉLA TIBOR
ref. lelkész, okleveles tanár

* * *

Kismajtényben ma 320 lelkes a református közösség.

2003 óta Balogh Enikő tiszteletes asszony szolgál, aki a rendszerváltás után nagy reményekkel útnak induló nagyváradi Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnázium első, mondhatni legendás évfolyamának diákja volt. Mint mondja, már 8. osztályban tudta, hogy teológiára készül. A református gimnázium meghatározta életét,

A lelkipásztornő név szerint ismeri bárányait

akkori családi közösségében csak megerősödött hitében és szándékában. Erdésmérnök férje igazi „segítőtársa” is.

A Nagykároly szomszédságában élő gyülekezetre jellemző a stabilitás. Nem nő, de nem is apad a lélekszám, ám az elmúlt évtizedben megfiatalodott a gyülekezet. 2014 októberéig egyetlen temetés mellett 5 esküvő és három keresztelő volt. A városközelség munkahelyeket biztosít.

Az utóbbi években kívül-belül megújult a templom, modernizálták a parókiát és 2009-ben ravatalozó épült. Mostanában került tető az újonnan épülő gyülekezeti házra, melyben otthonra találnak a fiatalok, a 23 vallásórára járó gyerek, a két csoportban is működő ifjúság, és alkalmas hely lesz különböző rendezvények számára. A gyülekezet igen hálás és támogatja a dicséretes építő munkát.

A lelkipásztor nagyon fontosnak tartja az ifjúság evangélizálását. Egyházmegyei katekétikai előadóként megyei szintű ifjúsági tábor is szervez.

BERECZKI

*Istennek beszéde élő és ható és élesebb minden kétélű
fegyvernél és megítéli a gondolatokat és a szívnek indulatait.
(Zsid 4,12)*

Nem hagyjuk a templomot és az iskolát

Ez az idézet található az albisi templom főbejáratával átellenben a szőszékkoronán, amely 1861-ben készült, valamint: „E hely nem egyéb, hanem Istennek háza és a mennyeknek kapuja.”

Maga a templom az 1200-as évek végén vagy az 1300-as évek elején épülhetett. Műemlék jellegét az építés technikájának és stílusának ritkasága adja. A templom és torony teljesen téglából épült román stílusban. Erdélyi szász templomokra emlékeztető módon a torony a szentély fölött emelkedik a keleti oldalon. Egyik magyarázat szerint Albis első lakosai szászországi telepesek lehettek, akik a tatárjárás utáni időkben érkeztek a második honalapító, IV.Béla meghívására az elnéptelenedett vidékekre. A falu neve pedig az Elba folyóra utal, vagy pedig a német eredetű személynév, Albert névváltozata.

Az 1300-as évek végétől a falu királyi adományként a Zólyomi család birtokába jut, ez a főúri család a vidék legnagyobb birtokosa és marad még néhány évszázadig. Eleinte a család székhelye Albis és az Albisi Zólyomi nevet kezdik használni, később új várat kezdenek el építeni Székelyhídon és székhelyüket ide helyezik át.

A Zólyomiak idejében reformálódott az egész Érmelék 1530 és 1550 között, maguk a Zólyomiak is elsőként tértek az új hitre. Így az albisi templomot is reformátussá alakították át. Több

Albisi konfirmáció – 2014

Kórustalálkozó – 2014

Szépen zsoldozó furulyás gyerekek Herman Csaba kántor vezetésével

kutató szerint a templom a 13. század végén már állt, erős és zömök tornya hajdan őrtoronyként szolgált. Maga a templom is szolgált védelmi célokat, amikor török csapatok többször is feldúlják a falut az 1500-as évek második felében. A 17. század második felében ismét majdnem elpusztítják a falu lakosságát a portyázó török martalócok, miután 1660-ban török kézre kerül Nagyvárads, majd Székelyhíd is.

A következő évszázadok gazdasági, társadalmi kulturális fejlődést hoztak a falu életében. Az 1910-es statisztika szerint a falunak 1088 lakosa volt. Ez a szám fokozatosan, majd a legutóbbi két évtizedben drasztikusan apad. A trianoni döntés után az emberek nehezen tudtak belenyugodni az új helyzetbe. Néhány család ekkor vándorolt ki Amerikába és soha nem tértek vissza, noha egy ideig tartották a kapcsolatot a szülőfölddel. A második bécsi döntés értelmében 1940-ben visszakerül a falu az anyaországhoz, a magyar csapatok bevonulását kitörő örömmel és virágosóval fogadták.

A magyar fennhatóság négy éve alatt a háborús körülmények ellenére jelentős előrelépés történt a gazdasági életben, megszervezték a gazdakört, amely hatékonyan segítette a gazdákat. Szellemi-művelődési téren is elmozdulás történt, az akkori tanító ösztöndíjra ajánlotta a tehetséges, de szegény fiatalokat és néhányan éltek is ezzel a lehetőséggel. Ebben az időben kezdődött el az új népház (kulturális ház) építése egyházi területen, Saja Sándor lelképásztorsága idején, valamint az új parókia. Felavatták az első világháborús hősök

emlékművét a templomkertben. Az emlékműhöz lépcsők vezetnek fel, jobb oldalt egy három méter magas három tömbből álló oszlop, tetején bronzból öntött kiterjesztett szárnyú turulmadárral, balra egy domborművel, jobbra egy kis bástyával díszítve. A templomkertben található még a millicentenáriumi kopjafa, amelyet a Magyar Reformátusok negyedik világtalálkozója alkalmával emeltünk.

2011 óta áll a templomkertben Irinyi József mellszobra. A reformkor fiatal értelmiségi nemzedékének tagja, jogász, író, politikus az 1848-as események tevékeny résztvevője, Petőfi baráti köréhez tartozott. Albison született testvérbátyja is, Irinyi János, a zajtalan gyufa feltalálója. Édesapjuk uradalmi intéző volt itt az 1820-as években, majd családjával Nagylétára költözött.

Az 1848-as szabadságharchoz kapcsolódik még Sass Károly személye, ő az első honvéddadtest tábori lelkésze volt, Klapka és Nagysándor József tábornok bizalmi embere. A szabadságharc leverése után 41 esztendeig, haláláig volt az albisi gyülekezet lelkipásztora, síremléke ma is a szabadságharchoz kötődő emlékhelyünk.

A kommunizmus idejében jelentős esemény volt az egyház életében 1957-ben a templom külső és belső javítása. Nagy és felemelő ünnepség keretében került sor a teljesen felújított toronytető felavatására, gömb és csillag felhúzására.

A templom legutóbbi renoválása 2005 és 2009 között történt a hívek áldozatos hozzáállásával. A műemlékvédelmi szakhatóság figyelemmel kísérte a külső és belső munkálatokat. Eredeti állapotába alakították vissza a keresztboltozatú szentélyt, valamint keskeny és rézsútos ablakokat. Eredetileg belülről volt a bejárat a toronyba a „gyilkos folyósón” keresztül, amely a vastag falba van beépítve. Ez a folyosó „oly szűk, hogy két szembejövön semmi szín alatt sem térhetne ki egymásnak” – írta egykor Bunyitay. A torony két emeletén keskeny lórésszerű nyílások vannak. A tornyot eredetileg árkádos fa-toronymszak fedte, amelyet 1766-ban lebontottak és barokk stílusban egy emeletet építettek minden oldalon két-két ablakkal. A toronyban két harang lakik, a kisebbik éppen ebből az évből.

A templom orgonáját „a magyar kálvinizmus sorspróbás nehéz idején Isten dicsőségére, törhetetlen hitünk bizonyosságára áldozatos közadakozásból állították az albisi hívek 1938. évben”. Az imádságos éneklés és énekes imádkozás kiemelt része templomi istentiszteletnek, gyermek-istentiszteletnek, vallásórai, kátéoktatásnak. A gyülekezeti énekkar szolgálata áldás az imahetek, ünnepi istentisztele-

Tele a templom imahéten

tek, valamint vendégszolgálatok alkalmával. Nagy múltra tekint vissza a kóruséneklés: már 1922-ben megalakult az első egyházi vegyeskar. Azóta kisebb-nagyobb megszakításokkal máig négyszálmú énekkarban dicsőítjük az Urat.

Az egyház az ingatlanait nagy késéssel kapta vissza. Amit 1948-ban egy tollvonással vagy anélkül vettek el jogos tulajdonosától, úgymond államosítottak, annak a visszaszolgáltatására 2008-ig kellett várnunk. Három iskolaépületből kettőt teljesen leromlott állapotban kaptunk vissza, melyeknek teljes tetőszerkezetét részben falait is újból kellett építeni. Egyiket gyülekezeti teremmé alakítottuk át.

A művelődési otthonunkat is többször javítottuk, bővítettük, legutóbb 2013-ban odaadó hívekkel és presbiterekkel teljes belső felújítást végeztünk. De további újabb és újabb munkálatok és javítások várnak ránk. Nem hagyjuk a templomot és az iskolát.

De nem merülhet ki szolgálatunk a látványos felújításokban és építkezésekben, hanem a legfontosabb, „mint élő kövek épülünk fel lelki házzá, szent papsággá, hogy lelki áldozatokkal áldozzunk, amelyek kedvesek Istennek Jézus Krisztus által” (1Pét 2,5).

DÉNES BÉLA
lelkipásztor

*Minden gondotokat ő reá vessétek, mert néki gondja van reátok.
(1Pét 5,7)*

Múlt és jelen Érsemjénben

Érsemjént az első írásos emlékek Wysimean néven említik, először 1321-ben. Az Új (wy) előtag azt jelzi, hogy az előző település elpusztult, valószínűleg a tatárdúlás idején vagy egyéb okok miatt. Első birtokosai a Balog-Semjén nemzetség. Egyházas hely, első adatunk erről 1332-ből való. Akkori papja, Miklós 1332-1337 között 20 garas tizedet fizetett a váradi püspöknek. Gazdag egyházi javadalma alapján feltételezhetjük, hogy már a tatárjárás után felépült temploma. Ez a templom minden valószínűség szerint 1660 körül semmisül meg. Néhány kőből faragott kapurész a mai református templom kapuiba lett beépítve. Jakó Zsigmond szerint Érsemjén első lakói a bihari királyi ispánság népei közé tartoztak. Ezek a lakosok – kihagyva a Balog-Semjén nemzetséget – a király jobbágysai voltak, szabad, de katonaköteles emberek. Ez egyfajta

kisnemesi réteg, akik később áldozatul estek a gazdagabb Zólyomi család terjeszkedésének, akik 1445-ben birtokukba vették Érsemjént. Valószínű, hogy még a Zólyomiakkal együtt a Csanád nemzetségből származó Makófalviak nyertek itt birtokot, de első említésük érsemjéni földbirtokosként 1510-ből származik. 1520-ban Érsemjén vámszedő joggal bírt.

Az első adóösszeírás idején, 1552-ben 28 portát jegyeztek fel. 1563-ban kihalt a Makófalviak családja és birtokaikat János Zsigmond kisajátítja, később pedig Varkocs Tamás váradi főispánnak ajándékozza. 1608-ban Fráter István (I.) szentjobbi kapitány és Erdély ítélőmestere adományként kapja Érsemjént Báthori Gábor fejedelemtől. Hogy pontosan mikor telepedtek le a Fráterek Érsemjénben, nem tudjuk, de 1660-ban Fráter István (II.) és Fráter György (II.) a felvidékre menekült a törökdúlás elől. Fráter István (II.), Huszt várának későbbi kapitánya erről így emlékezik: „diadalra emelt török fegyver által téjjel-mézzel folyó szép jószágaiból, Biharból kiszorítatván 1660-tól idegen helyeken bujdokolt”. 1689-ben a török hadak feldúlják az Érmelléket. A lakosság Erdélybe és Magyarországra menekül. 1691-ben a Váradról kivonuló törökök Diószegttől a déli határig mindent elpusztítottak. Az 1692. évi összeírás lakatlannak tünteti fel Érsemjént és Érseléndet is. Az érsemjéni református eklézsia matrikolájában található egy bejegyzés, amely arról tanúskodik, hogy 1693 április 3-án a református egyház új harangot kapott: „Ülő Madarasi Ecclesiának előjáróitól vétetett 86 Magyar Forintokon, mint azt az Eclésia ládájában levő Contractuális levél mutatja, ennek füle alatt olvastatik: Péchy Mihály, Fráter István, Korda Ferenc”. Tehát 1693-ban Érsemjén lakott település és nemes urai az egyházközséget haranggal ajándékozták meg. A Fráterekkel kötött házasságok révén kerülnek Érsemjénbe a Péchyek, a Bossányiak, Kölcseyek, Kazinczyak, Szúnyogok. A fent említett Péchy Mihály és Fráter Mária házasságából származó utódok között találjuk Kazinczy Ferencet és Kölcsey Ferencet. 1796-ban megvalósul a „Dimensio Proportionalis” Semjén tervezete, amelynek értelmében a Móka és Márkus patakokon új gátrendszert építenek. Érsemjén képviselteti magát az 1797-ben kitört franciásztrák háborúban is. Itt említjük meg Fráter Mihály másodkapitányt, Fráter Ferenc kapitányt és Fráter Lajost az 55. gyalogezred másodkapitányát. Fráter Lajos 1805-ben hősi halált halt a Napóleon elleni háborúban.

Az 1848-as forradalom heve Érsemjén lakosait is magával ragadja. A harcba menő honvédeknek gyűjtést szerveznek, melynek eredményeképpen 30 inget, 25 lábravalót, 2 lepedőt és 16 törölközőt gyűjtenek. A forradalomban aktívan résztvevők közül említésre méltó Péchy Sándor főhadnagy, a Tiszai Hadsereg 92. zászlóaljánál, Fráter Ignác hadnagy, Fráter Ferenc honvéd, Fráter Ágoston alhadnagy a 4. huszárezredből, Szunyog Ágoston százados, Dobozi István alezredes, Erdély rendőrpáncsnoka a szabadságharc végéig.

Az I. világháború Érsemjén lakosaitól is megkövetelte a véres áldozatot, 16 érsemjéni lelte halálát idegen földön, ugyanakkor 27 érsemjéni részesült kitüntetésben.

A II. világháborúban 41 érsemjéni vesztette életét. 1950-ben megindult a kollektivizálás, amely 1962-ben zárult le.

Érsemjén hálás lakói 2005-ben emlékműzeumot nyitottak nagy elődeiknek: Kazinczy Ferenc nyelvújítónak, Fráter Lóránd magyar nótaszerzőnek, 2008-ban pedig Csiha Kálmánnak, az Erdélyi Református Egyházkerület volt püspökének. Mindhárom híres érsemjéni személyiségnek szobrot állított a hálás utókor.

Érsemjén kismonográfiája alapján:

CSORBA TERÉZIA
nyugalmazott érsemjéni tanár

Az érsemjéni református templomról és a gyülekezetről

Az érsemjéni református templomról a következőt olvashatjuk Szántó János tiszteletes 1790-ben írt matrikolájából: "a templom égetett téglából épült, régi épület...". A templom építésének dátuma ismeretlen. Régészeti kutatásokra volna szükség pontosabb információk szerzéséhez.

Az 1790-es matrikola arról tanúskodik, hogy 1644-ben Érsemjénben már gyakoroltatik a „helvét református” vallás. Debrecen közelségének köszönhetően valószínűleg korábbra tehető a reformáció hatása a település életére nézve. A templom déli és nyugati oldalaiiban levő mellékhajók Mária Terézia engedélyével épültek 1780-ban.

A gyülekezet 1744-ben leányiskolát épített, 1772-ben fiúiskolát létesített, melyekben minőségi oktatást biztosítottak a gyermekek számára.

Az írásos források alapján az egyházközségben huszonkét lelkipásztor szolgált, a jelenlegi a huszonharmadik. Kik lehettek az egyházközség lelkészei a kezdetektől fogva? – sajnos nem tudjuk.

A lelkipásztorok sorából azonban kiemelném a nagytudású Szele Imrét, aki komoly teológiai munkássággal tűnt ki, művei azonban egy tűzvészben elvesztek.

Végh József jogot, majd teológiát tanult, kora egyik legkiválóbb szónoka volt, ugyanakkor nagyszerű zenei tehetség: csellózott és fuvolázott.

A korai gyülekezet tehetőségét bizonyítja, hogy földekkel és kaszálókkal is rendelkezett, melyeket a visszaszolgáltatások rendjén ismét visszakapott a gyülekezet.

Ugyanakkor parokiális ház biztosította a mindenkori lelkész lakhatását. A toronyban két harang hívogatja a híveket az Úr hajlékába, mely harangoknak a története rendkívül körülményes.

Gyülekezetünk műemlék orgonáját ünnepélyes keretek között avattuk fel 2013. március 17-én. Komoly javításra, belső restaurálásra szorult. Az építés dátuma 1847, a mester ismeretlen. 1870-ben került át Érszalacsról Érsemjénbe. A hangszer szekrényének homlokzati kiképzése alapján hasonló a nagyváradi Johannes Kremer orgonáépítő által épített orgonákra. Ez a szépen csengő kis barokk orgona szolgálja jelenleg a gyülekezeti éneklést.

A gyülekezet jelenleg 1095 lelket számlál, ez magába foglalja a hozzánk tartozó szórványokat is: Újsemjén, Barantó és Érkenéz szórványokat.

Egy 24 tagot számláló presbitérium tevékenykedik a gyülekezetben. A presbiterek kiveszik részüket a munkából és a feladatokból, segítőkészen szolgálnak.

Nőszövetségünk gyűjtéseket szervez árvák számára, szeretetvendégségek, rendezvények és bibliaórák alkalmával szolgál áldozatosan.

2012-ben alakult meg vegyeskórusunk, mely közel 25 tagot számlál, három illetve négy szólamra énekelnek. Nagy öröm számunkra az, hogy unokától nagyszülőig minden korosztály képviselteti magát ebben a közösségben. Nyaranta gyülekezeti kóruskirándulást szervezünk, meglátogatva ősi magyar református helyeket.

Ifjúságunk bibliaórákon vesz részt, kirándulásokat szervezünk számukra is, amelyek közösségformálóak az ifjakra nézve. A fiatalok a gyülekezetünkben az egyházzenei életet is színesebbé teszik furulya és gitár használatával.

A gyermekekkel a vallásórákon foglalkozunk, valamint vakációs bibliahét szervezésével igyekszünk még közelebbi kapcsolatot ki-

alakítani a gyülekezet legfiatalabb tagjaival. A vakációs bibliaheteken szép számú gyereksereg vesz részt. A körülöttük történő szolgálatban nagyban segítséget nyújtanak községünk pedagógusai, valamint ifjúsági munkatársak. Öröm számunkra az, hogy más felekezetű gyermekek is érdeklődnek a vakációs bibliahetek iránt, tehát ilyen módon van egy ökumenikus jellege is ezeknek az alkalmaknak.

Évenként megszervezzük az idősök vasárnapját, mely szeretetvendégséggel zárul. Ez az alkalom jó lehetőséget nyújt a közös igehallgatás mellett, az éneklésre, beszélgetésre és a találkozásra, ezáltal igyekszünk lehetőséget nyújtani az idős testvéreknek a lelki feltöltődésre. Az idős, beteg vagy talán magatehetetlen helyzetbe került gyülekezeti tagjainkkal beteglátogatással és beteg-úrvacsorai alkalmakkal vesszük fel a kapcsolatot, hiszen az idős, beteg ember kiszolgáltatott helyzetbe kerülve erőt nyer a rendszeres Igével való találkozásból.

Mint a legtöbb gyülekezetet, bennünket is a fogyás veszélye fenyeget. De az apadás ellenére egy cél vezeti gyülekezetünket: Krisztus Urunk és nemzetünk megmaradásának ügyét szeretnénk szolgálni a presbitériumunkkal és az egész gyülekezettel. „Minden gondotokat Ő reá vessétek, mert neki gondja van reátok” (1Pt 5,7).

Isten legyen ebben segítségünkre!

CSÁKI A. MÁRTA
lelkipásztor

Nem a láthatókra nézünk, hanem a láthatatlanokra; mert a láthatók ideig valók, a láthatatlanok pedig örökkévalók.
(2Kor 4,18)

Viharos múlt, élő jelen Biharon

A hajdani vármegye névadó faluja – Bihar – történelme kétség nélkül egyik leggazdagabb az események, történések szempontjából. De az is igaz, hogy ezek emléke annyira megkopott és megfogyatkozott, hogy kinnal-bajjal lehet dokumentumokat, tárgyi emlékeket összeszedgetni.

Tudjuk, hogy századokkal a honfoglalás előtt Bihar már lakott település volt. Ma is látható földvára az Alföld-Erdély útvonal egyik kiemelt fontosságú állomása volt, s ez is magyarázza szent királyunk választását, hogy az általa alapított első tíz püspökség között Bihar is szerepelt. Várad felemelkedésével Bihar szerepe hanyatlani kezdett, bár a későbbi tizedjegyzékekben megmaradt papjai s egyháza emlékezete.

Tudjuk, hogy vidékünk korán befogadta a reformáció tanítását, falvaink egykori templomai rendre református hajlékokká lettek. A korai korszak egyetlen emléke őrződött meg: a nyugati falban látható az egykori templom gótikus ívelésű bejárata. Erről is látható, hogy az első templom kicsi lehetett s ahogy a falu lakossága egyre növekedett, úgy bővítették a templomot is. Ez pedig azzal járt, hogy a templom lassan elvesztette egykori sajátos szerkezetét (oszlopok, félköríves szentély) s az 1802-ben befejezett utolsó nagy átalakításával elnyerte mai formáját: a régi szentélyt

egyesbe vették, fölé karzatot csináltak, melyben 1837-ben elhelyezték nagytiszteletű özv. Alvintzi Mihályné sz. Máté Sára asszony ajándékát, az orgonát. Ma már tudjuk, hogy ez az orgona valójában két hangszer egybedolgozásából született, melyet a második világháború csúful megviselt. 2002-ben sikerült teljesen megújítani, holland testvéreink segítségével 196 új síppal kiegészítve Szepsi Károly debreceni lelkipásztor-orgonaművész szólaltatta meg először.

Ugyancsak 1802. évi átalakításhoz tartozik az 59 méteres torony templomhoz építése, lévén addig a templom északi falánál különálló harangláb. Az új toronyban három harang volt: a kis harang 198 kg-os 1786-ból; egy 386 kg-os 1815-ből és egy 573 kg-os 1805-ből. 1917-ben az első kettőt elvitték, maradtunk eggyel, s majd csak 1955-ben sikerült egy kisebb harangot öntetni, a hiányt pótolandó. Ugyancsak itt van Müller János budapesti órásmeister 3 koloncos, 4 számlapos óraszerkezete, mely napjainkig működőképes volt, ám a harangok villamosításával az óraszerkezetet is villamosítottuk, közadakozásból.

Egyházközségünk ismert kegyszerei voltak: 1614-ből B.S.D. feliratos aranyozott ezüstkehely, 1621-es kehely, keresztelési tál 1687-ből, keresztelési kanna 1780-ból. A második világháború idején a lelkipásztor elmenekült, de erről nem tájékoztatta az egyházközség gondnokát. Így a lakatlan ház a német-magyar-orosz katonák tanyája lett, az egyházközség anyakönyvei, teljes irattára, kegyszerei és abroszai eltűntek, helyette a zabráló orosz katonák jóvoltából megjelent

egy aranyozott misézőkehely és paténa. Az így kifosztott egyházból már a kommunista korszakbeli begyűjtések (írott dokumentumok vagy kegszerek) semmit nem tudtak elvenni.

Elvették azonban négy épületét (iskolák és kántor-tanítói lak) és több, mint 60 Ha földjét. Az eltelt időben ezeket rendre visszakaptuk, de olyan rossz állapotban, hogy kettőt sikerült megmenteni, egyet le kellett bontani, míg a negyedik – mely már műemlékszámba menne – renoválásra vár. A teljesen rendbe szedett épületben (melybe bevezettük a vizet és gázt) 1998-tól óvoda működik. A közösségi élet megélésére már 1991-ben egy új épületszárnyat építettünk a meglevő régi parókiához, mely a Bárka nevet kapta. Vallásórák, bibliaórák, énekkar, presbiteri gyűlések, találkozások és konferenciák színhelye. Szinte évente építkeztünk: renováltuk a templomot, a visszakapott épületeket, mígnem az építkezések sorát egy teljesen új lelkeszi lakkal fejeztük be.

Múltunk megbecsülésére tudatosan gondot fordítottunk: Gáspár András 48-as honvédtábornok hamvait a felszámolt ótetetőből exhumáltuk s kiemelt helyen, a temetői kápolna mellett kialakított emléktéren helyeztük el. Vele szemben, vidékünk hagyományai szerinti, két faragott csónakos fejfa idézi a száz évvel később kivégzett két polgártársunk emlékét. (1949. augusztus 11-ikén az ú.n. „kenyér kikérés” miatti megmozdulás alkalmából a váradi Securitate-ra behurcoltak közül kettőt – Darabont Ferencet és Szabó Pétert – visszahoztak Biharra s a gépkocsiból kiengedve, lelövik őket. Holt-

testük egy teljes napon át ott feküdt a műút mentén, fegyveres katona őrzésében. E helyeket is emlékjellel tettük emlékezetessé: kis terméskő gúlán fehér márványlapocskán a monogramjuk.). Az 1896-os földvári turulmadaras emlékművet 1918-at követően felrobbantották, a másodikat, melyet a templom bejáratánál helyeztek el 1942-ben, később széthordtak – 2000-ben pedig öt személy adományából, a templom udvarán elkészült a harmadik turulmadaras emlékmű, mely készítője Robotos Júlia nagyváradi származású, budapesti képzőművész. Közeliében kapott helyet 2009-ben Kálvin János bronz mellszobra, a meghirdetett jubileumi év alkalmából.

Közel múltban ünnepeltük nőszövetségünk megalakulásának húszéves évfordulóját. Minden hétfőn csigakészítésre gyülekeznek: a kezdetben 40 fős csoport mára megfogyatkozott, alig van utánpótlás. Nőszövetségünk kapcsolatot ápolt a nagyváradi és élesdi gyermekotthonokkal, minden szeretetszolgálatban részt vett és vesz: helyben az időseknek és gyermekeknek ünnepeink alkalmával mind készpénzben, mind csomagokban mutatja meg odafigyelését. Konferenciákon részt vesznek képviselőink s magunk is igyekszünk házigazdáivá lenni egyházi és világi rendezvényeknek: egyházmegyei értekezleteknek, énekkarok találkozójának, ifjúsági találkozóknak, stb. Többek között nálunk született meg a nyári vakációs bibliahetek elképzelése, a partiumi kisugárzású temetőgondozás felhívása. Az évek folyamán alkalmanként több mázsá élelmiszer-segélyt küldtünk Székely- és Csángóföldre, Bánságba, Kárpátaljára és Magyarországra. Míg kaput nyitottunk a világra, igyekeztünk befogadni is: püspökök és közéleti előljárók tiszteltek meg bennünket az idők folyamán, mi pedig évenként indultunk kirándulni egy-egy útvonal megismerésére. Az évek során megvalósított gyermekprogramokról sokat lehetne írni, óvodás kortól iskolai idejük végéig kísérvük őket. Kirándulások megszervezése és anyagi kivitelezése, egyes diáknak támogatás, gyermek istentiszteletek az iskolai év idején, évzárók és évkezdések templomi megszentelése jelzik a következetes vonalvezetés megtartását.

Gyülekezetünket érezhetően megviselte a világháborúk pusztítása. Azon fáradoztunk, hogy az eltelt két és fél évtizednyi szabadság láttassa meg az építés és gyarapodás gyümölcseit is. Valódi célunk azonban az, hogy ne a láthatókra nézzünk, hanem a láthatatlanokra, mivel ezek dicsősége értékesebb (2Kor 4,18).

CSERNÁK BÉLA
lelkipásztor

*Semmi felől ne aggódjatok, hanem imádságotokban és
könyörgétekben minden alkalommal hálaadással tárjátok fel
kívánságaitokat az Isten előtt. (Fil 4,6)*

Határ mentén, Isten közelében

Románia nyugati részén, közvetlenül a magyar-román határ mentén, Borstól észak-nyugatra lehet rálelni Nagyszántóra.

Régészeti ásatások bizonyosága szerint már a bronzkorban település lehetett vidékünkön. Az 1219-ből származó Váradi Regestrumban már található írásos feljegyzés a településről.

Mivel mocsarak és lápok vették körül abban az időben, a tartárdulás nem érintette, így lakossága sem pusztult ki. Az Ördög család birtokának a része volt hosszú időn át. Természeti adottságai viszonylagos biztonságot adtak az itt lakóknak az évszázadok folyamán. Ez egyben azt is jelentette, hogy a nagy társadalmi és történelmi változásoknak az itt lakók nem voltak tevőleges résztvevői.

A török korban elnéptelenedik a település, s majd csak a 18. század második felére népesül be ismét. A Dobozi család válik a vidék urává, majd őket az Ugrai, Józsa, Beliczay, Königswater, Bige családok követik.

A 19. század vége és a 20. század eleje jelenti a település első virágkorát a Nagyvárad-Debrecen vasútvonal elkészültével, melynek nyomvonala a „kertek alatt” húzódott.

Második virágkora a szocializmus éveire esett. Nagyon jó minőségű szántóföldje sokaknak adott munkát, még a más vidékről beköltözötteknek is. A lakóházak jelentős hányada ekkor épült.

Nagyvárad iparosítása, a rogériuszi lakótelep felépülése sokakat a városba csábított. Az 1970-es évek elején még közel 800 lelket számláló faluban az 1990-es évek elején már csupán 350-en élnek. A visszakapott földek nem sokakat hívtak haza. A falu kiöregedett. Napjainkban a lakosság közel 70%-a 60 éven felüli.

S hogy a mutatók nem rosszabbak, az annak is köszönhető, hogy az elmúlt másfél évtizedben nagyszabású infrastrukturális beruházásokra került sor, aminek következtében egyre több új arc jelent meg, most már nem csupán Nagyváradról, hanem Moldvából vagy Havasalföldről is.

A község apraja-nagyja minden esztendőben részt vesz
a szüreti mulatságon

Ebben a történelmi élettérben élte, éldegélte mindennapjait az itteni reformátusság. Az egyházközség temploma 1734-36 között épült, ami azt igazolja, hogy ekkor már létezett református eklézsia.

A jegyzőkönyvek bizonyossága szerint – néhány rövid időszakot kivéve – elődeinket különösebben nem fűtötte a buzgóság az egyház dolgainak előmozdításában. „Jó, ha

Mellszobrot avattunk Kálvin János emlékére

van, de érte nem fogunk megszakadni” alapállásból, nem volt könnyű kimozdítani a híveket. Legtöbbször nem is sikerült.

Csak felvillantani tudom itt és most ennek a közösségnek múltját. De, hogy részleteiben is megmaradjon, 2010-ben könyv alakban adtuk ki történelmünket „Ósi magyar falu a peremvidéken” címmel. A könyv szerzője Kupán Tibor tanár úr, aki a bihari táj avatott kutatója és ismerője.

Napjainkban, ha a többség nem is szakad meg egyházáért, az átlagosnál jobb a helyzet.

A 187 lélekből átlag 33-an vesznek részt a közösséges vasárnap délelőtti istentiszteleteken. Jól működő nőszövetség, gazdagnak és változatosnak mondható egyházi rendezvények jelzik, hogy „valami van”. De „...”

Alulírott nem kis büszkeséggel számol be arról, hogy immáron 15 éve Nagyszántón szerkesztjük azt a határokon átívelő regionális gyülekezeti lapot, amely jelenleg 2 magyarországi és 4 romániai református gyülekezetnek az életét mutatja be. Éveken át a felső egyházi vezetés nem akart tudomást venni a Határmenti Krónika létéről, holott a hivatalos egyházpolitika folyamatosan az együvé tartozás gondolatát hirdette. Ez a hely és alkalom az első, ahol erről a szolgálatunkról hivatalosan tudósíthatunk.

Az sem kapott különösebb nyilvánosságot, hogy Romániában elsőként – legalábbis tudásom szerint – nálunk avathattunk bronzból készült mellszobrot Kálvin Jánosnak.

Sokan kérdezték már tőlem az évek folyamán – nem kis irigységgel –, hogy miként lehetséges, hogy ez a kicsi egyházközség – külsőségeit és anyagi helyzetét tekintve – ilyen jól áll? Minden álkegyeskedést félretéve, a válasz nem lehet más: Isten kegyelméből! Ez az isteni kegyelem hol segítőkész külföldiekben, hol tenni akaró és anyagi támogatást adó önkormányzatban, hol az adott helyzetet jól felmérő és határozottan fellépő lelkipásztorban és presbitériumban testesült meg az elmúlt két évtizedben. Nem az övéké a dicsőség, de úgy tűnik, hogy alkalmas eszközök voltak, voltunk Isten kezében.

Merre és hogyan tovább? Egyre húsbavágóbb kérdés ez számunkra, és sok hozzánk hasonló „kisegyházközség” számára. Mi csak emberi módon gondolkodhatunk a kérdésben. S ez bizony nem kecsegtet túl jóval. Félő, hogy a kevesek is elfogynak, ahogy anyagi erőforrásaink is kimerülnek. Nem marad más, mint minden emberileg megtehetőet megtenni, és szüntelenül imádkozni Isten megtartó kegyelméért. Mert egyedül csak Ő tehet csodát. Övé legyen a dicsőség örökkön-örökké.

SZATMÁRI-GERGELY ELEMÉR
lelkipásztor

A nőszövetség zászlaját ünnepélyes keretek között avatták fel

*De bizonynal élek én, és betölti az Úr dicsősége az egész földet.
(4Móz 14,21)*

Kegyelemből hit által

Feketegyarmat a Fekete-Körös mellett található település. Lakosságának több mint kilencven százaléka magyar ajkú. Református gyülekezetünkhöz 330 lélek tartozik.

Az Úrnak 2013. esztendeje sok jót hozott számunkra. Időrendi sorrendben az első meglepetés az volt, hogy a vallásügyi államtitkársághoz templomunk külső felújítása érdekében márciusban letett pályázatunkra már május elején 50.000 lejt kaptunk, mely összeget továbbá gyülekezetünk hívó tagjai 15.000, észak-írországi fiatalok 5.000, és gyülekezetünk mezőgazdasági bevételeiből 6.000 lejes adománya gazdagított. Így 76.000 lejből és kétkezi munkával segítő gyülekezeti tagok segítségével felújíthattuk templomunk külsejét.

A nyarat mögöttünk hagyva, sok megpróbáltatás után, szeptember 30-án Isten kegyelméből megszülethetett ötödik gyermekünk, Eszter lányunk.

A csodálatos adventi, karácsonyi és újévi ünnepeket átélve érkezhettünk az Úr 2014. esztendejébe, melyben folytatódtak a meglepetések. A januárban megtartott imahetünk alkalmával a 120 személyt befogadó imatermünk, ahol télen tartjuk istentiszteleteinket, kicsinek bizonyult és vissza kellett költözzünk a templomba. A jelenlevők létszáma is bizonyította Isten gazdag áldását.

Imahetünk alkalmával újra átértük az egységet, az egység szépségét, örömét, és ha a felekezetek közötti egység imahetek után is ilyen szoros maradna, akkor megtapasztalhatnánk a Krisztusban való egység erejét és áldását is, népünk és közösségünk életében. Krisztus valóban nem osztatott részekre, sőt Krisztus azért adatott, hogy a szétesett részeket, életünket, keresztyén közösségeket, felekezeteket, házasságokat, családokat, népeket, újra egygé tegye.

Az első Orbán-kormány által adott segítséggel gyülekezetünk 20 hektáros földterületét több mint 80 hektárra növelhettük. Földgyarapítás mellett a hollandiai HOE szervezet segített bennünket a mezőgazdasági gépek vásárlásában és beszerzésében. Mezőgazdasági tevékenységünk az elmúlt több mint egy évtized alatt azt eredményezte, hogy három új munkakönyves munkahely is létrejött. Az áldásos mezőgazdasági munkának sok eredménye van. A legfontosabb, hogy biztosítja a mindenkori lelkészi állás fenntartását, hozzájárul a gyülekezeti élet működéséhez. Az elmúlt évek során ezekből a jövedelmekből befejezhattük a templom körüli kerítést. A parókia is új bejáratot kapott és kerítést kapott. Megépítettük a garázst, továbbá egy 560 négyzetméteres focipályát, mellette kézilabda-, kosárlabda- és röplabdapályát. A parókia udvara másik oldalán játszóteret építettünk a gyermekeknek hintával, csúszdával, trambulinnal és homokozóval.

A régi iskola romos részét lebontottuk, irodarészt alakítottunk ki, a parókia három szobáját újjátottuk fel ablakcserével, az imatermünk épületébe vendégszobát, illemhelyet, zuhanyzót alakítottak ki, és sok más javítást végeztünk, melyeket felsorolni nem lehet. Ugyancsak

ezen jövedelmekből pénzsegítséget nyújtunk azoknak, akik kórházba kerülnek (100 lej) és akiket megműtenek (200 lej). Ezt az összeget egy évben egy személy legtöbbször három alkalommal kaphatja meg. Öt éve már, hogy ezt a diakóniai segítséget tudjuk nyújtani gyülekezeti tagjainknak, továbbá minden gyermeket vállaló édesanya, gyermeke születésekor 200 lej jutalmat kap. Évente a betegeknek nyújtott összeg négy és hatezer lej között mozog.

Közel ezer éves templomunk belső falát több mint 20 négyzetméteres freskó díszíti, melyet 1476-ban készítették. A freskót 2000-ben fedeztük fel, templomunk belső felújítása alkalmával.

2014-ben negyedik alkalommal fogadtunk Észak-Írországból érkezett fiatalokat, akik gyülekezetünkben szolgálnak, bizonyosságot tesznek hitükről, a gyermekeknek bibliahetet tartanak és kétézer munkát is végeznek.

Negyedik éve annak is, hogy gyülekezetünk vasárnap délelőtti istentiszteleteit élő videós internetes közvetítéssel sugározzuk. Ez a szolgálat nagyon hasznosnak bizonyul, mert olyanok is megtekintik istentiszteleteinket, akik templomba nem szeretnek járni vagy betegség miatt nem tudnak eljönni. Továbbá más településeken, országokban élő családtagjainkkal, ismerőseinkkel, barátainkkal is egybeköt bennünket. A négy év alatt több mint 43.000-en látogatták istentiszteleteinket.

Ebben az évben összesen nyolc fiatal konfirmált. Feketegyarmaton 14 éves korban kezdjük a konfirmációi oktatást és 16 évesen konfirmálnak. Nem volt könnyű megtenni ezt a két éves koremelést, de megértették a szülők, hogy gyermekeik érdekében tettük mindezt. Én, mint lelkipásztor legjobban azt szeretném, hogy 18 éves kor után legyen a konfirmálás, a fiatalok önkéntes jelentkezése alapján.

Nagyon örvendek, hogy Feketegyarmaton minden alkalom, a vasárnap délelőtti istentisztelet is lehetőséget biztosít a híveknek,

hogy aktívan bekapcsolódjanak a lelki szolgálatba. Vasárnap délelőtt a liturgiális rend kiegészül a gyülekezeti tagok szolgálatával, mely lehet a gyülekezeti tagok, presbiterek részéről egy igei köszöntés és annak rövid magyarázata, szavalat vagy a napi Ige üzenetének megosztása, rövid bizonyoságtétel arról, hogy az elmúlt héten, ki, hogyan és miben, jóban vagy rosszban tapasztalta meg Isten jelenlétét. Ezután következik a közös, hangos imádság, majd az imádságot lezárva jön egy újabb ének és a szószéki igehirdetés. Ezek a változtatások spontán alakultak ki, hasznára vannak gyülekezeti életünknek.

Gyülekezetünkben egy 15 tagú vegyeskórus is működik, mely sok áldást adott elsősorban azoknak, akik benne szolgálnak. Vendégszolgálatainkkal Aradtól a Szilágyságig sok gyülekezetben jártunk.

A sokrétű munka és szolgálat fő célja, hogy ezek által Isten neve megdicsőüljön, a ránk bízott gyülekezeti tagok közül pedig minél többen megtérjenek és örök életet nyerjenek. Imaközösségünk, melyet vasárnap délutánonként tartunk, egyik legfontosabb szolgálata marad gyülekezetünknek.

NAGY JÓZSEF-MIHÁLY
lelkipásztor

*„Minden időben szeret, aki igaz barát,
és testvérül születik a nyomorúság idejére”*

(Pld 17,17)

Megmaradásra ítélve

Pécska kisvárosa félúton található Arad és Nagylak között, jelenleg tizenháromezer nyilvántartott lakossal. Ebből mára hatvan százalék román ajkú és ortodox, harminc százaléka magyar és többnyire római katolikus, a fennmaradó lélekszám pedig más nemzetiségű és zömében neoprotestáns irányzatot követ.

Legkorábbi adatunk a pécskai reformátusokról egy 1891-ben keltezett kisperegi lelkészi jelentésben található, amelyben jelentős létszámú reformátusról ír Szondy Imre lelkipásztor.

A következő adat 1906-ból való. Szűcs József kisperegi kántortanítót Pécskára helyezték azzal a konkrét megbízatással, hogy szervezze meg a leányegyházközséget.

Ekkor még külön település voltak Ó- és Magyar-Pécska. A megbízott kántortanító mindkét helységről összegyűjtötte a tanköteles református és evangélikus gyerekeket vallásórákra.

1911. december 10-én a tanító lakásán határozták el a hívek, hogy „fiók-egyházzá” tömörülnek, és 1912 húsvétjáig ott is tartották az istentiszteleteket, de mivel a helyiség kicsinek bizonyult, engedélyt kaptak arra, hogy az istentiszteleteket az állami iskola egyik tantermében tartsák.

A gyülekezet megalakulásának pontos időpontját 1912. április 12-től számolja a gyülekezet. Ekkor közgyűlésen határozták el, hogy a kisperegi egyházközség fiók-egyházaként tekintenek magukra. Szondy Géza lelkipásztor buzdítására ehhez felettes jóváhagyást is kértek, illetve presbitereket, gondnokot, kántortanítót választottak.

A szolgálok díjazásához és a tervezett templom felépítéséhez 1913-ban nagyszabású közadakozás indult a frissen alakult gyülekezetben – melyhez 64 család tartozott, köztük 42 iskoláskorú gyermekkel.

A templomépítéssel azonban 1939-ig kellett várni, ugyanis az első világháború elsodorta a templomépítésre gyűjtött összeget. Előző évben az akkori Uri-utcában egy telket vásároltak Sárkány József építésmestertől, aki egyben vállalta – nem templom, hanem csupán egy kisméretű imaház tervezését és az építkezés vezetését is.

1939 szeptemberére (75 esztendeje) elkészült az imaház, de felszentelésére nem kerülhetett sor – mert ismét háború és gyülekezési tilalom volt. Így minden külsőséget mellőzve vette használatba a gyülekezet a véglegesnek számító istentiszteleti hajlékát – Hegyi Károly lelkipásztorsága, dr. Masznyik Endre főgondnoksága és Várady Antal gondnoksága alatt.

Így nézett ki a kis pécskai református imaház

Klenódiumait 1921-ben adományozta nemes nemzetes Szentiványi és Kebelei Vityi István és felesége, Kun Éva. Kis harangját (mely évek óta szótlan) még 1913-ban az anti gyülekezet adományozta.

Teljes önállóságra az egyházközség sosem jutott – főként az élénk népmozgás miatt, mely mindig is jellemezte Pécskát. A többségében római katolikusok által lakott településre a reformátusok javarésze más településekről költözött oda, házasság vagy munkalehetőség révén. Így a lelkek száma sosem indokolta egy önálló lelkészi állás létrehozását, jelenleg is a szemlaki és nagylaki egyházközségekkel közösen hordozzák ennek terheit.

140 éve született Magyarpécskán Klebelsberg Kuno,
a kiváló magyar vallás- és tanügyminiszter

Templom-bontás

Erdekes azonban, hogy 1957 februárja és decembere között volt saját, kinevezett lelkésze a gyülekezetnek, Barkász Imre személyében, aki 63 esztendőskorában hunyt el és a helyi temetőben helyezték nyugalomra.

Az idők során számtalan lelkipásztor szolgált be a gyülekezetbe, többek között fennállásának 75. esztendejében Józsa Ferencz, jelenlegi Arad-Mosóczi lelkész, aki hálaadó istentisztelet keretében mondott köszönetet a gondviselés Urának a gyülekezet megtartásáért.

Az imaház templommá bővítése és torony építése régi vágya a gyülekezetnek. Ennek tervei Gecse Tamás, jelenleg angyalkúti lelkézpásztor szolgálata idején el is készültek, de a munkálatok csak az újonnan kinevezett lelkész-házaspár megérkezése után, 2012 novemberében kezdődtek el, a betonalapzat kiöntésével. A tavalyi év során, mely a gyülekezet fennállásának 100. évfordulója volt, Isten kegyelméből és sokak segítségével (az adakozó hívek mellett jelentős összeggel támogatták az építkezést az egyházmegye gyülekezetei, de oroszlánrészét a helyi önkormányzat fedezte és fedezi, a magyar képviselőlet hathatós közbenjárására) sikerült a falakat megépíteni.

Idén, az imaház felépülésének 75. évfordulóján, alázattal mondunk köszönetet az Úrnak, hogy tető is kerülhetett a toronyra – és bizalom-

mal tekintünk előre, tudva, hogy aki a munkát elkezdte, jó véghez is viszi. Terveink szerint nemsokára újból a kis harang szava hívja istentiszteletre a híveket, és a külső és belső munkálatok is minden bizonnyal elkészülnek.

Addig is hálával és imádsággal a szívünkben kérjük Isten áldását a gyülekezetre, hogy ebben az erő feletti munkában lelkileg is épülhessen!

Tóbiás Tibor György (Kispereg-Nagypereg) és Tóbiás Emőke Piroska (Pécska-Szemlak-Nagylak) lelkipásztor-házaspár családja e Kalendárium szerkesztése idején bővült újabb taggal

A kisperegi templom – kezdetektől máig

Kispereg viszonylag fiatal településnek számít – bár írásos emlékek már a 13. századtól jegyzik, a térség szinte teljesen elnéptelenedett a 16. századra. Jelenlegi lakosainak ősei a magyarországi Egyek községből származnak, ahonnan a rekatolizáció kegyetlenségei elől menekülve, koldusbotra jutva, de hitükhöz hűek maradván, 1774. május 12-én új otthon keresésére indult mintegy 140 család, összesen ezer lélek.

A számkivetettek 12 éven át nyomorogtak a Hortobágyon pince-szerű, földbe ásott lakásokban, de lelkészlakot és templomot deszkából ott is építettek, magukat továbbra is egyeki református egyház-községnek tartva.

Baba-mama kör

Gróf Teleki Sámuel közbenjárására a királynő Kispereg pusztáját adományozta letelepedési helyül számukra, ahová 1787. október 18-án, Szentiványi Sámuel lelkész vezetésével érkeztek meg – a járványok által megtizedelve, csupán 300 lélek. 1787. október 21-én megtartották az első istentiszteletet, ezzel megalakítva a Kisperegi Református Egyházközséget.

Két templomot is építettek, egyre nagyobbakat, ahogy a hívek száma nőtt. A jelenlegi templom, az egyeki templom hú mása, 1822. október 21. és 1833. július 7. között épült. A gyülekezet tagjai erejükön felül adakoztak, sokan évekig ingyen dolgoztak az építésén.

A templom építését és a gyülekezeti élet fellendítését a Szondy lelkészcsalád kezdte el. Férfi tagjai három generáción keresztül, 1822-től a második világháború utánig hirdették itt az Igét. Ez idő alatt a lélekszám 3000-re gyarapodott, és a templom mellett 4 iskolát és 4 malmot is épített az egyházközség.

A II. világháború végén a közelben húzódó frontvonal tűzérési ütegei megpróbálták lerombolni a templomtornyot. Sikertelenül, viszont a tetőszerkezetet több találat is érte. Kisebb javításokat ugyan eszközöltek a hívek, de teljes javításra nem telt. Az utána következő megváltozott világrend nem kedvezett a templomújításnak, csak a múlt rendszer végére sikerült valamelyes javításokat véghez vinni, ill. egy évtizede a tornyot kijavítani.

Az eltelt évtizedek viszont rengeteg kárt okoztak, a beázó tető miatt a 16 m hosszú gerendák kétharmada elkorhadt – olyannyira,

hogy idén januárban a teljes tetőszerkezetet életveszélyesnek nyilvánították és január 26-án újból számkivetetté vált a gyülekezet.

Így az imahetet, Húsvétot, konfirmációt, Pünkösdöt és a rendes vasárnapi istentiszteleteket hol a polgármesteri hivatal egyik termében, hol a kultúrotthonban voltunk kénytelenek tartani – összecsúfolódva, kényelmetlen padokon görnyedve, viszont messze nem olyan kínokat kiállva, mint a templomot felépítő elődök.

Mint a múltban is, idén is erején felül adakozott a gyülekezet, sok özvegyasszony két fillére, önkéntes adománya tetemes összegre rúgott. Viszont a 350 m² alapterületű templom teteje is rendkívüli méreteket hordoz, a munkálatok becsült végösszege pedig akár el is bátortalaníthatott volna. A presbitérium belátta tehetetlenségét, és a kérő szegények alázatával merészkedett segítséget kérni. Példátlan összefogás tanúi voltunk, ahogy az egész egyházkerületből, Máramarostól Temesvárig, sőt, még az Erdélyi Egyházkerületből is érkeztek perselyes, ill. rendkívüli adakozások. Megtapasztaltuk, amit mindannyian az életben, hogy: „Minden időben szeret, aki igaz barát, és testvérül születik a nyomorúság idejére” (Példabeszédek 17,17). Nagyon sok testvérre ismerhettünk hálás lélekkel!

Május elején sikerült elkezdni a munkálatokat, és nem kis veszélyek árán került le a régi tetőszerkezet. Volt néhány hét, mikor a templom belsejéből a kék eget láttuk – és legszívesebben sírtunk volna, az egész gyülekezet. De elkezdődtek az építés napjai, látványosan haladtunk, a fémgerendázat, a betonkoszorú helyére kerülésétől a kifejezett tető felállításáig és beborításáig. A gyülekezet tagjai pedig végig példásan ellátták az erejüket megfeszítve dolgozó munkásokat, gyönyörködve kezük munkájában. Egy rövid leállást követően jelenleg elkészült a padlás és reménykedünk, hogy még idén megengedi az Úr, hogy visszaállítsuk az eredeti boltíves templombelsőt – korszerű anyagokból kivitelezve.

Ehhez kérjük Isten áldását és minden testvérünk imádságát, hogy emberi terveink ne térjenek el a Gondviselő akaratától. Bízunk benne, hogy a további nehéz munkálatok elől is elhárít minden akadályt, és templomunk visszanyerheti egykori szépségét, az Ő dicsőségére!

TÓBIÁS EMŐKE PIROSKA, Pécska-Szemlak-Nagylak,
TÓBIÁS TIBOR GYÖRGY, Kispereg-Nagypereg
lelkipásztorai

*Annakokáért felövezvén elmétek derekait, mint józanok,
tökéletesen reménykedjete abban a kegyelemben, amelyet a
Jézus Krisztus hoz néktek, mikor megjelen. (1Pét 1,13)*

Élő gyülekezet Szilágybagoson

A település létezéséről tanúskodó első írásos dokumentumok 1205-ből származnak, amikor a település neve: Bogus. Ez az elnevezés az idők folyamán bizonyos átalakuláson ment át. A község mai neve: Szilágybagos.

Az egyházközség reformáció előtti történetéről keveset tudunk, hiszen hézagosak a történelmi feljegyzések is.

Dr. Petri Mór Szilágy vármegye monographiájában feljegyzi, hogy a Nagyváradi Regestrumban Bagos az egyetlen település, illetve „plébánia” a Krasznai Főesperességben, melyről a „pápai tizedlajstrom” említést tesz.

Bagos 9 garast fizetett „pápai tized” címen. Bagosnak első ismert papja az írások szerint István pap volt, akinek neve 1332-ben van említve. Ekkor már Bagos virágzó katolikus település volt, szép templommal a mai templom helyén.

Hogy a község mikor fogadta el a református hitet, pontosan nem tudjuk, de 1650-ben már viruló református gyülekezete volt Bagosnak. Ezt a tényt igazolja Felsőbányai István, aki első és név szerint ismert református lelkipásztora az egyházközségnek. Az említett lelkipásztor teljes neve: Felsőbányai Montanensis István, aki 1649-1681 között volt a gyülekezet lelkipásztora. Valószínű, hogy ebben az időben fatemploma volt a gyülekezetnek. Sajnos ez is áldozatul esett az 1663-as tatárdúlásnak, amikor az egész település a lángok martaléka lett. Ekkor Felsőbányai István egy kerek évig a templom „sekrestyéjében” lakott, mert a parókia is leégett. A leégett papi lak helyett 1664-ben a gyülekezet újat épít. 1673-ban a régi haranglábat zsindeleyel fedik be. A következő évben, 1674-ben áldott eszközök Isten kezében a Kovács testvérek, György és Mihály, akik saját költségükön vakoltatják és meszeltetik a templomot, ablakait üvegeztetik. Valószínű ekkor újra zsindeleyezik a templomot is. A javítási munkálatok folytatódnak, 1684-ben a hívek mennyezettel látják el a templomot. Lebontják a régi iskolát, mely a templom cintermében volt és az úgynevezett „vásártérre” egy új iskolát építenek. Ennek az

új iskolának lett az első „iskolamestere” Óvári Demeter. Az ő szolgájának, Debreczeni Jánosnak gazdánként 1-1 ejtel bort adnak fizetés gyanánt. Az 1702-ik esztendő úgyszintén nagy jelentőséggel bír, hiszen a gyülekezet megbízásából Varsóczi Mihály és Hegedüs Gáspár mesterek zsindelezik a templomot. A haranglábat pedig 1710-ben, amikor pestisjárvány pusztít Bagoson. Érdekes jelenség a szolgálatot végző papnak a fizetése, hiszen a hívek közadakozásból tartják el lelkészüket. Egy 1722-ben felvett jegyzőkönyv tanúskodik arról, hogy „minden gazda ad két búzakeresztet, mindegyik 14 kévéből legyen”. A gazdák kötelesek az említett kévéket asztagba rakni és befedni. Iskolamesteri fizetés „gazdánként 5 kéve búza és 10 öreg ejtel bor”. A lelkész és iskolamester fizetését szabályozza a monói egyházmegyei közgyűlés, tekintettel „a kuruc harcokban elpusztult sok vonó marha miatt” csökken a fizetésük. Ezen túl nem 2 búzakereszt és 5 kéve búza jár egyik-egyiknek, hanem 2, illetve fél véka rostálatlan búza a falu vékájával. 1714-ben Galambfalvi Miklós lett a gyülekezet lelkipásztora, aki Nagyfaluból jött és magával hozta „a lelkészi vékát”, azzal kérve az „egy véka rostálatlan búzát”. 1722-ben Tordai György lett a gyülekezet lelkipásztora, aki fizetesként „egy papi véka rostált búzát, egy fél szekér, a gazda által behordandó szénát” kér minden gazdától. 1723-ban Német István pénzüsszeget adományoz az egyháznak, azért, hogy a templomot karzattal lássák el, az énekesek (dalárda) részére. Vajnai Boldizsár tanító gyalulja le az adományból vásárolt deszkákat. Bagosi Kovács István pedig a kar-

zatot befesti. 1725-1726 között a gyülekezet tagjai Margittáról 15.000 darab zsindelet és 3 sing vasat vásárolnak a templom zsindeletezésére. A zsindeletelési munkálatokat elvégzi Borzási Fazakas Mihály és fiai: János és István. A bagosiak 1735-ben új iskolát építenek, 1740-ben pedig az asztalosok új székeket készítenek a templom részére. 1742-ben Gróf Bánffy Dénes és Báró Bánffy Farkas 60 szál fenyődeszkát adományoznak az új parókia felépítéséhez. Vizsnyai János volt az első lelképásztor, aki beköltözhetett az új parókialis épületbe. 1742-1743-as évek gyászbetűkkel íratják be magukat a bagosiak szívébe: hiszen kegyetlen pestis járvány tizedeli a lakosokat. 1744-ben Báró Bánffy László, Kraszna Vármegye főispánja adományoz a bagosi egyházközségnek egy „12 és fél lótos ezüst úrasztali tányért, ezzel a felirattal: „A SZILÁGYBAGOSI ECLESIA-NAK BÁRÓ LOSONCZI BÀNFFY LÁSZLÓ CONFERÁLTA ez TÁNYÉRT A. o. 1744”

1745-ben Borzási Fazakas János és fia Márton készítenek el a templom két portikusát. 1765-1766-ban az egyház fát vágat ki az új harangláb építésére. Domokos József, berettyószéplaki ácsmester felépíti az új haranglábát. Ekkor az egyházközség hívei egy új nagyharangot vásárolnak és a már meglévő két kisebb haranggal együtt elhelyezik az új toronyba. 1767-ben Báró Bánffy Ferencz Kraszna Vármegye Főispánja megnagyobbíttatja az 1744-ben adományozott ezüst tányért, a következő felirattal: „Conferalta Báró Bánffy László Fő Isp Úr eő Nagyss A. o. 1744 nagyobbíttatta Báró L. Bánffy Ferencz Fő Isp. Úr eő Nagyss A. o. 1767 a Sz. Bagosi Ref. Ecclesia Számára”. Ekkor adományoz az egyházközségnek egy ón tányért Tersényi Erzsébet. Vid István szilágyzoványi lelképásztor felesége adományoz az egyházközségnek egy ón tálat. Ebben az esztendőben alakul meg Szilágybagoson az „egyháztanács”. 1771-ben az egyházközség új „borona kerítéssel” véteti körül az iskolát, ebben az évben újra vakolják a templomot. 1772-ben Varga K. János adományoz az iskolának egy új csengőt. 1775-1777 között az egész parókia területét új borona kerítéssel veszik körül. 1776-ban az egyház felépítteti az iskolamester új, zsindeletfedésű házát. 1778-1782 között a hívek áldozatos munkájukkal megnagyobbíttatják a parókiát. 1792 arany betűvel íratja be magát a bagosi reformátusság életébe, hiszen Isten segítségével hozzákezdenek a ma is álló impozáns templom építéséhez. Ebben az évben az új templom fala felépül teljes egészében, és a torony fala a templom hajó magasságáig. 1793-ban új zsindelettel be is fedik a templomot. 1794-1795-ben a hívek felépítik a templom tornyát, melyet 1796-

ban vakolnak és meszelnek. Az 1792-ben elkezdett templom építése befejeződött 1796 december 2-án, amikor Faggyas István esperes, magyarkeceli lelkipásztor felszenteli az új templomot. Az ünnepélyen szolgált még Betlendi János zilahi elsőlelkész. Az egyházközség hívei saját költségükön megvásárolják a közbülső harangot 288 forintért. 1800-ban Bagosi Kovács István készíti saját kezűleg egy toronyórát, mely mind a mai napig megtalálható a templom tornyában, bár most már nem működik. Ez a toronyóra igazi kézi munka, hiszen minden darabját, még a fogaskerekeket is kézzel formálták. Az 1796-ban felszentelt templomot Léder József és sógora Commel János kolozsvári kőműves mesterek építették fel. A templom bútornát pedig Szendrei János szilágysomlyói asztalos mester készítette. A templom tornyában lévő középső harangot 1794-ben rendelte a gyülekezet. A harangon a következő felirat olvasható: „A Reformata Sz. Ecclesia a maga költségén öntette 1793-ban, Jelenleg a toronyban 3 harang található. A nagyharangot, mely 320 kg-os 1917-ben rendelte a gyülekezet (annak a harangnak a helyébe, melyet a bagosiak felajánlottak a haza védelmére a világháború alkalmával.) A harangot Nagyszebenben öntöttek és a következő felirat olvasható rajta: „Isten dicsőségére öntette a sz. bagosi R. E. közadakozásból 1917.” A kis harangot ugyanabban az esztendőben csináltatták Nagyszebenben, mely 70 kg-os, rajta a következő felírással: „Schiel és Kanc Sibiu. Magasztaljátok az Urat. Békekesség néktek 1917.”

Szükséges megemlíteni, hogy 1850-ben, Fazakas József lelkipásztor vezetésével megalakult az egyházközség énekkara, a „Harmónia”, melynek híre messze tájra eljutott, sőt országos elismerésben is részesült. Ez az énekkar sok vihart átélt, emberöltők váltogatásával bár, de máig működik.

Örvendetes eseménnyel kezdődik híveink számára a századforduló. Híveinknek régi vágya teljesül, amikor 1900-ban Debrecenben, Szabó Pál kurátorsága alatt, Kerékgyártó István orgonakészítő mester elkészíti a 7 regiszteres, lábpedálos, ma is szépen szóló orgonát. Ebben az esztendőben cserélik ki a templom zsindeyes tetőszerkezetét szép piros színű égetett cseréppel. A bútornát is kicserélték, hiszen az idő vasfoga azt is kikezdte. Híveink mindig szívükön hordozták a lelkészi lakás állapotát is: 1911-ben hozzákezdtek a ma is álló szép és kényelmes lelkészi lakás felépítéséhez.

A templom falait 1935-ben támpillérekkel erősítik meg. Soltész István nagyváradai orgonamester elvégzi az orgona felújítását. Jelentős híveink életében az 1950-ik esztendő, amikor őrsegyváltás

következett be. Elbúcsúztatják „öreg papjukat”, Tóth György lelkipásztort, aki 50 évet szolgált gyülekezetünkben. Ekkor iktatták be a gyülekezet új lelkipásztorát, Gál Ferencet, aki 34 évet szolgált hívei között. Őt váltotta fel 1983-ban, a ma is szolgáló Fehérvári Gyula lelkipásztor.

A parókia általános felújítására kerül sor 1984-ben, ekkor szerelik fel a lelkési lakást fürdőszobával és vízhálózattal. Felépítik a parókia és a harangozó szolgálati lakását körül vevő 250 m betonalapú drótkerítést.

Aranybetűkkel írta be magát híveink életébe az 1992-ik esztendő, amikor elvégeztük templomunk általános javítását. Templomunk fennállásának 200 éves évfordulóján, 1992. augusztus 30-án ünnepélyes keretek között áldotta meg Tóth László főtiszteletű püspök úr.

Ekkor helyeztük el az alapkövét a két szintes gyülekezeti teremnek, melyet 1994-ben fejeztünk be. A templomban lévő régi csillárokat újjakkal cseréltük ki, melyeket Lőrinc Lehel kolozsvári szobrász művész készített el.

Segítik a gyülekezet életét azok a melléképületek, melyeket az évek során híveink a presbitérium vezetésével, élükön a lelkipásztorral építettek fel. Ilyen a kényelmes és impozáns garázs, mellette a gyülekezet főzőkonyhája, valamint a gazdasági udvaron található 30 m-es fészker.

Lelki téren úgyszintén fejlődés mutatkozik gyülekezetünkben. Működik egy 35 tagú vegyes kórus (felnőttek), egy 25 tagú ifjúsági énekkar és egyedüli a Királyhágómelléki Egyházkerületben a 30 tagú mandolin zenekar.

FEHÉRVÁRI GYULA
lelkipásztor

*Az Istennek pedig legyen hála az Ő kimondhatatlan ajándékaiért.
(2Kor 9,15)*

Tövisháti eklézsia

Diósad a földrajzi értelemben vett Tövishát egyik legnagyobb, magyarok lakta települése. A történelmi dokumentumokban először Od, Ad, Aad településként szerepel, de 1441-ben már Diós-Ad. Ady Endre őseinek faluja. Első írásos emléke 1345-ből származik, amikor a váradi káptalan előtt Odi János fiai és a Guthi testvérek Mocsolya, Kusaly és Diósad határait kijelölve, megosztóznak a birtokon. 1584-től Hadad várának tartozékaként a Wesselényi birtokba kerül. Valaha városi rangú település volt (1623), de volt itt esperese is a zilahi egyházmegyének Szabó Pál személyében, kinek 33 éves szolgálati idejéből maradt fenn a tiszteletes kőből készült szobra, a sírfeliraton ez áll: Itt nyugszik Szabó Pál, volt ev. ref. ny. esperes, az 1848-1849-iki honvéd huszár hadnagy, Bem tábornok testőrcsoport parancsnoka.

Bár kevesen tudják behatárolni, a falu a Suhálnak nevezett (mai rét területe?!) helyről költözött a mostani helyére, a domboldalra. Történelmének leghosszabb szakaszában zárt és öntörvényű közös-

ség volt, így tudott fennmaradni. A népesség gyarapodása az 1715-ös összeírástól 1943-ig is mutatja, hogy a település egy nagyon életképes, erős közösség. Az első összeíráskor (1715) csak 11 háztartást jegyeztek fel, 1847-ben, a kolerajárvány előtt, már 922-en laktak a faluban, ötven évvel később már 1453-an, majd az 1911-es összeíráskor 1775 lakost számoltak. Ekkor kapott a település községi rangot. 1943-ban a lakosság száma meghaladta a 2000-et, felekezetét tekintve, egységesen református volt.

A falu reformációja egybeesik a Szilágyság reformációjával. Régi templomát 1700 előtt két ízben is bővítették, megtartva a katolikus korból származó fő elemeket. A régi templomot 1869. március 17-én elkezdték lebontani, hozzákezdték az új templom építéséhez, melyet 1894-ben, Szász Domokos püspök jelenlétében felszenteltek. A szájhagyomány azt tartja, hogy szinte másfél kilométeres élő láncot alkotva, kézből-kézbe adták az emberek a köveket a domb aljáról a templom építéséhez.

Nyolcregiszteres orgonája a kézdivásárhelyi orgonaépítő, Kolonics István 129-ik műve, melyet 1875-ben készített. Sajnos, a későbbi években „felújították”, ekkor tűnt el a Mixtura sípsor összes sípja (224 darab) a nem megfelelő „szakértő” munkája miatt.

Az utóbbi évtizedekben Diószád nemzetiségi összetétele nem változott, vallási téren sem sokat, hisz mindmáig többségében református a közösség, noha néhány baptista család, illetve 2 római ka-

tolikus (kik diplomunkba járnak rendszeresen istentiszteletre), valamint pár jehovista családdal élünk együtt.

A diósadi állami iskola múltját megíró ismeretlen szerző 1928. április 1-jén iktatott nyolc oldalas feljegyzése szerint, a felekezeti oktatást az 1800-as évek elejétől számíthatjuk, amikor az egyházi jegyzőkönyvek említést tesznek a rector fizetéséről, a tankönyvek beszerzéséről Debrecenből, amikor bibliákat, zsoltárokat, olvasókönyveket borban fizettek. Az állami iskola létesítését a magyar királyi vallás és közoktatási miniszter határozta el 1900-ban. A két világháború között is párhuzamosan működött az oktatás.

A valamikori fejlődő, minden évben szaporodó közösség a második világháború utáni évtizedekben megkezdte vándorlását. A kenyérkeresés, családfenntartás érdekében a Zsil-völgyi bányavidékre, Temesvár, Arad környékeire vándoroltak. Későbbi években a közeli város, Zilah jelentette a munkahelyi lehetőségeket. A 89-es forradalom után külföld vitte el fiataljainkat oly mértékben, hogy a 60-as 70-es években még párhuzamos osztályokat működtető V-VIII osztályos iskola mára már összevont I-IV osztályokká zsugorodott. Ezek az adatok jellemzőek ma az egyházközség összetételére is. Papíron 890 lelket számláltunk az év elején, melynek aligha él 70%-a a faluban. Gyerekekkel való foglalkozást egy áldott életű nőtestvér végzi, gyermek bibliaheteket is egy jól összeszokott ifjúsági csoport vállalja és szervezéstől a megvalósításig végzik a szolgálatot, vegyes kórusa nem profi, de annál lelkesebb, mely ünnepi istentiszteleteken, imaheti

szolgálaton keresztül igyekeznek a Istent szolgálni, illetve az egyházmegyei kórustalálkozókon részt venni. Ifjúsági csoportunk akadozva bár, de működik, vasárnaponként találkozunk. Lelkesítően hat rájuk az a lehetőség is, hogy minden második évben a hollandiai Langerak testvér-egyházköztségbe látogatnak, illetve az ottani ifjúságot fogadják. Közös kirándulások és beszélgetések erősítik ezt a kapcsolatot. Évenként 3-8 konfirmálót fogadunk a felnőttek sorába. Manapság háromszor annyit temetünk, mint amennyi keresztelünk, így évről-évre fogy a gyülekezet.

Noha nem túl régen épült a lelkipásztori lakás (1979-1980), az akkori kivitelezési lehetőségek és más körülmények miatt repedezni kezdett. A költséges javítás helyett 2011-ben a presbiteri javaslatot megerősítő közgyűlés új, korszerű gyülekezeti ház építése mellett döntött. 2012 májusában kezdődött az építkezés, melyet a gyülekezet áldozathozatala és segítőkész vállalkozók adományainak köszönhetően beköltözhető állapotba sikerült felépíteni 2013 őszére. Istennek legyen hála minden jótékony lélek adományáért.

Templomba járó, hagyományaihoz ragaszkodó, barátságos közösség a mienk. A hollandiai testvéregyházzal a kapcsolat a 90-es évek elején kezdődött a kapcsolat. 2014-ben községünk polgármestere,

Dobrai Ferenc és az anyaországi Tázlár község polgármestere Kószó Endre testvér-települési megállapodást írt alá. Erre a jeles eseményre épp a Diósadi falunap alkalmával került sor, melyet 2008 óta rendez a falu politikai és vallási vezetősége. Ez az alkalom 450-500 elvándorolt, diósadról származó atyafit vonz haza a szülőfaluba. Mindig istentisztelettel kezdődik, mely alkalmakon vendég lelkipásztorok szolgálnak, olyanok, akiknek diósadi kötődésük van.

Reméljük, hogy lelki gazdagodásunk, gyülekezetünk anyagi és szellemi gazdagodása, hagyományaink szépsége és örökségének megőrzése a közösség összetartó erejét növeli és hit által az Úr Isten dicsőségét szolgálja.

KÁDÁR GYÖRGY TAMÁS
lelkipásztor

„Tanítani mindig nagy felelősség, és idegen környezetben, ahol alig pár szót tudnak magyarul, még inkább.” Csillikné Szólláth Júlia

Elkallódás ellen

Évek óta tudok az anyaországi Hajdúnánásról, a partiumi szórványban élő gyerekek közé járó pedagógusokról. Hitre, Krisztusban és nemzetben erősítő hitre nevelgetnek. Útban Nagyvárad-Les és Bihardiószeg között, Tamásiban beszélgettünk Csillikné Szólláth Júlia tanítónővel a nemes missziói küldetéséről.

– *Mióta végzik már ezt a munkát és miről van szó tulajdonképpen?*

– A váradi egyházvezetés és a hajdúnánási városvezetés beszélgetéséből derült ki, hogy szükség lenne a szórványban élő magyar gyerekek összegyűjtésére, hiszen román iskolai közegben és vegyes családokban megritkul a magyar szó és a magyar imádság is. A Bocskai István általános iskola pedagógusai vállalták, hogy kirajzanak a bihari településekre. Most már négy éves múltra tekinthetnek vissza. Ez idő alatt havonta felkerestük Nagyvárad-Les, Jankafalva, Bihardiószeg és Poklostelek gyermekeit...

– *Négy év... sok vagy kevés idő ez?*

– Inkább azt mondanám, szép idő. Azért mondanám így, mert tanítani mindig nagy felelősség, és idegen környezetben, ahol alig pár szót tudnak magyarul, még inkább. Mindezek ellenére, mi óriási lelkesedéssel kezdtük el azt a munkát. Úgy szoktam mondani, hogy a

A hajdúnánásiak képviselőjében Csillikné Szólláth Júlia örömmel veszi át Szűcs Évától, a KRE ügyosztályvezetőjétől a Váradi Biblia egyik reprint példányát, Csűry István köszönőlevelével együtt (2012)

Pillanatkép a hajdúnánásiak foglalkozásáról Össiben

szeretet hídján jöttünk és az csak jót jelenthet. Éppen március 15-én jöttünk először Várad-Lesre, ahol úgy vélték, négy településről legtöbb 30-an ha lesznek. Meglepetésünkre 26-an jöttek. Mára már 100-120 gyerekkel foglalkozunk. Kezdtük a színekkel, a köszönésekkel. Beszélni nem tudtak, egyharmaduk beszélt valamennyire magyarul, de a szemükből, az ölelésükből megéreztek, hogy örülnek és befogadtak, szeretnek minket. Egyre több felnőtt is bekapcsolódik.

– *Hol került sor a találkozásokra, hiszen Várad-Lesen csak a kis református templomuk van.*

– Az iskolában, a román iskolában kaptunk egy termet, és nagyon toleráns volt a román iskolavezetés, ezért is külön köszönettel tartozunk. Minden elismerésem a szülőknek, akinek óriási a felelőssége abban, hogy a gyermekeik meddig őrzik a magyar gyökereiket. Minden tisztelet az idősebb nemzedéknek, áldottak a nagymamák..., és csak sajnálni lehet a mai középnemzedéket, amely könnyebben lemond ősi gyökereiről, és román nyelven taníttatják gyermekeiket. Mi igyekeztünk megértetni, hogy minden nép kultúrája csodálatos, de a magunkét különösen szeretnünk kell.

– *Milyen „tanterv” szerint történnek a találkozások?*

– Bizony, a magyar írással és olvasással kezdtük, de az egyházi ünnepkörök és a magyarság történelmét követtük, Nimródtól jutottunk el mára a mohácsi vészig. Sajátságos pedagógusi öröm látni, hogy a mondák mennyire megérintik a gyermekek lelkét. Vallási téren most éppen a húsvéti ünnepkörben járunk. De minden alkalom-

mal igyekszünk valamilyen kézműves foglalkozást is tanítani. Hozunk magunkkal szakembert, máskor hangszeren játszókat. Így jutnak el szívükig a gyönyörű népdalaink. Évzárónak is tekinthetjük a diószegi Barátság-napokat. Ez alkalommal összegyűjtjük a négy település gyermekeit. Faültetéssel kezdtük négy éve. Mára már csak locsolni kell, és nő a lombja, mint a munkánknak, és bizonyosan gyümölcsei lesznek. A diószegi napokon mindenki a Barátság falra felírhatja a véleményét. Így került oda egy román tanító vallomása: életem legszebb napja. Olyan csodákkal találkozunk, hogy egyszerűen elfelejtjük a korai felkeléseket.

– Júlia annyi szépet mond és olyan lelkesedéssel beszél munkájukról, hogy közben alig jut eszünkbe, határon túlról érkeznek, családjuk is van, akiket a hétvégi szabadnapon otthon hagynak...

– Természetesen. Egy-egy ilyen alkalommal nyolc pedagógusunk rajzik át a határon. Az nyolc család. Tegnap főztünk mára és ma este főzünk holnapra. Hála Istennek, nagyobb gyermekeink vannak. Három fiam közül a nagyobbik Londonba került. Elutazásakor itt-hon felejtette a Wass Albert kötetet. Budapesten pár percnyi várakozási időben kiszaladt és vásárolt egy másikat. De azt vinni kell Londonba... De szívesen említem Veress Jutkát, aki az amerikai szórványban végez hasonló munkát. Nagyon fontos a magyarságtudat ápolása. Minden alkalommal diákok is jönnek velünk és örömmel számolnak be az osztályokban élményeikről.

– További tervekről faggathatom?

– Egy biztos, nem szeretnénk abbahagyni. A gyerekeknek nagy igényük van a közösségre. Nyugdíjas tanítók bevonásán gondolkodunk. Nem is lenne szerencsés abbahagyni. Idős bácsi kezét csókolt, s engedték, mert nem akartuk megbántani. Aztán szemünkbe nézett: – De ugye nem hagynak minket.

Hálásak vagyunk a hajdúnánási önkormányzatnak, mert gondoskodik a költségeinkről. És pályázatokon próbálkozunk támogatást nyerni. Talán új gyülekezetekben is elkezdjük ezt a munkát, tudjuk, hogy várnak ránk. Jól együttműködünk a lelkészekkel és kántornókkal, szinte fél szavakból is értjük már egymást.

Köszönöm a beszélgetést. Valamennyi nánási pedagógust is kivételes tisztelettel üdvözlök. Egyházunk nevében további áldásokat kívánok munkájukra!

BERECZKI ANDRÁS

Engedjétek hozzám jönni: az egyházat

*„Isten nem lehet ott mindenhol, ezért teremtette az anyát.”
(zsidó közmondás)*

Nem gyakori lelkeszőrömmel szolgálhatok: gyülekezetemben feltűnően sok gyerek született az elmúlt két évben. Naponta gyereket sétáltató anyukákkal találkozom az utcán. Szeretem megcírógatni egy picit az arcukat, és megáldani őket, úgy hétköznapiasan. Az anyukák hálásan meg is köszönik. Egyik napon – sajnos, nem volt nálam a fényképezőgép, – két babakocsit toló anyuka mellett sétált egy harmadik, a többedik hónapban járó várandós anya. Csendesen félre álltam, illő tisztelettel, mintha egy kormányfő jött volna arra. Régóta ismerek egy kicsi dalt: Gyárban dolgozik, gyapjút sző hajnalig, Fáradtan haza ballag. A Fő utcán egy ismeretlen jár, a Fő utcán a Jézus Krisztus jár. A dalbeli szövőnőkről jutott eszembe gyermekeink láttán: A Fő utcán a Jézus Krisztus jár. Ő mondta: ilyeneké az Istennek országa. És ott szeretne lenni minden gyermeket vállaló anyával és családdal, ott van a sákramentumi misztikumban, a keresztelésben. Valaki azt is csak észrevette, s megjegyezte: maga valami különös áhítattal keresztel. Még meg is csókolja őket. Nem világgraszoló felfedezés ez, Norvégiában láttam, a lelkész átveszi a megkeresztelt gyermeket és magasba emeli a gyülekezet és Isten előtt. A

szentséget egyszerű emberi cselekvéssel lehet és kell jelezni, kifejezni, elválasztani a profántól. Egy apró emberi gesztus néha többet mond, mint egy félórás prédikáció. Fő utcánkon már bicikliző és iskolába járó gyerekektől kaptam legbecsültebb kitüntetésemet: Szia, Bandi bácsi, szia, barátom.

Heti rendszerességgel belopózok a templomi „belső szoba” magányába imádkozni. Ajánlom Uramnak beteg barátaimat, és mindig a gyermekeket, a családokat. Hónapokkal ezelőtt egy korosabb anya kötötte a lelkemre, imádkozzam a leánya családjában várva-várt gyermekért. Erős kötés maradt ez a lelken, azt se tudom kicsodák, de azóta is kérem számukra a gyermekáldást. Az ószövetségi asszony esengő reménységére is válaszolt a kegyelem Istene. Megadta neki a kiimádkozott Sámuelet. Anna asszonyról van szó (1Sám 1. rész), aki évekig olyan elkeseredetten kapaszkodott Istenébe, hogy Éli főpap síró részegnek vélte. Pedig „csak szívemet öntöttem ki az Úr előtt – mondta szégyenlősen.

Magam is valami hasonlót teszek most, József Attila fogalmazásában: Én is írom énekem, ha már szeretlek téged... az egyházat, féltő szeretettel.

A Fő utcán babakocsiban sétál az egyház, a jövőendő egyháza. Jól ismerjük a jelenséget, a keresztelekor a templomban a család, a konfirmációkor ismét, aztán várhatjuk őket az esküvőre.

Istentől elrugaszkodott világunkban eleve gyerekesnek tűnhet az Úr előtt kérni a gyermeket, vagy még előtte a házasságot, „hozzá illő társat”. Fiataljainkat a buliszelek és internetflörtölések sodorják össze, gyakran teljesen meggondolatlanul. Korai és komolytalan párkapcsolatok mögül általában a szerető és fegyelmező, illetve szeretetben fegyelmező család hiányzik. Utóbbi esetleg megjelenik és kékre verik a nagylányt, aztán elmenekül a háztól. A szeretetből kevésbé vágyik el a fiatal.

Az egyház öntögeti szívét maradék nyájára, már-már epekeszerűként, azoknak, akiket nem is igazán érint, – akiket igen, azok úgyse hallják, vagy nem is akarják.

Megilletődve nézünk a megszületett gyermekekre, egészséges-e és kire hasonlít? Testi épségét látva, megnyugodhatunk. Nem lehetünk eléggé hálásak az egészséges gyermekekért. Nem imádkozhatunk eleget a beteg, fogyatékos gyermeket nevelőkért.

A külső, kevésbé fontos tulajdonságokat állítólag könnyebben örököljük, anyák, apák szeme néz vissza a gyerekágyból. Kicsit büszkeség is töltheti el őket. A szája és az orra is hasonlít valamelyik szülőére. És a lelke is, a jelleme is, csak ezek később derülnek ki. Nem csak

öröklődési, hanem nevelési tényezők teszik hasonlóvá a gyermeket a szülőhöz. A madár meleg fészkeből nem száll ki idő előtt a fióka, mert halálra sebzí magát. Megeshet azonban, hogy az éhező madárka mégis megpróbálja. A családban is lehet szeretetre éhező gyermek, aki idő előtt kirepül. Karácsony Sándor kitűnő református pedagógus szerint, ha egy fiatal tíz szelet édes tésztát megesszik egymás után, az nem éhes, hanem szeretetre vágyik. Előbb elég a dobos torta, aztán ital és kábítószer, szexkaland. Apa és anya nem tudják, miért lett hűtlen a gyermekük, az egyház vakargatja sebeit: elcsalta őket a világ. Egy kis cinizmussal, – hátha arra jobban odafigyelnek, – a dal aztán ilyen változatban énekelhető. A Főutcán az Antikrisztus jár...

Minden gondolkodó egyházi és világi ember tudja, amit kevesen akarnak meghallani, hogy a család nélkül romlik az egyház, a társadalom, a közerkölcs, a teremtet világ rendje.

Éppen az elmúlt vasárnapon a Bibliaolvasó kalauz napi Igéjéről készültem prédikálni: Amikor ezeknek a napoknak az elmúltával útnak indultunk, mind elkísérték minket feleségestül és gyerekestül egészen a város határáig. A tengerparton letérdeltünk és imádkoztunk (ApCsel 21,5). Nem volt nehéz keretbe helyezni, olyan körülmények között történt ez, amikor Pál apostol Efézusból Jeruzsálembe készül. A megrendítő búcsúzkodásról számol be az előző rész: Késeregve kiváltképpen azon a szaván, a melyet mondott, hogy többé az ő orcáját nem fogják látni. Aztán elkísérték őt a hajóra (ApCsel 20,38). Tudják ugyanis, hogy az apostolnak Jeruzsálembe kell mennie, (így jelezte korábban Jézus is) – ahol zavaros, forradalmas idők járnak. A római hatóságok egy, a birodalom elleni lázadás szökésben lévő szervezőjét keresik. Pált is meggyanúsítják, összetévesztik a lázadóval, és csak a kegyelem menti meg akkor a haláltól. Róma következik, a börtönévek... Ítéletváró magányában gyakran visszatérhetett szeme elé az a tengerparti imádkozó közösség. Gyökössy Endrét idézem: „megrendítő kép, engem különösen megragad, hogy ott vannak a gyerekek is. Milyen nagy dolog lehetett úgy felnőni, hogy elmondhatta öreg korára: ott voltam a tengerparton....Kézen fogva vitték magukkal a szülők a gyermekeiket is, akik látták, ami látni kellett, hallották, amit hallani kellett.”

Vasárnapi istentiszteleteinken is gyakran vannak apró gyerekek, igehallgató és imádkozó szüleikkel. Egyszer el fogják mondani, hogy ott voltak...

A gyülekezetek sorsa éppen a családokon múlik. A kocsiban tologatott gyermeket az Isten gyülekezetébe kell vezetni.

Valami szemérmes felekezeti tartózkodás miatt, talán karácsonyt kivéve, nem emlegetjük eléggé a „szent családot”. Jóllehet, Isten küldte el egyszülött Fiát a világba, egy csodálatosan tiszta életű Mária volt az imádkozó édesanyja. Nem csak születésekor, hanem végig, aki ott sírt a keresztt alatt is. Példásan vállalta az apaságot József, aki a heródesi gyermekgyilkosság elől Egyiptomba menekíti. A szerényen élő, sokat dolgozó ácsmester is példa volt Jézus számára. Nem kevés részük van abban, hogy fiuk elszántan vállalta a küldetést, „megalázva magát... a keresztfának haláláig” (Filippi 2,8).

Valaki egyszer azt mondta: számomra a legszebb biblia apám és anyám élete volt. A nevelésben dől el, hitben élő lesz-e a következő nemzedék, anyákon és apákon múlik az egyház iránti ragaszkodás. De olyan dolgok is, mint hazafiság, közerkölcs, közbiztonság. Nemzeti kincsünk a gyermek.

Milyen különös, hogy a „művelt és fejlett” Európában majdnem minden nemzet gyermekhiányra panaszkodik. Egyik országban a kényelmes jólétben, másokban a szegénység miatt, harmadikban a kisebbségi bizonytalanságért nem vállalnak gyereket. Különös, hogy hivatalosan tisztelni kell a homoszexuális „másságot” és milliók tapsolnak egy szakállas nőnek, akinek életformája nem csak a pódiumon kap helyet. Különös, hogy míg a legtöbb országban irgalmasságból eltörölték a bűnözők halálbüntetését, szinte korlátlanul elfogadott a magzatgyilkosság. A világ másik részében pedig őrjöngő keresztény-üldözés folyik, százával gyilkolják a gyermekeket.

BERECZKI ANDRÁS

Szociális központok Bihar megyében

A Kolozsvári Diakónia Keresztyén Alapítvány 2011 szeptemberében összefogott a Királyhágómelléki Református Egyházkerülettel a cigánymisszió gyermekprogramjának kiszélesítése érdekében.

2011 szeptemberében felkutattuk azokat a gyerekeket, akik olyan szociálisan hátrányos helyzetű családokban élnek, ahol nincs módjuk és lehetőségük a tanulásra, nincs anyagi fedezete a családnak a mindennapi ételre, tanszerekre, ruhákra.

Októbertől elkezdődött az alapítványnál a délutáni foglalkozás 30 gyerekkel. Amikor vége van a tanításnak, a két szociális munkás elhozza a gyerekeket az iskolából, ezután tisztálkodás, imádkozás és az ebéd következik. Ezután hálát adunk a mindennapi ételért, pár perc szünet után hozzáfogunk a házi feladatok elkészítéséhez, s ha azzal is készen vagyunk, különböző tevékenységek következnek: bibliaóra, kézműves tevékenységek, tudományokról, tisztálkodásról tanulunk, énekelünk. Minden hónapban tartunk szülőértekezletet, ahol megbeszéljük a tanulási, viselkedési problémákat. Rendszeresen látogatjuk a családokat, hogy állandóan figyelemmel tudjuk kísérni a változásokat, számon tudjuk tartani a problémáikat, illetve segíteni tudjuk őket. A két iskolával is jó kapcsolatot ápolunk, ami nagyon fontos a gyerekek szempontjából, mert így tudunk rendszeresen beszélni az őket oktató tanítóknál, meg tudjuk beszélni az aktuális problémákat napi szinten, így hatékonyabban tudunk foglalkozni a gyerekekkel. Minden alkalmat megragadunk arra, hogy a gyerme-

keket szocializáljuk: színházi előadásokra járunk velük, kirándulásokra visszük őket, nyári táborba; különböző programokat szervezünk az iskolákkal együtt, részt veszünk gyermeknap rendezvényeken stb. Az alapítványnál megtartjuk az anyák napját, a Karácsonyt, álarcos bált. De megtartjuk a gyerekek születésnapját is, ami nagyon fontos a gyerekek életében, mert nagyrészüknél soha nincs születésnap ajándék vagy torta.

Az egyházkerület biztosítja az ajándékokat a születésnapokra, karácsonyra, támogatnak bennünket a nyári táborra is.

Míg az első két évben 30, illetve 33 gyerekkel dolgoztunk, 2013 augusztusától már egy új projekt keretén belül, Bihar megyében Váradon kívül még négy településen (Diószeg, Székelyhíd, Hegyközszentmiklós és Szentjobb) indult ilyen délutáni foglalkozás rászoruló gyerekeknek. Immár Váradon 57 gyermekkel dolgozunk, a többi településeken pedig 24-24 gyerekkel foglalkozunk. Az alkalmazottak létszáma is jelentősen megváltozott, minden településen alkalmaztunk még egy szociális munkást vagy pedagógust, illetve egy-egy roma származású kisegítőt. Így mára már Bihar megyében van 153 gyermekünk és 14 alkalmazottunk.

2014 augusztusában ez a szám újra nőtt, két új településen: Biharfélegyházán és Csokalyon csoportok, Nagyváradon és Székelyhídon pedig a meglévők mellé jött egy-egy csoport. Immár hét településen 249 gyermekkel és 24 alkalmazottal dolgozunk.

Kínált szolgáltatásaink:

- családok szociális felmérése
- problémák és kockázati tényezők beazonosítása
- egyéni szükségletek felmérése és beavatkozás
- tanácsadás a családok számára
- szülőkkel és iskolával való együttműködés, a gyerekek iskolából való kimaradásának megelőzése érdekében
- a helyi közösség általi elfogadás elősegítése
- segítség a házi feladatok elkészítésében,
- meleg ebéd biztosítása, higiéniai nevelés,
- vallásos nevelés,
- kirándulások, sport- és kézműves tevékenységek szervezése,
- tematikus programok: anyák napja, születésnapok,
- szocializációs tevékenységek
- roma nemzetiségű felnőttek bevonása a tevékenységekbe.

SZOBOSZLAI ERZSÉBET
megyei koordinátor

Diakónia Keresztyén Alapítvány Nagyváradai Fiókszervezete

A Diakónia Keresztyén Alapítvány Nagyváradai Fiókszervezete 2013 márciusában kezdte meg tevékenységét. Az Erdélyi Református Egyházkerület szeretetszolgálat, a Diakónia Keresztyén Alapítvány több mint tizenöt éves múltja tekint vissza, fiókszervezetei Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Szászrégenben és Sepsiszentgyörgyben is működnek. A Királyhágómelléki Református Egyházkerületben Nagyváradon alakult meg a Diakónia Keresztyén Alapítvány első fiókszervezete. Ez nagy előrelépés a két egyházkerület együttműködését és a meglévő szeretetszolgálatok fejlődését tekintve is.

Támogatóink a svájci HEKS Alapítvány, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület és a Baden-Württembergi Diakónia.

Misszióink, hogy javítsunk a segítségre szoruló, idős, beteg emberek életminőségén. Házi idősgondozással foglalkozunk, vagyis az idős, rászoruló emberek otthonában gondozó, szociális munkás segítségével igyekszünk könnyíteni a mindennapok nehézségein.

Keresztyén értékrend alapján végezzük a szolgálatot, nem profitorientált intézményként igyekszünk segíteni a hozzánk forduló időseknek és hozzátartozóiknak. Szolgálatunk akkreditált, a minőségi

A Nagyváradai Diakónia csapata (balról jobbra):
Mihucz Károly, Lőrincz Andrea, Tyirla Csilla, Farkas Andrea

követelményeknek megfelelően, a törvényi előírások szerint. Célunk, hogy viaszasorítsuk és legyőzzük az idősek nehézségeit, megtartsuk vagy újraépítsük egyéni képességeiket, lelki támaszt nyújtunk.

Szolgálatunk három részre oszlik:

Otthoni alapellátás: beteg mosdatása, öltözés, fogmosás, hajmosás, borotválkozás, ültetés, helyváltoztatás a lakásban, segítség az étkezésben.

Közösségi/szociális szolgáltatások: segítség a lakás körüli teendőknél, orvoshoz kísérés, gyógyszerek kiváltása, ügyintézés, vásárlás, látogatás, beszélgetés, segédeszközök beszerzése, információ kiegészítő szolgáltatásokról, szociális tanácsadás.

Házi beteggondozás: testhőmérséklet, légzés, pulzus, vérnyomás, vércukorszint mérése, gyógyszerek adagolása, intramuszkuláris és intravénás injekció, infúziós adagolás kizárólag orvosi javaslatra, felfekvési, fertőzött, műtét utáni sebek kötözése, lábszárfejkély kötözése, biológiai próbák, leletek levétele, gumifáslizás, terápiás mozgatás (pulmonáris komplikációk elkerülésére, felfekvési sebek kialakulásának elkerülésére, vaszkuláris komplikációk elkerülésére), ápolási tanácsadás betegek és hozzátartozóik számára.

Megalakulásunk óta 1059 látogatást tettünk, melyek során 5471 szolgáltatást nyújtottunk, megkönnyítve gondozottaink mindennapi életét. Jelenleg 26 gondozott otthonába járunk ki segíteni napi vagy heti rendszerességgel. Csatatunk tagjai két szociális munkás: Mihuc Károly és Farkas Andrea, egy egészségügyi nővér: Tyirla Csilla és egy ügyvezető, Lőrincz Andrea.

Fontos célkitűzésünk, hogy megkezdjük a tárgyalásokat vidéki munkapontok megnyitására. Vidéki településeken, ahol sok idős él és kér segítséget, a polgármesteri hivatal támogatásával szeretnénk munkapontokat nyitni, a váradihoz hasonló szolgálattal.

Bízunk benne, hogy külföldi kapcsolatok kiépítésével találunk olyan támogatókat, akik segédeszközöket (járókeret, kerekesszék, mankó, WC-szék, akár gumilepedő, pelenka, gyógyszer) tudnak felajánlani. Jelenleg mankók és kerekas járókeretek vannak készletünkben. Ezeket a segédeszközöket lehet kölcsönözni tőlünk.

Fontos tevékenység a forrásteremtés, támogató partnerek felkutatása, hogy szolgálatunk fennmaradjon és fejlődhesen.

Weboldalunkon, www.diakonia.ro/or, található részletesebb leírás az alapítványról.

LŐRINCZ ANDREA INGRID
ügyvezető igazgató

Gondolatok a presbiterképzésről

„Bibliai ismeretekben jártas, hitvallásunkat valló, egyházunk történelmét ismerő, küldetéstudattal rendelkező, hűséges, egyházi szolgálatra vállalkozó, magyar népünk közéleti megsegítésére alkalmas presbiterek nevelése, képzése. A lekipásztor és a presbitérium közti együttműködés segítése.” (A Presbiteri Szövetség Alapszabályzatából)

Talán felvetődött már benned kedves olvasó a kérdés: miért van egyáltalán szükség presbiterképzésre? Hát nekünk, „megválasztott, már bizonyos tapasztalattal rendelkező presbitereknek” is még kell, hogy képezzük magunkat?

A válasz bizony: kell. Hiszen a presbiteri tisztség elérése nem végállomás, hanem kiindulási pont. A munka zöme, a reánk bízott feladatok többsége csak ezután következik!

A presbiterképzést nem csak egyházi vagy szakmai ismeretek gyűjtésében, hanem egyfajta lelkület kialakításában látom, egy olyan életforma vállalásának, melyben különválasztható a jó a rossztól. És ha ezután már csak jót cselekszünk, nyert ügye van a ránk bízottaknak is.

Paradox módon a civilizáció fejlődésével együtt fejlődött a bűn és a kísértés is. De az igaz keresztyénnek könnyű megélni hitét még a nehéz, válságos helyzetekben is, annak nehezebb, aki csak mímeli hitét.

A harmadik évezred elejére kissé bonyolultabb lett a világ mint Pál apostol idejében. Sok sátáni dolog, semleges, vagy jó ötletnek tűnő csomagolásban, jelen van a mindennapjainkban. A mai presbiternek ezeket fel kell ismernie, ki kell szűrnie. Ezért azonban imádkoznunk kell olyan bölcsességért, hogy biztosan meg tudjuk különböztetni a jót a gonosztól. A presbitereket nem teológusokká kívánjuk átképezni, hanem egyházi alapismeretek mellett, konkrét feladatok elvégzésére képes, igazi segítőkké.

A másik kérdés, ami felmerülhet: mi a célja a presbiterképzésnek? Ha csak annyit szeretnénk, hogy jó, kétkezi munkásokat képezzünk, akik bologatójánosok módjára hajlongának a mindenkori lelkész vagy főgondnok előtt, akkor elég lenne beíratni őket akármelyik gyorstalpaló szakképzési tanfolyamra. De a presbiterképzés célja nem ez! Ennél jóval több. Mi mindenekelőtt a presbiterek lelki továbbképzését szeretnénk megvalósítani, lelki növekedésben előbbre segíteni Isten Igéje alapján. Abban látjuk a jövőt, ha a presbitériumokat olyan presbiterek alkotják, akik mind elméleti, mind gyakorlati tudással vannak felvértezve; akik jól felkészült, alapos bibliai és teológiai ismeretekkel rendelkeznek, tisztán látók és nem utolsó sorban, jó szervezők.

Ha ilyen presbitereink lesznek, akkor mi szükség van még a lelkészekre? – tehetné fel valaki a kérdést. Remélem azonban, hogy ezt senki sem gondolja közülünk így. Ugyanis nem helyettesíteni szeretnénk a lelkipásztort, hanem komoly segítséget nyújtani a szolgálatban és munkatársakat adni melléje, olyanokat, akikre bármilyen felelős feladatot lehet bízni a gyülekezetben.

„Isten munkatársai vagyunk” (1Kor 3,9). Bár vannak még olyan lelkészek, akik nem tudják kimondani azt a szót hogy munkatárs, remélem, hogy idővel majd, jól felkészült presbiterek láttán, megváltozik az ő véleményük is. Apollós és Pál egyformán szolgák, akiket Isten felhasznált arra, hogy a korinthusiak hívókké legyenek. Az egyik plántál, a másik öntöz, de a növekedést Isten adja. „Azért sem a plántáló, sem az öntöző nem számít, csak a növekedést adó Isten” (1Kor 3,7). Az emberi eszközök, ha más-más feladatot is végeznek, egyaránt Isten munkatársai. Az egyetemes papság elvét követve, a Szentírás alapján valljuk, hogy minden hívó ember pap,

így a presbiter is. Joga és kötelessége a Szentírás tanulmányozása és az evangélium hirdetése. „Ti azonban választott nemzetség, királyi papság, szent nemzet vagytok...” (1Pét 2,9). Sőt, még presbiterre választása előtt, mint az egyetemes papság tagja, közvetlen közösséget ápol Istennel és a rábízottakkal is ezt valósíttatja meg. Egész életében, lelki és szellemi erőinek felhasználásával szolgálja azt aki a megváltás által alkalmassá tette őt a szolgálatra és munkatársává fogadta: Istent! Mint tudjuk, a szolgálatra elhívott keresztények, Istentől egy vagy több kegyelmi ajándékot kapnak. Ezeket azért kapják, hogy Isten dicsőségére és egyházunk szolgálatára alkalmasok legyenek. Az egyetemes papság az isteni kegyelmi ajándékok által valósul meg.

És most lássuk hogyan is képzeltük el a presbiterképzés gyakorlati megvalósítását: e cél elérése érdekében javasoltuk a havi egy presbiteri bibliaóra megtartását egyházközségi szinten és évi, minimum egy-két presbiteri konferencia megtartását egyházmegyei, egyházkerületi ill. tájegységi vagy nagyvárosi szövetségek szintjén. Ezen alkalmakra javasoltunk egy alapfokú témakört is, kisebb-nagyobb sikerrel, most jelenleg, a szabadon választott témák a legsikeresebbek. A témák kidolgozásában és előadásában javasoltuk a presbiterek bevonását is a lelkipásztorok mellett. Sikernek könyvel-

jük el, hogy mára minden egyházmegyében tartanak presbiteri alkal-
makat, találkozókat, csendes napot vagy konferenciát.

Szeretnénk ha a presbiterképzést a közeljövőben felvállalná vala-
melyik oktatási intézmény, mint a felnőttképzés valamilyen formáját.
Ehhez kérnénk egyházkerületünk segítségét, egyúttal megköszönve
az eddigi támogatást is.

Az alakulástól eltelt 12 évben igyekeztünk vállalásainkat tálentu-
maink szerint megvalósítani. Így számos egyházközségi, kisköri,
megyei, kerületi, kerületközi és nemzetközi találkozót, konferenciát,
tábort szerveztünk, neves előadókkal. Kerületközi és határon átnyúló
együttműködési szerződéseket írtunk alá. Sok harc, fáradság, utazás,
munka, szolgál- és munkatárs, valamint imádság kellett ezek megva-
lósításához. Bízunk abban hogy „a mi munkánk nem hiábavaló az
Úrban” (1Kor 15,58). Mindezeket csak Jézus Krisztus tanítványaként
és Isten segítségével tudtuk elérni. Hitünk ad erőt munkánk
folytatására is.

VENTER MIKLÓS
főtitkár

Presbiterképzés a gyakorlatban

„Legeltessétek az Istennek közöttek lévő nyáját, nem kényszerűségből, hanem örömet, Isten jó tetszése szerint, és nem rút nyereszkeségből, hanem buzgóságból.” (1Pt 5,2)

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület Presbiter Szövetsége legfőbb feladatát, a presbiterok képzését több szintesnek képzei el.

Alapfokon a presbiteri bibliaórák megtartása havi rendszerességgel. Egyháztörténeti, bibliaismereti, hitvallási ismereteket itt lehet elsajátítani. Nagyon fontos szerepük van a lelkipásztoroknak, akik ezeket a bibliaórákat tartják, az ő hathatós segítségük nélkül ez elképzelhetetlen. Saját gyülekezetemben közel egy évtizede tartunk önálló presbiter bibliaórát, a presbiterok kétharmada rendszeresen és szívesen vesz részt.

A második szint a kis-köri képzés. A 2014. április 7. számú Harangszóban Szász Bálint Róbert szilágysámsoni lelkipásztor részletesen leírja a presbiteri kis-köri képzést, hogyan szervezik meg a

A Zilahi Egyházmegye konferenciája Zsibón

tövisháti nyolc gyülekezetben havi rendszerességgel. Már a harmadik előadássorozathoz tartanak. Az előadásokat át lehet venni egymástól, vagy önállót lehet kidolgozni. A dolog lényege abban rejlik, hogy az elhangzott előadást kiscsoportos megbeszélés követi. A csoportos megbeszélések végén a lelkipásztor összegzi a véleményeket.

2014-ben az Erdélyi és Királyhágómelléki közös egyházkerületi presbiteri konferencia Kolozsváron ugyanígy volt megszervezve. Ehhez azért is ragaszkodtunk, hogy a résztvevő presbiterek megismerjék ezt a képzési modellt, amit aztán saját egyházmegyékben a kisköri képzésen tudnak felhasználni. A lényeg, hogy a presbitérium testületileg vegyen részt ezeken az alkalmakon. A kisköri képzéseket csak azokban az egyházmegyékben tudják gyakorolni, ahol közel esnek az egyházközségek egymáshoz.

A harmadik szint: az egyházmegyei presbiteri konferenciák. Itt a presbiterek képviseleti alapon vesznek részt az egyházmegye gyűlékezeteiből. Ez már szűkebb réteget tud elérni. Vannak egyházmegyék ahol az őszi és tavaszi konferenciát is megszervezik, de legalább évente egyet.

A negyedik szint az egyházkerületi presbiteri konferencia, ami általában 2-3 napos. Mi az elmúlt évtizedben minden évben más és más egyházmegyében szerveztük meg, előre meghatározott tematikával. Az itt elhangzott előadásokat a résztvevő presbiterek azután tovább vitték a már felsorolt alsóbb szintű képzésekre.

Ide tartoznak a más egyházkerületek által szervezett hasonló konferenciák, ahova meghívást kapunk.

Az ötödik szint – a legmagasabb szint – a anyaországi Presbiter Szövetség által szervezett Kárpát-medencei Konferencia, melyet immár 19. alkalommal szerveztek meg Budapesten, és ahol a Királyhágómellék 32 presbiterrel képviseltette magát.

ifj. LÁSZLÓ KÁLMÁN
KREKPSZ elnök

„Isten belőlem hirtelen megtéréssel fogékony tanulót formált, bár lelkem ifjúságom ellenére nagyon kemény volt. Az igazi kegyességből alig kóstoltam valamit, máris lángoló buzgóság támadt bennem az iránt, hogy tovább haladhassak abban.” (Kálvin János)

Szórványörök üzenete az Őrségből

A nyugati magyar szórványpásztoraációt végző közösség nem lan-
kadó lelkesedéssel folytatja munkáját és évenként sort kerít a tartal-
mas találkozásokra. 2013-ban magyar földön, Csákváron találkozott
a Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozói Szolgálat
(NYEMRLSZ) küldöttsége. Dr. Kiss Boáz, a Népfőiskolai mozgalom
atyja, sokrétű tevékenységet vállaló lelkipásztor gyülekezetében ott-
honosan érezhettük magunkat. A történelmi magyarországi helyszín
választása tudatosan történt abban a reményben, hogy az egyébként
elszomorító egyházi és világi, illetve politikai vérkeringésbe csatla-
kozzon az 1957 óta majdnem önálló egyháztestként működő nyugati
szórványtanács. A Globális református feladataink – Hosszútávú te-
repfelmérés a Magyar Szellemi Hazában címet viselő tanácskozáson
tekintélyes előadók boncolgatták sorskérdéseinket: Steinbach József,
a Dunántúli Református Egyházkerület püspöke és a Magyarországi
Egyházak Ökumenikus Tanácsának elnöke, küldetésünk elvi
alapjairól szolt; Tókéczki László történész egyetemi tanár, a Duna-
melléki Református Egyházkerület főgondnoka küldetésünk európai

vetületeit egy hazai szem-
szögéből elemezte; majd
Tóth Miklós, a Szolgálat tit-
kára küldetésük európai és
világvetületeiről szolt egy
európai szemszögéből. Tókes
László püspök, az Európai
Parlament tagja pedig a
Magyar Református Világ-
szövetség megalakulásának
75 éves jubileumára emlé-
kezett és a világszerte szét-
szórt magyar reformátusság
jövőjéről értekezett. A va-
sárnapi úrvacsorás záró is-
tentisztelet igehirdetője Er-
délyi Géza nyugalmazott
felvidéki püspök, a Magyar
Református Egyházak Ta-
nácskozó Zsinatának lelké-
szi elnöke volt. Közreműkö-

Dr. Békássy N. Albert és Záhuly Dalma Enikő, a NYEMRLSZ elnökei

dött a székesfehérvári Csomasz Tóth Kálmán kórus és a Magyar Honvédség fúvós zenekara.

2014 júliusában a korábbi határozat szerint ismét Felsőőrben gyülekeztek a nyugati végvárak pásztorai. Az évente bővülő közösségbe immáron kárpátaljai, délvidéki, királyhágómelléki és erdélyi lelkipásztorok is meghívást kaptak. Gúthi László lelkipásztor gyülekezetében félig szintén magyar terepen vagyunk, hiszen még életképes magyar közösség dicséri itt Urát és ápolgatja magyar kultúráját. Egy esti találkozón még „jó piros bor mellett magyar nóta járta” a gyülekezetiek és a vendégek kórusában.

A Felsőőri konferencia idején tanácskozásain magvas kérdéseket beszélhettek meg a résztvevők. Karvánsky Mónika bécsi lelkipásztor saját kutatásai eredményeit összegezte az ausztriai magyar református egyházi szolgálatokról. Orosz Attila délvidéki esperes, bácsfeketehegy-i lelkipásztor Ágoston Sándor néhai délvidéki püspökről – a hiteles emberről értekezett. V. Kovács Jenő, szombathelyi Julianus díjas mérnök az 1848/49-es forradalom idején elkövetett erdélyi magyarirtásokat tárta fel, jól dokumentált, kivetített képek drámai hatásában.

Molnár János, a Debreceni Hittudományi Egyetem egyháztörténeti tanszékének docense és a Teológiai Szakkönyvtár igazgatója, a

Szigorúan ellenőrzött evangélium című könyv szerzője ismertette az egykori romániai szekuritäre működésének, embereket, lelkipásztorokat behálózó, bonyolult rendszerét. Megtudhattuk, hogy a sokáig bizalmas kelet-nyugati átjárónak és találkozási helynek tekintett Felsőőrben is rendszeresen megjelent a nagy barátsággal fogadott, beépített erdélyi lelkipásztor.

Bagdy Emőke, a budapesti Károly Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi kar Pszichológiai Tanszékének emerita professzor asszonya két főelőadás keretében beszélt a lelkigondozói szolgálat sajátos világáról, amelyben talán ritkán foglalkozunk a gyakori megfáradással, a lelkipásztor kiegészével. A kiváló pszichológus egyénileg is foglalkozott a beszélgetést igénylőkkel. Éles György prágai lelkipásztor a nyugat-európai fogyasztói társadalom helyzetéből kiindulva szólt az egyház megújulásának lehetőségeiről.

A tanácskozás utolsó estjét Sárközi Erika bécsi egyházzenesz művészi orgonahangversenye és énektanítása zárta. De érdemes megemlíteni a meglátogatott, és az Őrségben járóknak ajánlott Alsóór-i (Unterwart), tekintélyes magyar jellegű örökséget gondozó tájházat.

Üzenet haza

Bennem mély nyomot vágott a dél-vidéki gyökerű Dr. Békássy Albert világi elnöknek a sajtótájékoztatóban megfogalmazott pásztori gondja. Rámutatott ugyanis arra, hogy a jelenkori kivándorlás a Kárpát-medencéből azon túl, hogy a szellemi és szakmai elit bizonyos fokú „lefölözését” jelenti, nem áll meg az Anyaország területén, hanem Nyugat-Európa nagyvárosaiban keresi a boldogulást. Gyülekezeti szempontból is drámai a „pusztulunk, veszünk” jelenség, a székelyföldi, szilágysági és érmelléki fiatalok távozásával csökken a gyülekezetek lélekszáma, életképessége, de nem gyarapodik a nyugati magyar közösségek száma sem, mert oda nem érkeznek meg, nem jelentkeznek be, a Tamási Áron Ábeljeit elnyeli a Nyugat. Üzenjük ezen írásban is az erdélyi és partiumi magyar reformátuságnak, Béctől Amsterdamiig, Brüsszeltől Párizsig és Oslóig, ne hagyják elsorvadni hitbeli és nemzeti gyökereiket, keressék a magyar közösségeket, prófétai intelemként fogadják, keressék az Urat, amíg megtalálható... (Ésaiás 55,6).

Az őrsegi találkozó résztvevői 2014-ben

Azóta is töprengök e jelenségen. Különösen, hogy az oszták kisvárosi hajnalban szinte megrettentem a magyar szótól: – Csókolom, Bandi bácsi, tetszik rám emlékezni? – A könnyes szemű fiatalasszony, egykori lorántffys tanítvány elérékenyülése nem csak személyemnek szólt, hanem az Érmelléknek, ahonnan családotól ment ki és kétgyermes anyaként nővérképzőbe jár, hétvégeken takarítást vállalt a kis szállodában. Derék osztárak munkaadója is enyhén megilletődik ezen a találkozón, szívesen el is engedi két órára Csillát, hogy vasárnap legyen a templomban, együtt a Sepsiszentgyörgyről kivándorolt családdal. Szerencsések, gyermekeik Felsőőrben még tanulhatnak magyarul, de mindannyian vágnak haza.

A kétnyelvű úrvacsorás záróistentiszteleten Isten áldását, a magyarországi egyházi és világi hivatalosak támogatását, a világszerte élő magyar reformátusság imádságos felzárkózását kérték a résztvevők.

V. BERE CZKI ANDRÁS
a NYEMRLSZ tiszteletbeli tagja

Jézus soha nem létezett?!

Egy Michael Paulkovich nevű író könyvet írt arról, hogy Jézus soha nem létezett. Ebben a kijelentésben nincs semmi új, hiszen Jézus halála óta nem ő az első, aki igyekszik bebizonyítani, hogy Jézus nem létezett, de ha létezett, nem volt Isten fia, de ha az is lett volna, nem halt meg a kereszten. Áthidaló megoldásként sokszor azt ajánlják, hogy fogadjuk el Jézus történetét, mint szép mesét, szívet melengető mítoszt. Az istentagadás korunkban annyira archa mászó, hogy még csak meg sem rökönödünk ezen a kijelentésen.

Ez az író, aki sokat fáradt, amíg közhelyszerű megállapításait papírra vetette, arra alapozta felfedezését, hogy Jézus nevét nem találta meg 126 korabeli iratban, amit vizsgált. Ez már emberi logikával is erősen kétségbe vonható módszer, ugyanis azért, mert valamiről vagy valakiről nincs szó bizonyos iratokban, az nem cáfolja meg az illető létezését. Például mondhatnánk azt, hogy Michael Paulkovich sem létezik, mert több ezer, korunkban íródott könyvet átböngészhetnénk anélkül, hogy a nevére ráakadjunk. Ugyanakkor nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy Jézus korából nagyon kevés eredeti irat maradt fön, és azokból is sokszor csak töredékek. A Jézusról szóló tudósításokat pedig bizonyára szisztematikusan pusztították a keresztyénüldözés évszázadaiban, és részben már az is csoda, hogy ennyi is fennmaradt kétezer évig.

Az író a Bibliát is elolvasta, és nem kevesebbet állít, mint azt, hogy Pál apostol semmit sem tudott Jézus életéről, csak úgy beszélt mindig róla, mint valamilyen eszméről, a kereszthalál pedig nem több Pálnál, mint egy metafora. Ez ismét elég érthetetlen logikai bukfenc a szerző részéről. Vagyis elolvassa a bibliai szerzők egyikének írásait, amiben ugyan szó van Jézusról, de gondot okoz neki, hogy Jézusról nem azt találja benne, amit ő szeretne olvasni róla. Ugyanis Pál nem írt Jézus gyermekkoráról, szüleiről, szülőföldjéről, vagy vándorlásairól. Nos, el kell mondanunk: Pál sok dologról nem írt, de ettől függetlenül azok léteztek. Pálnak nem az volt a célja, hogy megírja Jézus életrajzát, mert ő az első gyülekezetek szervezésével és nevelésével volt elfoglalva.

De mi a helyzet az evangélistákkal? Azért Máté, Márk, Lukács és János csak elmesélték, részben szemtanúként Jézus történetét! Ezekről csak nem mondhatjuk, hogy nem korabeli iratok, sem azt, hogy Jézusról, mint nem létező személyről beszélnek! Nos, Paulkovich szerint ezeket évtizedekkel Jézus után írták hazudozó és buta babonás emberek.

Összefoglalva tehát ez a módszer, amivel cáfolni lehet a létezést: valaki nem létezhet, ha némelyek nem írtak róla semmit; akkor sem, ha páran írtak ugyan, de nem azt írták, amit egyesek olvasni szerettek volna róla, de ha pont arról is írtak, akkor nyilván csak hazugok, buták és babonások lehettek. Ezzel az eszmefuttatással egyértelműen történelmi személyiségek ezreinek a létezését lehetne megcáfolni. Ugyan van példa erre is (némelyek szerint Shakespeare, Homérosz vagy Charlemagne sem létezett), mégis, legtöbbször Jézus Krisztus a célpont. Ez csupán azért van, mert ezek a kutatók egész egyszerűen istentagadók, és ateizmusukkal fertőzni akarnak. Akár csak azok, akik Jézus történetét kisiklatják olyan kitalált részletekkel, amelyeket semmilyen módon nem lehet alátámasztani (például, hogy Jézus valójában nő volt, vagy marslakó, vagy családot alapított).

Erős gyanúm van, hogy sokan még akkor sem hinnék el Jézus létezését, ha régészeti leletek tömkelegével bizonyítanánk. Közben elfeledkeznek arról, hogy rengeteg olyan történelmi adat van, amit senki nem von kétségbe, pedig csupán következtetésekre alapulnak. Sőt, sok olyan, hitelesnek tartott történelmi személy van, akinek a létezését csupán egyetlen felirat, egyetlen utalás támasztja alá.

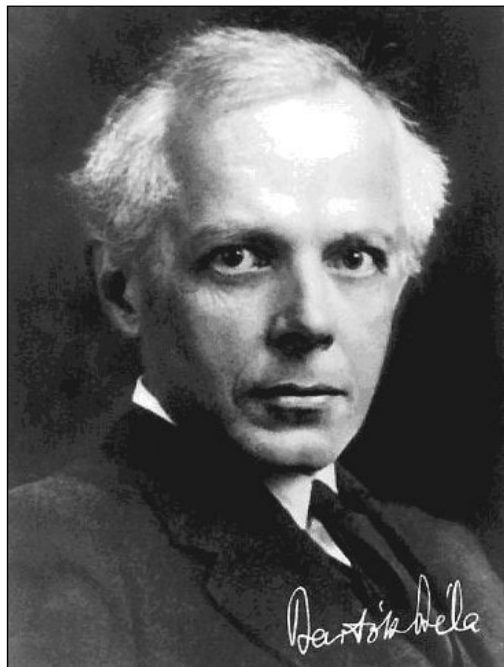
Korunknak azonban van valamiféle beteges vonzódása a pecsétes igazolások és a papírtologató bürokrácia iránt, ezért érthető, hogy ma már az is előfordul, hogy élő emberek létezését is kétségbe lehet vonni, ha nincs keresztlevele, személyi igazolványa, személyi száma stb. Hozzászoktunk ahhoz, hogy saját létezésünket is állandóan különféle papírokkal kell igazolnunk a hivatalok előtt, paradox módon még akkor is, ha ezeket az iratokat korábban maguk állították ki. (Gondoljunk csak arra, hogy a személyi igazolvány cseréjekor nem elég felmutatnunk a régit, amit ki szeretnénk cserélni, hanem újra szükség van pl. a keresztlevélre, amiről előzőleg már egy másolatot megőrzött ugyanaz a hivatal).

Hogy Jézust, mint létező történelmi személyt és jelenleg is élő Fiút valóságosnak tartsam, ahhoz nem arra van szükség, hogy találjak rá utalást Musonius Rufusnál vagy Epiktétosznál (többek között velük bizonyítja állítását a szerző). A Biblia elég támpontot ad ahhoz, hogy Jézust megismerjük, felismerjük és megértsük annak a jelentőségét, hogy ő eljött hozzánk. Akinek a Biblia kevés, az nem lesz hívó Josephus Flaviusztól sem. Szerencsénkre Jézust meg lehet ismerni másképpen is, nem csak a papírokból; ezt a találkozást kívánjuk a könyv szerzőjének és mindenkinek, aki még nem talált Rá.

WAGNER ERIK
lelkipásztor

A magyar zenei nyelv fejedelme, Bartók Béla

(1881-1945)

Hetven éve halt meg a 20. század egyik legjelentősebb zeneszerzője, aki nemcsak, mint kiváló zongoraművész és zongoratanár, népzene-kutató, hanem tudományos írásai révén is beírta magát a zene-történet titánjai közé. Művésze és tudományos munkája nemcsak a magyar és az európai zenetörténet, hanem az egyetemes kultúra szempontjából is korszakalkotó jelentőségű. A Kodály Zoltánnal közösen folytatott közép-európai népzene gyűjtés és annak alapos vizsgálata, teljesen új alapokra helyezte a magyar népzene megítélését.

Az Arad melletti Nagyszentmiklóson, zenész családba született Bartók Béla már kisgyermekként különleges tehetségről árulkodott: mindig nagy figyelemmel követte a zenét, melyeket később, akár egy ujjal is kipötyögött a zongorán. Három hónapos korában himlőellenes oltással megfertőzték, ezért gyenge szervezete miatt szülei nagyon féltették és nem engedték iskolába. A tanítóképzői diplomát szerzett édesanyja, Voit Paula tanította. Kilenc évesen kezd zongoradarakokat írni. A zene mellett nagy érdeklődéssel foglalkozott a természettel, még selyemhernyókat is tenyésztett. Édesapja halála után édesanyjával és húgával, Erzsébettel (Elzával) évenkénti költözésre kényszerültek, először Nagyszőlősrre, majd Nagyváradra, Pozsonyba, Besztercére és újra, ezúttal hosszabb időre, ismét Pozsonyba. Itt került Erkel Ferenc fia, Erkel László kezei alá, aki megismertette vele a zeneirodalom nagy klasszikusait. Repertoárja bővült, már Chopin, Liszt és Bach Wohltemperiertes Klavier

Prelúdiumait és Fúgáit is játszotta. 1899-ben került a budapesti Zeneakadémiára, ahol Thomán Istvántól zongoraleckéket, Koessler Jánostól pedig zeneszerzést tanult. Stílusának kialakulásában meghatározó szerepe volt a német klasszicizmusnak és romantikának, emellett nagy hatással volt rá Strauss és Debussy zenéje is. Nem ragadt le az ifjúkori zenei élményeknél, törekedett kortársai: Ravel, Stravinsky, Schönberg és Szymanowski zenéjének megismerésére is. Külföldi koncertjei erre lehetőséget is adtak, így csodálatát nemcsak cikkeiben, hanem személyesen is kifejezhette. Koncertjei és népzene-gyűjtő útjai mellett, szabadidejét családjával, Ziegler Mártával és Béla fiával a szabadban szerette tölteni. 1923-ban elválik feleségétől, aki később is hűséges segítője marad és feleségül veszi egyik tanítványát, Pásztory Dittát, akitől Péter fia született. Műveit egyre bonyolultabb harmóniak és ritmusok, színes dallamok jellemzik és ha az első két vonósnégyes és korai zongoradarabjain még nem is, de színpadi művein, A Kékszakállú herceg várán és A fából faragott királyfin már érezhető az a bartóki stílusjegy, amely később cizelláltabb és sokkal kifejezőbb lesz. Ezt érezhetjük az ezt követő négy vonósnégyesben, a Csodálatos mandarin egyfelvonásos balett zenéjében és zongoraversenyeiben.

Bartók számára a legfontosabb és legkedvesebb munka a népdalgyűjtés. Hátizsákkal járni a falvakat és részben fonográffal, részben írásos módon rögzíteni az egyszerű falusi emberek dalait. 1927 februárjában Kolozsváron készült interjúbán, az erdélyi népdalgyűjtésről és annak jövőjéről kérdezik Bartókot, aki ekképpen nyilatkozik: „Pénz, szakértelem és sok idő kell tehát ehhez a munkához, de azon kívül még sok türelem is, mert nem könnyű dolog különösen a régi népdalt megszólaltatni, amelyhez csak úgy tud jutni a gyűjtő, hogy rendszerint öreg, rosszkedvű és szégyenlős nénikéket kell megénekeltetnie.” A gyűjtőmunkáról és kutatásai eredményeit többször közzé teszi, melyekben rendszerint hangot ad a népzene jelentőségének is: „Meggyőződéseem szerint igazi, úgynevezett szűkebb értelemben vett népi dallamaink mindegyike valóságos mintaképe a legmagasabb rendű művészi tökéletességnek. Kicsinyben ugyanolyan mesterműnek tekintem, mint a nagyobb formák világában egy Bach-fúgát vagy Mozart-szonátát.” A legtöbb népzene Erdélyben gyűjtötte, de kutatás céljából járt még: a Felvidéken, Bánátban, a Délvidéken, Törökországban és még Észak Afrikában is. Folklórkutatása oly mértékben kihatott zeneszerzői munkásságára, hogy a népzenei nyelv teljesen beleépült zenéjébe.

A második világháború kirobbanása után, 1940-ben, az Egyesült Államokban tett koncertturnéján döntötte el, hogy hosszabb időre oda költözik és ott folytatja tevékenységét. A Harvardon és a Columbia Egyetemen tartott tudományos előadásai mellett zenét is szerzett, ez idő alatt született a szóló hegedűre írt szonáta, a III. zongoraver-seny és a honvágytól fűtött zenekari Concerto műve is. Habár mind-végig azt tervezte, hogy később hazatérnek feleségével, Bartók ezt nem érthette meg, hiszen hosszas betegeskedés után, 1945. szeptem-ber 26-án, New Yorkban halt meg leukémia következtében.

Bartókot modernségéért, disszonanciáiért többször támadták kor-társai és a publikum is, mert nem értették műveit. Ma azonban, nincs olyan zeneszerző, aki ne hajolna meg művei eredetisége és nagyszerűsége előtt. Ahogy Kodály Zoltán is írta a Nyugatban 1918. június 1-jén A Kékszakállú herceg vára és A fából faragott királyfi be-mutató előadása alkalmából: „Eddigi ellenzői is kénytelen-kelletlen elismerik képzelőerejő gazdagságát, zenekara egyéni színét, szí-neinek a gondolatokkal együtt születtségét, gondolatainak szigo-rúan szerves összefüggését. A »modern zene« egyik ágába sem si-került őt beosztályozni, sem a régi-új-keverék tarka stílusába, sem a fél- és áltehetségek anarchia-káoszába.

MÁTHÉ ANIKÓ
PhD zenetörténész

Névtelen sírtól a halhatlanságig

Sass Kálmán emlékezete

A távolság jó kétezer kilométer a térképen Nagyváradtól Strängnäsig. Ez épp egyenlő az ország hosszával, Svédország legdélibb pontjától a sarki övezeten belüli legészakibb pontig. Strängnäs az ezer tő országában csendes, vízparti ékszerdobozként nyilvántartott 8.500 lakosú kisváros, a Mälaren-tó vidékén, 90 km-re észak-nyugatra a fővárostól. Nem tartozik a fő turistacélpontok közé, de talán éppen az adja a varázsát, hogy nincs nagy nyüzsgés benne. Ám az ország egyik legrégebb városa, történelme a vikingek koráig nyúlik vissza és a lutheránus

Svéd egyház egyik egyházkerületének a székhelye. Dombra épült katedrális 1280-ban készült el, mintegy megkoronázva a települést.

Egyházi központként a középkorban rendkívül fontos szerepet töltött be, a székesegyház püspöke a király „képviselője” volt. A katedrális átítatja a svéd történelem hangulata, több uralkodót itt helyeztek örök nyugalomra. Tudni kell azt is, hogy 1523. június 6-án itt koronázták meg Gustav Vasa királyt – a protestantizmusra 1527-ben átálló svéd uralkodót. Ez a nap 1983. óta az ország egyedüli nemzeti ünnepe!

A templom főbb látványossága Krisztus szenvedéstörténetét ábrázoló főoltár: az 1490-es években Brüsszelben készült, Európa egyik legnagyobb szárnyasoltára. Kincsük továbbá egy 15. századbeli szobor, a szent Eriket ábrázoló Bernt Notke lübecki mester műve, melyet a 16. század eleje óta őriznek a dómtemplomban. Pont itt Strängnäsben kövezték halálra a vértanúhalált szenvedett szentet.

A gótikus dómtemplom bal oldalhajójából nyílik a Vértanúk kápolnája ahol a székesegyház épületszárnyát korunk keresztyén vértanúi – a hitükért és a szabadságért életüket feláldozók emlékét őrző helyet alakítottak ki. Birger Boman és Ove Hidemark professzor közösen végezte a kápolna belső művészeti kivitelezését, majd ökumenikus

keretek közt 1999. karácsony másnapján (István vértanú és a vértanúk napján) került sor a kápolna avatására Anders Arbo-relius, Svédország római katolikus érseke és a svéd strängnási egyházkerületének akkori püspöke Jonas Jonson közreműködésével, aki a kápolna megálmodója és kiviteleztetője is egyben.

Jonas Jonson 1999-ben könyvet is írt ugyancsak Korunk vértanúi, Vértanúk kápolnája a strängnási székesegyházban címen. A 111 oldalas könyv szerzője 1989-2005 között a Strängnási egyházkerület püspöke volt. Upp-

salában, 1939-ban született a Svéd Lutheránus Egyház hittudományi doktora és a misszió tudományok docense, a Lutheránus Világszövetség főtitkára, ill. a Római Katolikus Egyház és az Egyházak Világtanácsa együttműködési bizottságnak korábbi elnöke.

A kápolna létrehozásának célja Krisztus világméretű egyházának mai vértanúira való emlékezés. „A 20. században hitéért és meggyőződéséért több keresztyén vesztette életét mint korábban bármikor“. Az oltár mellett álló jelképes urnafalon bronzkeretbe foglalt téglalap alakú márványtáblácskák őrzik a 20. század 41 megnevezett vértanú névsorát. A 41 név az Egyházak Világtanácsa Központi Tanácsa, valamint egyes keresztyén egyházak javaslatára került a táblákra – derült ki a könyv szerzőjével történt levélváltásomból. Ezek elhalálózása évfordulóján rendszeresen bármely felekezet istentiszteletére kerülhet sor a kápolnában. Minden második táblácska üres – ezek a számtalan és gyakran ismeretlen, névtelenül elhunytakat szimbolizálják.

Az egyik ilyen márványtáblácskán Sass Kálmán nevét találjuk, alatta pedig az országot ahol kivégezték: Románia, majd halálának idejét: 1958. december 2.

Érmihályfalva református lelkészét, Sass Kálmánt a román hatóságok első ízben 1937-ben tartóztatták le hazaárulás és izgatás vádjával. Habár felmentették, egy év múlva családjával együtt áttoloncolták Magyarországra, ahol Budapesten telepedett le. A második

bécsi döntés (1940) után Erdély visszatérével ismét Érmihályfalva lelkésze lett. A német megszállás bekövetkeztével a környékbeli zsidókat és a partizánokat bújtatta, köztük sikerült megmentenie a szovjet partizánként harcoló Maléter Pált is, aki később ezt levélben köszönte meg neki. A románok háborús bűnök vádjával 1948-ban újra letartóztatták, de Maléter Pál sorai megmentették. Az 56-os magyar forradalom nyomán Sass Kálmánt 1957 februárjában vették őrizetbe 37 érmihályfalvi lakossal együtt. Másfél évig kegyetlenül vallatták. Érmihályfalva magyarságát, a gyülekezetet rettegésben tartották. A koholt vád ellene államellenes fegyveres összeesküvés volt, hazárulás, az önálló Erdély létrehozására irányuló lázítás, felbujtás, a szocialista államrend elleni szervezkedés, szolidaritás és kapcsolat a magyar ellenforradalommal, röpcédulák készítése és terjesztése, románellenesség. A Kolozsvárt lefolytatott kirakatperben Maléter levele pont ellenkező hatást ért el, mint 1948-ban. A vádlottak többségét évekig tartó szabadságvesztésre ítélték. Hármukat pedig golyó általi halálra ítélték: Sass Kálmánt; Hollós István tanárt – volt hadbíró századost és Sass Kálmán segédlelkészeként szolgáló Balaskó Vilmost. Balaskó ítéletét később életfogytiglanra módosították. Sass Kálmánt és Hollós Istvánt azonban 1958. december 2-án a szamosújvári börtönben kivégezték. Sírhelyeik máig ismeretlen helyen vannak. Sass Kálmán családját 9 évig kényszerlakhelyre toloncolják, földbe ásott bărăgani kunyhóban laknak, két fiúkat bebörtönzik.

Szeretteivel csupán a deportálás feloldása után közlik a halálhírt. Sass Kálmán becsületének helyreállítása a szülőföldjén igazán csak az egyház keretében történt meg, 58 év elteltével is gátolják teljes polgári és politikai rehabilitálását. A hazaárulási kirakatperek ügye és az áldozatok az égre kiáltanak! A sötét háttér nyomása tovább tart, alattomosan épül be ismét az – immár Európai Unió ország - törvényhozásába.

Dr. Sebestyén Gábor, a Svédországi Magyar Protestáns Egyházközség főgondnoka kezdeményezésére 2009. óta immár öt alkalommal évente emlékező istentiszteletre zárandokolnak magyarjaink a strängnäsi Vértanúk kápolnájába. Ezen 2010-ben részt vett Dr. Sass Huba, a mártírhalált halt református lelkész legkisebb fia. Magyarország akkori stockholmi nagykövete, Dr. Szentiványi Gábor, méltatta mindazokat akik – hitükért, meggyőződésükért, eszméikért, emberségükért, olyan értékekért szálltak síkra, tartottak ki mellettük és haltak értük mártírhalált, mely értékeket nemcsak Magyarország és a magyarság, de az Európai Unió egésze és minden jóérzésű ember is megkérdőjelezhetetlen alapértékeknek tekint. Dr. Sass Huba pedig meghatódva mondott köszönetet mindazoknak, akik édesapja emlékét kegyelettel őrzik és ápolják. Arról is szólt, hogy miként éltek „mártír életet” a diktatúra évtizedeiben a vértanúk hozzátartozói, s miként tudtak magyarként, hívó keresztyénként, emberként megmaradni egy istentelen rendszerben, egy embertelen világban.

Az emlékezés fennkölt hangulatához hozzájárult a stockholmi Magyar Kamarakórus, előadóművészek fellépése (Mokos Magda, Práda Kinga és Both Barna hangszeres ill. a Barozda régizene és népzene együttese a siratókért). A Szent György Lovagrend pedig ünnepélyesen koszorúzott.

Balaskó Vilmos (1914-2004) szabadulása után könyvet írt az 1956-os romániai eseményekről Élet a föld alatt címen, melyet a Királyhágómelléki Egyházkerület adott ki. Abban számot ad a Sass Kálmán-perről ill. börtönélményeiről. Hiteles dokumentumot hagyott arról, hogy Romániában ártatlan embereket ítélték halálra 1956 ürügyén s a fizikai megsemmisítéssel próbálták elfojtani a másként gondolkodásnak még a legelemibb megnyilatkozását is. Balaskó Vilmos négy hazaárulási per egyetlen olyan túlélője volt, aki Sass Kálmánnal és Hollós Istvánnal együtt – két nap híján – 2 hónapot töltött a siralomházban. Balaskó Vilmos könyvbemutatót tartott

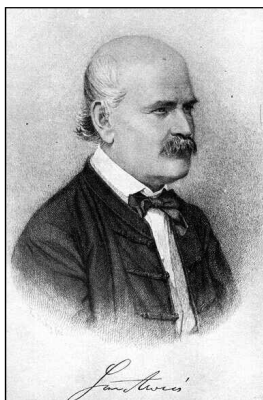
1992-es svédországi látogatása alkalmából a Lundi Kultúrfórum meghívására, ahol Édesapám (egykoron a délvidéki Zombor református lelképásztora és Bács megye esperese) a hallgatók közt ült. Édesapám ott mondta el, hogy Sass Kálmánnal folytatott levelezése és akadémiai aktivitásai miatt hetekig zaklatta Tito állambiztonsági rendőrsége, bizonyoságul a korábbi szocialista tábor titkosrendőrségének nemzetközi együttműködéséről, hogy elhallgattassák a számukra kényelmetlen ellenzékiet.

A leginkább ismert Martin Luther King mellett megtalálható ezen az emlékművön El Salvador érseke, Oscar Romero, akit szentmise közben lőtték agyon a templomban. Loubelo Fidele-t Brazzaville-Kongóban 1998-ban gyilkolták meg. 1869-ben Johan Leonard Elsblad, az „Evangeliska fosterlandsstiftelsen” hittérítője Eritreában rablógyilkosok áldozatául esett. Ugyanennek az egyháznak volt térítője Per-Eric Lager is, akit ugyancsak Eritreában, 1876-ban gyilkoltak meg. 1893-ban Kínában, Songbu városában meglincselték Anders Daniel Johanssont és Otto Wikholmot, a „Missionsförbundet” térítőit. 1900-ban Nathanael Carlesont, a „Hjälpsförbundet” misszionáriusát Kínában, a boxer-lázadásban kövezték agyon Mina Hedlund és Justina Engvall térítőkkal együtt. Rajtuk kívül további 40 svéd felnőttet és 10 svéd gyermeket öltek meg. A boxer-lázadásnak további 30 000 kínai keresztyén áldozata volt. 1928-ban Robert Elias Blomdahlt, a „Svenska alliansmissionen” hittérítőjét rablók lőtték agyon Hohhot városában, Kínában. 1932-ben ugyancsak a „Svenska alliansmissionen” misszionáriusait, Albert Franzent és Emelia Franzent Kínában, Saratsiban szakácsuk mérgezte meg. 1961-ben Észak-Rhodesiában (a mai Zambiában) máig tisztázatlan körülmények között lezuhant a svéd Dag Hammarskjöld ENSZ-főtitkár gépe. 2012 decemberében Pakisztánban, Lahoréban lelőtték Birgitta Almeby pünkösdista misszionáriust.

Összefoglalva, remélem, többen felfigyelnek erre a híradásra s felkeresik a távoli északon – Stockholm szomszédságában – a mára háttartalanná vált Európában Strängnäs Mälaren tóparti városát, melynek már csak szép fekvése is megéri a látogatással járó fáradságot. A jó 800 éves dómtemplom Vértanúk kápolnájában pedig tisztelegnek Sass Kálmán márványtáblás mártírunk emléke előtt. Számunkra ez óriási jelentőséggel bír, hisz a vértanú földi maradványainak helye a mai napig ismeretlen.

DR. BÉKÁSSY N. ALBERT

Az anyák életének megmentője

Semmelweis Ignác, a magyar orvostudomány egyik legnagyobb alakja, a gyermekági láz kóroktanának megalapozója 1818. július 1-jén született Budán. A várbeli katolikus gimnáziumban a legjobb tanulók közé tartozott. 1835-től a pesti egyetem bölcsészeti tanfolyamára járt. Két év múlva Bécsben a jogi karra iratkozott be, majd egy év után „szakmát váltott”, orvosi tanulmányai mellett eljárt boncolni és elvégezte a szülésmesteri tanfolyamot is. Sokoldalú érdeklődését mutatta, hogy növényteni értekezéssel doktorált. 1846-ban tanársegédnek nevezték ki a bécsi szülészeti klinikán, ahol szinte naponta szembesült a gyermekági lázban meghalt anyák tragédiáival.

Semmelweisnek feltűnt, hogy az otthon vagy bábaképző intézetekben szülő nők közül sokkal kevesebben haltak meg, mint a kórházakban, holott a tudós professzorok helyett csak képzetlen szülésznők foglalkoztak velük. Amikor egy kollégája boncolás közben megsértette a kezét és nem sokkal később elhunyt, Semmelweis rádöbrent, hogy az orvos boncolási képe azonos a gyermekági lázban meghalt anyák leleteivel. Nem a vérmérgezés felismerése volt a nagy teljesítmény, hanem annak megértése, hogy a boncnok kezén ott van a fertőző anyag, a vérpályába jutáshoz csak seb kell, ami pedig minden szülő nőnél megtalálható. Semmelweis vette észre elsőként: a gyermekági láz nem önálló kór, hanem fertőzés következménye és a fertőzést az orvos terjeszti. Ezért a hozzá beosztott orvosoknak azt javasolta, majd arra kényszerítette őket, hogy mielőtt a beteghez

érnének, erős fertőtlenítő szerekkel – elsősorban klóros vízzel – mossanak kezét. Felfedezésével azonban nem dicsőséget, hanem ellenségeket szerzett kollégái között.

Semmelweis hazánkban elsőként végzett petefészek műtétet. 1851-ben a Rókus kórház főorvosának, majd 1855. július 18-án a szülészeti és nőgyógyászat professzorának nevezték ki a Pesti Tudományegyetemen, a vezetése alatt álló intézményben a gyermekágyi láznak szinte nyoma sem maradt. 1858-ban hosszabb cikksorozatot közölt a gyermekágyi lázról az Orvosi Hetilapban, és 1861-ben adták ki német nyelven nagyméretű monográfiáját, de még a legkiválóbb orvostanárok közül is csak kevesen fogadták el elveit.

Az 1848-as forradalomban Semmelweis nemzetőrként vett részt a forradalmi megmozdulásokban és jelentős részt vállalt az eseményekben. Három fiútestvére is harcolt az osztrákokkal szemben. A világosi fegyverletétel, a forradalom bukása után 1949-től szomorú esztendőket szakadtak a magyar nemzetre és rá is. 1850 októberében Pestre költözött. Fizetés nélküli főorvosként dolgozott a Rókus kórházban, az önálló szülészeti osztályon.

Semmelweis „Nyitott leveleket” írt, melyeket az Orvosi Hetilapban jelentetett meg. Ezekben főleg öntudatos, megelőző intézkedéseket tűz ki feladatul az orvosok elé a szerencsétlenségek biztos elhárítására. Később a szülészeti összes tanárához fordult nyílt levélben. Kilátásba helyezte a levél folytatását, de az már nem jelent meg. Tanításának lekicsinylése és mellőzése, valamint annak tudata, hogy ellenfelei kíméletlenek vele szemben az egyre élesedő vitában azt eredményezte, hogy egészsége és idegei felmondták a szolgálatot.

Az utolsó éveiben súlyos idegbajjal küszködő orvos 1865. augusztus 13-án halt meg egy bécsi ideggyógyintézetben, a hivatalos verzió szerint csontvelőgyulladásból eredő szepszisben, vagyis abban a betegségben, amelynek kóroktanát felfedezte.

Budai szülőházában ma Orvostörténeti Múzeum működik; nevét a Budapesti Orvostudományi egyetem viseli.

A Nagy fehér Varázsló

Albert Sweitzert nevezték így Afrikában. 1875-ben született az akkori Német Birodalom területén. Anyanyelve az alemann, protestáns lelkész apja otthonában otthonos a francia nyelv és az iskolában tanulja meg a hivatalos németet. Lelkész, filozófus és

orvos. Kilenc éves korában már apja templomának orgonáján játszik, és világhírű orgonista lesz.

38 évesen elindul Afrikába. Gabon területén, Lambarénében kórházat alapít, feleségével együtt dolgoznak fáradhatatlanul. Több ezer betegen segítenek, és háromszáz leprás is élt a közelükben. Az afrikai szolgálat a francia letartóztatás és fogolytáborban töltött éveik után folytatódik. Európában orgonakonzerteken gyűjt pénzt a lambarénei kórház fenntartására. A második világháború után Béke Nobel-díjat kapott.

Gondolkodását mélyen áthatotta az élet tisztelete. Tőle tanultam meg, hogy a természetben minden élőlénynek meghatározott értéke, szerepe van és értelmetlenül nem szabad elpusztítani egy bogarat sem. Maga is „élni akart, de mások életének tiszteletben tartásával.” Gyermekkori emléke a következő: „Miután édesanyám lefekvés előtt megpuszilt, magamban kiegészítettem az esti imát egy általam kiötölt fohással valamennyi élőlényért.”

Orvosi munkáját pedig egyenesen Jézus elhívására adott válasznak tekintette. Az afrikai bennszülöttekért vállalt áldozatát kicsi elégtételnek tekintette az európai gyarmatosítók által a bennszülöttek ellen elkövetett rengeteg bűnért. 1952-től haláláig Albert Einsteinnel és Bertrand Russellel tiltakozott a nukleáris kísérletek és a nukleáris fegyverkezés ellen.

Albert Sweitzer orgonaművész, aki orgona építőknek is tanácsokat adott. Előnyben részesítette a kézzel épített orgonákat az éppen fellendülő ipari gyártás helyett. Lambarénében lábpedállal ellátott zongorán gyakorolt, készülve következő koncertjeire. Mondják, hogy a fogolytáborban deszkára festett billentyűzetten is állandóan gyakorolt.

Nem támogatta az orgonaművek gyorsabb előadását. „Bach műveiből árad az áhítat, az ünnepélyesség és a méltóság”. Egy felelőtlen kölcsönző elfelejtette visszaadni nekem a nagy becsben őrzött szalagot, melyen Sweitzer játszott Bach-műveket. A százszor hallott D-moll toccata szárnyain kicsit az őserdőig jutok és fejet hajtok e legendás ember előtt, akit 1965-ben egész Afrika gyászolt.

A Kormányzó

Vitéz nagybányai Horthy Miklós 95 évvel ezelőtt, 1920. március 1-jén lett Magyarország kormányzója. A több nyelven beszélő ember jól ismeri és tiszteli a magyar királyság területén élő nemzetiségeket. A katonai pályát választó fiatalember rangban magasra, hősiességben példásra emelkedő tenger-nagyként a proletárdiktatúra bukása után kerül az ország élére. A „háta mögött farkas, feje fölött holló” (Petőfi), bel- és külpolitikailag zavaros állapotokban katonás határozottsággal, államférfiúi bölcsességgel igyekezett az ország gazdasági és katonai erejét is megszilárdítani. Európa kis- és nagyhatalmi érdekeltségei, a kibontakozó hitlerizmus, a szégyenletes trianoni diktátumban feldarabolt és gazdaságilag, katonailag megbénított ország viszonyai között, a második világháború kitörése körül bizonyos „fegyveres semlegességgel” próbálkozott kormányozni és politizálni, keresve az elveszített területek legalább részleges visszaszerzését. A második bécsi döntés nyomán Észak-Erdély visszatér Magyarországhoz. A bevonulásról, lelkes fogadtatásról megmaradt dokumentumok, filmek tanúskodnak.

Horthy kormányzó történelmi szerepét, küzdelmeit tanulmányozni izgalmas foglalkozás a nemzetüket szerető, és ellentmondásokba botló történelmet kutatók számára. Megdőlt az a vád, hogy Horthy lenne a hibás a magyar zsidóság tragédiájáért. A kenderesi Horthy kriptában található a „hálás zsidóság” koszorúja. Román nacionalista érzelmeket sérthet a sikeres revízió emlegetése. Tény azonban, hogy 75 évvel ezelőtt, 1940 szeptemberében a magyar hadsereg bevonul Észak-Erdélybe. Népünk lelkéből ez a négy évig tartó Horthy korszak kitörölhetetlen. A Trianoni döntés óta többet szenvedett a magyarság annál, hogy ezt valaha is jogunk lenne elfelejteni.

BERECZKI ANDRÁS

Ha pedig a te atyádfia vétkezik ellened, menj el és dorgáld meg őt négy szem között: ha hallgat rád, megnyerted a te atyádfiát; ha pedig nem hallgat rád, végy magad mellé még egyet vagy kettőt, hogy két vagy három tanú vallomásával erősítsessék minden szó. (Mt 18,15-16)

Egyházi fegyelmezés Micskén a 19. században

Az egyház igazi mivoltához hozzátartozik a fegyelem, melyet a tagok épülésére alkalmazni kell, azon apostoli parancs alapján, hogy mindenek ékesen és szép renddel történjenek. A fegyelmezés nem emberi gondolat, hanem Isten parancsa, mely megmutatja a bűnből való menekülés útját és így az Ige hirdetésének egyik formája.

Fegyelem nélkül az egyház nem képzelhető el és nem állhat fenn. Célja a vétkesnek megtartása és a közösségbe való visszavezetése. Isten akaratának szerez érvényt az ő gyermekei között, hogy az ellene elkövetett vétek megszűnjék. Minden bűn Isten felségét sérti az emberek között, ezért ezt fegyelmezés által helyre kell állítani, – a bűn megismerése, megvallása, és az ítélet vállalása által.

Kálvin szerint a fegyelmezésnek szeretetben kell végbemennie, hogy a lelkek megtérjenek, ne pedig elidegenedjenek az egyháztól.

Máté evangéliuma 18. részében a fegyelmezés négy fokozatát találjuk: magános intés, tanuk előtti figyelmeztetés, többek jelenlétében történő dorgálás és az egyház általi ítélet.

Az egyházi fegyelmezés egyidős az egyház létrejöttével. Az őskeresztény egyházban a kisebb vétkeket elkövetőket megintették, a makacs bűnösöket kirekesztették az egyházból, de bűnbánat útján ismét visszavették.

Legkorábban az Úrvacsora sákramentumának kiszolgáltatásával kapcsolatosan merült fel a fegyelmezés kérdése. Legsúlyosabb vétségnek az istenkáromlást tartották. A fegyelmezés általában úgy zajlott, hogy a vétkesek megidéztek a presbitérium elé, azok beismerték bűnös voltukat és intés után fogadalmat tettek minden jóra. Ha az illető nem javult meg állapotában, az Úrasztalától eltiltották mindaddig, amíg a javulásnak jelét nem tapasztalták.

A büntetés többféle volt. Hosszú ideig maradt a pálczás, megvesszőzés, eklézsiakövetés.

A 19. században az egyház megelégszik a pénzbírsággal és dorgálásokkal, a kirekesztés gyakorlata háttérbe szorult. A külső körülmények miatt az egyház nem tudta vagy nem merte az előző korok kemény fegyelmezését gyakorolni.

A fennmaradt iratok szerint Micskén először a temetések terén alkalmazták a fegyelmezést. A bűnbánat gyakorlása nélkül meghalt, kirekesztett tag nem részesülhetett egyházi temetésben, sőt a temetőn kívül temették el, ún. számártemetéssel.

1798. június 4-én „L.M. harangozás nélkül és éneklés nélkül, mint aki életében sok botránkoztató bűnei után sok intések és verettetések is nem használván, megtérés nélkül halt meg.” Augusztus 28-án „Sz.F. idétlen leánya keresztség nélkül és az maga szófogadatlansága miatt halotti tisztesség nélkül temettetett el.”

A további jegyzőkönyvek szerint a presbitérium elé kerülők leggyakrabban a következő vétkeket követték el: házastársak civó-

dása és különélése, házasságon kívüli nemi élet, nyilvános botrányokozás, káromkodás, stb. Fontos fóruma volt az egyházi előjárókkal, tanítókkal szembeni konfliktusok rendezésének. Néhány példát idézek a sok közül:

1813. december 27-én tartott gyűlésen „több bajok közt feladatott, hogy több tisztátalan életű személyek köztaláltattak hajadon lányok is. L.F.-nének Borbála nevű leánya, ki felhivatván, a maga terhét Tekintetes Baranyi Imre úrfitól mondotta lenni, akinek szolgálója volt. L. Kati Váradon, a Pongrácz úr inasától kapta terhét”. November 6-án B. Mihályt és M. Zsuzsannát eltiltják az Úrvacsorától „tisztátalan magaviseletük miatt és a gyülekezeten kívül tartják őket megjobbulásig.”

1814. november 6-án M. Zsuzsannát is eltiltják az úrvacsorától, „meghagyván neki a templombajárás lehetőségét, hátha a Szentlélek jóra vezérli.”

1820. április 20-án N. Jánosné panaszt tesz ura ellen, aki ötet igaz ok nélkül mindig kínozza, hóhérolja, tapossa még akkor is, mikor állapotos, két gyermeke már halva született. Most április 16-án részeg fővel földhöz verte, taposta mint a vadállat, s ő segítségért kiáltván a szomszédhoz szaladt. Kijelenti, hogy el akar válni, mely helyben hagyatott.”

1822. december 22-én a presbitérium úgy határoz, hogy „D. Jánosné, ki az előjárókat is becstelenítette, átadatik a külső előjáróknak 12 korbácsütésre.”

1823. december 18-án több szülő panaszát hallgatja meg a presbitérium az új tanító ellen, „ki a gyermekeket nem tanítja, üti-veri, kilincsbe és falba veri a fejüket. Rektor megfogadja, hogy ezután magát megtartóztatja.”

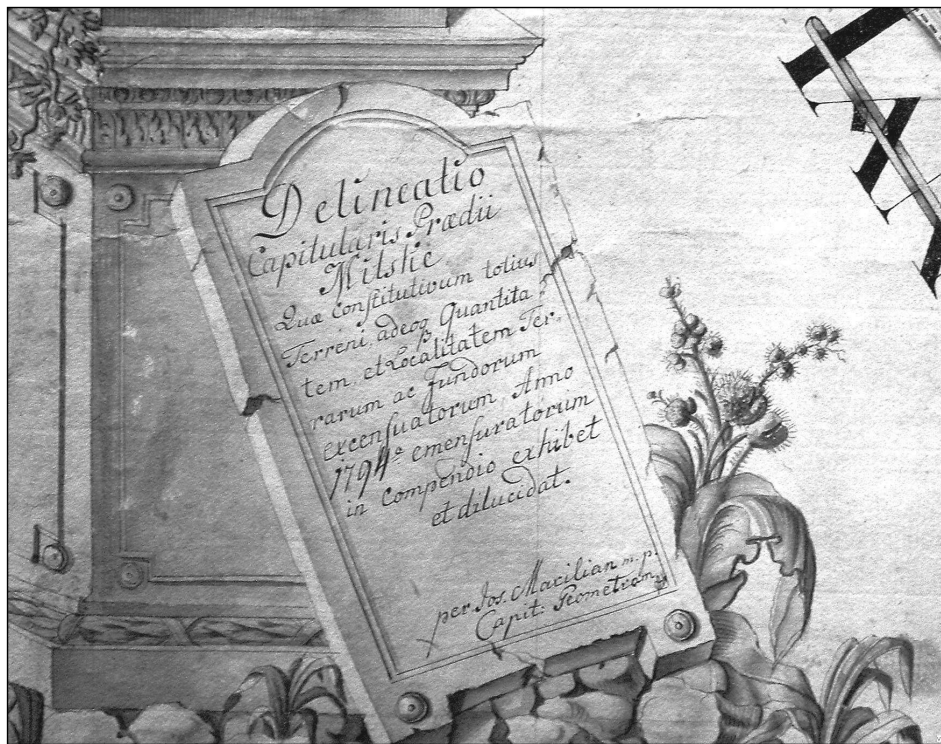
1829-ben a presbitérium K. Ferencnének „kötelességévé tette, hogy férjéhez hazamenjen, ha pedig ha nem menend, a bíró pálcája által kényszerítettetik rá, ahányszor engedetlen leend.”

1854. május 9-én „K. László felesége, H. Ágnes férje ellen panaszodik, üti, veri és keseríti, emiatt tőle elválni szándékszik. Kibékítésük nem sikerül sem először, sem másodszor, sem harmadszor. Június 8-án B. István panaszt emel felesége, K. Erzsébet ellen, ki minden női gyöngédérzéséből kivetkőzött, miatta csendességben nem lehet, sőt élete sincs biztonságban tőle. Előbbi házasságából született gyermekeit csúnyán szidalmazza. Részeges is, feléje kést hajított, mely kezében állott meg és aztán pazarló, hat

hónap alatt 14 köböl búzát és 23 cseber bort elpocsékolt. El akar válni tőle. Három alkalommal sem sikerült kibékítésük.”

Egyetlen olyan esetről olvasunk a micskei jegyzőkönyvekben, amikor nem református egyháztag ügyében hoznak határozatot. 1863 április 26-án a presbitérium előtt „K. László Római Catholicus egyén megjelenvén, kérte az egyházi előjáróságot, engedné el az egyház s annak hivatalnokai is a vallásos szertartásai ellen tett csúfalkodó, szentségtörő káromkodásait, melyet ő mint állítá, ittas fővel a Székely Jánosné temetése alkalmából a templomból kimenvén a kocsmába és az utcán elkövetett, ő miután a templom előtt az Isten egész gyülekezetét megkövette, most megköveti s bűnbánva engedelmet kér az egyház előjáróitól is. S ha neki engednek, az eklézsia számára 50 váltó forint értékű forintot kész és tüstént fizetend.”

„Az egyház előjárói mélyen sértve érzik magukat és meggyalázva látják vallásukat és vallásos szertartásaikat K. Lászlónak keresztyénhez nem illő szavai és káromlásai által. Mindazáltal, tekintve bűne megbánását és nevetlen gyermekei sorsát s az engesztelékenység és keresztyéni szeretet lelkétől vezéreltetve:

elfogadják K. Lászlónak önkéntes ajánlatát, úgy azonban, hogy itt helyben 48 órai fogságot szenvedjen, 8 órát kurta vason, és csak azon kikötés mellett, hogy ha e dologról bármikor és bárki előtt s bármit az egyház kisebbségére szólna, pénzét elveszti örökre s elkövetett gonosztette a világi törvényszék elé beterjesztetik szigorú büntetés végett.”

Az utolsó jelentősebb fegyelmi eset Koós Elek tanító nevéhez fűződik, akit 1926. december 19-én a presbitérium botrányos magaviselete miatt kényszerrel eltávolított a községből.

A református egyházfegyelmezés egyik formája az eklézsiakövetés. 1563 óta az egész nyelvterületen alkalmazták. Kezdetben a házasságtörőkkel, később szinte minden egyházi és világi bűncselekmény elkövetőivel szemben, fő-vagy mellékbüntetésként.

Hatásköre a 16-17. században igen széles volt: káromkodás, szitkozódás, vasárnapi munka, templomkerülés, az úrvacsorázás elhanyagolása, jegyesség indokolatlan felbontása, házasságon kívüli nemi élet, házassági perpatvarok.

A vétkező egyháztagot először a lelkész intette meg négy szemközt, aztán egy-két presbiter előtt, ha bűneikkel nem hagytak fel. Ha a presbitérium intésére nem javultak meg, eltiltották őket az úrvacsorától, vagy kirekesztették őket a gyülekezetből.

A visszafogadást a lelkésztől kellett kérni, ki azt a presbitérium tudomására hozta és a büntetést is kiszabta. Ez abból állt, hogy a kiszabott időben a hétköznapi istentiszteletek kezdetétől a végéig a templomajtóban kellett állnia. Ezután kerülhetett sor arra, hogy a vasárnapi istentiszteleten nyilvánosan bocsánatot kérjen a vétkéért. Az istentisztelet alatt a szószék mellett állt vagy ült, fekete lepellel letakarva. Istentisztelet végeztével a lelkész a szószékről bűnbánatra hívta fel, s erre hangosan és nyilvánosan meg kellett vallania bűnét és bűnbocsánatért kellett esedeznie, mire a lelkész megismételve bűneit, bocsánatban részesítette.

Az eklézsiakövetés a 18. század második felében veszített erősségéből a legtöbb vidéken. II. József az eklézsiakövetést eltörölte, ennek ellenére a 19. században még alkalmazták Erdélyben. Ha valaki maga kérte, nem tiltották. Ma is vannak még Erdélyben olyan gyülekezetek, ahol ezt a fegyelmezési módot gyakorolják.

GAVALLÉR LAJOS
lelkipásztor

A halhatatlan Rákóczi

*A szeretet soha el nem fogy... Legnagyobb a szeretet
(1Kor 13,8.13)*

A fenti Ige, himnusz, dicsőítő ének arról, hogy Isten a teljes, tökéletes, örök szeretet. „Ho Theos agapé estin” = Az Isten szeretet (1Ján 4,16). Ez a szeretet a Szentháromság Isten lényege. E szeretetben, agapéban benne van Isten jósága, ereje, szentsége, dicsősége, örökkévalósága. Ez a fenntartás nélküli szeretet, önmegtagadásra, önfeláldozásra, életre, örökéletre nevelő, igazi krisztusi szeretet. E szeretetben Isten egészen közli magát.

Az Atya Isten szeretete abban lett nyilvánvalóvá, hogy megteremtette ezt a határtalan – végtelen és időtlen, egyszóval örökkévaló világegyetemet (univerzumot) és benne – Naprendszerünk eme bolygóján (planétáján) – az embert. A gondviselő Atya itt a Kárpát-medencében, Kárpát-hazában sok-sok megpróbáltatás között óvó szeretetével megtartotta magyar nemzetünket.

A Fiú Isten önzetlen, önmagát ajándékozó, feláldozó szeretete a megváltásban lett nyilvánvalóvá. Ez Krisztus üdvösséges szent tette. Ezért nemcsak földi életünk, hanem – Jézus Krisztus kereszthalálában és feltámadásában – örök életünk, üdvösségünk van.

A teremtmény, vigasztaló és szerető Szentlélek Isten már itt a földi életben újjászül, hogy bizonyosak és méltók legyünk a halhatatlan örök életre. Ez a szeretet-kegyelem az örök boldogság kezdete. Semmi sincs, ami igazán boldoggá tenné az embert, csak ez a szeretet.

Isten ezzel a krisztusi szeretettel ajándékozta meg Rákóczi Ferencet. Ez Rákóczi kiválasztása, hogy a Lélek megszentelő erejéből, és az igazságban való hit által – cum Christo/Krisztussal – kegyelemből megváltást nyerjen.

„Legnagyobb a szeretet” – hangzik örömmüzenetünk. Eme élő szeretet a hitet és a reménységet is fölülmúlja, mert a hit és a reménység elmúlik, a szeretet azonban nem múlik el soha, hanem kiteljesedik Isten színről-színre látásában. Ez az örökkévaló szeretet.

Rákóczi szabadságharca előtt, Szent István birodalmán négy hatalom osztozkodott: Lipót császár és király, Mohamed szultán, Apafi Erdély fejedelme és a Felső-magyarországi részben Thököly Imre. Az osztrák és a török a nemzet megsemmisítésére tört. A török kiűzése után (a zentai csata, 1697. szeptember 11. és a karlócai béke, 1699. január 26.!) test- és lélekpusztító korszak következett, mert az alkotmánytipró és hatalombitorló Habsburg kormányzat és a kegyetlen, irgalmatlan császári hadsereg megbénította, lehetetlenné tette a magyar nemzeti életet.

1703 tavaszára ismét kiújulnak a dicsőséges magyar nemzet régi sebei. A területileg, politikailag, közjogilag, társadalmilag széttagolt és önállóságától megfosztott országban, Isten a kuruc szabadságharc élére állítja II. Rákóczi Ferencet. Ő vállalja ezt a megbízatást, küldetést. Célja, amint Emlékirata (Memoárja) elején írja az: hogy hazáját az idegen járom alól felszabadítsa; továbbá Erdély és Magyarország teljes függetlenségének kivívása. A szabadság vezére tántoríthatatlan igazságszeretettel bír. Krisztusi szereteten alapuló nemzeti érzése összefogta a nemest és jobbágyat, gazdagot és szegényt, tisztet és közvitézt, katolikust és protestánst, magyart és nem magyart. Ő azt akarta, hogy a szabadságot mindenkivel megossza. Ő a közjó védelméért fogott fegyvert.

Életének lényege Isten, a nép, a haza és a szabadság határtalan szeretete. A Vallomások második könyvében azt írja: semmi sincs, ami az emberi szív ürességét kitöltené, csak a szeretet...

Rákóczi Istenszeretete

Istenszeretetének alapja az, hogy Isten predestinálta, eleve elrendelte fejedelemnek, szabadságharcosnak, alázatos, kegyes gyermekének. Ő a mindenható Úrhoz őszinte, állhatatos és hűséges maradt. Az ezerféle állami teendők, a hadviselések, a békealkudozások, a

diplomáciai tárgyalások között ő mindig szakított időt az Örökkévaló tiszteletére, imádására, saját lelke erősítésére. Rákóczi a lélek legmélyebb forrásából táplálkozott: Jézus Krisztusból. Naponta gondozta, gazdagította lelkét. A bécsújhelyi börtönből hétfői napon való szabadulása emlékére a hétfői böjtöt egész életében gyakorolta. Minden pénteken Krisztus kínszenvedésére, szombaton Mária („Patróna Hungariae”) tiszteletére böjtölt – csak kenyeret és vizet ivott – s éjjel fölkelte imádkozni. A Római levél alapján tudta, hogy „azoknak, akik Istent szeretik, minden javokra van” (Róm 8,28).

Isten gondviselésével kapcsolatosan az első sikeres védekezése és szabadulása után ezt írja Emlékiratában: Így védett meg Isten láthatatlan keze a veszedelemben.

Életét kősziklára építette, Jézus Krisztusra, a hit és szeretet kősziklájára. Jézus Krisztus élt szívében. Lelkét a teremtő, vigasztaló, újjászülő és szerető Szentlélek ihlette, lelkesítette.

Legismertebb figyelmeztető, buzdító és céltudatos jelmondata – amit 1703. május 6-án Esze Tamásnak adott selyemzászlajára is felíratott – ez: Cum Deo pro patria et libertate – Istennel a hazáért és a szabadságért. Aki a hazáért, nemzete szabadságáért akar cselekedni, harcolni, annak feltétlen Isten segítségére, bátor szeretetre, szent állhatatosságra, krisztusi szolgáló, cselekvő szeretetre van szüksége.

Rákóczi a pro Deo állapotából eljut a cum Deo szent állapotába. Nemcsak Istenért, hanem Istennel harcol népéért, hazájáért és a szabadságért.

Rákóczi népszerűsége

Rákóczi Istenszeretetéhez elválaszthatatlanul hozzátartozik népszerűsége. Emlékiratában ezt írja: ... a magyar népet túrheterlen követelésekkel és adóemelésekkel nyomorgatták..., az ország bővülködik sóban, mégis a rá kivetett vámok következtében annyira megnövekedett a só ára, hogy a szegény nép kénytelen volt kenyerét só nélkül enni. Rákóczi sorsközösséget vállalt népével.

A kuruc szabadságharc kitörésének okai többek között ezek: a vérig kínzott nép fájdalma, a kizsárolt, kisémmizett jobbágyság szenvedése, a kizsákmányolt és árvaságra jutott ország mostohasága, ínsége, a teljes elnyomás, a nemzeti függetlenség elrablása, a jogtalan, törvénytelen (diktatórikus) császári döntések, az önkényuralom, az Ausztriához bilincseltség, a testi-lelki rabság, a börtönbezárt

igazság, a habsburgi majdnem két véres század, az ezer sebből vérző magyar élet; röviden: a habsburgosítás. Rákóczi tudta, mi csak úgy élhetünk, ha magyarok maradunk! Mohács óta (1526. augusztus 29.) a Rákóczi szabadságharcig a nemzet hét Habsburg uralkodót szenvedett el! (1526-tól 1916-ig pedig tizenötöt). 1703-ban már tizenhat éve szünetelt az Országgyűlés – a legfelsőbb államhatalmi törvényhozó szerv, testület. Rákóczi ezt így fogalmazza meg: „Sine nobis de nobis concluduntur – Mi felőlünk, mi nálunk nélkül végeztetnek” – ellenünk döntenek. Ő – Isten kegyelméből – üldözött népe élére állíttatott. Nemzetünk régi szabadsága helyreállítására Isten bölcs rendelése indította: nem emberi indulat! Szabadságharca joghelyreállító szabadságharc volt, a jus divinum, az isteni jog és a jus resistendi – II. András, 1222 Aranybulla, okiratok, helyreállító, ellenállási záradék 31. cikkely, a főurak felléphetnek a király ellen – az ellenállási jog alapján.

Rákóczi gróf nagy úr volt, de mindig együtt tudott érezni népével. Neki is fáj a népének gyarmati rabszolgasága. Mint Bocskai, ő is látta a nép sirását, hallotta „Tiborci” panaszát és érezte kibírhatatlan fájdalmát. Erről a törökök és osztrákok által teljesen kifosztott népről írja emlékiratában: A nép volt a katona is, aki saját lovával és fegyverével szolgált és a háború kezdete óta ingyen és önként adott és szállít élelmiszert. Az igazságos, önfeláldozó Rákóczinak mindig lesújtó, gyöttrő országos és európai gondjai voltak, de Isten iránta való szeretete erőt adott neki ezek hordozására és orvoslására. Szeretetével egybeölelte az ország népét. Ő a „nép barátja”.

A parasztság Dózsa György lázadása (1514), harca óta az ő szabadságharcában jutott először méltó szerephez. Ő, mint Mátyás király tudta, hogy a néppel való egység létszükséglet. Szeretetével összebékítette a korabeli Erdély és Magyarország nemzetiségeit, társadalmi osztályait, vallásait, illetve felekezeteit és megvalósította együttműködésüket. A szolgáló szeretet mindig békét cselekszik, közösséget teremt. Buzgó katolikus létére ő a lelkiismereti- és vallásszabadság bajnoka, Isten embere, hőse. Megható atyai szeretettel indította el vitézi útjukra a száz tagot számláló Erdélyi Nemes Ifjakat. Szeretetével és jogérzekével megoldotta a nemzeti-ségi-nemzeti ellentétet. Az örökkévaló Úr csodálatos gondviselése magyar nemzetünket elejétől fogva védelmezte, nagyon sokszor megpróbálta, de megtartotta.

Rákóczi nagyon szerette a Kárpát-medence kaszát-kapát-kardot forgató népét és szerette hazájának vérrel öntözött földjét is.

Rákóczi hazaszeretete

Embertestvéri népszerűségéhez elválaszthatatlanul hozzátartozik a hazaszeretete. Ezt így fogalmazta meg: Cum Deo pro patria! Ő Istennel a hazáért harcolt. Karácsony Sándor nemzetünk legnagyobb pedagógus-tudósa, A magyar béke című könyvében ezt írja: „A hazafiság Isten szerint való érzés”.

Rákóczi mindent feláldozott hazájáért. Rendíthetetlen hivatás-érzete, felelősségtudata, áldozathozatala mély vallásosságán, sziklaszilárd hitén alapszik. Emlékiratában bizalommal írja: bíztam ügyem igazságában és Isten segítségében. Hazaszeretetről így vall: a hazaszeretet lelkesített... Sohasem tekintettem családom előnyeire, mert a háborút kizárólag hazám szabadságáért kezdtem.

Nagy elődjével, Bocskaival vallotta: a mi nemzetségünknek több hazája ennél soha nem leszen, s nincs is, más minékünk az övét nem adja.

Nem fogadta el Lengyelország koronáját, mert nem akarta cserbenhagyni hazája ügyét.

Rákóczival és a haza népével együtt mi is elmondhatjuk: „Szép vagy ó hon, bérc, völgy... liget, erdők, virágos rétek, kalászos mezők.”

Ő kimondhatatlanul szerette a négy folyam közti és a három hegy alatti szent magyar földet...

Rákóczi szabadságszeretete

Hzaszeretetéhez elválaszthatatlanul hozzátartozik szabadságszeretete. Cum Deo pro libertate – Istennel a szabadságért!

Emlékiratában azt írja: a magyar: nem tudja elviselni a szolgaságot. Igen, mert a Teremtő szabadnak, homo hungaricusnak – magyar embernek teremtette.

Az Istent, a népet, a szabadságot szerető nagyságos fejedelmünk keresztyéni hazafiúi indulatában nem a vérontást akarta, hanem a békességes szabadságot. Emlékiratában rámutat életcéljára: minden cselekedetem célja kizárólag a szabadság szeretete volt. Benne élő erővé vált Isten szabadságszeretete.

Rákóczit e szabadság- szeretet szent tüze hatotta át. Ezért tudta Istenért, népéért, hazájáért és a szabadságért az áldozatok sorozatát meghozni!

Szabadságharca, de jure – jogszerű volt, népakaratból kezdődött.

Az imádkozó fejedelem

A vallásos Rákóczi rendszeresen imádkozott, népe, hazája szabadságáért. Vallomása, a *Confessio peccatoris* című írása egy mindenért hálát adó fejedelmi bűnvalló ima. Az áhítat fokán átélte, átérzett és megírt sajátos imádságos könyv. Augustinus/Szent Ágoston mellett teológiánk legőszintébb vallomásai, imádságai ezek. Íme, egy bűnvalló imája: Örülök annak, hogy szeretlek, és fájdalom, hogy nem mindig szerettelek téged, ó, véghetetlen jóság, olthatatlan szeretet! Önéletrajzából tudjuk, hogy szíve – mint Augustinusnak – csak Istenben nyugodott meg.

Isten kiválasztotta a praxis pietatisban, a kegyesség gyakorlásában mindnyájunk számára örök példa. Vallásossága teljesen evangéliumi, biblikus! Ő Istent imádó, Krisztust követő, istenes életű fejedelem, aki naponta többször így imádkozott: A te szavadnak és világosságodnak rendelkezésére áll az én elmém, és jobbomat, amely ír, néked szentelem... Magadhoz hívtál, hogy ügyemet reád bízam és egyedül te benned helyezem bizodalmamat.

Vezérlő fejedelmünk hat nyelven beszélt: magyar, latin, francia, olasz, német és lengyel. Több nyelven írt, de mindig a hetedik, a szeretet nyelve alapján cselekszik.

„Legnagyobb a szeretet” – hangzik áldott ígénk.

Az Istennel járó fejedelem a felekezetek – katolikusok és protestánsok – között, krisztusi szeretetével békét teremt. Erről a Vallomások második könyvében így ír: fáradozásom végső célja a szeretet visszaállítása... volt.

Mint dédnagyapja, a bibliás, református fejedelem, I. Rákóczi György és dédnagyanyja, Lorántffy Zsuzsanna fejedelemasszony, ő is bibliaolvasó. Főbb műveiből – Emlékiratai, Vallomásai, Önéletrajza, Elmélkedései – látszik, hogy nagyon részletesen ismerte az egész Szentírást. A Biblia mélységeinek titkaiban teljesen otthon volt. Augustinus/Szent Ágoston (350-430) egyházatya, Aquinói Szent Tamás (1224-1274) a XIII. század nagy rendszerező tanítómestere és más teológusok egyházi művei gazdagították, erősítették keresztyén életét. Annyit ér az ember, amennyi szeretet van lelkében, életében.

Virrasztó fejedelmünk sokat imádkozott az általa alapított rodostói katolikus templomban és rendszeresen elmélkedett a Márvány-tenger partján. Mély vallásos érzülete, áhítatos lelke ezt kéri Istentől: óhajtom szabadulásomat és óhajtok Krisztussal lenni. Ő az imádkozva virrasztó fejedelmünk...

Az egyházát szerető Rákóczi végrendeletileg az általa létrehozott rodostói római katolikus egyháznak ajándékozta a kápolnásházat, még két házat és 20 hold kitűnő minőségű szántóföldet. A konstantinápolyi-galatai Szent Benedek egyház javára – templomára és kolostorára – jelentős alapítványokat tett. Több misealapítványt létesített. Nagyon értékes könyvadományokkal is gyarapította a galatai Szent Benedek rendház könyvtárát.

II. Isten örömezenete így szól: „A szeretet soha el nem fogy...” – el nem múlik. Nem omlik össze, nem veszíti érvényességét. „Mert úgy szerette Isten e világot (embervilágot), hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen” (Ján 3,16). Örökké éljen. Ez az evangéliumok evangéliuma, az örömezenetek örömezenete, a szeretet énekek éneke. Rákóczi is és „Mi is szeretjük Őt, mert Ő előbb szeretett minket!” (1Ján 4,19).

A lélek halhatatlansága

1735-ben a tusakodó fejedelem nemes, halhatatlan lelke haza és Teremtő Urához szállt... Őt nem szakította el Krisztus szeretetétől sem élet, sem halál, sem mélység, sem magasság, sem fejedelemségek, sem hatalmasságok. Ő hitt az örök életben. A Vallomások első könyvének végén nagy alázattal, áhítattal ezt kéri: búban-bajban fiad keresztjét csókolgatva menjek be az örökségbe, melyet a téged szeretőknak és követőknek megígértél. Ámen. Ezt is boldogan vallja: Te elvégezted az én megtartásomat.

Imádkozó fejedelmünk mindennapi vallásos-istenes élete hasonlított a szent királyainkéhoz: a Szent Istvánéhoz, Szent Imrééhez, a Szent Lászlóéhoz. Igaza van Petőfinek, ő is „hazánk szentje...”. A kegyes fejedelem Krisztus által – Assisi Szent Ferenc-i (1182-1226) lelkülettel – a szeretet lelkével ma is él. Vivo, él, életben van. Nemcsak közöttünk él, hanem bennünk is!

A szabadságharc nyolc éve alatt és után céltudatosan igyekezett átönteni az ágyúkat ünnepre hívó harangokká, hogy Magyarországon és Erdélyben szabadság, nyugalom, béke legyen... Igyekezett átalakítani a kardot ekévé, hogy szépségbe öltöztesse, gyümölcsözővé tegye a nagy magyar pusztát és a Kárpát-medencét. E folyamatos és közös nagy munkában a halhatatlan lelkű fejedelem lélekben újra eljött, hogy velünk együtt szeretett népéért imádkozzon.

Bölcsőjétől (1676) a kassai sírig (1906) kétszázharminc esztendeig tartott az útja. A kassai temetés óta 108 év telt el. Szerető lelke, dicső szelleme, igaza halhatatlan: áldott cselekedete, szabadságharca, fejedelmi méltósága pedig eltemethetetlen.

Az egyetemes, általános feltámadást – még itt e földi életben – megelőzi a lélek újjászületése. Aki szeret, az Istentől – Krisztus és a Szentlélek által – újjászületett. Az újjászületett Rákóczi homo Christianus – krisztusi, Krisztussal járó keresztyén ember!

A test feltámadása

Jézus Krisztus amikor visszajön, mennyei szavának kozmikus erejével feltámasztja a halottakat. Az ezékieli látomás valósággá lesz, ahogy a Jelenések könyve – az Apokalipszis – megmutatja... Önélet-rajzából tudjuk, hogy hitt a test feltámadásában. Tandem opressa resurget – Az elnyomott végre feltámad!

Misztótfalusi Kis Miklós (1650-1702) halhatatlan, világhírű nyomdászunk, az Erdélyi féniks, II. Rákóczi Ferenc vezérlő fejedelmünk a Kárpát-medencei féniks, aki „hamvaiból/poraiból feltámadott”, úgy mint a nagy magyar író, Szabó Dezső makucscai feltámadottai... De feltámad az egyetemes/általános feltámadáskor is és – saját lelkével egyesülve – hasonlatos lesz a Krisztus megdicsőült/dicsőséges testéhez.

Perényi Imre nádor özvegye, Kanizsai Dorottya saját költségén négyszáz (400) napszámot fogadott, hogy eltemesse a mohácsi csata hősi halált halt vitézeit. Nekünk, hála Istennek, itt és most csak földi testét, porait temetjük újra, mert Rákóczi lélekben él. Ő él! Vivit! Él bizonynyal, mindörökké!

A hős porából – lelkünkben – új tavasz kezdődik, örök magyar tavasz és kikelet...

Isten irántunk való szeretete soha el nem múlik

A szabadságharcért oly lelkesedéssel és önmehtagadással, annyi hittel és erővel, oly hősiességgel és hűséggel vívott nyolcesztendőös nemzeti küzdelem nem ért véget a majtényi síkon. A fejedelem és a kuruc vitézek Magyarországa túlélte a Habsburg birodalmat.

A céltudatos Rákóczi szabadságharca alatt a lelkek megteltek nemzeti érzéssel. A kuruckor nemzeti korszak volt. Az igaz Rákóczi mindig a nemzeti egységre törekedett és a nép lelkében ez megvalósult. Szabadságharcával újra megteremtette a nemzeti lelki közösséget. Szabadságharca: önvédelmi háború volt; a nemzeti egység megvalósítása – kivívása; a nemzet megmentése! Szabadságharca lelki-szellemi gyümölcseiből ma is élünk. Győzött a nemzeti érzés.

Szabadságharca, igazsága mindig hirdeti az élet örökké megújuló diadalát. Küzdelmes, áldozatos élete arra tanít, hogy Isten iránt alázatosak, hálásak, őszinték és szeretettel legyünk, továbbá, hogy a hazát önfeláldozó hűséggel és odaadó lelkesedéssel szeressük.

Művei... levelei, tanácsai, állambölcseleti munkái, imái, elmélkedései és jócselekedetei keresztyéni és nemzeti küldetésünkre figyelmeztetnek.

Vezérlő fejedelmünkben látjuk a nemzeti lelkiismeretet, a nemzeti önbizalom, a nemzeti áldozatosság, a felemelő nemzeti érzés, az építő nemzeti akarat és a cselekvő nemzeti erő megtestesülését.

Nincs, nincs elveszve semmi míg – mint a nemzetépítő Rákóczi – népünkkel közösen hiszünk Istenben, míg szeretjük Krisztust, míg gyermekeink és unokáink születnek (míg szaporodik nemzetünk), míg a harang hívására összegyűlünk, míg a tárogató hangjára felsegrelünk, míg együtt harcolunk, magyarul gondolkodunk, beszélünk, énekelünk és imádkozunk!

Krisztus segítségével mindig felül kell emelkedjünk minden emberi megpróbáltatáson, hogy megmaradjunk és együtt, közösen boldogan éljünk.

Isten irántunk való végtelen szeretete, szabad és örök életre teremtett bennünket.

A Szentlélek erejével álljunk mindnyájan Rákóczi piros, toborzó zászlaja alá és menjünk mindig előre, ahol a szabadság rózsái virulnak.

Küzdjünk mi is folyamatosan a nemzeti szabadságért, rákócziasan, erős hittel, rendíthetetlen akarattal és imádságos szeretettel.

Éljen a Haza!

Éljen Rákóczi, Isten és nemzetünk nagyobb dicsőségére!

Úgy legyen!

GELLÉRT GYULA
nyugalmazott esperes

Tisza Kálmán

Bihar vármegye
református főura

Tisza Kálmán miniszterelnök díszmagyarban
(1830–1902)

Borosjenői Tisza Kálmán 1830. december 16-án született Geszten, középnemesei családból. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc idején a vallás- és közoktatási minisztériumban fogalmazóként kezdte közéleti pályáját.

A szabadságharc bukása után másfél évig emigrációban élt, majd hazatérve bekapcsolódik a közéletbe. Kossuth Lajos társadalomszemléletét követve, a Magyar Sajtó és a Hon című lapokban közölt Alföldi levelek című cikksorozatában a középnemesei osztály fenntartása mellett foglalt állást.

1865-től országgyűlési képviselőként elle-

nezte Deák Ferenc kiegyezési politikáját, létrehozta és vezette az úgynevezett balközép pártot. Az 1867-es kiegyezést elfogadta, de 1868-ban a Bihari pontokban megfogalmazta pártjának elvárásait az új államberendezés irányában: közös minisztériumok, önálló magyar hadsereg, nemzeti bank és vámterület megvalósítását akarta.

Csakhamar felismerte, hogy programjának teljesítése a kiegyezésből adódó előnyöket megsemmisítené, anélkül, hogy biztosítani tudná Magyarország önállóságát. Így aztán „szögre akasztotta a Bihari pontokat” s megvalósította saját pártja és a Deák-

párt fúzióját (egybeolvadását), létrehozva a Szabadelvű Pártot, melynek vezére lett, s belépett a Wenckheim Béla vezette kormányba.

Így nemsokára politikai pályája csúcsára ért. 1875. október 20-tól 1890. március 19-ig ő volt Magyarország miniszterelnöke, s mellette a belügy- pénzügy- és a király személye körüli miniszter szerepét is betöltötte.

Általában a kompromisszumokra való hajlandóság, a gyakorlatias gondolkodás, a végletektől, szélsőségektől való irtózás jellemezte. Reális politikai érzéke mindig átsegítette őt a nehézségeken, céljai elérése érdekében mindig hajlandó volt korábbi nézeteit módosítani. Tizenöt éves kormányelnökségét (1875-1890) szintén ezek az elvek jellemezték. Ellenfelei elvfeladással, köpenyforgatással vádolták, de kétségtelen, hogy miniszterelnökségének korszaka a magyar állam konszolidációjának és gazdasági megerősödésének ideje volt. Pártjában korlátlan tekintélynek örvendett – generálisnak nevezték.

1888-ban a véderő-törvény elfogadása miatt a nemzeti érdekek elárulásával vádolták. 1890-ben Kossuth állampolgárságának ügyében – annak meghagyását akarta – minisztertársai leszavazták, s ekkor lemondott.

Ő volt Magyarország leghosszabb ideig kormányon levő miniszterelnöke. Vezetése alatt valósult meg a dualista államberendezés teljes kiépítése, a modern polgári Magyarország intézményeinek és jogrendszerének kialakítása. I. Ferenc József császár és magyar király azzal ismerte el érdemeit, hogy grófi rangra emelte, a Magyar Tudományos Akadémia pedig tagjául fogadta.

Emlékét Nagyváradon is megörökítették, szobrot állítottak és teret neveztek el róla.

Az 1919-1920-as impériumváltás után szobrát eltávolították, a teret átkeresztelték és az új hatalom szimbólumaival ékesítették. Maga a szobor megmenekült és Berettyóújfaluban állították fel.

A II. bécsi döntés utáni rövid időszakban, 1942 májusában a Szent László ünnepség alkalmával, újból visszaállították a szobrot és a tér korábbi elnevezését, de a második világháború után végleg eltüntették, ócskavasként beolvasztották. A „szép új világ” – urai – elvtársai Tisza Kálmán emlékét teljesen kiirtották a köztudatból.

Írásunk szolgáljon mementóul a múltunk iránt még érdeklődők számára, s talán némileg hozzájárul identitástudatunk fenntartásához, megőrzéséhez globalizálódó „szép új világunkban.”

KUPÁN ÁRPÁD
történész

Egy nagy tudós kálváriája

Hóman Bálintről van szó. Arról a humanista történettudósról, aki a 20. század egyik legnagyobb középkorászaként, kultúr- és oktatáspolitikusként sokat tett a magyar művelődés fejlődéséért. Százharminc évvel ezelőtt született. Életének utolsó éveit megalázva, megkínózva kellett átszenvednie, háborús bűnösként ítélték el, a megszálló szovjet haderő árnyékában és segítségével berendezkedő hatóságok által szervezett, úgynevezett népbíróságok ítélete nyomán. Hetven esztendő múltán, ma már kezdik a maga értékében tekinteni tevékenységét, életművét, pere újratárgyalását sürgetik.

De ki is volt Hóman Bálint? Évtizedeken át a szovjet megszállás alatt uralkodó kommunista hatóságok röviden csak „fasiszta”, „horthysta”, „németbérenc” és hasonló jelzőkkel illették. Műveit elhallgatták, tiltott listára tették, és csak a múlt század nyolcvanas éveinek második felében kezdték a szakmai körökben ismét emlegetni. Az 1989-ben nyomdába adott általános, középiskolások és a nagyközönség számára kinyomtatandó Ki kicsoda a történelemben című történelmi lexikon például sommásan csak így értékeli: „Hóman Bálint (1885-1951): történetíró, egyetemi tanár, az akadémia tagja. Előbb a pozitivizmus, majd a szellemtörténeti iskola követője, számos gazdaságtörténeti munka szerzője. Szekfű Gyulával közösen szerkesztett és írt – hétkötetes – Magyar történet évtizedekig igen népszerű kézikönyvnek számított. A két világháború közötti időszak németbarát kultúrpolitikusa. 1932-1938 és 1939-1942 között vallás- és közoktatásügyi miniszter. Vezető szerepe volt az ország kulturális életének jobbratolódásában. 1946-ban a népbíróság, mint háborús bűnöst, börtönbüntetésre ítélte.”

Ez az értékelés bizony átírásra, kiegészítésre szorul, hiszen 1990 óta nagyot fordult a világ! Azóta jócskán átfogalmazták az általános iskolai történelemkönyveket is... Ma már Hómanról is másként és többet kell szólnunk, valódi érdemei szerint kell értékelnünk, mint ahogyan azt az országot gúzsba kötő elnyomóink követelték. A 20. századi magyar történettudomány egyik legnagyobb alakja, 1885. de-

cember 29-én született Budapesten. Huszonhárom évesen doktorált a Budapesti Tudományegyetemen Magyar városok az Árpádok korában című értekezésével. Harmincévesen már az egyetemi könyvtár igazgatója volt, 1922-ben pedig az Országos Széchényi Könyvtár élére nevezték ki, majd 1923-tól a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatójaként tevékenykedett. Főként gazdaságtörténettel foglalkozott, de átrándult a történettudomány más területeire is. A század első három évtizedében a következő kötetei jelentek meg: Magyar pénztörténet 1000-1325 (1916), A magyar királyság pénzügyei és gazdaságpolitikája Károly Róbert korában (1921), A Szent László-kori Gesta Ungarorum és a XII-XIII. századi leszármazói (1925), A magyar-hun hagyomány és hun monda (1925), A magyar forráskutatás és forráskritika története (1925), majd napvilágot látott a Szekfű Gyulával írt Magyar történet (1928), amelynek első köteteit – A honfoglalástól 1458-ig Hóman Bálint írta. 1927-ben megalakult a Magyar Szemle Társaság és megindította nemzetpolitikai folyóiratát, a Magyar Szemlét. A társaság elnöke Hóman Bálint, a folyóirat felelős szerkesztője Szekfű Gyula, a szerkesztőbizottság elnöke pedig gr. Bethlen István miniszterelnök. Bevallott célja volt a történelmi kiadványnak a dualizmus kori történetírás alapelveinek az átértékelése, valamint vezérkönyvet adni a magyar középosztály kezébe. Így a kötetek átfogó közönségsikert és nagy vitát váltottak ki.

Ezt követte a Szekfű Gyulával és Kerényi Károly vallástörténeüsszel és klasszika-filológussal együtt alkotott négykötetes Egyetemes történet (1935). E két monumentális történelmi művel Hóman Bálint a magyar történettudomány legnagyobbjai közé emelkedett. De figyelembe kell venni azt is, hogy kultuszminiszeri munkája mellett 1944-ben megjelentette Őseimbek – Ősmagyarok című kötetét, melyben kifejti azt a véleményét, hogy a magyar nyelv ősi szavainak kutatásában szem előtt kell tartani a sumér nyelvemlékeket is.

E kiemelkedő tudományos munkásságának elismeréseként egyetemi tanárrá, a Pázmány Péter Tudományegyetem történeti tanszékének professzorává nevezték ki, majd 1929-ben a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjai sorába fogadta. 1930-ban a kor legmagasabb tudományos elismerésével, Corvin-koszorúval, 1935-ben pedig Magyar Corvin Lánccal tüntették ki.

Közéleti téren Hóman Bálint a Gömbös-, a Darányi-, a Teleki-, a Bárdossy-, és a Kállay-kormányokban vallás- és közoktatásügyi miniszeri tisztséget töltött be. Kultúrpolitikusként főként jeles elődje, gróf Klebersberg Kúnó nyomdokain járt: különleges fontosságúnak

tartotta az oktatás és a kultúra ügyét, ezért jelentős költségvetési forrásokat harcolt ki tárcájának; az 1930-as években az állami büdzsé 12-13 százaléka jutott erre a célra. Hóman nevéhez fűződik az egységes középiskolai törvény megalkotása, ő tette le a ma is létező nyolc általános iskolai és négy középiskolai osztályos rendszer alapjait. Stratégiai jelentőséget tulajdonított a szegény, de tehetséges gyermekek támogatásának, ezért az állami ösztöndíj keretéből évente ezer nehézsorsú diák tanulmányait támogatta. Segítette a Bolyai- és a Györffy-kollégium létrehozását is, a paraszti sorból származó tehetséges fiatalok számára tandíjmentességet biztosított. Vallotta ugyanis, hogy az egyre inkább idegen jelleget öltő középosztályt a magyar népből kiválasztódó tehetségekkel erősítse meg. Hangsúlyozta az iskola erkölcsnevelő szerepét, hirdette, hogy annak a pusztán általános és szakismereteken túl a keresztény valláserkölcsei és nemzeti alapon nyugvó világszemlélet kialakítása a feladata. Így hát nem csoda, hogy a szovjet megszállás után kreált magyar baloldali hatóságok bosszúhadjáratot indítottak ellene is 1945 után.

A már említett „népbíróság”, amelyet törvénytelenül állítottak fel, törvénytelenül működtettek és törvénytelenül határozott, azt is – egyik fő vádként – felrótta neki, hogy a német orientáció híve volt, ellenezte az angolszász hatalmak felé történő diplomáciai tapogatózást. Sőt, az 1946-os perben azt is a fejére olvasták, hogy németekkel kollaborált, együttműködött a megszálló német haderővel. Noha, éppen ellenkezőleg, Hóman Bálint levélben tiltakozott Edmund Veessenmayernél, a Budapesten ügyködő náci megbízottnál, Magyarország német megszállása ellen. A „népbírósági vádpontok” között szerepelt a Szovjetunió elleni hadüzenet megszavazása is. Ez két okból tarthatatlan: egyfelől, ha így történt volna, az mindenben megfelelt volna a korabeli törvényeknek, másfelől Magyarország egyáltalán nem üzent hadat a bolsevista birodalomnak, hanem az akkori miniszterelnök, Bárdossy László megállapította a hadiállapot beálltát, a kassai repülőtér és a Budapest-Körösmező között közlekedő vonat ismeretlen okból történt szovjet bombázását követően.

Hóman Bálint meghurcolásának igazi oka azonban állítólagos antiszemitizmusában keresendő. A jeles tudós ugyanis nem hitt a zsidóság tömeges beolvasztásában, úgy vélte, hogy általános életszemléletük nem egyeztethető össze a keresztény értékrenddel. S emellett, az 1918-19-es országvesztő forradalmakba megállapítható, rendkívüli arányú résztvételük is bizonytalanná tette, ahogy a korabeli magyar – és általában az európai – közvélemény legnagyobb részét.

Ebből kiindulva támogatta a zsidókat korlátozó első két jogszabályt, ugyanakkor távol állt tőle bármiféle fajelmélet, az asszimiláns, magyar érzelmű zsidókat pedig teljes mértékben elfogadta. Olyannyira, hogy a német megszállást követő zsidóüldözések idején menlevelet állított ki számos zsidó értelmiséginek. Feltételezhetően a népbíróság csak azért nem gyilkoltatta meg, mert az ellene idézett koncepciók perben számos zsidó tanúskodott mellette. Neves tudósok, többek között Szekfű Gyula, és tanítványa, Kosáry Domokos, a Magyar Tudományos Akadémia későbbi elnöke, valamint a magyar szellemi élet más hírességei álltak ki mellette. Ám hiába. Miután a háború utolsó heteiben német területen az amerikaiak fogták el és kiszolgáltatták a Budapesten berendezkedett szélső baloldali hatalomnak, 1946-ban a „népbíróság” háborús bűnösnek bélyegezte és életfogytiglani börtönre ítélte. E nyilvánvaló jogtiprás mellett a Magyar Tudományos Akadémia is kizárta tagjai sorából. A magyar szellemi élet kiválósága a váci fegyházba került, ahol az elégtelen étkezés nyomán a magas, megtermett, több mint 120 kilós férfi gyorsan 60 kilóra fogyott, szadista őrei pedig rendszeresen verték, kínozták. Ennek következményeként a jeles tudós 1951. június 2-án elhunyt. Földi maradványai egészen 2001-ig a váci rabtemetőben voltak elhantolva egy jeltelen sírban. Az első Orbán-kormány idején Dávid Ibolya igazságügy-miniszter közreműködésével sikerült megtalálni, s a tassi családi sírboltba méltó körülmények között végső nyugalomra helyezni. Teljes rehabilitálása is folyamatban van: a rendszerváltás utáni törvényhozás is meghozta azokat az új törvényeket, vagy törvényt módosításokat, amelyek lehetővé teszik a per felnyitását, hiszen nem kétséges, hogy a nagy tudóst és kultúrpolitikust fel kell menteni a háborús bűnösség vádjá alól. Ilyen bünt ugyanis csak fegyverforgatók követnek el, Hóman Bálint pedig a szellem embere volt. Arról nem is beszélve, hogy olyan jogszabályok alapján fogták perbe, amelyek a neki felrótt cselekedetek idején még nem is léteztek, azokat utólag, jogtipró módon, visszamenőleges hatállyal alkotta meg egy teljességgel jogosulatlan, törvénybe ütköző „törvényhozás”.

Születésének 130. évfordulóján ideje méltóképpen emlékezni az évtizedekig elhallgatott, egyik legjelentősebb középkortörténészek egyikére, és kiemelkedő művelődéspolitikusra. Hóman Bálint is a háború és a kommunizmus áldozata.

MIHÁLKA ZOLTÁN
történész

Ady eskető és temető lelkésze, Haypál Benő

A XIX. század második felében több paksi református család adta gyermekét a megye jónevű iskoláiba, hogy aztán a lelkészi hivatást választva útjuk a híres nagykőrösi gimnáziumba vezessen, majd a budapesti református teológiai akadémiára. Egyesek pályája magasra ívelt, teológiai professzorok, bibliafordítók lettek, vagy éppen tevékenységük összefonódott a kor valamely híres embere életének meghatározó pillanatával.

Haypál Benő 1869. január 23-án született Pakson, és mint kortársa, Kecskeméthy István, ő is végigjárta a közeli jó protestáns iskolákat. Bonyhádon, Gyönkön tanult, majd Nagykőrös következett, és végül az érettségi évében, 1888-ban a távolabbi Pozsony. Négy év múlva befejezi a budapesti Református Teológiai Akadémiát. A Budapesten 1855-1955 között végzett hallgatók sorában Kecskeméthy István a 8320. számú, Haypál Benő a 6490. számú hallgató. Ezután kezdi meg lelkészi pályafutását, mely egészen a püspöki szélig ível. Először segédlelkész a Duna menti településeken: Dunavecse, Dunapataj, majd a Kálvin téri egyházközséget irányítja, 1896-tól a budapesti Szilágyi Dezső téri egyházközség vezető lelkésze. Nem csupán lelki gondozója a rá bízott híveknek, de rendszeresen publikál is a protestáns sajtóban, írói álnevei Saulus, illetve Paulus. Könyvei jelennek meg, például A nők jogaiért című két beszéde 1913-ban, Az Úr épít, a nagybányai Igehirdető Kiadónál 1912-ben. Ő szervezi meg a Nagypénteki Református Társaságot, ő alapítja meg a kamaraerdei Erzsébet Árvaházat. 1918-ban az Országos Református Tanács elnöke, közben szerkeszti az Új Reformáció című lapot, a háború éveiben pedig a Református Katonák Lapját. Az 1881-ben alapított Egyenlőség című zsidó politikai hetilapban is publikál időnként, ez a lap a tiszaszlári per után indult, felvette a harcot a zsidó ortodoxia ellen, publikáltak benne a keresztény felekezetek vezető személyiségei is. Jelentős tevékenységet fejt ki a szabadkőművesek között, az ő nevéhez fűződik a Galilei páholyból kivált 28 tagtársából alapított Sas-páholy létrehozása. „Haypál Benő tiszteletes 34 éves korában lépett be a Sas-páholyba, melynek egy időben főmestere is volt, sőt a magyarországi Symbolikus Nagypáholy főszónoki tisztségét is betöltötte. Ez azt jelenti, hogy református lelkészként viszonylag magas pozíciókat ért el, tehát a szabadkőműves szervezeten belül ko-

moly tekintéllyel rendelkezett” – írja Raffay Ernő (Szabadkőművesek Trianon előtt Kárpátia Stúdió Kft Budapest 2010). A páholy neve Haypáltól származik, a sas a fény felé törő, lelki utat mutató, de a földön időnként megpihenő, egyúttal a szentségek őreként szereplő jelkép. Haláláig a páholy főmestere volt, társaival jelentős karitatív tevékenységet folytatnak akkor is, amikor 1920-ban betiltják Magyarországon a szabadkőművesek páholyait.

Baráti köréhez tartozott Boncza Miklós, 1887-1905 között a szabadelvű párt képviselője, ügyvéd, politikus. Erdélyben volt szerényebb birtoka, Csucsán kastélya, később ő lesz Ady Endre apósa. Lánya, akit Csinszka néven ismer az irodalomkedvelő közönség, Boncza Berta 1894-ben született. Boncza Miklós életének utolsó éveit Pestlőrincen töltötte, ott is halt meg 1917 januárjában. Végakarátának megfelelően temetési szertartását Haypál Benő, budapesti református esperes végezte. Minden bizonnyal Csinszka talán még „csucsai várkisasszony” korában ismerte a neves teológust, később Adyt is megismertette vele, akinek lelki gondozója is lett Haypál Benő. De az sincs kizárva, hogy ismerték egymást más vonalon is, hiszen köztudott Ady szabadkőműves vonzalma is, maga is páholytag volt, nagyváradi újságíró korában csak ismerkedett az eszmével, de Pesten már aktív tag volt. Az viszont tény, hogy Haypál végezte Ady

Ady Endre és Boncza Berta (Csinszka)

és Csinszka esketését a Szilágyi Dezső téri református templomban 1915. március 27-én. (Hogy részt vett-e a Hársfa étterembeli esküvői ebéden, azt nem tudni.)

Ady Endre 1919. január 27-én halt meg, a kormány a nemzet halottjának nyilvánította, a gyászszertartást a Vörösmarty Akadémia rendezte. Koporsóját a Nemzeti Múzeumban ravatalozták fel, a dízsírhelyet a Kerepesi Temetőben a főváros adta. A Magyar Nemzeti Operaház kórusának gyászéneke után a költőt Móricz Zsigmond, majd Babits Mihály búcsúztatta. Csinszka akaratának megfelelően a gyászszertartást Haypál Benő végezte. Gyászbeszédében utalt arra, hogy Ady Endre népének, nemzetének és az Ember ember voltának megváltó és megtartó igazságát kereste, ennek a kereső útnak mélységeiről a költő lelkigyakorlatainak tanúságtevője, a lelkész Haypál híven beszámolt: „Én láttam Ady Endrét sírni a sírókkal. Minden versét, és egész életét megszenvedte Ady Endre azért, hogy dicsőség-szolgálatra emberi és nemzeti dimenzióban örök időkre megigazuljon” – mondta Haypál Benő, majd Pál apostolt idézte: „A mi vitézkedésünk fegyverei nem testiek, hanem Isten által erősek nagy hatalmasságoknak elrontására”. Ady koporsóját Haypál szavai kísérték végső útjára: „A Krisztus követői nem testi életük épületén külső dísz gyanánt viselik a világmegváltás szimbólumát, hanem szívükben hordozzák a keresztet, azért szenvednek, mert szeretnek. A te életed másokkal és másokért való szenvedés volt.”

A Haypál Benő iránti tisztelet, nagyrabecsülés jele volt, hogy nem egyszer állt ő a kor jeles művészeinek, személyiségeinek koporsója mellett, és kísérte őket utolsó útjukra. Ő temette 1910-ben Székely Bertalant a szadai református temetőben, ő búcsúztatta Lotz Károlyt is 1904. október 15-én.

A Pakson született, nagy ívű pályát bejárt Haypál Benő Budapesten halt meg 1926. május 16-án. Budapesten, a Farkasréti temetőben nyugszik, munkásságát fia, Haypál Béla folytatta (1899-1988), aki, mint a család régi barátja, Márffy Ödön kérésére 1934. október 24-én Csinszkat, Márffy feleségét temette. Nevét és emlékét őrzi a Budai Református Egyházközség 1996-ban létrehozott Haypál Alapítványa, melynek célja fiatal generáció nevelése, műemlékvédelem, kulturális foglalkozások támogatása, idősek, rászorultak támogatása.

Emléke szülővárosában is él, Kerné Magda Irén Híres paksi elődeink című életrajzi gyűjteményében rövid pályaképet közölt róla.

SERDÜLTNÉ BENKE ÉVA

Irodalmi arcképcsarnok

A megszokottól eltérő irodalmi ismertetőre szántam rá magam. Egyhangúnak éreztem, hogy minden évben egy-két irodalmi nagyságot mutattam be. Akik eddig sorra kerültek, munkásságukkal, életművükkel megteremtették a halhatatlanság mítoszát. Az idén megpróbálok több nagyszerű költőre, íróra emlékezni, akik legalább olyan értékeket teremtettek, s hagyományoztak az utókorra, mint a már bemutatottak, de róluk többnyire az iskolai oktatás keretében kevesebb szó esik, vagy meg sem említik őket. Ezt a hiányt szeretném pótolni ebben az évben.

Időrendben először **gróf Árva Bethlen Katára** esett a választásom. Ősi erdélyi főúri családból származott, melyben hagyomány volt a tollforgatás. Nagyapja gróf Bethlen János kancellár, megírta Erdély történetét, nagybátyja, gróf Bethlen Miklós ugyancsak Erdély kancellárja volt. Az ellenreformáció rohamcsapatát képező jezsuita rendet éppen Bethlen Kata születésének évében, 1700-ban telepítették vissza Erdélybe. Ennek

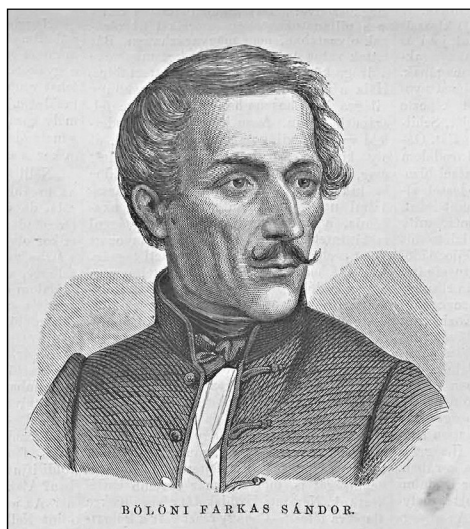
következtében megoszlik az erdélyi arisztokrácia, egyik része áttér a katolikus vallásra, Béctől várva elismerést, de legalább akkora a protestáns valláshoz ragaszkodók tábora.

Árva Bethlen Kata Önéletírása ennek a protestáns hűségnek legszemélyesebb, legmegrázóbb összegezése. Élete legnagyobb eseménye, hogy református hajadon létére „idegen vallású” mostoha fivéréhez kényszerítik feleségül. Ez dúlja fel életét, ez készíti állandó belső párbeszédre az Úristennel, ez teszi íróvá. Emlékezéseit önmagának írja s az Istennek. Az Önéletírás célját egy Előljáró beszédben tisztázza: „...nem kívánok holtom után másokat mocskolni, hanem inkább az az én feltett jó végem, hogy lássák meg mások a kegyelmes Istennek nagy erejét az én erőtlenségemben.”

Isten ígéjében s a jótékonykodásban keres és talál vigaszt: „Isten szüntelen engemet a maga szent beszédének szép tiszta folyamatjából itatott, mellyel szintén elepedt lelkemet megújította s megélesztette.”

1737-ben fa-, majd kőtemplomot építtetett a hévizi református gyülekezet számára. Az olthévízi és a fogarasi eklézsiát segíti, templomot, iskolát épít, gyógyítja betegeit. 1758-ban Fogarason épül fel a templom, maga készített terítőkkal díszítette fel, ötvösökkel kelyheket, keresztelő poharakat készített. Bod Pétert évtizedeken át anyagi és erkölcsi támogatásban részesítette. Úgy tűnik, hogy utolsó éveiben megszűnt perlekedése a rokonokkal, s „idegen vallású” gyermekeivel. Megnyugvásra talált a jótékonykodásban, béke és derű tölti el szívét.

Önéletírásának nyelvezete és stílusa csak Mikes Kelemen Törökországi Leveleinek közvetlenségével, tiszta magyarságával vethető össze. Irodalmi utóélete is gazdag: Németh László esszét és drámát, Kocsis István drámát írt műve alapján.

A 18. század szülötte **Bölöni Farkas Sándor** is, aki 1795 januárjában Háromszék vármegye Bölön nevű kis falujában született. Korának egyik leg-sokoldalúbb egyéniségévé nőtte ki magát. Igazi közösségi ember, demokrata, aki a társadalom jobb, igazságosabb rendjét, népe kiművelését munkálta egész életében – fáradhatatlanul. Szervező és író, kezdeményezte, illetőleg létrehozta a polgári művelődés számos intézményét, és az erdélyi magyar írásművé-

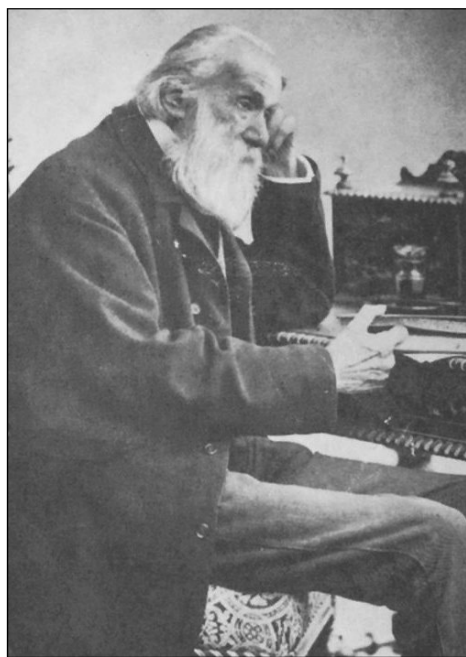
szet nemes hagyományokra visszatekintő műfajaival, az útleírással és naplóval beírta nevét az irodalomtörténetbe is.

Írói szárnypróbálgatásai már ifjú éveire tehetőek, színdarabot írt Széplelkek panasza címen. Levelezést folytatott Kazinczy Ferencsel, innen tudjuk, hogy Bölöni Schiller szabadságelveiért rajongott. Versírással is kísérletezett, de Kazinczy tanácsára inkább prózai műveket írt. Ezért kezdi írni Naplóját, melyben feltárja sérelmeit,

tépelődéseit. Támogatta Döbrentei Gábort az Erdélyi Tudós Társaság megalapításában, majd létrehozza a Kolozsvári Gondoskodó Társaságot, amely a takarékpénztár intézményének felelt meg. Felvetette egy múzeum létrehozását, sőt a kaszinó megalapításán is fáradozott, amit ő „olvasó szobának” nevezett. Ez az álma megvalósult, a kaszinóban valóban mozgalmas kulturális élet zajlott.

Érdeklődéssel fordult a magyar történelmi múlt felé, válasz keresett a megtörtént események okára. A történelmi kutakodás közben merül fel benne egy hosszabb keleti utazás gondolata. De a körülmények úgy hozzák, hogy kelet helyett nyugatra indul. Gróf Béli Ferenc kéri meg, legyen útitársa, és kísérje el Nyugat-Európába és Észak-Amerikába. Alaposan felkészül az útra, s 1830 novemberében sokoldalú ismeretekkel felvértezve elindulnak. Ahogy utazása idején minden Erdélyre emlékeztette, éppen úgy győtrődött visszatérése után azon, hogy miképpen fordítsa hazája javára külföldön szerzett tapasztalatait. Így lesz az élményanyagból mindenre kiterjedő útleírás *Utazás Észak-Amerikában* címen. Érdekes olvasmány, kitekintést nyerhetünk a 200 évvel ezelőtti nyugati állapotokra.

Bölöni Farkas Sándort 1842-ben kísérték utolsó földi útjára. Síremléke Kolozsváron a Házsongárdi temetőben messze kimagasodik a többi közül.

Brassai Sámuel, az utolsó erdélyi polihisztor a 19. századdal egyszerre született, s mikor a század búcsúztatására készültek, a nagy tudós megelőzve az ünnepelni szándékozókat, három évvel hamarabb költözött a Mikó-kertből a Házsongárdi temetőkertbe. Azért kerülgetem a születési év megjelölését, mert maga a tudós sem ismerte pontosan. A torockószentgyörgyi szülőházon, a papi lakon – ahol édesapja volt lelkész –, az emléktáblán ez áll: 1797. év június 15-én született. A Házsongárdi temetőben a Brassai-síremléken pedig: 1800-1897.

A száz év hosszúságú életútba sok szokatlan, nem mindennapi esemény, történet belefért. „Nem arra vagyok én büszke, kedves öcsém – mondta egy újságírónak –, hogy sokat tudok, hanem hogy amit tudok, magam erejéből szereztem meg. Az ábécétől a felső matézisig mindent a magam esze után sajátítottam el. Manapság házitanító, guvernánt, iskolai tanító meg nem tudom még hányan vezetik be a gyereket az olvasás titkaiba. Nekem az apám hat éves koromban ideadott egy könyvet, az ábécét: Nesze, fiam, ebből tanulj meg olvasni. Később dehogy fogott az öreg grammatikára. Egy régi, kopott Robinsont adott, hadd lássam, hogy érdemes volt olvasni tanulni. Még most is emlékszem: sírtam az örömtől, mikor láttam, hogy ezekről az apró, feketepöttyös lapokról mennyi érdekességet tudok leolvasni. Olyan mohósággal gyermek még sosem olvasott, mint én. Természetesen Robinson rákapartott a földrajzra. Egy kis földgömböt tett elém az apám, s rászoktatott, hogy minden folyót, várost, országot, amiről valamit olvasok, rögtön keressem föl a földgömbön. Órákat töltöttem így, az íróasztalra könyökölve, a földgömböt forgatva, képzeletemben bejárva az Északi-sarktól az Antillákig minden tájt... Bizony, jó pedagógus volt az apám!...”

Brassai számára valóban gyönyörűség volt a tanulás. Többre tartotta a tudáshoz vezető út szépségeit, mint magát a tudást. Amire kíváncsi volt, azzal foglalkozott, azt kutatta, s mivel mindenre kíváncsi volt, egész életében tanult, olvasott. Jókai azt írta róla: „minden haja szála más tudományban őszült meg”. Gárdonyi Géza verses levélben összegezi az erdélyi polihisztor életét, tudományos érdeklődése sokféleségét.

Csak arra van lehetőségem, hogy felsoroljam a tudományágakat, amelyek lekötötték figyelmét, amelyekről írásos nyomot is hagyott az utókornak: tankönyveket írt, főleg matematika és a német nyelv tanulásának könnyítésére, foglalkozott a nyelvészettel, tíz nyelvben szerzett jártasságot, nyelvtannal, földrajzzal, közgazdaságtani ismeretekkel, amelyek az ő idejében újak számítottak, folyóiratot szerkesztett Vasárnapi Újság címen, ebben politikai nézeteit tette közzé 1848-ban. Az ifjúság számára is szerkesztett lapot Fiatalság Barátja címen, ebben irodalmi, történelmi anyaggal szolgált a népnevelést. Módszertani útmutatásokat is adott az idegen nyelvek tanításához. Tanított logikát, etikát, filozófiát. A növénytan gyermekkorától foglalkoztatta, igazi botanikus volt, de ezt természetjárással kötötte össze. Figyelemmel kísérte Kőrösi Csoma Sándor útját, s elsőnek adott hírt róla. Brassai pályája elején

kritikusnak készült, később megkülönbözteti a tudományos és az esztétikai kritikát. Jó műfordító is volt, sőt az orosz irodalmat talán ő tolmácsolta először magyarul, de nem oroszból fordított, hanem nyugati nyelvek közvetítésével. 1877-ben Kolozsváron megjelenteti szerkesztőtársával az Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapokat, amelyben német, francia, olasz, angol, spanyol nyelvű cikkek, értékelések, bírálatok is megjelentek a magyar nyelvűek mellett. Ne maradjon ki Brassai, a muzsikus sem, aki Kolozsvárra hívta Erkel Ferencet zenetanárnak az unitárius kollégiumba, majd zeneszerzői útját egyengette. 1856-ban lett a Pesti Hírlap zenekritikusa.

Akinek ezzel a száraz felsorolással felkeltettem az érdeklődését Brassai Sámuel személye és egész életét kitöltő munkássága iránt, annak ajánlom Mikó Imre könyvét: Az utolsó erdélyi polihisztor címmel. Érdekes, szórakoztató, tanulságos olvasmány, mindenkinek illik megismernie ezt a gazdag, termékeny életutat.

Orbán Balázs Székelyudvarhely mellett, Lengyelfalván született 1829-ben régi udvarhelyszéki székely családban. Apja Orbán János, a francia háborúk katonatisztje, anyja Knechtel Eugénia, félig felvidéki, félig isztambuli olasz vagy görög családból származott.

Orbán Balázs iskoláit Székelyudvarhelyen végezte, de már 1846 tavaszán elhagyta szülőföldjét, családjával Konstantinápolyba utazott, a velenicei származású nagymama örökségének átvételére. Beutazta a Közel-Keletet, eljutott Egyiptomba, a Szentföldön bejárta a bibliai helyeket, megnézte Kis-Ázsiát, tanulmányozta az antik görög kultúra emlékeit. Keleti élményeit később hat kötetben jelentette meg Keleti utazás címmel.

Egy nyugati lapból Athénban szerzett tudomást a magyar forradalomról, s 1849-ben a török fővárosból egy szabadsapattal indult haza, azonban Vidinben értesült a szabadságharc bukásáról. Ezután a magyar emigránsokat segítő szállással és munkahellyel. Élete meghatározó élménye volt, hogy Kossuth környezetébe került. Nem térhetett haza, a császári hatóságok ellenségnek tekintették. Londonba utazott, ahol Petőfi barátjával, Teleki Sándor gróffal barátkozott össze. Csak 1859-ben térhetett haza. Ezután járta be a Székelyföldet, eljutott minden településre, várromhoz, természeti ritkasághoz. Szorgalmasan jegyzetelt, fényképezett. Munkája eredményeként 1868-1873 között hat kötetben kiadta főművét: A Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi és népismereti szempontból címen.

1882-ben Kriza Jánossal, Benedek Elekkel és Sebesi Jóbbal együtt állították össze a Magyar Népköltési Gyűjtemény Székelyfölddel foglalkozó fejezetét.

Budapesten halt meg 1890-ben, de kívánságára Szejkefürdőn temették el, ahol az arcképével ellátott sírkő és a felvezető székelykapuk őrzik emlékét. A síremlékhez legközelebb álló kaput Orbán Balázs kapujának nevezik, mert eredetileg szejkefürdői nyári lakának bejárata előtt állt.

Németh László a partiumi Nagybányán született 1901-ben. Édesapja itt volt tanár. Középiskolai tanulmányait Budapesten végezte, majd az orvosi egyetemet választotta, először fogorvosként, majd iskolaorvosként működött, de már diákként szépirodalmi művek írására hegyezte tollát.

1925-ben megnyerte a Nyugat novellapályázatát. Az irodalomnak fontos, közösséget összetartó szerepet szánt. Folyóiratot indított Tanú címmel, a fiatal nemzedéket akarta maga köré tömöríteni. Óraadó tanárságot is vállalt, és pedagógiai kísérleteket folytatott. Ez az időszak életének egyik legtermékenyebb korszaka (1945-1948).

Szépirodalmi műveinek többségében a magasrendű minőséget, erkölcsiséget képviselő ember és a hozzá méltatlan, kisszerű környezet összeütközését ábrázolja. A lélektani regény művelője volt. Tíz regényt írt, ebből négy-négy szorosabb egységet alkot. Az Utolsó kísérlet regényciklus darabjai egy parasztgazda gyermekének, Jó Péternek a kitorési kísérletét, taníttatásáért való küzdelmét mutatja be. A másik regényciklus négy női sorsot boncolgat: Gyász, Iszony, Égető Eszter és Irgalom.

A drámaírás igazi erőssége, mintegy harminc drámát hagyott ránk.

A nőkről alkotott véleménye tapasztalásból, élményből fakadt. Hat lánygyermekük született, kettő korán meghalt, de négy felnőtt lett, így élete jelentős részét öt nő társaságában töltötte.

Színdarabjai eltűntek a televízió képernyőjéről és a színházak műsortervéből. Oka talán abban keresendő, hogy a nézők többségét sajnos csak a látvány érdekli, a szavak ereje már nem hat. A '60-'70-es években Erdély valamennyi magyarul játszó színpadán műsoron volt egy-egy Németh László-dráma. Ezért tett látogatást az író a már említett évben Erdélyben. Legnagyobb sikereit a Villámfénynél, A két Bolyai, a Papucshős című színdarabokkal aratta. A televízió is ezekben az években vetítette több történelmi témájú drámáját. Amit a történelem évtizedek alatt nem tisztázott, azt Németh László egy-

két drámai alkotásban megtette. Tisztázta Görgey tábornok szerepét az 1848-49-es szabadságharcban, olyan párbeszédeket írt az író, amely végre felmentette Görgeyt „az áruló” megbélyegzése vádjá alól. De új megvilágításba helyezte Széchenyi István alakját, gondolkozását, elveit, igazságát, megvédte Husz János egyenességét is, aki szembe mert szállni a római egyház tévedéseivel, hibáival, bűneivel.

Németh László 1975-ben halt meg, de halhatatlan marad a magyar irodalomban.

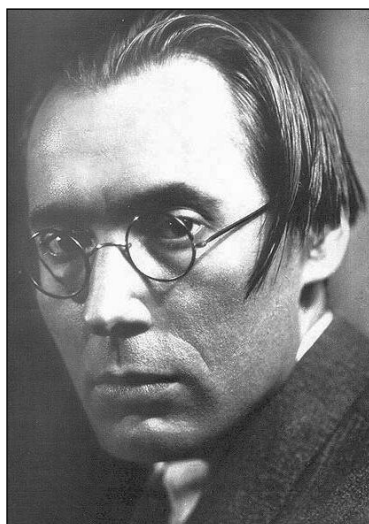
Szabó Lőrinc a modern magyar líra egyik nagy alakja, műfordító, Kossuth-díjas költő, 1900. március 31-én született Miskolcon. Ősei kálvinista lelkészek és tanítók voltak. A protestantizmust és a magyarságot a harmincéves háború idején védelmező Bethlen Gábor erdélyi fejedelemtől a család nemességet is kapott.

Családja hamar elköltözött Miskolcra, iskoláit már Balassagyarmaton és Debrecenben végezte, majd egyetemistaként került Budapestre. Gépészmérnöknek készült, majd átiratkozott a Budapesti Egyetem bölcsész tudományi karára, de tanulmányait nem fejezte be.

Szabó Lőrinc 1945-ben írt *Tücsökzene* című verseskötetében lírába önti egész élettörténetét, ebből azt is megismerhetjük, miért volt olyan fagyos a családi viszony, mely csak jóval később, a költő felnőtt korában enyhült meg.

Igazi gyermekkori élményt jelentett, amikor édesapja felvitte fiát a mozdonyra, s ő sípolhatott. Az Ipoly folyó és környéke télen-nyáron biztosította a játék- és sportolási lehetőséget a balassagyarmati ifjaknak. Debrecenben kinyílt számára a világ. A kollégium és a debreceni barátok mind közelebb viszik az irodalomhoz. Bejár a könyvtárba, olvas, kedvet kap a versíráshoz. Első verseit a Nyugat közölte, megismeri Ady Endre és Babits Mihály nevét és verseit, majd személyes, baráti kapcsolat szövődik közöttük.

Babits hamar észrevette Szabó Lőrinc értékeit, együtt fordítottak, tehetségesnek bizonyult. Majd Tóth Árpád is csatlakozott hozzájuk. Babits és Szabó Lőrinc között azonban magánéleti okokból

megszakad a barátság, menyasszonyát, Tanner Ilonkát, akit Török Sophie néven ismer az irodalom, Babits vette feleségül. Szabó Lőrinc is megnősül, az Est-lapok szerkesztőjének lányát, Mikes Klárát veszi feleségül. Házasságukat Isten két gyermekkel áldja meg. Ima a gyermekekért c. versében a gyermekeit féltve szerető és aggódó apa imában kéri a segítséget fia és lánya felneveléséhez.

A két világháború között több kitüntetésben, megbecsülésben részesült, irodalmi díjakat kapott. 1945 után az irodalom peremére szorult, majd műfordításai vonták magukra a figyelmet, ezekért díjakat is kapott 1957-ben. Ekkor részesítették a legmagasabb állami művészeti kitüntetésben, a Kossuth-díjjal ismerték el értékes költészetét. Ugyanekkor kapott Kossuth-díjat Kodály Zoltán és Németh László is.

1957. október 3-án a Fiumei úton álló klinika egyik szobájában búcsúzott az élettől. Budapesten, a Kerepesi temetőbe nagy állami tiszteletadással kísérték, a művészet és politikai élet nagyságainak panteonjába. A sírnál Illyés Gyula búcsúzott a költő- és íróársak nevében: „Mindazok nevében, akik képtelenek felfogni, hogy nem vagy, mert régtől fogva jól tudjuk, hogy ki voltál és ki leszel: halhatatlan szellem, a legnagyobbak közül való. Köszönjük, hogy életünk alkotórésze lettél. Nyugodj békében.”

Kocsis István 1940. május 7-én született Ombodon, Szatmár megyében. Középiskoláit Szatmárnémetiben végezte. Az érettségi után néhány évig tanítószkodott, majd a kolozsvári egyetem magyar nyelv és irodalom szakán szerzett tanári képesítést. Közben próbálgatta írói képességét gyümölcsöztetni. Első karcolatai, novellái a közbeeső időszak vidéki élményeiből ihletődtek, ezek érlelték íróvá. A lapszerkesztéssel is próbálkozott, riporteri munkáját a kolozsvári Utunk belső munkatársaként végezte. Novellistaként mutatkozott be az Utunk és a Korunk lapjain.

1967-től mint drámaírórt tartjuk számon. A Megszámláltatott fák című dráma főhősét, bár a megszálló hadsereghez tartozik, humanista vonásait kiemelve mutatja be. A dráma Szatmárnémetiben sikeres előadásban került színpadra.

A nagy játékos, Martinovics drámája, arra a kérdésre keres választ: lehet-e az ellenséges hatalommal szövetkezve harcolni a szabadságért, a haladásért?

Az „örömteremtés” visszájára fordulását példázza a Stuart Mária tragédiájából ihletődött dráma. A korona aranyból van.

Monodramáinak sorát 1970-ben a Bolyai János estéje nyitotta meg. Kitűnő színészek valósággal egymással versengve adták elő számos színházban. Az élete alkonyán álló híres matematikusban a megaláztatott embert idézi az olvasó, a néző elé, a fényes sikereket s a nagy megalkuvásokat elkerülő, magányos tudóst, aki leszámol ugyan illúzióival, mégis mindegyre visszatér a gondolathoz: „Karl Friedrich Gauss a neve annak az embernek, aki a legjobban félt tőlem. Gauss! Neki volt félni valója tőlem. Őt a matematika királyává koronázták, félt, hogy a koronát leütik a fejéről, és az én fejemre helyezik. Mesterien védte meg a koronáját. Megállapította, hogy zseniális a geometriám, de használhatatlan, különben ő is kidolgozta volna. És hittek neki, mindenki, mert ő volt minden. Számolj hát azzal, te szerencsétlenek született, hogy a geometriád az embereknek nem jelent semmit. Ha csak az nem számít még, hogy a régmúlt időkben volt egy nap, amelyiken örömmel kiálthattál fel: a semmiből egy új, más világot teremtettem. Az ember akkor ember, ha összes választási lehetőségei közül a legnehezebbet választja.”

Kocsis István írt még más, szintén magára maradt, szigorú erkölcsű történelmi egyéniségekről monodramát: Árva Bethlen Katáról, amit a váradi Kiss-stúdió időnként műsorára tűz, és megismerhetjük Széchenyi István magányát is az író tolmácsolásában.

Az író 1984-ben Budapestre települt át, írói pályáját ott is folytatja.

JÁROSI ÉVA
ny. magyartanár

Ajándék rímekben

Szabó Lőrinc

Apám

Apámtól féltem. (Anyám szeretett.)
Nehéz erről beszélni, rengeteg
fájdalom lökné s fogja a szavam.
Sokat szenvedett ő is biztosan.
Magányos lélek; öccse, bátyjai
mind pap, tanító, nyomdász, s néneji,
apja, nagyapja... Ő meg kimaradt
a negyedikből a latin miatt,
s kovácsnak ment; a malomhoz; azután
a vasútra fűtőnek. És korán
megnősült. S nem találta helyét
a világban... A sok keserűség,
ami benne volt, megkeserített
bennünket is... Több mint négy évtized
kellett hozzá, hogy végre, szív szerint,
békét kössünk egymással, újra, mind.
Ma már dér lepi mindkettőnk fejét.
Ez hozott össze, a Rettenetes Év.

Fodor Lajos

Hontalanul

Meleget árasztó fészek,
Kötődöl hozzá röggel és vérrel,
Boldogan ébredsz a Nappal reggel.
Élj utána bárhol a tájon,
minduntalan utána vágyol.
– Ez a te otthonod.
Az elhagyott otthont
csak itthon hagyhatod.
Az új tájjal, szokással,
az éggel és a pokollal,

az egyhangúság végtelenségével,
a mozgalmasság végességével
csupán egy álom az otthon.
Érzik, hogy ott vagy,
Tudják, ki vagy,
Befogadnak vagy
felőrölnék,
ha nem érzed
köztük magad otthon.
Otthon az itthontalanságban?

Molnár János
VÁLTOZATOK ELMÚLÁSRA

1.

Árnyékkém settenkedik kék lombok között
Nem akar hű szemtanút torz júdást hagyni
Jajonghatsz nincs esély épen megmaradni
Börtönöd felépült halódsz fényrács mögött

Nem tudni ki sír miért sófalak mögött
Végtelen Egy leszel névtelen fasorban
Világod sóvirág gyönyörében lerokkan
Lepedők szélvészt lengnek izzó hidegen

Voltatok mennyországok legalább heten
Menyasszony vőlegény gúnytenger fémhabján
Vized vas napod éj Ki szólít ég hangján
Indultok kéz a kézben le a meredeken

2.

Neszezik Valaki fénylombok között
Örömmek mégsincs esélye megfakadni
Valaki nem akar szemtanúkat hagyni
Jéglapályon menekülsz csókod holdhideg

Bosszút áll magáért kitépi hited
Szőrerdőt ültet torz orrba süket fülbe
Lehallgat észleled-e hogy támad figyel
Úgy teszel mintha fontos dolgod kerülne

szent szándékkal szent célra feszülve
Harcod kiürült erőtlen Rásóz vad maszkot
értelmed arcára ne legyen büszke
Mindegy szép vagy gonosz Összeragasztod

3.

Melegebbre kapcsolod a fűtést Mindegy
Nézed de nem látod ki vétkes ki fizet
Azt hitted érdem tudni ki tiszta ki sáros
Tudod már nélküled is meglesz a város

Ablakodon homály Suhog idő ága
Fekete bársonylik szemed holdvilága
Kocog kopog az ősz a járdán ridegen
Minden oly ismerős minden oly idegen

4.

Minden bevégzett Semmi sincs megoldva
Tetteid lefagyasztott csillogó látlelet
Erőlködsz még vergődsz mintha jó volna

Bereczki András

Nikodémus

Behúzta maga mögött a múltat
Kilépett az éjszakába,
Riadt nője sírt utána.
– Ment, ment, meg nem állt.
Századok sikátorain át osont,
zöldszemű kételyek ugattak rája
elsápadt fenn a hold orcája
szó nem lehet hátraarcról,
nem rejtőzhet önmagától.

Hol van már az a ház,
elejtem a lelkem
Nem nyughatom
Ha meg nem leltem.

Villám villant, zápor zúgott,
Neki meg a Lélek súgott,
– Menj menj, meg ne állj!
Nem a csodaszarvast,
Zilált önmagát úzte.
Lelke égett lázas tűzbe.
Láng lobbant fel
villám csapott fába,
Lángsugárban tisztán látta
– És ment, ment, meg nem állt...

Az ajtóban a Tűzlángszemű várta,
s mosolygott a végtelenbe.

Pataki István az angyal érkezése

hálaadó ének

nem meddő álomban láttam
nem gyötrő virrasztásban
küldted uram az angyalt
mert vártam
talán anyám is közbenjárt nálad
hogy a tévelygőt méltónak találtad
küldted uram az angyalt
mindenem téged magasztalt
köszönöm uram akit küldtél
a hiánnyal születik minden érték
szeretem mint azt aki küldte
miként azt aki közbenjárt

elűztetek minden látomást
áldalak uram
és áldom az angyalt
színed előtt
színe előtt
vigyáz rám
és vigyázom őt
köszönöm uram hogy rám talált
köszönöm istenem
köszönöm anyám

Müller Dezső

A Hatalmas Istenről

Ha elbóbiskol az ég s sötétje földhöz fagy
Istenem Te ekkor is vagy

Ha elszunnyadnak a fák s rajtuk a tél rügyet se hagy
Istenem Te ilyenkor is vagy

Ha lehanyatlik a Nap s beszűkül temérdek agy
Istenem Te akkor is vagy

Ha meggémberednek a madarak s az élet olyan lesz mint varangy
Istenem Te továbbra is vagy

Ha megdermed a jóság s a szeretet kihagy
Istenem Te mindenkor vagy

Ha széthullik a világ a bábeli nagy
Istenem Te örökké vagy

S ha új világ szüremlik melyből a káosz elszelel
Istenem Te abban is Király leszel.

Dénes József

Megváltó született

Havazott.	Csillagok gyúltak
Csilingeltek	akkor éjjel.
a hótündérek.	Egy közülük
Angyalszárnyak	figyelemre méltó,
suhantak át	ragyogóbb, tisztább.
a házak felett:	Betlehem felé sietett:
Megváltó született.	Megváltó született.

Béke üli meg a szíveket.
Otthonra talál a vándor.
A párás hegyek felől
szelídebb a farkasok
üvöltése.
Apám a kertünkbe fenyőt ültetett:
Megváltó született !

Erdély

Sólyomcsőr csattogó felülnézet,
Nagy pupillák mögé zárt kékség,
Kincset takaró ősi merészség,
Megidézlek!

Óspárás hegyóriás lába előtt,
Hol otthont talált magának a róna,
Siratlak Trianon óta,
Ki elvesztél.

Fiad vagyok, apám mondta szegény,
Imakeretbe fűzöm bele neved.
Mint gyermek anyját, úgy féltetek,
Leszel-e még enyém?

Kincset érő hagyományok a Fekete-Körös völgyében

Dél-Biharban, a Fekete-Körös völgyében olyan kincsei vannak népi műveltségnek, tudásnak, ami nem csak a teljes magyar kulturális örökség részét képezi, de hozzáátette a magáét Európa, a világ műveltségéhez is. S lévén, hogy e kistáj magyar lakossága erősen fogyatkozik, nagyon-nagyon oda kell figyelnünk e gyepűvidék semmivel sem pótolható tartalékaira. Több mint száz évvel ezelőtt egy nagyszerű földrajzos, történész, néprajzos, sőt helytörténész generáció jeles tagjai – Márki Sándor, Cholnoky Jenő, Bunyitay Vince, K. Nagy Sándor, Györffy István, Fodor Ferenc, Bartók Béla és mások – számos, máig érvényes alkotásban, publikációban hívták fel e vidék népének és alkotásainak különlegességére a figyelmet. Pedig már akkor is fogyóban volt itt a magyarság.

Jeremiás Könyve 6. fejezetének 16 versében így szól a prófétán keresztül az Úr: „Álljatok az utakra, és nézzetek szét, és kérdezősködjetek a régi ösvények felől, melyik a jó út, és azon járjatok, hogy nyugalmat találjatok a ti lelketeknek! És azt mondták: Nem megyünk!“ Fájdalmas sorok ezek. Követni kell az Úr parancsát: e dologban is. Ki kell állni az utakra, szét kell nézni és kérdezősködni kell a jó utak felől. Ami jelenti azt is, hogy elődeink hagyományait, ismereteit, tudását ismernünk kell, hogy a keskeny úton tudjunk haladni. Amit őseink hagytak ránk: feltétlen meg kell tartani, mert életet, s erőt ad a jövőre nézve...

Györffy fényképen örökítette meg köröstárkányi zenészeket

Györffy István több mint száz esztendővel ezelőtt járt itt. Fiatalon, de már nagyon felkészült tudósként, ráadásul esetében igaz, amit Illyés Gyula írt róla, úgy volt ő magyar nép tudósa, hogy őbenne a magyar nép vált tudóssá. Visszadta a közösségnek, amit kapott tőle. Tulajdonképpen neki, az ő itteni, 1911-es kutatásainak, gyűjtésének és az ezekre épülő publikációinak köszönhető, hogy az akkori közgondolkodás és politika figyelme erre vidékre is kiterjedt. Györffy topográfiáját használjuk ma is a Fekete-Körös völgy felemlítésekor. Nagyjából a volt tenkei, belényesi, vaskohi és magyarcsékei járás egy területét, amelyben benne foglaltatik a Felső-völgy, a hegyekkel körülvárt Belényesi-medence és az Alsóvölgy, Tenkével, Görbeddel bezáróan. Tizenegy településen alig 4000-5000 magyar ember és itt: Belényes, Belényessonkolyos, Körösjánosfalva, Kisnyégerfalva, Belényesújlak, Várasfenes, Magyarremete, Köröstárkány, Gyanta, Tenke és Bélyenyér. További falvakban, a szórvány szórvényaiban alig néhányan: Vaskoh, Vaskohsziklás, Rézbánya, Magyarcséke, Kisháza, Tenkegörbed, Tenkeszéplak...

A budapesti Néprajzi Múzeumban tavaly decemberben egy olyan kiállítás nyílt meg Györffy István itteni gyűjtésének kersztmetszetét bemutatva, hogy abban nézelődve egyik ámulatból a másikba esik az ember. Minden eleven e fotók, térképek, tárgyak és a kiválóan alkalmazott vizuális technika segítségével alkotott kiállításban. Népviseleti darabok: női, férfi, gyermek, hajadon és legény, vasárnapi és hétköznapi, sőt, román darabok is szép számmal. Még a ruhadarabok neveit is jó ízlelgetni: szűr, ködmön, kuzsi, berhe, puszli, főkötő... Jellemző Györffy alaposságára: tőle tudhatjuk, hogy az itteni (erdélyi) románság másféle bocskort viselt, mint az óromániai rokonok – ott egy balkáni típus volt használatban. A Néprajzi Múzeum e kiállítása különben országos vándorkiállítás: Mezőkövesden (Matyóföld) és

Dádó Kovács Julianna fotója, akinél Györffy István megszállt, amikor a környéken gyűjtött

Karcagon (Nagykunság) Györffy szülővárosában is láthatták eddig. Véletlen volna a néprajzi kiállítások esetében teljesen szokatlan visszhangos siker, nagy, tízezres nagyságrendű látogatottság? Természetesen nem véletlen: a Néprajzi Múzeum valóban kincsesbánya, a fotótár közel félmillió darabos, szépen őrzött gyűjteményét Györffy Fekete-Körös völgyi képei csupán 150 darabbal gazdagítják.

A Néprajzi Múzeum nagyszabású, briliáns kiállításának előzménye volt, hogy a várasfenesi származású Vura Ferenc, követésre méltó lokálpatrióta módjára, nagyszülői hagyatékát, régi ruhákat, eszközöket, ilyen-olyan holmikat (sok ládányit) nem a belényesi vagy váradi ócskapiacra vitte, hanem egy szépen berendezett tájházat hozott létre, a szülőfaluban. (A csodálni való népművészeti, néptörténeti anyag azóta máshonnan is bővült. Soli Deo Gloria...) És 2012-ben egy közösségi ház épült a tájház hátsó traktusában, 320 négyzetméternyi beltérrel, igényesen berendezve. Az új épület a Györffy István Táj- és Népismereti Otthon nevet kapta, utalva arra, hogy a névadó a táj és a nép ismeretét, összefüggéseiben is, a megmaradás alapfeltételének tartja. (Máig nem jelent meg újra szellemi végrendelete, hagyatéka, „A néphagyomány és a nemzeti művelődés” c. dolgozata.) A közösségi ház 2012 június 3-i avatására Néprajzi Múzeum és a fenesi alapítók közreműködésével Györffy százéves fotóiból egy olyan kiállítás nyílt, ami állandó díszlete a közösségi háznak, bár a szándék szerint körül fogja utazni vándorkiállításaként a Fekete-Körös völgyi falvakat. Az avatás óta eltelt idő óta ezt az anyagot látták, Fenesen kívül: Tenkén, Gyantán, Köröstárkányban, Belényesújlakon, Nagyszalontán, Békés-

Balról a második a képen Bunta Ferenc, aki legénykorában Bartóknak énekelt

csabán és Budapesten. Utóbbi kiállítás megnyitóján, tehát Budapesten, a Polgárok Házában köröstárkányi népzene-színházi palánták is felléptek, szép népviseletben... Ezt a kiállítást is több mint tízezer látta eddig. Ilyen gazdag ez vidék és népe!

És valami megmozdult a turizmusban is, az egyesülést értelmessé és hasznos idegenforgalommá. A Fekete-Körös völgyébe látogatók immár nemcsak arra kíváncsiak, hogy van-e barlang, lehet-e kényeztetni a Körösön (lehet), s hogy milyen finom a belényesújlaki sajt, a tenkei három T (tenkei tejfölös tőltés), és tényleg jó kedve kerekedik-e a tárkányi szilvapálinkától annak, aki belekóstol (mértékkel jókedv, nagy tételenben másnaposság) – bár mérhetetlenül fontosak ezek is. Hanem kíváncsiak az ún. görbeházakra, a székelőkapukat idéző szárazkapukra, a bádorgozott kapukra, s a famunkákra, szuszékokra, hambárokra, ládákra is. Az egészen különleges népviseleti darabokra különösképpen. S az sem meglepő, hogy újra az érdeklődés homlokterébe került a belényesújlaki turbinás vízimalom, amely nagy valószínűséggel a világ egyetlen működőképes Bánki Donát turbinás vízimalma: hengermalom, kövesmalom, olajtű, áramfejlesztő egy tető alatt és tanítani való belső áttételekkel, ácsolt szintekkel. Aki látta: álmélkodott és elképzelt egy élhető, lakható, Isten áldotta világot... De nincs ez másképp azokkal sem, akik felkeresték a magyarremeteki ősi templom után a temetőt, ahol teljesen egyedülálló fa- emlékek – antropomorf (embert formázó) fejfák vannak. És Remetén is van egy csinos kis tájház, benne szép darabjaival a helyi népi kultúrának. Nem mellékesen jegyezzük meg: nagyon elkelne, hogy minden magyarok lakta településen – felekezeti és politikai viták nélkül – létrehozzanak egy a helyi emlékeket őrző házat, szobát, kiállítást stb... A tárgyak, képek, bármilyen dokumentumok az anyanyelv magyarozatát is követelik, azért a nyelvét, amelyet az Atyától kaptunk... Ráadásul az a nyelv, amelyet a Felsővölgyi településeken beszélnek, gyönyörű, régi magyar dialektus: valaválázva, ősi módon formázva a hangokat. Szinte megborzong az ember, ha arra gondol, hogy száz esztendeje, amikor itt egy Bartók Béla nevű hangász járt és a belényesi piacon a nyégerfalvi, fenesi, tárkányi asszonyok beszélgetését hallgatta, akkor ő csak állt és hallgatott és az angyalok hangjait vélte hallani. Ó, hogyne, hisz ő velük járt mindenfelé... S vajon mit érzett, amikor Tárkányban magyar dalt gyűjtött, felfedezve mellékesen egy ismeretlen fajtáját a csárdásnak, a tárkányi ugrósnak! Hogy azután a Tizenöt parasztdalban a világ hangversenytérmeiben tegye ismertté Tárkány nevét is.

Ha e vidék néprajzi kincsei közt tallózunk: Bartók felfedezői érdemét nem feledhetjük. Járt ő magyarok és románok közt. Első román népzenei gyűjtése éppen hogy dél-bihari, – megalapozva ezzel a román népzene jó hírét, valószínűleg ezért kapott a királyi Romániától két kitüntetést is: az egyikkel hetekig szaladgált utána Budapesten a román nagykövet, annyira nem tartotta őt fontosnak. Jól jegyezzük meg, hogy Bartók erdélyi román népzenei gyűjtése 3404 darabot számlál, a változatokkal együtt. Vannak népek, amelyeknek összesen nincs ennyi daluk feldolgozva, s nem is kicsiny népekről van szó.

Bartók belényesi házigazdájáról is essék néhány szó. Busica János (Ioan Busitia) és Bartók barátokká, mitőbb eszmetársakká váltak, kapcsolatuk több volt, mint munkakapcsolat, férfiak barátsága volt az övéké. Innen nézve lehetetlen, hogy Busica, noha rövid ideig tag volt, elvadult vasgárdista lett volna. Ha ifjúkori nagyromán mániája nem múlik el, soha egy jó szóval nem illeti őt Bartók Béla. Márpedig: Bartók az édesanyja után a legtöbb levelet éppen Busicának írta, s szinte testvéri szeretettel igyekezett menteni Busica személyiségzavaros feleségét – hasztalan. Méltán hirdethetné Belényesen az egykori Tanárok utcájában levő házban ezt a barátságot emléktábla, hiszen mégiscsak egy világhírű magyar alkotott abban a házban. S nem is akárhogyan. Busica visszaemlékezéséből idézzük, hogyan is dolgozott Bartók Béla, miután az első reggeli vonattal megérkezett Belényesre: „...Az asztalra tette a fonográfot és maga elé a jegyzetfüzetet; amíg a lányok elénekelték az első versszakot, ő már le is írta a dallamát. Mire a másodikat is elénekelték, ő már ki is javította vagy átalakította,

2014-ben Köröstárkányban népviseletben konfirmáltak

ahogy a szövegben egy szótaggal több vagy kevesebb volt, és a 3-ik versszaknál már egészen hibátlanul le volt jegyezve a dallam. (...) Miután az első dojna teljesen le volt írva, a lányok elkezdték a második dojnát énekelni, és ennek a leírása után – az elsőnek a módjára – a harmadik dojna következett. Ekkor működésbe hozta a fonográfot, és a lányok egymás után bele kellett hogy énekeljék a fonográf tölcserébe, ugyanabba a sorrendbe, mind a három dojnát, azt is belemondva, hogy ki és hova való énekelte őket, azután megcserélte a membránt és visszajátszotta az éneklést, amazok nagy csodálkozására és tetszésére. És ez így ment reggel 8 órától mintegy fél 1-ig, ebéd után pedig 2-től fél 7-ig, fáradság nélkül, csodálatra méltó munkaszomjjal, és a zenének eredetisége fölött érzett nyilvánvaló örömmel.”

Bartók tehát felfedezte az itteni kincseket – a román eredetűeket is, magyarul, és a világ zenekultúrájához olyasmivel járult hozzá, amivel senki rajta kívül. És ő a húszas évek elején, a Fekete-Körös völgyi népirtások és Trianon után egy-két évvel, eljön Belényesbe, s a fiúliceum tornatermében zongorakoncertet ad – vigasztalásul, biztatásul, örök példájául a művészi alázatnak. Igen, Belényesen játszik a kor egyik legnagyobb zongoraművésze...valószínűleg olyan közönségnek, amelynek lelke már-már megfagyott a történelmi zimankóban.

Ankarából, 1936-ban írja utolsó fellelhető levelét Busicának, töredékes, szakadt képeslap maradt ránk:

„Kedves Barátom! Most itten gyűjtök fonograffal Ázsia kellős közepében. Utoljára 1917-ben dolgoztam fonogoraffal Dumbravita de Codru-ban /Havasdombrón – a szerk./. Akkor nem gondoltam volna, hogy a folytatás (...) és méghozzá (...).”

A szellemi néprajz további drágakövei e vidéknek: mesék, legendák, beszélő földrajzi nevek, gyermekjátékok... A belényesi Kun József A tárkányi sudár torony c. kötetéből bőven tallózhatunk ezek között. Vagy Fábián Imre „Eredeti népmesék Biharból” című könyvéből és Faragó József-Fábián Imre közzétételében a Bihari gyermekmondókák címűből. S mennyi-mennyi szépirodalmi mű ihletője e vidék és népe! Befejezésül álljon itt a nagyszalontai születésű Sinka István Alkonyatkor c. versének néhány sora, azzal, hogy a Sinka által említett vénséges anyóka ez a vidék, Dél-Bihar.

„Virít a tökvirág, imbolyog a bodza.
Neveld őket hazám, vénséges anyókám,
S ha sohase tetted, most vess egy jó szót rám...”

VÁGNER SZABÓ JÁNOS

Vadászó magyarok

A vadászatot minden nép őstörténetében és hagyományaiban megtaláljuk, mint az élet állandó és fontos velejáróját. Nincs ez másként magyar őseinkkel sem, akik a sztyeppék kies pusztaságaiban kedvükre kergették a kisebb és nagyobb vadakat.

A mindennapi – nyereg alatt puhítandó – hús beszerzése mellett viszont a magyarok vadászat iránt érzett szenvedélye két vonatkozásban is említést érdemel. Az első a magyar lélek önértelmezése, amelyik szoros rokonságot érzett a vaddal. Nem volt ez egyébként másként más népeknél sem, de a magyarok különösen büszkék voltak arra, hogy – meglátásuk szerint – a turul madártól származnak. Ez a turul madárra nézve járt inkább előnyökkel, ugyanis nem vadászták.

Hasonló szoros lelki kapcsolat alakult ki a magyar harcos és a lova között, amely vadászatban, harcban hű és megbízható társa volt az ősmagyaroknak és maradt végig a magyar történelemben. Az ősmagyar társadalomban olyannyira ragaszkodtak a lovakhoz, hogy az elesett harcos mellé a lovat is eltemették, bár a ló ilyenén való ragaszkodása gazdájához nem volt bizonyított.

Nem mellékes az sem, hogy a magyarok kies hazájukat éppen szarvasvadászat közben találják meg.

A másik vonatkozása a magyar vadászati szokásoknak a magyar hadászatban keresendő. A magyar lovascsapatok az ütközetekben ugyanis előszeretettel alkalmazták azokat a megtévesztési technikákat, amelyeket a vadászat során tapasztaltak az állatvilágban. Működtek is ezek a taktikák mindaddig, amíg Európában magyarjaink szembe nem találták magukat még náluk is ravaszabb vadászokkal, akik talpig vasban várták a vadászatot igen tág keretek között értelmező kalandozó őseinket.

A magyarok távoli ősei már évezredekkel ezelőtt vadásztak rén-szarvasra, szárnyasokra meg egyéb vadra, különösen prémes állatokra. Olyan vidéken éltek, ahol a prémvadászatnak nagy jelentősége volt. A finn-ugor szamojéd ősnép alakította ki például az íjascspadát, tőlük terjedt el Szibérián át egész az Amur vidékéig. Hasonló volt a szerepük a deszkacsapda kialakításában és elterjedésében. A vadászok pedig dicsekedéseik és lódításaik közepette kikotyogták a legfrissebb vadásztechnikákat, amelyek aztán szépen elterjedtek a népek között. A magyarok is így tanultak meg vadászni.

A végtelen sztyeppéken való rohangálás nem volt a legkönnyebb dolgok közül való, ezért őseink hamar rájöttek, hogy egyszerűbb, ha bizonyos állatfajtákat mindig a kezük ügyében tartanak. Emellett pedig kifejlesztettek olyan módszereket is, amelyek mellett kényelmesen aludhattak is akár. Az állattenyésztésre való áttéréssel egyidejűleg kialakult a védekező vadászat, amelynek legfontosabb „eszköze” a verem volt. Egyik módja volt ez annak, hogy a nyájtól távol tartsák a farkast, de nagy haszonnal lehetett vele farkasbundához is jutni. Kiemelkedő eredményeket figyeltek meg az ősmagyarok akkor, ha egy bárányt a verem fenekére tettek.

Meg kell említenünk a madarászatot is. A magyarok ezt más pusztai népektől tanulták el, de mivel a madarat leginkább egy másik madárral lehet megfogni, előszeretettel idomítottak be ragadozó madarakat is a vadászatra. Valahova ide gyökerezik talán a turul-legenda is.

Vadászó honfoglalók

Az őshazában ismeretlen gazdag és változatos vadállomány a prémekek és bundák változatosságát is magával hozta, ami fokozatosan a vadászok és családjaik meggazdagodását hozta magával. A honfoglaló magyarok hamar rájöttek arra is, hogy Európában bizonyos prémekek és bundák sokat érnek. Ezért aztán üzletszerűen is kezdtek vadászni.

Pannónia vízben gazdag területein a halászatot is sikerrel próbálták, de nem igazán tartották méltó dolognak egy harcoshoz, ezért ezt inkább a lassan kialakuló földműves réteg gyakorolta. A mocsaras vidékeken védekezési és harcászati szempont is volt, hogy jól ismerjék a vizeket, és ha nagy a baj, eléljenek egy ideig a halakból és vízi szárnyasokból. Itt, a mocsarakban és a gyakori bujdosások idején alakultak ki a változatos csapdatechnikák.

Vadászó királyok és nemesek

A magyar királyság kialakulásával megváltozott egy s más a magyarok életében. A külföldi vadászatok ideje lejárt, nem látták szívesen magyarjainkat vadászgatni arrafelé. Az unatkozó magyaroknak aztán előljáróik hasznos időtöltést találtak ki: jobbágyokká tették őket és odaállították őket földet művelni.

A vadászat természetesen nem ment ki a divatból, mi több, ekkor lett csak divatos igazán. A nagyurak előszeretettel mulatták idejüket a vadászatokon, amelyek több hétig is eltartottak.

A nagyszabású udvari vadászatok legáltalánosabb módja a lovas hajtóvadászat volt kutyákkal. Rendszerint valamely nagyvadra – szarvas, bölény – vagy közepes vadra – medve, vaddisznó, szarvas – hajtottak. A vaddisznót azonban, amikor a kutyák lefogták, többnyire gyalogosan dárdával vagy kelevézzel szúrták le. A vadnak főleg a feje és a bőre volt a fontos, a többi a kutyáknak és – csak aztán! – a hajtóknak, nagyon ritkán a jobbágyoknak hagyták.

Állatokra állatokkal

A középkori vadászatban nagy szerep jutott a vadászkutyáknak. A honfoglaló magyarok is hoztak magukkal kutyákat. 13. századi forrásokban gyakran találkozunk agarászokkal. A vadászatnak általános és mindinkább elterjedő módja lehetett a nyúlfogás agárral. A vizslát főleg fürjvadászatra használták.

Forrásainkban megtaláljuk még a szag után menő nyomkereső kutyát is, melyet vérebként is használtak. Ezenkívül a nagyszámú szelindek lehetett a vaddisznóvadászatok elmaradhatatlan segítőtársa. A vizsla említése is előfordul már a 15. századbeli szótárakban, a pásztorok pedig a farkas ellen bizonyára használták a juhászkutyákat is.

A kopózás is terjedt. Bethlen Gábornak a feljegyzések szerint 50 kutyából álló falkája volt.

A vadászkutyákat a vadászatokon kívül elrettentésre, félelemkeltésre és nem egyszer a szökevény jobbágyok megbüntetésére hasz-

nálták. Bárhogy is fordult viszont a vadászkutyák sorsa, mindig jobban éltek, mint uraik jobbágjai.

A ragadozó madarakkal való foglalkozás és nem utolsó sorban szellemi azonosulás már a magyar őshazában is erősen jelen volt. A honfoglalással viszont háttérbe szorult a ragadozómadarak kultusza, talán mert maga a magyar társadalom is nagy változásokon ment át.

Az igazi úri passzióknak számító solymászatot Nyugat-Európából tanultuk el. Magyarországon a 13. században érte el első virágkorát, IV. Béla (1235-1270) nagy solymász volt, az ő korában jelentek meg az első solymász tisztségek, és az általa veretett pénzekben is láthatók sólyomábrázolások. Nagy Lajos idejében a solymászat már valósággal művészi fokra emelkedett. Solymászmestere, Magyar László (Ladislauus Hungarus) könyvet is írt a sólymok idomításáról, betegségeik gyógyításáról. A könyv aztán Európa-szerte híres lett, a maga korában kötelező szakkönyvnek számított egész Európában.

A sólyom aztán igazi státusszimbólum lett, arany és drágaköves láncokkal, lábkarikákkal felszerelve az egyik legértékesebb protokollajándéknak számított. Zsigmond király a lengyel uralkodótól kapott sólymokat, II. Lajos (1490-1516) pedig egy ízben 40 000 arany adósságot engedett el egy jó vadászsólyomért. Pedig ha inkább a pénzt kérte volna és a hadseregre fordítja, lehet, hogy Mohácsnál nem a magyarokat vadásszák.

Vadászeszközök

A vadászati eszközök közül elsősorban a vadászfegyverekről kell megemlékeznünk. A legáltalánosabb vadászfegyver a középkor nagy részében kétségtelenül a nyíl és az íj volt. Már a honfoglaló magyarok is mesterei voltak nem csak a nyilazásnak, hanem a különböző fajtájú nyílveszőknek is. Voltak nyílveszők kis és nagyvadra, vízimadárakra és voltak természetesen harci nyilak is. Eleink páncéltörő nyilakkal is kísérleteztek, nem sok sikerrel.

A 12-13. századtól, cseh közvetítéssel a számszerű is elterjedt hazánkban. A számszerű ugyanis erősebb volt és pontosabb célzást tett lehetővé, egészen a vadászpuskák elterjedéséig nagy sikerrel használták. A vadászatban fontos szerepe volt a dárdának és a vadászkésnek, valamint a dákosnak is, mert az agyonhajszolt, kutyák által lefogott vadat végül hosszúnyelű szúrófegyverekkel ölték meg. Ha vadászat közben vitás ügybe keveredtek a vadászó urak, a külön-

böző szűrő, vágó és hajítófegyverekkel ott helyben le lehetett rendezni a kérdést. A magyar középkorban a vadászatokon megejtett politikai gyilkosságok sem voltak ritkák, a homályos erdő mélye sok mindenre adott alkalmat.

Általánosan használták a vadászatban a hálót is. Használatuk a korai időkre nyúlik vissza. Az első hálók halászhálók lehettek, ezeket aztán továbbfejlesztették. Később fontos vadászfelszerelésként ott szerepelt a nemesember ingóságai között. A hálövetés egy külön mesterség volt, elsajátítása sok türelmet és kézügyességet igényelt. A jó hálövetőket minden nemesi udvarnál megbecsülték.

A középkorban nagyon sokféle népi vadfogási eszközt is használtak. A népi leleményesség nem ismert határokat. A csapdák a hatékonyság mellett csendesek és észrevétlenek is kellett legyenek, mivel nem egyszer az egyszerű nép fiai a tilosban vadászgattak, kiegészítendő szegényes étrendjüket. A tilalmas vadászatokból nem egy népmesénk, szólásmondásunk és közmondásunk származik.

Az úri vadászatok egyik fénypontja a veremásás volt. A vermet medve-, farkas- és bölényfogásra ásták, és az a vadász, amelyiknek sikerült élve elfognia a nagyvadat, komoly jutalomra számíthatott. Vajdahunyad vára körül külön vadverem volt, amit rendszeresen elláttak a vadászok frissen fogott vaddal. A kémeket és politikai fog-

lyokat előszeretettel dobták ezekbe a vadvermekbe. A török foglyokat pedig – vallási megfontolásból – házidisznóval eresztették össze.

A lőfegyverek használata a 16. században kezdett terjedni a vadászatokon. Előbb a hadászati fegyvereket kezdték használni a vadászat hatékonyságának növelése érdekében, majd a 17-18. századra megjelentek a kifejezetten a vadászatra kialakított vadászpuskák. Minden vadfajtára kifejlesztették a leghatékonyabb lőfegyvert. A 18-19. században volt a vadászpuskák virágkora. Aranyveretes, értékes és ritka vadászpuskákat gyártottak, egy-egy jobb darab – különösen ha arannyal és drágakövekkel kirakva – fejedelmi ajándéknak számított. Egy jól bevált vadászpuskáért egy kisebb falut is adtak annakidején.

A legértékesebb vadászfegyverekből a várúr vagy nemes úr kastélyában, általában a lovagteremben kisebb kiállítást rendeztek be, a falakra, a tróféák köré aggatva azokat.

Vadaskertek

A vadaskertek szokása már az árpádháziak idejében ismert volt. Az első vadaskertek a ritka példányok összegyűjtését és könnyebb levadászását szolgálták. Voltak olyan királyok és urak is, akik a vadban való gyönyörködés okán gyűjtötték össze az állatokat. Ebben az időben jelentek meg az első vadvédelmi rendelkezések is.

Már IV. Béla király említi Zólyom megyei vadaskertjét, amelyről csak annyit tudunk a feljegyzések alapján, hogy két árok között van. 1355-ben a Csanyik völgyben a király számára megszereznek a diósgyőri pálosrendi szerzetesektől egy birtokot, hogy ott halastavat és vadaskertet létesítsenek.

Mátyás király híres vadaskertje Buda mellett, Nyéken volt. Feltehető, hogy a vadaskertek a vadóvást is szolgálták és télen a vad etetéséről is gondoskodtak. Annál inkább is valószínű ez, mivel már II. Géza 1157-ben kiadott egyik oklevelében a szarvasok részére szóók létesítéséről is rendelkezett.

Ugyanebben az időben kezdett divatba jönni a szelídített vad tartása. Ebben Mátyás király járt elől – reneszánsz mintára. A szelídített vad háziállatként tartása ismert és elterjedt dolog volt az ókori Egyiptomban, Babilonban, Asszíriában és Rómában is. A reneszánsz – sok más mellett – ezt is átvette, nem annyira állatszeretetből, mint inkább a gazdagság hivalkodásának céljából. Mátyás királyhoz is itáliai közvetítéssel került a vadszelídítés. A magyar vadaskertek

messzeföldön híresek voltak. Ünnepi alkalmakra Bécsbe, az országgyűlésre, a magyar vadaskertek szolgáltattak rengeteg vadhúst.

A nemesi udvarházakban, kastélyok körül a 16-17. században is tartottak különféle szelídített vadat. Egyik leggyakoribb volt ezek közül a daru. Az 1554. évi összeírás szerint Magyarországon 20 szelíd daru volt. Hasonlóképpen előfordult a szelíd hód is. A páva és a hattyú szintén gyakori volt a háznál tartott állatok között, bár régen mindkettőt a többi vad közt is emlegetik.

A vadaskertek utolsó virágkora a romantika idejére esik, amikor a kerti kis tavak mellé telepített egzotikus vízimadarak, kiépített lugasok, sóhajtópadok és szökőkutak teremtették meg a szomorkás hangulatot vagy éppen adtak helyet szerelmi légyottoknak.

A vadászati jog szabályozása

Az első vadászattal kapcsolatos törvény 1092-ből való és ünnepnapokon tiltotta meg a vadászatot, külön büntetést állapítva meg a tilalom ellen vétő papok számára. A II. Ulászló-féle törvény 1504-ben a jobbágyoknak tiltotta meg a vadászatot szarvasra, őzre, nyúlra, vaddisznóra, fácánra és császármadárra. Ez volt az első lépés ahhoz, hogy a vadászat nemesi előjoggá váljék, amit azután a későbbi vadászati törvények még jobban kiszélesítettek.

Általában a vadászati jogot a földesúr határozta meg, ugyanis a maga birtokán mindenki azt tette, amit akart. Volt is ebből perpatvar, nem egy, ugyanis ha az egyik földesúr sokat vadászott, a szomszédja meg nem, akkor a vadállomány a csendesebb birtokra húzódott. A vadban szűkölködő uraság pedig nem csak irigykedett a szomszéd vadbőségére, hanem ha elragadta a vadászshév, nem állt meg birtoka határánál. A birtokháborításból aztán komoly viták szoktak kerekedni, amit vagy párbaj, vagy a két nemes úr gyermekeinek házassága szokott lezárni. A jobbágyok birtokháborítás és vadorzás címén törvényileg tiltva voltak a vadászattól, a földesúr számára viszont kötelesek voltak hajtani vagy éppen vadászni, illetve vadat beszolgáltatni.

Figyelmet érdemelnek egyes városok, vármegyék vadóvásra, vadkímélésre irányuló szabályrendeletei is, amelyben megtiltják a hurkok, kaptányok, hálók, csövek, kaszák stb. felállítását.

A vadászat törvényi szabályozása nehézkesen ment, ezért aztán a 18. századot és a 19. század elejét a vadászat terén még a rablógazdálkodás jellemezte. A vadaskertektől eltekintve vadgazdálkodás, vadóvás alig volt.

A vadászbizarrságról és a madarászbizarrságról szóló 1802. évi XXIV. törvény-cikkely lényegében visszatért a vadászbizarrságnak mint nemesi előjognak a gondolatköréhez. A földbirtokosnak azonban megengedte, hogy birtokának akár a felét is elzárja az idegen nemesi vadászbizarrságtól. Bár a törvény egyes rendelkezései tekintettel voltak a vadtenyésztésre, a kevés korlátot ismerő nemesi vadászbizarrság károsan hatott a vadállomány alakulására. A háborúk, a lassan de biztosan haladó iparosodás, a vasút kiépítése, a vízterületek és mocsarak lecsapolása, és nem utolsósorban a katonatiszteknek már az előző évszázadban meggondolatlanul megadott vadászbizarrsági jog még csak tetézte a vadállomány pusztulását.

A 20. század különösen rosszul érintette a magyar vadászbizarrságot, nem csak a vadállomány addig soha nem látott pusztulása miatt, hanem azért is, mert a Magyar Királyság legszebb és leggazdagabb vadászbizarrságterületei az 1918-ban elcsatolt országrészekbe estek. Mindezt csak tetézte a fegyverbeszolgáltatási rendelkezések, amik mind Magyarországon, mind az elcsatolt részekbe került magyarság számára megtiltotta a vadászbizarrsággal való tartását.

A 21. századra a fegyvertartás már nem okoz különösebb gondot, szép és drága vadászbizarrságok széles választéka valamint pontos jogi szabályozás áll a mai vadászok rendelkezésére. Egyedül csak a rég kipusztult vadállomány hiányzik.

VISKY ISTVÁN
lelkipásztor

GYEREKEKNEK

Ki adhatta fel az apróhirdetéseket?

- Hozzám illő segítőtársam keresem „oldalborda” jeligére.
- Öreg szülők örömmel adják hírül fiuk születését. Gratulációkat „hit által” jeligére fogadunk.
- Álomfejtésben jó vagyok. Referencia kérhető a fáraótól, illetve annak főpohárnokától és fő sütőmesterétől.
- Ne féljen a Góliátoktól! Hívja segítségül az Urat! Jelige: „parittyá”
- Imádkozzon bátran Istenhez! Élő példát „oroszlán” jeligére talál.
- Pénzügyi tevékenységre alkalmas asztalingyen elvihető. Jelige: „Adóhivatal”
- Tájékoztatom kedves ügyfeleimet, hogy munkámat új szakterületen folytatom. Jelige: „Halász”
- Keresem azt a férfit, aki talpra állított. „Szombat” jeligére jelentkezzen!
- Elérhetetlen a gyógyulás? Hívja a „Tetőbontók” csapatát!
- Soha nem késő! Látogatónkat „Élet-halál” jeligére várjuk otthonunkba.
- Nem hiszek a szép szavakban és a szónoki tudományban. A megfeszített Krisztust hirdetem. Fáradhatatlanul járom azokat a városokat, ahol még nem hallottak Krisztusról. Meghívót „pálfordulás” jeligére lehet küldeni.
- Szeretem a felebarátom. Jelige: „Irgalom”.
- Nem hisz Jézus gyógyító erejében? Hallgassa meg az én történetemet! Jelige: „Parancsnok”.

Megjegyzés: Ádám; Ábrahám és Sára / Zakariás és Erzsébet; József; Dávid; Daniel; Máté/Lévi; Péter; Bethesda; Béna; Kapernaumi Béna; Jairus/Lázár; Pál apostol; Az irgalmas samaritánus; A kapernaumi százados.

Karácsonyi dekorációk

Papírkoszorú

Anyagszükséglet: papír gurigákra, ollóra, festékre, vagy színes filctollakra, ragasztóra, vagy ragasztó pisztolyra és dekorációhoz színes gyöngyökre.

Célszerű a papír gurigákat előre összegyűjteni, hogy amikor készen állsz a kézimunkázáshoz, akkor ne ezen múljon a sikered.

A hengereket szülői felügyelet mellett, vagy épp szülői segítséggel vágd fel 1,5 -2 cm-es vastagságú darabokra. Nem baj, ha a vágásnál kicsit meglapulnak, épp ilyeneknek kell lenniük.

Most jöhet a festés. Ajánlom zöldre festeni, de természetesen az elképzelésednek megfelelően több színre is lefestheted a darabokat. Száradás után ragasztóval úgy kell egymáshoz ragasztani a darabokat, hogy egy koszorút kapj (lásd a mellékelt képet). Az így kapott papírkoszorút tetszés szerint díszítheted színes gyöngyökkel, száraz virágokkal, papírból készített virágokkal.

Az elkészült koszorút megtarthatod, de ha kedvet kaptál még pár elkészítéséhez, gondold bele mekkora öröm lesz nagyideknak, vagy keresztszüleidnek átvenni és nap mint nap benne gyönyörködni.

Ha ajándékba adod, készíthetsz mellé egy kedves kártyát is:

Köszönettel nagyszüleimnek.

Szeretettel nagyszüleimnek / keresztszüleimnek.

Áldott karácsonyi készülődést kívánva, szeretettel.

Karácsonyi fali dísz

Szükséged lesz faágakra; drótra, vagy erős spárgára; dekorációs elemekre: égősor, apró gömböcskék, vagy saját készítésű díszek, batyuk.

A természetből gyűjtött faágakat méretre kell vágni. Ehhez természetesen szükséged lesz felnőtt segítségére! Használhatod a natúr színű faágakat, de kedved szerint le is festheted őket.

Miután a faágakat előkészítettétek, a képen látható minta szerint drót, vagy spárga segítségével egymáshoz rögzítéd őket.

Szintén apró ágakból kell elkészíteni a csillagot a kompozíció tetejére.

Ne felejtse el, hogy legföül a drótból, vagy spárgából készíts egy hurkot. Ennél fogva tudod majd felakasztani az alkotásodat.

A legkönnyebb a falon elhelyezve ráaggatni a díszeket a faág fenyőfácskára. Ebben is kérd a felnőttek segítségét.

Adventi naptár

Ha még idejében elkészül, akár az adventi naptárad alapja is lehet ez a falidísz. Mindössze annyit kell tenned, hogy apró számozott kártyákat készítesz, szám szerint 24-et, és ezeket az üres oldalukkal kifelé aggatod fel a falidíszre. Minden nap megfordítasz egyet. Az adventi vasárnapok számkártyáit díszítheted jobban, hogy elkülönüljenek a többi kártyától. Az ügyesebbek kicsi batyukat is tehetnek a kártyák helyett a falidíszre. Filctollal minden batyura írd rá a számokat 1-től 24-ig.

Húsvéti dekorációk

Szalvétatartó a húsvéti asztalra

Szükséged lesz keményebb színes kartonlapokra, színes filctollakra, ollóra.

A képen látható minta szerint kell egy nyúl sablonját megrajzolni.

Ezt a sablont a színespapírokra helyezve megrajzolni a nyúl körvonalát, majd óvatosan kivágni.

A nyúl szemeit, orrát és száját filctollakkal megrajzolni.

A legprecízebb munkát a két zseb kialakítása igényli. Kérd felnőtt segítségét ennél a mozzanatnál.

Ha a zsebek is elkészültek, akkor már csak át kell bújtatni a szalvétákat a két zsebecskén és készen is van a szép és alkalomhoz illő dekoráció.

Ha vendégeket vártok az ebédre, vagy vacsorára ez a kis dísz lehet az ültetési kártya is, hisz csak rá kell írni a nyúl fülére a vendég nevét, sőt távozásnál ajándékba adhatod minden vendégednek a nevével jelölt szalvétatartó papír nyusztit.

Húsvéti tál

Aki most valami finomságokkal teli tálra gondol, az lapozzon tovább. Most egy olyan egyszerűen elkészíthető húsvéti ünnepkörhöz kapcsolódó tál elkészítését mutatjuk be, mely egyszerre alkalmas arra, hogy a lakásunk dísze legyen és ugyanakkor segítségével szemléltetve elmesélhetjük az ünnep eseményeit.

Szükséged lesz: egy nagyobb átmérőjű, lapos cseréptálra – egy kisebb méretű virágcserepre – egy akkora méretű kőre, amely kicsivel nagyobb, mint a virágcserepünk szája – virágföldre – apró kövekre, kavicsokra – fűmagra – apró ágacskákra – spárgára, vagy drótra.

Első lépés:

A lapos cseréptálban elhelyezzük elborítva, lefektetve a virágcserepet. Virágfölddel beborítjuk a cserepet és köré is teszünk. Az elborított cserép elé elhelyezzük a kavicsokat, apró köveket.

Második lépés:

A virágcserep mellé helyezzük el, úgy hogy picit takarjon a virágcserep szájából, a nagyméretű követ.

Az ágacskákból spárga, vagy drót segítségével három keresztet formálunk. Ezeket a virágfölddel beborított részbe szúrjuk. A virágföldre rászórjuk a fűmagokat és az ujjaink segítségével, finoman belesimogatjuk őket a földbe. Pici vízzel meglocsoljuk a földet.

Innen már a türelmednek kell meglennie és néha meg kell persze locsolni a földet, hogy a magvacskák vízhez jussanak.

És íme, a végeredmény!

Nem csak szép, de segítségével elmesélheted Jézus halálának és feltámadásának történetét.

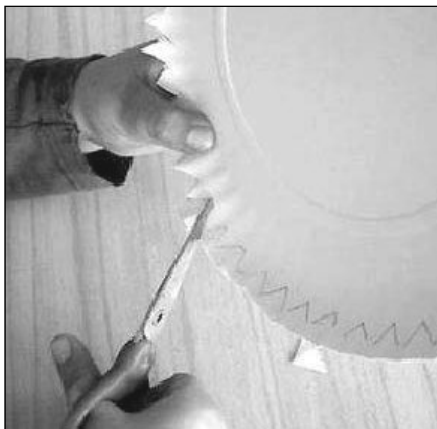
Ajándékötletek édesanyák és nagymamák napjára (de nemcsak)

Ajándékot kapni nagy öröm. Még nagyobb öröm, ha azt valaki saját kezével készítette nekünk.

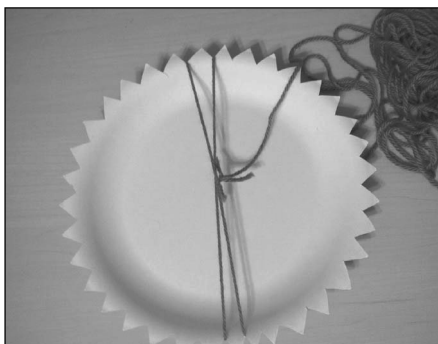
Szőtt terítő

Amire szükséged lesz: nagyobb méretű papír tányér, olló, színes fonalak.

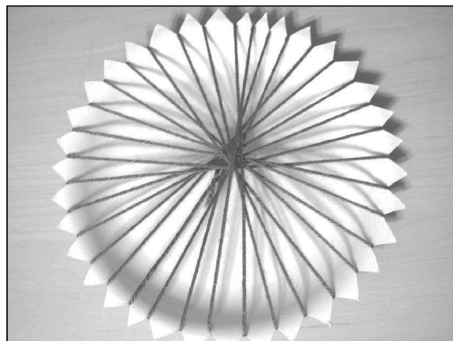
A papír tányért előkészítjük, hogy alkalmas szövőforma legyen. Ehhez a széleit be kell vagdosni a megadott minta szerint.

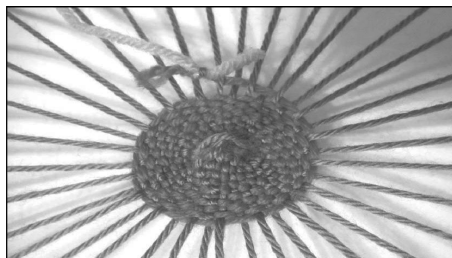
A fonalat a tányér közepén vezetjük át, kifeszítjük, és a közepén összekötjük, rögzítjük.

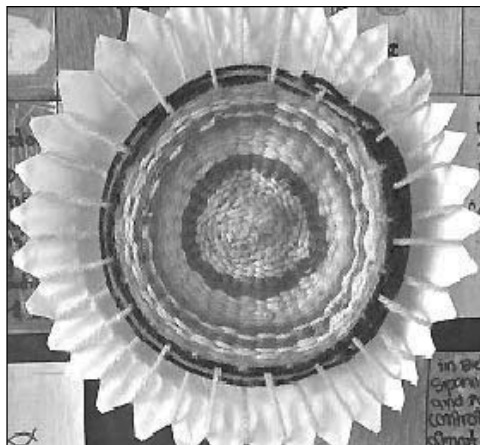
Ezt követően átlósan haladva végig vezetjük a fonalat a tányéron. És már készen is van az alapunk.

Most következik a szövés. A fonalat körkörösén haladva átbújtatjuk az alap minden szálán. Tetszés szerint váltogathatjuk a színeket. A csomók ne zavarjanak. Ezeket a munka legvégén kell elbújtatni.

Amikor a fonállal teljesen kiérünk a tányér széléhez, akkor megcsomózzuk, befejezzük a szövést.

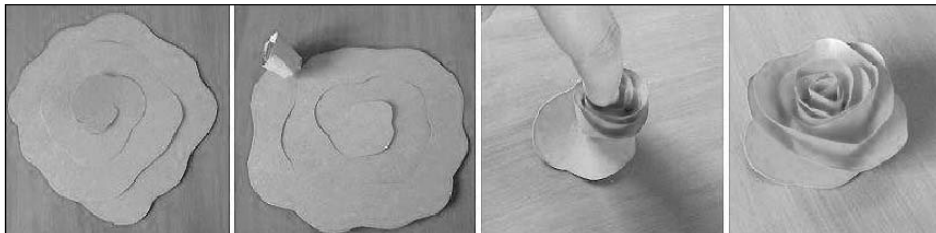

Akár így is maradhat, vagy a szövéshez alapul szolgáló fonalakat a tányér másik oldalán el is vághatjuk és a minta szélénél párosával össze is köthetjük, hogy a terítőknek rojtjai legyenek. A fölösleges fonalakat levágjuk, a csomózásokat a terítő fonákjára átdugdossuk.

Papírvirágokból fali kép

Szükséges anyagok: fehér kartonlap, vagy keretre kifeszített festő vászon (ezeket hobbiboltokban lehet megvásárolni) – színes papírlapok (a reklámújságok színesebb oldalai is érdekes és színes hatást keltenek) – olló – ragasztó – spárga.

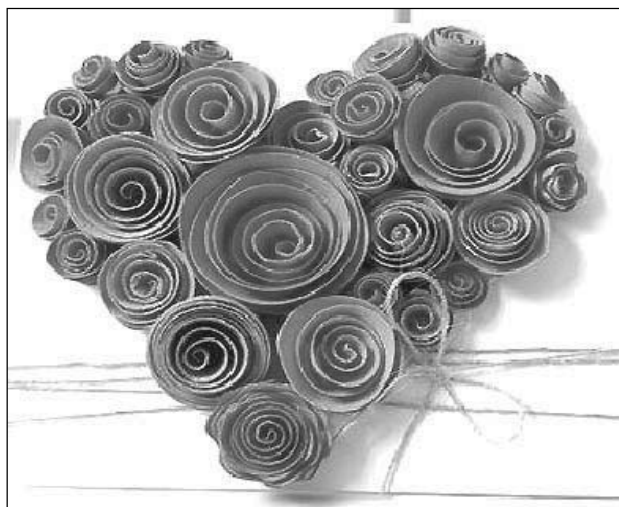
A színes papírokból a képen látható módon elkészítjük a virágokat. A felcsavart papírcsíkot ragasztóval fixáljuk. Érdekes különböző méretű virágokat készíteni.

Miután megterveztük az alkotást, a karton lapra, vagy a vászonra lazán feltekerjük a spárgát és egy szép masnival lezárjuk. Spárga helyett használhatunk bármilyen színben a munkához társítható fonalat, vagy ez a lépés tetszés szerint el is hagyható.

Ezt követően helyezzük az elképzelésünknek megfelelően a papírvirágokat a helyükre, ahová ragasztóval rögzítjük is azokat.

Íme, a végeredmény!

Összeállította: SZÚCS ÉVA tanügyi előadótanácsos

Gyerekszáj

- ☺ Az anyukákra nem szokás kiabálni, ők hasznosak.
- ☺ A félsziget egy olyan sziget, amit nem fejezetek be teljesen.
- ☺ A Nagy azért kövér, mert tele van szeretettel.
- ☺ Egyszer olyan beteg voltam, hogy 40 kiló lázam volt.
- ☺ Nekem már nincsen Nagyim, elültettük a temetőben.
- ☺ A svájci teheneket elsősorban csokigyártáshoz használják fel.
- ☺ Szardínia lakosait szardíniának hívják.
- ☺ Az orvosok azt mondják, hogy a halálos betegségek a legrosszabbak.
- ☺ Amikor a kistesóm született, akkumulátorba kellett tenni.
- ☺ A lepke egy olyan rovar, amely a helikopterek családjából származik.
- ☺ A leghasznosabb állat a disznó. Mindene felhasználható: elejéből hátuljából hús van, a bőréből cipő, a szőréből kefe, a nevével meg káromkodni lehet !
- ☺ Az állatkert egy szuper hely. Olyan állatokat is lehet látni amelyek nem is léteznek.
- ☺ Nem vagyok megkeresztelve, de azért be vagyok oltva.
- ☺ Az életbiztosítás egy olyan pénz, amit az kap meg aki túléli a halálos balesetet.
- ☺ Nem tudom hány éves vagyok, mert ez állandóan változik.
- ☺ Nagyon megijedtem, amikor Anya megbetegedett. Azt hittem Apu fog főzni ránk.
- ☺ Az akvárium egy mini-tenger, ahol a házihalacska úszik.
- ☺ A Pápa a Vákuumban lakik.
- ☺ Minden hal termel ikrát, az oroszok még kaviárt is.
- ☺ A teheneknek nem szabad gyorsan futniuk, hogy ki ne lötyögjön a tejük.

Vigyoristák

Az utcán két ember verekszik, és egy kicsit odébb Móricka rettenetesen bög. Egy arra járó nő megkérdezi Mórickát:

- Miért sírsz, kisfiú?
- Mert verik az apámat.
- Hát melyikük az apád?
- Épp azon verekszenek.

- Hány órát alszol egy nap Móricka? – kérdezi az iskolaorvos.
- Két-három órát.
- Jaj, de hát ez nagyon kevés!
- Minden órát nem merek átaludni.

Tanúságtevők

Két jehovista megszólít egy embert a buszmegállóban.

- Uram, akar ön Jehova tanúja lenni?
- Mire az ember:
- Elnézést, de nem láttam a balesetet!

Az Egyház embereket bíz meg, hogy minél több Bibliát adjanak el. Két hét múlva a gyűlésen beszámolót tartanak.

Valaki eladott ötöt, valaki tízet, de a legnagyobb eredményt a dadogós érte el, aki több, mint húsz Bibliát adott el. Kérdezik tőle, hogy csinálta?

– A-A-A-Azt mo-mo-mo-mondtam, ha nem ve-ve-ve-veszik meg, fe-fe-fe-felolvasom.

Mózes hibája

- Miértátkozzák a zsidók Mózeszt?

Mert 40 évi pusztai vándorlás után egy olyan földre vezette őket ahol nincsen kőolaj...

Átkelés a Generázeti tavon

A gyülekezet egy része a nyári hónapokban a lelkész szervezésével a szent földre látogat. Végigjárják a helyeket ahol Jézus csodákat tett. Genezáret tavánál megkérlik az egyik halászt, vigye át őket a másik partra.

A halász fejenként ötven eurót kér.

– Iszonyatosan drága – mondja a pap.

– Igen. De ez egy különleges tó. Itt Jézus gyalog ment át a vízen!

– Nem csoda! Ilyen árak mellett!

A papot megszólítja az egyik hívő: – Ön szerint helyes dolog valaki más nyomorúságából hasznot húzni?

– Dehogy, fiam.

– Akkor legyen szíves visszaadni azt a húszezer forintot, amit tavaly, az esküvőnk előtt adtam önnek

Asztali áldás

Egy család vendégül lát egy házaspárt. Vacsora előtt, az asztalnál ülve a házigazda anyuka odafordul hatéves kislányához és azt mondja:

– Szeretnéd most te mondani az asztali áldást?

– Nem tudom, mit kell mondani – feleli a kislány.

– Csak mondd azt, amit én szoktam.

A kislány lehajtja a fejét és ezt mondja:

– Istenem! Mi a fenének hívtam meg ezeket az embereket vacsorára?

Az elítélt hite

A börtönlelkész kérdezi az elítélttől:

– Miért csukták le?

– A hitem miatt. Azt hittem, nem derül ki, amit tettem.

Egészséges ember az, akit még nem vizsgáltak ki teljesen.

A több nyelvet beszélő ember több hibát ejthet.

Egy templom hirdetőtábláján a következő olvasható:

„Tudjátok, hogy a Tál család hány tagja tartozik a gyülekezetünkhöz?

Először is az öreg Dik Tál, aki mindent irányítani akar, aztán ott van Protes Tál bácsi és fivére Szabo Tál, akik folyton ellenszegülnek és mindent meg akarnak változtatni. A húguk, Irri Tál, nyughatatlan bajkeverő a két fiával, Inzul Tállal és Molesz Tállal együtt.

Valahányszor felmerül egy új kérdés, Hezi Tál és felesége, Vege Tál várni akar vele még egy évet.

Aztán ott van Imi Tál, aki folyton arra törekszik, hogy a mi gyülekezetünk pontosan olyan legyen, mint az összes többi.

Affek Tál néni túl sokat képzel magáról. Iker öccsei, Garan Tál és Han Tál pedig hamis ígéretekkel próbál új tagokat csalogatni a gyülekezetéhez.

De azért nem minden családtag rossz. Asszisz Tál testvér például kifejezetten segítőkészen intézi az egyházi ügyeket. A dúsgazdag üzletember nagybácsi Invesz Tál anyagi hozzájárulására mindig lehet számítani.

A remek politikai érzékkel megáldott Reprezen Tál kiválóan képviseli a közösség ügyeit diplomáciai körökben. Az elkötelezett Agi Tál nővér élen jár a térítésben. Medi Tálhoz bármikor fordulhat átgondolt és megnyugtató tanácsért, a szertartásokon az egyházi énekeket pedig Kán Tál dalolja, zenész fivére Trombi Tál (a kamasz Mu Tál átmenetileg nem énekel vele.)

Sajnos a múlt év során három családtaggal is kevesebben lettünk: két unokatestvér, Dezer Tál és Konver Tál áttért más vallásra, a kilencven éves Exi Tál néni pedig végelgyengülésben elhunyt.”

„Van egy történet az egyiptejű ikekről. Az egyikük tántoríthatatlan optimista, aki szerint az élet igenis habostorta. A másik viszont megkeseredett pesszimista, aki hangoztatta, hogy a Murphy törvénye csöpög az optimizmustól. Szüleik a fejüket csóválták, és mindkettőt pszichológushoz vitték.

A szakember azt tanácsolta, hogy próbálják kiegyensúlyozni a két gyermek személyiségét.

– A legközelebbi születésnapjukon külön-külön szobában bontasák ki velük az ajándékaikat! A pesszimistának vásároljanak össze szebbnél szebb ajándékokat, az optimistának pedig adjanak egy doboz trágyát.

A jóemberek tartották magukat az útmutatáshoz, és feszülten várták az eredményt.

Amikor bekukucskáltak a pesszimistához, hallhatták, hogy megállás nélkül zúgolódik:

– De ronda ez a számítógép! Fogadjunk, hogy az a videójáték mindjárt összetörik... Ezeket utálok... Láttam már ennél nagyobb távirányítós autót is...

Lábujjhegyen a másik ajtóhoz lopakodtak, s a kulcslyukon át látták, hogy az ő kis optimistájuk sugárzó arccal labdázik a lócitromokkal.

– Úgysem csapnak be! – kuncogott. – Ahol ennyi trágya van, ott egy póninak is kell lennie!”

(ismeretlen szerző)

– Drágám, hol van a teafű?

– Jaj, ti férfiak soha semmit nem tudtok megtalálni! A teafű a gyógyszeres szekrényben van egy kakaódobozban, amelyre az van ráírva, hogy „só“.

Fő az egészség

Hatvan éves kor után ha reggel felébredünk és nem fáj semmink, nézzünk körül, hogy élünk-e még. Van ebben némi igazság, hiszen természetes, vagy inkább a „bűn zsoldja a halál” bibliai igazság rendjén a szervezetünk is kopik, és mert emberek, érző lények vagyunk, sérüléseket kapunk, fájdalmat érzünk. Csak a gépről mondjuk: elromlott, de neki legalább nem fáj.

Láthatóan nagy az érdeklődés az egészséges táplálkozás iránt, nem kevésbé a gyógyító növények iránt. Több évszázados szokások után mostanság a táplálkozásunk nagy változásokon megy át, s ember legyen a talpán, aki el tud igazodni. Kétségtelen, a behemót áruházak leverték a háztáji gazdálkodást, a családi gazdálkodásban termelt élelmiszerek értékét, de jogos az aggodalom, mit is eszünk onnan tulajdonképpen? Tartósító szerekkel kezelt élelmiszereket, melyeknek eredetét, egészségünkre gyakorolt (ki)hatását sem ismerjük.

Szülőfalumban széltére főzték a besztercei szilvából a lekvárt, „jó örege”, cukor és tartósítószer nélkül, és évekig is elállt.

Szüretkor különös gonddal szedték az „állószőlőt”. A reska, az otelló kevesebb ideig, de egy „erdeinek” nevezett oltott fajta akár húsvétig is elállt. Nehéz disznóvágási ebédek-vacsorák után, vagy éppen kiadós náthafélék idején igen kellemes csemege volt.

Századokon át sózott füstölt disznóhúsokat tároltunk hűvös falusi kamrákban. Tudunk olyan hideg erdélyi toronyról, amelyben az egész falu tárolta füstölt malackáit. Ma azt állítják, egészségtelen a sok só fogyasztása, gyerekintézmények konyháján csökkentik az ételszerek sótartalmát. A sóbányákat és sósfürdőket pedig kifejezetten ajánlják, jöllehet más célra. Talán a mozgáshiányon kellene elgondolkodni, a fizikai munka, a sport sok sót feloldhatna. Majdnem mindegyik falusi gyereknek van számítógépe, de elvéte foglalkoznak galambbal, nem tartanak nyulakat, lányok nem foglalkoznak virágokkal.

A füstölt kolbász pótolhatatlan ízű, hűvösre akasztva hónapokig tartható eledelünk, a legtöbb levest és a paprikás krumplit kiválóan el lehet „bolondítani” vele”. Igaz, a gyógyhatásáról ismert fokhagyma is található benne bőséggel.

A médiának, a reklámnak és ellenreklámnak óriási szerepe van életrendünk befolyásolásában. Éppen a füstölt kolbásszal példálóz-tam ennek kapcsán. Ha pár alkalommal bemondaná a televízió, hogy vacsorára nem egészséges, mert éjjeli prüszkölést okoz, hamarosan megjelenének a prüszkölők az orvosnál.

Magam részéről maradok Hofi Géza Shakespeartól kölcsönzött bölcsességénél: Gondolkodom, tehát eszem. Mert ha eszem, leszem... Jó anyám mondogatta régen falánkságom láttán: Fiam, te azt sajnálsz, ami megmarad. Ajánlatos azonban az apostoli tanácsot megfogadni a táplálkozásra nézve is: Minden szabad nékem, de nem minden használ (1Kor 10,23).

Mai ismereteink birtokában néhány apróságot bátran merünk javasolni. Globális fogyasztási társadalom ide-oda, aki csak teheti, ragaszkodik a természetes, vegyszermentes kiskerti zöldségekhez és gyümölcsökhöz, a házi csirkéhez és hasonlókhöz. Gyermekkoromban a májusi cseresznyétől a kései szőlőig naponta ettünk gyümölcsöt, nem emlékszem, hogy megmostuk volna, legfeljebb a sártól, de nem is permeteztek. A frissen fejt, meleg tejet egyenesen a sajtárból töltötte anyám, néha a szűrést se vártuk meg. A zöldségekkel is hasonlóan éltünk. Ezelőtt ötven évvel is fogyasztottunk zöldség-salátát. Ma már talán lemosolyogjuk a napraforgó-olajos kenyeret, az összevágott hagymát, paprikát, paradicsomot, kevéske olajjal és

sóval. A bolti majonéz semmivel se különb. Csemege volt a fészekből kilesett friss, nyers madártojás. Közben gyakoroltuk a fára mászást. Egyik vadméh fajta kevéske mézet gyűjtött a földalatti üregekbe, ezeket sorra megvámoltuk.

Nevelési hibára kell ott gyanakodni, ahol a gyerek, csak „pufuleccel és csipsszel” tud jóllakni. Még e szavak is ízetlenek szép magyar nyelvünkben. A bolti gyümölcslevek se igen látnak gyümölcsöt. Egy jó gyümölcsdarálóval percek alatt készíthető friss itóka felnőtteknek és gyerekeknek.

Tény, hogy ajánlott a sok, nem agyonfőzött zöldség és gyümölcs fogyasztása. Jó ezeket nyersen fogyasztani. Kiváló gyógyhatást is tulajdonítanak pld. a zellernek, a céklának. A legismertebb lecsót is érdemes párolva készíteni, mint a húsokat is, mert a túlfőzéssel csökken a vitamin- és tápértéke.

Tavaszi karalábé-főzelék

Hozzávalók: 4 nagy karalábé, tej, só, cukor, 2 evőkanál liszt, olaj, petrezselyem.

A karalábét meghámozzuk, apróra vágjuk a zsemege leveleivel és a petrezselyemmel együtt. Pici olajon megdinszteljük, majd lefedjük, saját levében készre pároljuk. Sózzuk, cukrozzuk ízlés szerint, majd megszórjuk liszttel, 5 percet így pároljuk, majd annyi tejjel öntjük fel, hogy főzelék állaga legyen. Néhány perc forralás után tálalhatjuk is. Rántott parizerrel, tükörtőjással, füstölt szalonnával is kitűnő.

Zöldbabos sült csirke

Hozzávalók: 80 dkg zöldbab, 1 kg csirkemell vagy csirkecomb, 2 gerezd fokhagyma, olaj, sült csirke fűszersó, bazsalikom, 1,5 dl fehérbor

Elkészítés: A csirkét előző este befűszerezzük a sült csirke fűszersóval és szárított bazsalikkal, kis olajjal meglocsoljuk, átforgatjuk, és lefedve éjszakán át állni hagyjuk.

Másnap tepsibe tesszük, fehérbort öntünk alá, és sütőben szép pirosra sütjük.

A zöldbabot sós vízben roppanósra pároljuk, majd leszűrjük, és 2 evőkanál olajon a zúzott fokhagymával összeforgatjuk.

A bazsalikom-s-boros sült csirkét a fokhagymás babbal tálaljuk, kínálhatunk hozzá burgonyapürét is.

- ! Minden zöldségünk-ből lehet és érdekes főzeléket készíteni,
- tavasztól jó vitaminforrás is egyben.

Palacsinta

Ilyen egyszerű dolgot ajánlani! Könnyű elkészítése nem ismeretlen egyetlen háziasszony előtt sem. De jövő ilyenkor sem tudjuk kipróbálni, hány féle módon adható a család vagy vendégek elé. Akár gyors főételnek is megteszi, felnőttek szívesen isznak rá egy pohár bort, a gyerekek gyümölcslevet. De tölthető fűszerezett darált húskeverékkel, gombával. Rakott palacsintaként második fogásnak alkalmas. A kapros, mazsolás túrós változat szintén. Desszertnek bármelyik gyümölccsel, annak lekvárával, vagy akár kakaós öntettel. Minden héten sor kerülhet egy változatra.

Ne felejtsük, a teríték, a tálalás nagyon fontos. Egy jó háziasszony sohase mondja: ott van, egyetek, amit akartok, hanem szépen terített

asztalhoz ülteti szűkebb családját is. A gyerekek is könnyebben megszokják így az ételeket. Az üzleti édességeket gyakran a csomagolás színe miatt választják. A palacsinta mellé tett pár szem szőlő és földieper már a színével is vonzó lesz.

Gyógyteák

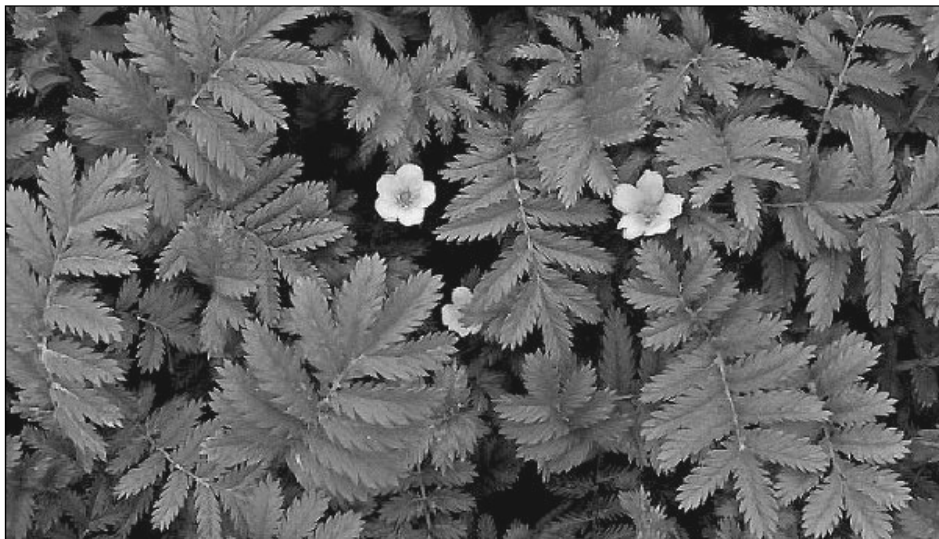
A gazdasági válság is okozója lehet a gyógynövények iránti fokozott érdeklődésnek. Jóval olcsóbb is, ha magunk szedhetjük, tárolhatjuk. Lehet viszont némi igazság abban, hogy a gyógyszeriparnak is érdekei és ellenérdekei vannak. Így történhet meg, hogy törvénnyel rendelik el az allergiát okozó parlagfű irtását, míg egyesek az egyik leghatékonyabb gyógynövénynek tartják. A tojás esetében nyomon követhető, hogyan ütötték rá a koleszterinszint emelő bűnösséget, aztán visszavonták. (Ahogy nőtt a tojástermelés?) Ismerős a tojás, tej és búzatermékek okozta allergia is, de nem tudok arról, hogy elrendelték volna ezért a tehenek és szárnyasok kiirtását. Újabban nagyon javasolják a sok jó tulajdonsággal bíró kölest. A kenyértől a tésztáig többféle módon elkészíthető. Elképzelhető, néhány orvos megállapítja, mondjuk 9-es szintben a megfelelő cukor és koleszterinszintet, ha valakinél többet vagy kevesebbet találnak, máris írhatják a drága recepteket. Két év múlva a 7-es számnál kötnek ki, ezzel újabb gyógyszerláz indulhat. Ehhez kicsik vagyunk, de néhány gyógynövény és tea fogyasztását jó szívvel ajánlhatjuk.

Élek-halok

Kisiskolás koromban rengeteget szedtünk, a begyűjtők felvásárolták a libapimpót, melyet népnyelven hívnak élek-haloknak, biztosan nem ok nélkül.

Nagyon vízkedvelő növény, ezért legelterjedtebb nedves területeken folyók, tavak mellett, árterek, utak mentén, legelőkön is termő, évelő növény. Főleg libalegelőkön gyakori, és a libák nagyon kedvelik. Nem is olyan buták azok a libák. Gyűjtendő az egész virágos növény (sárga virága van), májustól őszig, de gyökér nélkül.

Főzetét gyomor, illetve bélvérzés, hasmenés, bélhurut, gyomorfekély és bélfekély ellen használják, illetve ülőfürdőt készítenek aranyér ellen, minden természetű mestruációs zavarokra, minden

természetű vérzésre, nagy mennyiségű menstruációs gyomor fájdalomra, vérszegénységre, artritisz (ízületbetegségek), mindenféle természetű nőgyógyászati bajokra, hasi fájdalomra, méhfájdalmakra, hasmenésre, gyomorgörcsökre, ekcémára, fogínygyulladás, szem könnyezésére, csonttritkulásra, vesekő esetén, égés vagy fagyás esetén, ínygyulladás esetén, vastagbél- vagy méhrák esetén, bélféregre, bőrfekélyekre.

A zsálya

A legrégebben ismert és használt gyógynövény.

Az ókori görögök és rómaiak a bölcsesség és a kifinomult gondolkodás növényeként tartották számon. A zsálya jelképezte az öregek

bölcsességét, a hosszú életet. Sőt, a rómaiak és az arab orvosok hittek benne, hogy akár halhatatlanná is teheti az embert ez a zöld fűszer.

Nagyon finom, karakteres fűszer a zsálya!

A csodavárás mellett emésztési problémákat orvosoltak vele, a franciák teát is főztek belőle. Az indiánok a fogukat ápolták (ugyanúgy, ahogy már a régi rómaiak is), és az égési sérülésekre is használták.

A zsálya latin jelentése „gyógyítani”. Franciául toute bonne-nak azaz „mindenre jó”-nak nevezik, ami utal arra, hogy errefelé a zsálya bevett kedélyjavító „gyógyfűként” volt ismeretes. Az olaszoknál az általános egészségmegőrzés részeként fogyasztották. A nők régóta alkalmazták tejelapasztásra is, sőt ösztrogén tartalma miatt a menopauza tünetei is jól kezelhetők vele. A zsályát a levegő illatosítására is használták – a levendulával együtt – a 17. század környékén. De a történelem folyamán gyógyszerként is rengeteg bajra írként szolgált: használták szembetegségek, bélproblémák kezelésére, memóriazavarra vagy epilepsziás rohamok enyhítésére. Nagyon jó úton jártak a régi orvosok, mert a zsálya antiszeptikus, gyulladáscsökkentő, antioxidánsokban gazdag, jól hat a memóriára, nyugtatja a bél- és idegrendszert, javítja a koncentrációt. Haj- és bőrproblémákra is hasznos. Gyakran használják parfümökben és kozmetikumokban is, sőt szájvizet is készítenek belőle. 2001-ben az év fűszerévé választotta a Nemzetközi Gyógynövény Szövetség.

A vén diófa

Falusi kertjeinkben szinte mindenütt megtalálható egy kedves diófa. Érdeemes tudni, mennyi gyógyhatást köszönhetünk e növénynek. Mikor legközelebb a tűző napsugarak elől védelemért egy diófa lombja alá menekülsz, gondolj arra is, hogy a kellemes, hűvös árnyékban túl mennyi csodát adhat neked ez a fa, szeresd, légy a barátja.

Gyerekkorunkban rengeteg diót fogyasztottunk. A még zöld burokban lévő diót bicskával kettéhasítottuk és a belét körbe bicskával „kiheréltük”. Nagyszerű csemege volt, és nem sejtettük, hogy gyógy-növényt eszünk.

A begyűjtött és könnyen tárolható dióból készül az ünnepi kalács és jónéhány tészta, de a diós laska is gyakori eledel lehet.

Apám szüret előtt kimosta hordókat. Sok diófa levelet összetörve a hordóba tette és arra öntötte a forró vizet. A diólevélnek ugyanis baktériumölő, fertőtlenítő hatása van. A fák alatt rendszerint

kipusztul a növényzet, mert ilyen erős hatása van az ősszel lehulló lombzatnak. Nem méreg az, hanem fertőtlenítő. A fa alatt kipusztul a rovarvilág is, de az emberre nemcsak ártalmatlan, hanem bámulatos gyógyító.

Az árnyékával is kellemes helyet adófa leveleiből gyógyteát főzhetünk, és ezt kifejezetten ajánlják a szakértők. Májustól július végéig szedhető, árnyékos helyen szárítva tárolható. A zöld levélből is nyugodtan készíthető a tea. Általában négyszer annyi szükséges a zöldből, mint a szárítottból. A dió kopácsából szintén tea és főzet készíthető. borogatásra, a száraz dióhajból is gyógyteát főzhetünk.

Eredményesen használható érzéstelenítésre, hámszövet összehúzására, tuberkulózis ellen, vércukorszint csökkentésére, fertőtlenítésre, baktériumölésre, sebek gyógyulásának meggyorsítására, szájfekély ellen, torokgyulladásra, kötőhártya-gyulladásra, többféle bőrbetegségre, fagyásra. Erősen vértisztító, a cukorbetegeknek is ajánlott.

Három zöldellő diófa – és általában lombhullató fa – egy embernek elegendő oxigént bocsát ki egy zöldellő idényben. Termése mellett halálával is áldás, nagy mennyiségű értékes bútorfát és tűzifát ajándékoz. Nem is értem, miért kell tájainkon tömegesen tujafákat ültetni.

Tele van a város akácfa virággal

Nótaköltő hegedűjéből száll a városi akácfa dala, bár falvaink alsó-felső szegleteiben, temetőikben, homokos alföldi erdőkben egyaránt meggyökerezett, és bódító illatával árasztja el a májust. Az Akácos út, ha vég megyek rajtad én , közismert nótánk mindenféle nosztalgia és szerelmi bánat mellett kifejezetten esőt lehúzó erővel szolgált, míg a kollektivizálásban ki nem irtottuk a határban árnyat adó fákat is. Némelyek számára érdekes lehet, 120 magyar nótában és népdalban találkozunk az akáccal. A Trianoni döntés nyomán Magyarország elveszítette erdőinek 80%-át, ezért hamarosan 38.000 hektár akácot ültettek.

Érthetetlen számomra, milyen ördögi tervet szőttek azok, akik holmi európai uniós szándékból kipusztításra ítélték volna Európából, mert „nem őshonos”. Az indokok között ilyen elképesztőt is olvastam: az akácokban nem fészkel a kakukk, és árnyékában nem nő a gyöngyvirág. Nahát! A Kárpát-medencében található a legtöbb akác és itt pergethető a legjobb minőségű akácméz. Csak arra gondolhatok – talán nem is alaptalanul –, hogy vannak akik a jó üzlet kedvéért ítélnék halálra akácosainkat, akár a hargitai fenyeveseket, vagy egyenesen arra, vannak akik nem szeretik igazán a magyar hazát.

BERECZKI ANDRÁS

Ötödik zsoltár: A Föld

Szent-Györgyi Albert (1893-1986) – Nobel-díjas biokémikus – fenti versének utolsó szakaszát idézzük:

*„Uram! Legyünk társak az alkotásban,
Dolgozzunk tovább műved nyomán, ...”*

Folytatása a rejtvényben a vízszintes 1. és a függőleges 13. alatt.

VÍZSZINTES:

13. Paradicsom.
14. Vadállatok és erdők istennője a rómaiaknál.
15. Vaj jelzője.
16. Sokaság.
18. Indiai uralkodó, elsőként egyesítette India nagy részét.
20. Rendszerben van! (ang.)
21. Menyasszony.
22. Rádium vegyjele.
24. Ante meridiem (délelőtt) rövid.
25. Római számok, összegük: 1006.
27. Hazafele!
28. Magas fennsík Közép-Ázsiában.
30. Tudományos elmélet.
31. Kicsinyítő képző.
32. Amerikai légitársaság.
33. Tavaszi főzelék.
35. A nyelv egysége.
37. Szépirodalmi mű.
39. Hitszegő.
40. Tehén fejdísz.
42. Verona folyója.
44. Az ivóvíz is ez.
45. Széchenyi István műve.
47. ...főbe – nagyon.
49. Jód és palládium vegyjele.
50. Betakarítást.
52. Jármű.
54. Tiltás.
55. A Tisza mellékfolyója.
56. Finn építész, iparművész (Alvar, 1898-1976).
57. Szélein forog!

58. Becézett Attila.
59. Néma tanú!
60. Azonos magánhangzók.
61. Osztrák, spanyol és svéd gépkocsijel.
62. Ausztráliai futómadár.
64. Torino másik neve.
67. Végtelenül labdázik!
69. Fizetési részlet.
71. ... Janeiro – szövetségi állam Brazíliában.
73. Korong alakú ütőhangszer.

FÜGGŐLEGES:

2. Folyó Lengyelország és Németország területén.
3. Német város az Elster folyó mellett.
4. Ittrium és neon vegyjele.
5. Ady egyik írói álneve.
6. Déry Tibor elbeszélése.
7. Kemal ... – török író.
8. Törpe.
9. Akó betűi!
10. Mely személy?
11. Vörösmarty elbeszélő költeménye.
12. Széptevés.
17. ... Canyon – a Colorado folyó szakadékvölgye.
19. Belgrád „hegye” (ék.f.).
23. Keserű anyagok (lat.)
26. Madagaszkár szigetén honos félmajom.
28. Panama gépkocsijel.

1	H	2	3	4	B	5	6	7	8	9	N	10	11	12	Ö
13				●	14						●	15			
16				17	●	18					19	●	20		
21			●	22	23	●	24		●	25	26		●	G	
27		●	28			29		●	30				●	31	
Ö	●	32					●	33					34		
35	36		●	37			38		●	39					
40	Sz		41	●	42				43	●	44				
45				46	●	47				48	●	49			
50					51		●	52			53		●	O	
54		●	55			●	56					●	57		
G	●	58			●	59		●	60		●	61			
62	63		●	64	65			66	●	67	68				
69			70	●	71				72	●	73				
Ó				T						E					N

29. Rajongó szeretet.
30. Növényi egyed.
31. Fejfedő.
32. A török nagyvezér székhelye.
33. Szolnoknál torkollik a Tiszába.
34. Tompítja az értelmet.
36. Kongói Dem. Köztársaság neve 1971-1997 között.
38. Amely időig.
41. Képet megjelenít.
43. Halálos vírus Afrikában.
46. Bujtogat.
48. Zongoraművész, riporter, színész, műsorvezető (Imre, 1935-2008).

51. Részben vasal!
53. Kaolinban van!
56. Negatív töltésű ion.
57. Takarna.
58. Gépkocsi.
59. Háromtagú művészegyüttes.
61. A küldönc.
63. Szokásostól eltérő.
65. Ultrarövidhullám.
66. Monda-részlet!
68. Nagyon öreg.
70. Asztácium vegyjele.
72. Tova.

Kazinczy Ferenc gondolata

A jeles író, költő (1759-1831), fordító, nyelvújító egyik gondolatát idézzük a rejtvényben a vízsz. 1. és a függ. 16. alatt.

VÍZSZINTES:

13. Halk zörej.
14. Erős kelet-indiai pálinka.
15. Fasorral szegélyezett út.
16. Álmos fejedelem anyja
(Anonymus szerint).
18. Dunai kikötőváros,
megyeközpont.
20. Talál.
21. Németország NOB-jele.
22. Irwing ... (1903-1989) amerikai
író.
24. Szófaj.
26. ... királya – Lalo operája.
27. Kelmét készíti.
28. Turku finn város svéd neve.
29. Hangtalanul rátör!
30. Fűves pusztá É-Amerikában.
32. A béke szimbóluma – névelővel.
34. Kálium, foszfor és oxigén
vegyjele.
36. Hús mellé találják.
38. A bibliai paradicsomot őrző
angyal.
39. A ... – Batsányi János verse.
41. Éj a ... hegyen – Muszorgszkij
szimfonikus költeménye.
43. Tej Londonban.
44. A szerelem istene az ókori görög
mitológiában.
46. Mágnesség (rég.)
48. Rágóizom része!
49. Francia költő, író, újságíró,
kritikus (1919-2009).
51. John Wayne filmje (1960).
53. Fluor és nitrogén vegyjele.
54. Kenneth Loach filmje (1969).
56. Becézett óvoda.

57. Szkandium vegyjele.
58. Kozmetikai márka.
59. Cselekedni.
61. A honfoglaló hét vezér egyike
(Anonymus szerint).
62. Előtag – az élettel való
kapcsolatra utal.
64. Alberto ... (1909-2001) – kiváló
olasz karmester.
66. Elviselte.
68. A golyóstoll feltalálója (László,
1899-1986).
70. Módi.
72. Le ... – a legjelentősebb belga
napilap.

FÜGGŐLEGES:

1. Osztrák és norvég gépkocsik
betűjele.
2. ... Nagy Ágnes – Kossuth-díjas
költő (1922-1991).
3. Kis francia folyó (YSER).
4. Rezsiben van!
5. Varrni kezd!
6. Tehát (latin).
7. ... prix – francia nagydíj.
8. Az USA jelentős egyeteme.
9. Várom Felsőcsenáton közelében.
10. Éneklő szócska.
11. Francia női magazin.
12. Részben nyegle!
17. Város Horvátországban, a
Dráva partján.
19. Katonának adott kétszersült.
23. Az aradi vértanúk egyike (Ignác).
25. A zsidó néphitben nagyerejű
agyagóriás.
27. Sorvégek!

1	2	3	4	L	5	6	7	8	9	K	10	11	12	F
13				●	14					●	15			
16				17	●	18				19	●	20		
21			●	22	23				●	24	25		●	T
26		●	27			●		●	28			●	29	
I	●	30				31	●	32				33		
34	35		●	36			37		●	38				
39			40	●	41				42	●	43			
44				45	●	46			47	●	48			
49					50		●	51			52		●	N
53		●	54			●	55	●	56			●	57	
Ó	●	58			●	59		60			●	61		
62	63		●	64	65				●	66	67			
68			69	●	70				71	●	72			73
D				€						€				

28. Argeş megye betűjele.
 29. Csodálkozó.
 30. Igen kis összegű.
 31. Ügyintéző hely.
 32. Chateaubriand kisregénye (ék.f.)
 33. Énekesmadár – névelővel.
 35. Néhányan.
 37. Emésztőnedv.
 40. Japán nagyváros.
 42. Hazai műszál.
 45. Szlovéniai település Maribortól
 DNy-ra.
 47. Reparál.
 50. Reményik Sándor névbetűi.

52. Te meg én.
 55. Nagy természetű ragadozó.
 57. Erik ... (1866-1925) – francia
 zeneszerző.
 58. Csípős ízű fűszer.
 59. A tea alkaloidja.
 60. Neon és amerícium vegyjele.
 61. Királyi szék.
 63. Római három.
 65. Járda-szakasz!
 67. Nagy edény.
 69. Mesebeli nagy varázsló.
 71. Szélein tépáz!
 73. Kissé tarka!

Szeretnék példát venni...

Reményik Sándor (1890-1941) erdélyi költő fenti verséből idézünk:

*Szeretnék példát venni Tőle,
Aki virágot ültet a mezőre
S elrejtí arcát a virág mögé.

Szeretnék példát venni Tőle,...*

Folytassa a rejtvényben a vízsz. 1. és a függ. 21. alatt.

VÍZSZINTES:

13. Növényi hajtás.
14. Hazai magyar napilap volt.
15. Fegyver.
16. Szeretetlakoma.
18. Tető része.
20. Bibliai hajós (ék. h.)
21. Adag része!
22. Nem érkezik időben.
24. Tokió régi neve.
26. Klasszikus kötőszó.
27. Szólít.
28. Az ENSZ francia nevének rövidítése.
29. Azonos betűk.
30. Sörös (rég.)
32. Rendező, színházigazgató (János).
34. Párizsban van!
36. Európai nép.
38. Ideiglenes nyári lakhely a diákoknak.
39. Szűrő érzést kelt.
41. Azzal a személlyel.
43. Tó Afrikában az Etióp fennsíkon.
44. Határozottan kijelent.
46. Ízesített főzőlé.
48. Magyar sportegyesület rövid.
49. Rolád.
51. Nagyon sovány.
53. Numero.
54. ... de Janeiro.

56. Hazai pénz.
57. Brăila megye betűjele.
58. Szögfüggvény.
59. Bór, asztácium és irídium vegyj.
61. ... Gees – angol zenekar.
62. Angol úrnő neve előtt áll.
64. Tanintézmény.
66. Mózes öt könyve – névelővel.
69. ... Neeson – ír származású angol filmszínész.
71. Termést betakarító.
73. Juhtejből készülő termék.

FÜGGŐLEGES:

1. Koreai gyártmányú gépkocsi.
2. Lenget.
3. Porció.
4. Fényforrás.
5. Nevetésben van!
6. Jól vág.
7. Ütésre darabokra esik.
8. Ők is Európa lakosai.
9. Ügy, dolog – latinul.
10. Sakk – figurák!
11. Mesebeli lény.
12. Alkotó ember.
17. Ősi írásmód szakértője.
19. Csillagászati tetőpont.
23. Áttelelő (növény).
25. Középkori arany pénz.
27. Hélium vegyjele.
28. Mesebeli varázsló.
29. Utcai homlokzat.

1	2	3	4	€	5	6	7	8	9	J	10	11	12	N
13				●	14					●	15			
16				17	●	18				19	●	20		
21			●	22	23				●	24	25		●	N
26		●	27			●		●	28			●	29	
A	●	30				31	●	32				33		
34	35		●	36			37		●	38				
39			40	●	41				42	●	43			
44				45	●	46				47	●	48		
49					50		●	51			52		●	Ó
53		●	54			●	55	●	56			●	57	
€	●	58			●	59		60			●	61		
62	63		●	64	65				●	66	67			68
69			70	●	71				72	●	73			
Á				M						K				

30. Vékony, de erős horgászsineg.
31. Első jelzője (is lehet).
32. Indoeurópai nyelvcsalád egyik ágába tartozó.
33. Barack... – jogász, politikus, az USA elnöke.
35. Isli fánk.
37. Fájdalmas sérelem.
40. ... della Francesca (1415–1492) – itáliai festő, matematikus.
42. Meg tudja fogni.
45. Vízlágyító- és tisztítószer.
47. Község a Sió partján.
50. Kobalt vegyjele.
52. Nomen nescio (nevét nem tudom) – rövid.

55. Ilyen park is van.
57. Erdélyi író, publicista, műfordító, tanár (Mária, 1889 – 1949).
58. Üvegen csuklós zár.
59. Kim...(1919–2000) – finn operaénekes (basszus).
60. Londoni képtár.
61. Fűszer.
63. Kerítés közepe!
65. Éva betűi.
67. ... et moi (te meg én) – Paul Géraudy verseskötete.
68. Ama – keverve.
70. Kassák lapja.
72. Cin.

Imádkozom: legyenek vidám

Áprily Lajos (1887–1967) költő, műfordító fenti verséből idézünk:

*Én Istenem, legyenek vidám,
hogy hazámat vidítani tudjam. ...*

Következő két sora a rejtvényben a vízsz. 1. és függ. 45. alatt.

VÍZSZINTES:

13. Argon és tantál vegyjele.
14. Hűtőberendezésekben alkalmazott szénhidrogén - származék.
15. Ország DNY – Ázsiában.
16. DK – ázsiai szervezet.
18. Település Spanyolország déli részén, Cordobától délre.
20. Női énekhang.
21. Régi orosz uralkodó.
22. Szilágy megyei település.
24. Szintén nem.
26. Ajándékoz.
27. Történelmi időszak.
28. Gázló közepe!
29. Dátumrag.
30. Bo... – amerikai színésznő.
32. Bruno Traven regénye.
34. NEE.
36. Bíráló (rég.)
38. Rendszeresen tartózkodik.
39. István király fia.
41. Vízlágyító – és tisztítószer.
43. Község a tatari térségben.
45. Mozgékony.
47. Megalkotja.
49. Menaszéria része!
50. Eredményes.
52. ... Starr – a Beatles dobosa.
54. Testrészt!
55. Konyhafőnök.
57. Chris... – brit gitáros és énekes.
58. Kiejtett mássalhangzó.

59. A New York-i operaház népszerű neve.
60. Rádiólokátor.
62. Svéd, vatikáni és spanyol gépkocsik betűjele.
63. Penge darab!
65. Vértanúk jelzője.
67. Település Kanada DNY-i határvidékén (TRAIL).
69. Filmrendező (Ferenc).
71. Romániai magyar költő, író, műfordító, tanár (1909–2009).
73. ... legis – a törvény rendje szerint (lat.)

FÜGGŐLEGES:

1. A Paraszttbecsület c. opera zeneszerzője.
2. Hegyi nimfa a görög – római mitológiában.
3. Angol csillag.
4. Oxigén és asztácium vegyjele.
5. Hegyfok része!
6. Építmények kiemelkedő felső része.
7. Település Indonéziában (GESER).
8. Nap – Párizsban.
9. Idegen Anna.
10. Hív régi alakja.
11. Hacsaturján – örmény zeneszerző – személyneve.
12. Táncos mulatság.
17. Nagyon régi.
19. Szárít (pl. gyümölcsöt).

1	2	3	4	L	5	6	7	8	9	K	10	11	12	A
13				●	14					●	15			
16				17	●	18				19	●	20		
21			●	22	23				●	24	25		●	A
26		●	27			●		●	28			●	29	
G	●	30				31	●	32				33		
34	35		●	36			37		●	38				
39			40	●	41				42	●	43			44
45				46	●	47				48	●	49		
50					51		●	52			53		●	E
54		●	55			●	56	●	57			●	58	
E	●	59			●	60		61			●	62		
63	64		●	65	66				●	67	68			
69			70	●	71				72	●	73			
I				E						U				

23. Fogyasztásra alkalmas.
 25. Hun nagykirály, Attila legidősebb fia.
 27. Kicsinyítő képző.
 28. Keresztül.
 29. Becézett Ágnes.
 30. Jóralaló.
 31. Igénylés.
 32. Állati eredetű élelmiszer – névelővel.
 33. Előtag, képpel való kapcsolatra utal.
 35. Szóba hoz.
 37. Jeladó eszköz.
 40. Község a Győri térségben.
 42. Új-zélandi alagút.
 44. Makk Károly filmje (1970).

46. Görög sziget a Földközi-tengerben.
 48. Kémiai reakcióba nem lépő anyag.
 51. Kefe közepe!
 53. Gallium vegyjele.
 56. Gyorsan beszél.
 58. Lloyd Webber világhírű musicalje.
 59. Kitalált történet.
 60. ... in fabula – mesebeli béka (lat.)
 61. Filmszallag.
 62. Növényi hajtás.
 64. Hajít (táj.)
 66. Rádium és hidrogén vegyjele.
 68. Radián – rövid.
 70. A legrégibb római pénzegység.
 72. Határrag.

A szeretetről

Bölskei Gusztáv teológus, református püspök gondolatát idézzük a rejtvényben a vízsz. 1 és 40. valamint a függ. 1. alatt.

VÍZSZINTES:

13. Gumitömlő.
14. Fuvola.
15. Házastárs.
16. Gerinces élőlény.
18. Kémiai reakcióba nem lépő anyag.
20. ... Farraw – amerikai filmszínésznő.
21. Az első magyar nyelvű hírlap alapító – szerkesztője (Mátyás, 1749-1810).
22. Tetőpont.
24. Menyasszony.
26. Előd.
27. Hódító arab nép.
28. ... libertate (a szabadságért). Rákóczi zászlajának felirata.
29. Osztrák és olasz gépkocsik betűjele.
30. Légitársaság az USA-ban.
32. Birka.
34. Taposó.
36. Történelmi időszak.
38. Ozmium és cérium vegyjele.
39. Közlekedési sáv.
43. Libanon gépkocsi jele.
44. Éneket.
46. Száraz növényi szár.
47. Kormánykerék.
49. Létrejövő mű.
51. Barbár trófea.
53. Idegen helyeslés.
54. Tekint.
56. Lamartine híres verse.
57. Bihar megye betűjele.
59. Geometriai alapfogalom.
60. Valaminek begörbülő vége.

62. Edgar Allan ... – amerikai költő, író.
63. Időszámítás – rövid.
65. Díszelőadás – névelővel.
67. Az emberi test része.
69. Nyomósítás (két szó).
71. A vadászat római istennője.
73. Hahó, ...! – Palásthy György filmje (1971).

FÜGGŐLEGES:

2. Sütemény jelzője.
3. ... Lake City – az USA Utah szöv.-i államának fővárosa.
4. Részben rezgő!
5. Rőfvégek!
6. ... Pelin – bolgár író (1877-1949)
7. ... Kröger – Thomas Mann elbeszélése.
8. Táplál.
9. Kopasz.
10. Alfában van!
11. Beszéd tárgya.
12. Svájci kanton.
17. Ünnepi beszédet tartó.
19. Kortárs filmrendező (Béla) Kossuth – díjas (2003)
23. Becézett Erika.
25. Nehéz, kényeszerű munkát végző.
27. Futás versenyszáma.
28. Időegység.
29. Ghána fővárosa.
30. Azonos betűk.
31. Tehetős.
32. Pohárféle.
33. Gyakori kötőszó.
35. A legrégebb latin nyelvű bibliafordítás.

É	2	3	4	€	5	6	7	8	9	€	10	11	12	D
13				●	14					●	15			
16				17	●	18				19	●	20		
21			●	22	23				●	24	25		●	V
26		●	27			●		●	28			●	29	
T	●	30				31	●	32				33		
34	35				●	36	37			●	38			
39		●	40		41					42		●	43	
44		45		●	46				●	47		48		
49				50			●	51	52				●	I
53		●	54			●	55	●	56			●	57	58
N	●	59			●	60		61			●	62		
63	64		●	65	66				●	67	68			
69			70	●	71				72	●	73			
Z				A						Á				

37. Végtag.

41. Cári rendelet.

42. Elővigyázatos.

45. Latabár Kálmán színész névbetűi.

48. Lapszélek!

50. Könyvespolc (rég.)

52. Adnak neki.

55. Előbbre jut.

57. Főzeléknövény.

58. Nemzetközi híró magyar
gyógyfürdőhely.

59. Arc része.

60. Ádám és Éva fia.

61. Az emberiség ősapja a hindu
mitológiában.

62. Kellemetlenség.

64. Fa kártevője.

66. Gadolínium és jód vegyjele.

68. Szösz – szálak!

70. Mister.

72. ... Pacino – amerikai
filmszínész.

A keresztrejtvényeket készítette: BARABÁS ZSUZSA

Jelentős évfordulók 2015-ben

Január

1. 260 éve, 1755-ben született gr. Festetics György, a Georgikon alapítója
1. 70 éve, 1945-ben halt meg Paulini Béla író, újságíró, Kodály Zoltán: Háry János című daljátékának szövegírója
1. 35 éve, 1980-ban halt meg Tamkó Sirató Károly költő, műfordító
2. 100 éve, 1915-ben halt meg Karl Goldmark magyar zeneszerző
2. 80 éve, 1945-ben halt meg Gulácsi Irén író
3. 130 éve, 1885-ben született Lesznai Anna költő, író, iparművész
4. 270 éve, 1745-ben született Benkő Ferenc partiumi református egyházi író, természettudós
6. 210 éve, 1805-ben született Ihász Gábor nyelvész, tanár, szerkesztő
7. 70 éve, 1945-ben halt meg Réti István erdélyi festőművész, művészeti író
10. 95 éve, 1920-ban született Csanádi Imre költő, műfordító
11. 70 éve, 1945-ben halt meg Ligeti Ernő erdélyi költő, író, újságíró
13. 70 éve, 1945-ben halt meg Szerb Antal író, irodalomtörténész
13. 70 éve, 1945-ben halt meg Szabó Dezső író, közíró
14. 130 éve, 1885-ben született Dénes Zsófia lapszerkesztő, író
15. 220 éve, 1795-ben született Bölöni Farkas Sándor erdélyi író
15. 105 éve, 1905-ben halt meg Petelei István erdélyi író
16. 165 éve, 1850-ben született Endrődi Sándor erdélyi költő, műfordító
17. 100 éve, 1915-ben született Benedek István író, művelődéstörténész, Benedek Elek unokája
17. 120 éve, 1895-ben született Mécs László költő
18. 135 éve, 1880-ban született Osvát Kálmán partiumi író, szerkesztő
21. 60 éve, 1955-ben született Újvárossy László erdélyi grafikusművész, író, könyvillusztrátor
22. 85 éve, 1930-ban született Balogh Dezső nyelvész, tankönyvíró
23. 95 éve, 1920-ban született Létay Lajos erdélyi költő
23. 75 éve, 1940-ben halt meg Vészi József író, újságíró, szerkesztő
25. 115 éve, 1900-ban született Fekete István ifjúsági író
25. 75 éve, 1940-ben született Jakabos Ödön erdélyi utazó, útinaplóíró, végigjárta Kőrösi Csoma Sándor útját
26. 120 éve, 1895-ben halt meg Komjáthy Jenő költő
26. 110 éve, 1905-ben született Tamkó Sirató Károly költő, műfordító

- 27. 155 éve, 1860-ban halt meg Bolyai János tudós matematikus
- 27. 25 éve, 1990-ben halt meg Borsos Miklós szobrászművész, grafikus, esszéíró
- 28. 210 éve, 1805-ben halt meg Csokonai Vitéz Mihály költő
- 28. 195 éve, 1820-ban halt meg Pálóczi Horváth Ádám költő, író, a magyar népdalok első gyűjtője
- 28. 60 éve, 1955-ben halt meg Török Sophie (Tanner Ilona) író, költő, Babits Mihály felesége
- 29. 20 éve, 1995-ben halt meg Herceg János újvidéki író, szerkesztő, műfordító
- 29. 65 éve, 1950-ben született Vámos Miklós író
- 29. 85 éve, 1930-ban született Szombati Gille Ottó drámaíró, költő, színházrendező
- 30. 185 éve, 1830-ban halt meg Virág Benedek költő, az antik verselés művelője
- 30. 70 éve, 1945-ben született Cseke Péter közíró, irodalomtörténész, műfordító
- 30. 245 éve, 1770-ben született Köteles Sámuel filozófiai író, nagyenyedi tanár

Február

- 3. 85 éve, 1930-ban született Csoóri Sándor költő, író, főszerkesztő
- 3. 125 éve, 1890-ben született Kner Imre nyomdász
- 5. 205 éve, 1810-ben halt meg Rát Mátyás, az első magyar nyelvű újság megindítója és szerkesztője
- 5. 155 éve, 1860-ban született Kner Izidor nyomdász, könyvkiadó
- 5. 5 éve, 2010-ben halt meg Taub János színházi rendező, főiskolai tanár
- 6. 120 éve, 1895-ben született Dési Huber István képzőművész, ötvösművész
- 7. 120 éve, 1895-ben született Zsolt Béla költő, író, újságíró
- 7. 65 éve, 1950-ben született Pelle János író, irodalomtörténész
- 8. 105 éve, 1910-ben született Kovács-Katona Jenő költő, író, kritikus
- 9. 235 éve, 1775-ben született Bolyai Farkas tudós, drámaíró
- 10. 80 éve, 1935-ben született Kónya Ádám művészettörténész, tanár, helytörténész
- 11. 205 éve, 1810-ben született gr. Teleki László drámaíró, politikus
- 12. 35 éve, 1980-ban halt meg Zörgő Benjámin lélektani szakíró, fordító, egyetemi tanár

13. 215 éve, 1800-ban született Brassai Sámuel irodalomtörténész, nyelvész, polihisztor
13. 45 éve, 1970-ben halt meg Darkó László művészettörténész, festőművész
17. 35 éve, 1980-ban halt meg Kiss Bertalan református lelkész, egyházi és lélektani író
17. 15 éve, 2000-ben halt meg Vámszer Márta nyelvész, író, egyetemi docens
18. 190 éve, 1825-ben született Jókai Mór író
19. 230 éve, 1785-ben született Szemere Pál költő, tudós, nyelvújító
20. 105 éve, 1910-ben született Földeák János író, költő
21. 130 éve, 1885-ben született Kosztolányi Dezsőné, Harmos Ilona író, műfordító
22. 480 éve, 1535-ben született Bornemisza Péter nyomdász, prédikátor
22. 105 éve, 1910-ben született Kovács György drámaíró, színművész, előadóművész
22. 80 éve, 1935-ben halt meg Fehér Dezső író, újságíró, nagyváradi lapszerkesztő
23. 120 éve, 1895-ben született Csanády György költő, hangjátékiró, rádiórendező, a Székely himnusz szövegének írója
24. 100 éve, 1915-ben született Fischer Sándor nyelvész, tanár
24. 165 éve, 1850-ben született Jászai Mari naplóíró, színésznő
24. 265 éve, 1750-ben született Révai Miklós papköltő, nyelvtudós, szerkesztő, az időmértékes verselés egyik meghonosítója
25. 195 éve, 1820-ban született Vachott Imre író, szerkesztő
27. 150 éve, 1865-ben halt meg br. Jósika Miklós író
27. 150 éve, 1865-ben született Kecskeméti Lipót irodalomtörténész, bibliakutató, műfordító
28. 130 éve, 1885-ben született Tibor Ernő festőművész

Március

1. 185 éve, 1830-ban halt meg Gyarmathi Sámuel tudós, nyelvész, tanár, orvos
1. 230 éve, 1785-ben halt meg Sajnovics János nyelvtudós, csillagász
2. 140 éve, 1875-ben született Jászi Oszkár társadalomtudós, publicista, politikus
3. 40 éve, 1970-ben halt meg Németh László író, tanár, orvos
4. 80 éve, 1935-ben született Elekes Ferenc költő, író, műfordító
4. 75 éve, 1940-ben született Plugor Sándor grafikus, festőművész
5. 55 éve, 1960-ban halt meg Asztalos István író

7. 145 éve, 1870-ben született Thury Zoltán író, újságíró
8. 70 éve, 1945-ben született Csáky Zoltán forgatókönyvíró, televízió-szerkesztő
8. 95 éve, 1920-ban született Hornyák József író, lapszerkesztő
9. 70 éve, 1945-ben született Bereck József felvidéki író, lapszerkesztő
9. 80 éve, 1935-ben született Binder Pál művelődéstörténész
10. 125 éve, 1890-ben született Zolnai Béla nyelvész, irodalomtörténész
12. 225 éve, 1790-ben halt meg Hadik András emlékiratíró
12. 145 éve, 1865-ben született Tutsek Anna író, szerkesztő
13. 85 éve, 1930-ban halt meg Fráter Lóránd költő, zeneszerző
14. 105 éve, 1910-ben született László Gyula történetkutató, régész, műtörténész, képzőművész
15. 80 éve, 1935-ben született Binder Pál történész, tanár, író
15. 85 éve, 1930-ban született Szendrei Júlia irodalomtörténész, egyetemi előadó
17. 95 éve, 1920-ban született Thurzó Sándor zenei író, a Varadinum-vonósnégyes alapítója
18. 100 éve, 1915-ben született Ballagi Mór nyelvész, protestáns egyházi író
19. 65 éve, 1950-ben született Fülöp Gábor újvidéki költő, dramaturg
22. 120 éve, 1895-ben született Illés Béla író
22. 115 éve, 1900-ban született Palocsay Rudolf növénynevelő, szakíró, biológus
24. 105 éve, 1910-ben született Ortutay Gyula néprajztudós, irodalomtörténész, politikus
25. 60 éve, 1955-ben született Gál Éva költő, képzőművész
26. 140 éve, 1875-ben halt meg Kriza János népköltészet-gyűjtő
26. 100 éve, 1915-ben halt meg Bunyitai Vince katolikus egyháztörténész
29. 130 éve, 1885-ben született Kosztolányi Dezső író, költő
29. 110 éve, 1905-ben született Rejtő Jenő író
31. 115 éve, 1900-ban született Szabó Lőrinc költő, műfordító

Április

1. 100 éve, 1915-ben született Cseres Tibor író, újságíró
2. 110 éve, 1905-ben halt meg Beniczkyé Bajza Lenke író, Bajza József leánya
3. 70 éve, 1945-ben halt meg Ritoók Emma író, esztéta, műfordító
3. 125 éve, 1890-ben született György Lajos irodalomtörténész

6. 90 éve, 1925-ben született Dánielisz Endre irodalomtörténész, helytörténész
6. 195 éve, 1820-ban született Klapka György hadvezér, diplomata
6. 525 éve, 1490-ben halt meg Mátyás király
7. 165 éve, 1850-ben halt meg Ábrányi Emil író, szerkesztő, újságíró
8. 155 éve, 1860-ban halt meg gr. Széchenyi István író, politikus
8. 280 éve, 1735-ben halt meg II. Rákóczi Ferenc államférfi, hadvezér
8. 105 éve, 1920-ban született Fónagy Iván nyelvész, könyvtáros, egyetemi tanár
9. 125 éve, 1890-ben született Farczády Elek történész, levéltáros, művelődéstörténész, a Marosvásárhelyi Sorok és Glosszák felfedezője
9. 325 éve, 1690-ben született Hajnóczi Dániel író, tanár, verstani tankönyv szerzője
9. 165 éve, 1850-ben született Pósa Lajos költő
9. 160 éve, 1855-ben született Reviczky Gyula költő
10. 95 éve, 1920-ban született Zala József költő
10. 110 éve, 1905-ben született Jancsó Elemér irodalomtörténész, kritikus, egyetemi tanár
11. 280 éve, 1735-ben született Báróczy Sándor nyelvújító
11. 110 éve, 1905-ben született József Attila költő
11. 115 éve, 1900-ban született Márai Sándor író
11. 45 éve, 1970-ben halt meg Gyallay Domokos író, újságíró
12. 200 éve, 1815-ben született Rómer Flóris régész, művészettörténész
13. 130 éve, 1885-ben született Lukács György esztéta, filozófus
14. 100 éve, 1915-ben született Kolozsi Tibor újvidéki író, műfordító, sajtótörténész, szerkesztő
14. 65 éve, 1950-ben halt meg Szolnay Sándor festőművész
14. 65 éve, 1950-ben született Esterházy Péter író
15. 325 éve, 1690-ben halt meg Apafi Mihály erdélyi fejedelem, emlékiratíró
16. 185 éve, 1830-ban halt meg Katona József író
16. 45 éve, 1970-ben halt meg Veres Péter író
16. 130 éve, 1885-ben született Weiner Leó magyar zeneszerző
16. 45 éve, 1970-ben halt meg Váci Mihály költő, műfordító
18. 355 éve, 1660-ban halt meg Lorántffy Zsuzsanna, I. Rákóczi György fejedelem felesége
19. 95 éve, 1920-ban született Szabó György irodalomtörténész, történész, klasszika-filológus, művészettörténész, egyetemi tanár, író

19. 125 éve, 1890-ben halt meg Orbán Balázs író, néprajzgyűjtő, történész
20. 195 éve, 1820-ban született Erdődi Pálffy Albert író, szerkesztő, a Tízec Társaságának tagja
21. 165 éve, 1870-ben halt meg br. Wesselényi Miklós erdélyi politikus, színházpártoló főnemes
22. 85 éve, 1930-ban született Gyurkó László író, újságíró, drámaíró
23. 90 éve, 1925-ben született Rapcsányi László író, újságíró, szerkesztő
24. 80 éve, 1935-ben született Lendvay Éva költő, műfordító, újságíró
24. 40 éve, 1975-ben halt meg Nits István költő
24. 145 éve, 1870-ben született Thorma János festőművész, pedagógus a nagybányai festőiskola tagja
27. 45 éve, 1970-ben született Papp Podolszki Tibor újvidéki költő, szerkesztő
27. 190 éve, 1825-ben született Greguss Ágost író, esztéta, kritikus
29. 75 éve, 1940-ben született Dehel Gábor író, táncjáték-szövegkönyv író, színművész
30. 145 éve, 1870-ben halt meg Lehár Ferenc zeneszerző
30. 50 éve, 1965-ben halt meg Lyka Károly művészeti író, festőművész
30. 105 éve, 1910-ben született Andrásy Zoltán képzőművész, könyvillusztrátor

Május

1. 395 éve, 1620-ban született gr. Zrínyi Miklós hadvezér, író, költő
1. 115 éve, 1900-ban halt meg Munkácsy Mihály festőművész
1. 80 éve, 1935-ben halt meg Gombocz Zoltán nyelvész, egyetemi tanár
3. 265 éve, 1750-ben született Hajnóczy József író, politikus
4. 290 éve, 1725-ben született gr. Eszterházy Károly mecénás, egri püspök, az Egri Főegyház-megyei Könyvtár létrehozója, nevét viseli az egri tanárképző főiskola
4. 70 éve, 1945-ben halt meg Neubauer Pál író, műfordító, prágai magyar író
4. 50 éve, 1965-ben született Szűcs László költő, újságíró, műfordító
5. 115 éve, 1900-ban született Háty Gyula drámaíró, műfordító
6. 105 éve, 1910-ben született Tatay Sándor író

6. 40 éve, 1975-ben halt meg Mindszenty József római katolikus egyházi író, püspök, esztergomi érsek
7. 75 éve, 1940-ben született Kocsis István író, drámaíró
7. 40 éve, 1975-ben halt meg Háy Gyula drámaíró, műfordító
8. 155 éve, 1860-ban született Báthori Ferenc nyelvtudós, néprajzkutató
8. 200 éve, 1815-ben született Lovassy László szalontai újságíró, politikus,
9. 80 éve, 1935-ben született Bertha Bulcsu író, lapszerkesztő
9. 80 éve, 1940-ben született Fábíán László író, műfordító, szerkesztő
11. 260 éve, 1760-ban született Pálóczi Horvát Ádám költő, író, a magyar népzene első gyűjtője
12. 170 éve, 1845-ben halt meg Batsányi János költő
13. 125 éve, 1890-ben született Makkai Sándor református egyházi író, püspök, egyetemi tanár
14. 75 éve, 1940-ben született Fehér Kálmán vajdasági költő, lapszerkesztő, műfordító
14. 90 éve, 1925-ben született Herédi Gusztáv író, közíró
14. 90 éve, 1925-ben született Nemeskürty István irodalom- és filmtörténész
15. 200 éve, 1815-ben halt meg Szacsuvay Sándor újságíró
15. 70 éve, 1945-ben halt meg Gelléri Andor Endre író
16. 150 éve, 1865-ben született Kelemen Béla nyelvész, irodalomtörténész, tankönyvszerkesztő
17. 15 éve, 2000-ben halt meg Gáll Ernő filozófiai író, szociológus, szerkesztő, egyetemi tanár
18. 115 éve, 1900-ban született Farkas István felvidéki író, lapszerkesztő, műfordító
18. 185 éve, 1830-ban született Karl Goldmark magyar zeneszerző
19. 15 éve, 1995-ben halt meg Páskándi Géza költő, író
20. 220 éve, 1795-ben halt meg Hajnóczy József író, politikus, a Martinovics-féle összeesküvés egyik vezetője
20. 220 éve, 1795-ben halt meg Szentmarjay Ferenc újságíró, műfordító, a Martinovics-féle összeesküvés egyik vezetője
20. 220 éve, 1795-ben halt meg Laczkovics János újságíró, műfordító, testőr, a Martinovics-féle összeesküvés egyik vezetője
20. 220 éve, 1795-ben halt meg Martinovics Ignác filozófus, természettudós, az összeesküvés vezetője
22. 100 éve, 1915-ben született Elek István író, műfordító
22. 30 éve, 1985-ben halt meg Vaszary Gábor író, hírlapíró
23. 85 éve, 1930-ban született Raffai Sarolta író, pedagógus

- 25. 125 éve, 1890-ben született Várnai Zseni költő, író
- 28. 115 éve, 1910-ben halt meg Mikszáth Kálmán író
- 28. 70 éve, 1945-ben született Muhi Sándor grafikus, művészeti szakíró, illusztrátor
- 31. 45 éve, 1970-ben halt meg Fábry Zoltán felvidéki író, kritikus, újságíró

Június

- 2. 45 éve, 1970-ben halt meg Trencsényi-Waldapfel Imre irodalomtörténész, vallástörténész, műfordító
- 2. 220 éve, 1795-ben halt meg Óz Pál politikai író, a magyar jakobinus mozgalom vértanúja
- 3. 220 éve, 1795-ben halt meg Kármán József író
- 5. 65 éve, 1950-ben halt meg br. Bánffy Miklós-Kisbán író, grafikus, rendező, politikus
- 6. 135 éve, 1880-ban halt meg Orlay Petrics Soma festőművész
- 7. 170 éve, 1845-ben született Asbóth János író, újságíró, művészetkritikus
- 7. 75 éve, 1940-ben született Pintér Lajos újvidéki író, műfordító, műsorszerkesztő
- 7. 355 éve, 1660-ban halt meg II. Rákóczi György erdélyi fejedelem, I. Rákóczi György és Lorántffy Zsuzsanna fia
- 8. 85 éve, 1930-ban született Duba Gyula felvidéki író, szerkesztő
- 10. 135 éve, 1880-ban született Kaffka Margit író
- 10. 190 éve, 1625-ben született Apáczai Csere János író, teológiai doktor, tanár
- 10. 105 éve, 1910-ben született Hadrovics László délvidéki nyelvész, filológus, szlavista, szerkesztő
- 11. 150 éve, 1865-ben született Zempléni Árpád költő, műfordító
- 13. 85 éve, 1930-ban született Padisák Mihály író, szerkesztő, a Magyar Rádió dramaturgia, műsorvezetője
- 15. 95 éve, 1920-ban született Marosi Péter irodalomtörténész, kritikus
- 16. 10 éve, 2005-ben halt meg Szegő Katalin filozófiai szakíró, egyetemi tanár Nagyváradon a Partiumi Keresztyén Egyetemen
- 18. 100 éve, 1915-ben halt meg Baksay Sándor író, költő, műfordító
- 18. 15 éve, 2000-ben halt meg Ordódy Katalin felvidéki író, szerkesztő
- 20. 195 éve, 1820-ban született Czakó Zsigmond drámaíró

20. 90 éve, 1925-ben született Csávossy György költő, színműíró, mezőgazdasági szakíró
22. 35 éve, 1980-ban halt meg Komlós Aladár felvidéki író, költő, irodalomtörténész
22. 105 éve, 1910-ben született Gagy László író
23. 45 éve, 1970-ben halt meg Fekete István ifjúsági író
24. 115 éve, 1890-ben született Baktay Ervin orientalista, műfordító
24. 105 éve, 1910-ben született Czibalmos László természettudományi szakíró, tanár
25. 65 éve, 1950-ben halt meg József Jolán író, József Attila nővére
26. 180 éve, 1835-ben született Herman Ottó természettudós, néprajzkutató, újságíró
28. 55 éve, 1955-ben halt meg Szekfű Gyula történész, újságíró, egyetemi tanár
29. 85 éve, 1930-ban született Dali Sándor közíró, szerkesztő

Július

2. 70 éve, 1945-ben született Fábián Imre újságíró, néprajzos
3. 75 éve, 1940 -ben halt meg Császár Elemér irodalomtörténész, tanár, tudományos levelező
3. 45 éve, 1970-ben halt meg Mikola András emlékiratíró
5. 65 éve, 1950-ben halt meg Cholnoky Jenő földrajztudós, világutazó, író
7. 40 éve, 1975-ben halt meg Simon István költő, műfordító, szerkesztő
8. 165 éve, 1850-ben született Péterfy Jenő esszéíró, színikritikus, egyetemi tanár
9. 150 éve, 1865-ben halt meg Bugát Pál nyelvújító, orvos
13. 100 éve, 1915-ben született Gálffy Mózes nyelvész, egyetemi tanár
13. 135 éve, 1880-ban halt meg Csengery Antal újságíró, politikus, történész, közgazdasági író
14. 20 éve, 1995-ben halt meg Hegyi Endre költő, műfordító
15. 115 éve, 1900-ban született Passuth László író, műfordító
17. 125 éve, 1890-ben született Tabéry Géza író, szerkesztő
17. 90 éve, 1925-ben született Nagy László költő, műfordító, szerkesztő
17. 185 éve, 1830-ban született Reményi Ede hegedűművész
18. 35 éve, 1980-ban halt meg Komlós János író, újságíró
18. 85 éve, 1930-ban született Németh István vajdasági író, újságíró
19. 115 éve, 1900-ban született Remenyik Zsigmond felvidéki eredetű író, drámaíró

19. 105 éve, 1910-ben született Bóka László költő, író,
irodalomtörténész
19. 195 éve, 1820-ban született Lauka Gusztáv költő, író, humorista
20. 260 éve, 1755-ben született Martinovics Ignác tudós, filozófus,
egyetemi tanár
22. 115 éve, 1910-ben született Gagyi László író, szerkesztő
23. 145 éve, 1870-ben született Cholnoky Jenő földrajztudós,
világutazó, író
23. 85 éve, 1930-ban született Baróti Pál szerkesztő, kritikus
24. 90 éve, 1925-ben született Antal Árpád irodalomtörténész,
egyetemi tanár
25. 75 éve, 1940-ben született Tóth Ferenc újvidéki író, költő
26. 85 éve, 1930-ban született Szervátiusz Tibor szobrász
27. 240 éve, 1775-ben született gr. Brunszvik Teréz pedagógiai író,
az első óvoda megteremtője
28. 85 éve, 1930-ban született Bodor Pál író, újságíró, műfordító
30. 285 éve, 1730-ban született Jelky András világutazó, emlékiratíró
30. 30 éve, 1985-ben halt meg Kálnoky László költő, műfordító

Augusztus

2. 100 éve, 1915-ben született Halmos György zongoraművész, tanár
3. 110 éve, 1905-ben született Gáspár Margit író, színházigazgató
4. 160 éve, 1855-ben született Nagy Géza néprajzkutató, nyelvész,
őstörténész
4. 135 éve, 1880-ban született Gyallay Domokos író, újságíró
4. 85 éve, 1930-ban született Ránki György történész
5. 100 éve, 1915-ben sz. Bodor András történész, művelődéstörténész,
tanár
5. 460 éve, 1555-ben született Pathai István református egyházi író
6. 40 éve, 1975-ben halt meg Ravasz László református püspök
6. 40 éve, 1975-ben halt meg Szauder József irodalomtörténész
8. 225 éve, 1790-ben született Kölcsey Ferenc író, költő, politikus
8. 55 éve, 1960-ban halt meg Papp Aurél (Pop) festőművész, kritikus
9. 65 éve, 1950-ben halt meg Schöpflin Aladár író, kritikus,
irodalomtörténész, műfordító
9. 325 éve, 1690-ben halt meg Mikes Kelemen író, önéletrajzíró
9. 105-éve, 1910-ben született Dobossy László felvidéki író,
irodalomtörténész, egyetemi tanár
9. 220 éve, 1795-ben született Dukai Takách Judit költő

10. 85 éve, 1930-ban született Sztranyiczki Gábor filozófiai író, egyetemi adjunktus
10. 210 éve, 1805-ben született Toldy Ferenc irodalomtörténész
11. 190 éve, 1825-ben született Türr István emlékiratíró
14. 170 éve, 1845-ben született Lechner Ödön építész
15. 195 éve, 1820-ban született Szeberényi Lajos felvidéki költő, szerkesztő, műfordító
15. 125 éve, 1890-ben született Hunyadi Sándor dráma- és regényíró
17. 25 éve, 1990-ben halt meg Abody Nagy Béla író, műfordító, szerk.
19. 85 éve, 1930-ban halt meg Mikes Lajos újságíró, szerkesztő, műfordító
22. 135 éve, 1880-ban született Bíró Lajos író, újságíró
23. 90 éve, 1925-ben született Tarnai Andor irodalomtörténész, tanár, író, szerkesztő
26. 110 éve, 1905-ben született Gy. Szabó Béla grafikus, festő, író
28. 435 éve, 1580-ban halt meg Augustinus Aurelius-Szent Ágoston író, gondolkodó
28. 190 éve, 1825-ben született Zalár József költő, történetíró
30. 125-éve, 1890-ben született Reményik Sándor költő
31. 250 éve, 1765-ben született Besse János Károly nyelvész, útirajzíró

Szeptember

3. 75 éve, 1940-ben született Aradits László erélyi újságíró, televízió szerkesztő
4. 210 éve, 1805-ben született gr. Mikó Imre erdélyi művelődéspolitikus
5. 90 éve, 1925-ben született Földes Mária író, színműíró
8. 165 éve, 1850-ben született Blaha Lujza színésznő, a nemzet csalóánya
8. 380 éve, 1635-ben született Esterházy Pál galántai herceg, író, zeneszerző, államférfi
9. 30 éve, 1985-ben halt meg Árvay Árpád költő, regényíró
9. 60 éve, 1955-ben halt meg Zsirai Miklós nyelvész, őstörténet kutató
9. 45 éve, 1970-ben halt meg Csűrös Emilia író, újságíró
9. 20 éve, 1995-ben halt meg Móricz Virág író
11. 85 éve, 1930-ban született Szabó Gyula író
11. 70 éve, 1945-ben született Gyimesi Éva irodalomtörténész, kritikus, egyetemi tanár
11. 150 éve, 1865-ben szül. Zoványi Jenő református egyháztörténész
13. 55 éve, 1960-ban halt meg Weiner Leó magyar zeneszerző
13. 310 éve, 1705-ben halt meg gr. Thököly Imre naplóíró, Erdély fejedelme
14. 115 éve, 1900-ban halt meg Papp Dániel író, újságíró, szerkesztő

16. 80 éve, 1935-ben született Gortvay Erzsébet kárpátaljai irodalomtörténész
16. 255 éve, 1760-ban született Kulcsár István író, szerkesztő, mecénás, nyelvművelő
17. 95 éve, 1920-ban született Kéry László irodalomtörténész, szerkesztő, kritikus
20. 125 éve, 1890-ben született Kántor Lajos irodalom-és művészettörténész, az Erdélyi Múzeum Egyesület titkára
20. 80 éve, 1935-ben született Gyöngyösi Gábor dramaturg, műfordító, író
21. 55 éve, 1960-ban halt meg Bárdos László újságíró, dramaturg, elbeszélő
21. 80 éve, 1935-ben született Vekerdy Tamás író, pszichológus, tanár
22. 130 éve, 1885-ben született Benedek Marcell író, irodalomtörténész, műfordító, Benedek Elek fia
22. 245 éve, 1770-ben született Kis János költő, író, műfordító, Berzsenyi Dániel felfedezője
22. 105 éve, 1910-ben született Faludy György költő, újságíró, műfordító
22. 70 éve, 1945-ben halt meg Vikár Béla folklorista, műfordító
24. 105-éve, 1910-ben született Vas István költő, író, műfordító
25. 85 éve, 1930-ban született Ungvári Tamás író, műfordító, egyetemi tanár
26. 140 éve, 1875-ben született Bródy Miksa író, újságíró, szövegkönyvíró
26. 50 éve, 1965-ben halt meg Rubinyi Mózes nyelvész, irodalomtörténész
26. 70 éve, 1945-ben halt meg Bartók Béla zongoraművész, zeneszerző, népdalgyűjtő
27. 215 éve, 1800-ban halt meg Pray György történetíró, könyvtárvezető
28. 95 éve, 1920-ban halt meg Somló Bódog társadalomtudományi szakíró, tanár
29. 35 éve, 1980-ban halt meg Márton Áron római katolikus egyházi író, szerkesztő, tanár, Erdély római katolikus püspöke

Október

2. 90 éve, 1925-ben született Falus Róbert irodalomtörténész, kritikus
2. 125 éve, 1890-ben született Hunyady Sándor író, Bródy Sándor fia
2. 80 éve, 1935-ben született Gyimesi György felvidéki vadászati író
4. 445 éve, 1570-ben született Pázmány Péter író, hittérítő tudós

5. 185 éve, 1830-ban született Lehoczky Tivadar munkácsi műfordító, történész
5. 190 éve, 1825-ben született Xantus János író, természettudós, néprajzkutató
5. 10 éve, 2005-ben halt meg Visky Ferenc lekipásztor, teológiai és evangéliumi író, tanár, lapszerkesztő
6. 220 éve, 1795-ben halt meg Szentjóni Szabó László költő, író, újságíró
6. 80 éve, 1935-ben született Tózsér Árpád felvidéki költő, író, szerk.
6. 20 éve, 1995-ben halt meg Mátyás Iván író
7. 205 éve, 1810-ben született Nagy Ignác vígjátékíró, humorista
7. 105 éve, 1910-ben született Tabi László író, újságíró, szerkesztő
8. 75 éve, 1940-ben született Bosnyák István újvidéki irodalomtörténész, kritikus, szerkesztő
9. 25 éve, 1990-ben halt meg Ottlik Géza író, műfordító
9. 35 éve, 1980-ban halt meg Tóth Ferenc újvidéki költő, író, népballadagyűjtő
12. 80 éve, 1935-ben született Katona Ádám irodalom- és művelődéstörténész, tanár
12. 120 éve, 1895-ben halt meg Szarvas Gábor nyelvész, író
13. 75 éve, 1940-ben született Csutak Levente grafikus, szerk., tanár
14. 70 éve, 1945-ben született Ablonczy László újságíró, színházigazgató, kritikus
14. 95 éve, 1920-ban halt meg Sombori Sándor író, műfordító, irodalomtörténész
15. 110 éve, 1905-ben halt meg Szász Károly költő, tanár
16. 290 éve, 1725-ben született gr. Gvadányi József költő, katona
16. 135 éve, 1880-ban született Paál Árpád író, szerkesztő, közíró
17. 90 éve, 1930-ban született Feszt Árpád képzőművész, könyvillusztrátor, egyetemi rektor
18. 275 éve, 1740-ben született Dugonics András író, egyetemi tanár
21. 95 éve, 1920-ban született Gárdos Miklós író, újságíró, az MTV külső munkatársa
21. 45 éve, 1970-ben halt meg Ötvös Béla hírlapíró, szerkesztő, lapkiadó, író
22. 110 éve, 1905-ben született Nits István költő
22. 25 éve, 1990-ben halt meg Kovács György regényíró, újságíró
22. 200 éve, 1815-ben született Obernyik Károly dráma- és novellaíró
24. 225 éve, 1790-ben született gr. Teleki József irodalom pártoló, nyelvész, történész, a marosvásárhelyi Teleki-téka megalapítója
25. 50 éve, 1965-ben halt meg Ascher Oszkár előadóművész, rendező, dramaturg, színházigazgató

- 27. 235 éve, 1880-ban született Hatvany Jajos író, kritikus,
irodalomtörténész
- 28. 85 éve, 1930-ban született Dobos László felvidéki író, szerkesztő,
politikus
- 31. 85 éve, 1930-ban halt meg Szabolcska Mihály költő
- 31. 45 éve, 1970-ben halt meg Szabó Pál író

November

- 2. 80 éve, 1935-ben született Palocsay Zsigmond költő
- 3. 85 éve, 1930-ban született Száraz Endre író, esszéíró, színműíró
- 5. 145 éve, 1870-ben halt meg Petőfi Zoltán költő, vándorszínész,
Petőfi Sándor fia
- 5. 60 éve, 1955-ben született Balázs Attila újvidéki író, műfordító
- 6. 135 éve, 1880-ban született Baumgarten Ferenc Ferdinánd
esztéta, kritikus, a Baumgarten-díj megalapítója
- 6. 80 éve, 1935-ben született Kozma Dezső irodalomtörténész,
egyetemi tanár
- 7. 205 éve, 1810-ben született Erkel Ferenc zeneszerző, karmester
- 7. 40 éve, 1975-ben halt meg Bárczi Géza nyelvész
- 8. 85 éve, 1930-ban született Tamás Mária költő, író, műfordító
- 8. 140 éve, 1875-ben született Rajcsányi Gyula felvidéki író
- 8. 130 éve, 1885-ben született Eckhardt Ferenc történész, író
- 10. 95 éve, 1920-ban született Kocziány László irodalomtörténész,
tankönyvíró
- 10. 65 éve, 1950-ben született Danyi Magdolna újvidéki költő,
kritikus, irodalomtörténész
- 10. 40- éve, 1975-ben halt meg Lányi Sarolta költő, műfordító
- 13. 140 éve, 1875-ben született Gróf Klebelsberg Kuno, magyar
vallás- és közoktatásügyi miniszter
- 13. 120 éve, 1895-ben született Bernáth Aurél festőművész, író, a
nagybányai festőiskola tagja
- 15. 100 éve, 1915-ben született Péterfy Emilia író,
tankönyvszerkesztő
- 15. 130 éve, 1885-ben halt meg Várady Antal költő, újságíró, Petőfi
verset írt hozzá
- 16. 70 éve, 1945-ben halt meg Janovics Jenő színházigazgató,
színész, a magyar film egyik megteremtője
- 17. 145 éve, 1870-ben született Makai Emil költő, drámaíró, műfordító
- 18. 80 éve, 1935-ben született Györfi Ilona pedagógiai író, szerkesztő
- 18. 270 éve, 1745-ben született Sófalvi József református egyházi író

18. 85 éve, 1930-ban született Maróti Lajos költő, író, tanár
18. 190 éve, 1825-ben született Lévy József költő, műfordító
19. 160 éve, 1855-ben halt meg Vörösmarty Mihály költő
20. 195 éve, 1820-ban született Ábrányi Emil író, szerkesztő, újságíró
21. 185 éve, 1830-ban halt meg Kisfaludy Károly drámaíró, irodalomszervező
21. 125 éve, 1890-ben született Hevesi Gyula kárpátaljai emlékiratíró, műszaki tanulmányíró, politikus
23. 145 éve, 1870-ben született Ráth Végh István író, művelődéstörténész
23. 25 éve, 1990-ben halt meg Szécsi Margit költő, Nagy László felesége
24. 100 éve, 1915-ben született Lőrincze Lajos nyelvész, szakíró
26. 100 éve, 1915-ben született Csehi Gyula irodalomestteta, egyetemi tanár
27. 115 éve, 1905-ben halt meg Koós Ferenc életrajz- és emlékiratíró
27. 35 éve, 1980-ban halt meg Kicsi Antal irodalomtörténész, író, műfordító
29. 85 éve, 1930-ban született Murádin László nyelvész, szerkesztő, szakíró
30. 315 éve, 1700-ban született gr. Árva Bethlen Kata írónő, önéletrajzíró
30. 30 éve, 1985-ben halt meg Gy. Szabó Béla grafikus, festő, író
30. 135 éve, 1880-ban született Gyökössy Endre költő, ifjúsági író, az Én Újságom című gyermeklap helyettes szerkesztője

December

1. 215 éve, 1800-ban született Vörösmarty Mihály költő
1. 20 éve, 1995-ben halt meg Méliusz József író
1. 230 éve, 1785-ben született Döbrentei Gábor író, költő, szerkesztő, műfordító
1. 110 éve, 1905-ben született Kellér Dezső író, konferanszié
2. 125 éve, 1890-ben született Molter Károly író
2. 115 éve, 1900-ban született Becski Irén költő, lélektani szakíró, műfordító
5. 100 éve, 1915-ben született Benjámín László költő, szerkesztő
6. 350 éve, 1665-ben született Bercsényi Miklós, a Rákóczi-szabadságharc főgenerálisa
6. 80 éve, 1935-ben született Bertók László költő
6. 100 éve, 1915-ben született Gyárfás Miklós író, költő, dramaturg

8. 110 éve, 1905-ben született Hollós Korvin Lajos író, költő, lapszerkesztő
10. 140 éve, 1875-ben halt meg Toldy Ferenc irodalomtörténész
10. 120 éve, 1895-ben született Török Sophie (Tanner Ilona) költő, író, Babits Mihály felesége
11. 85 éve, 1930-ban született Berend Iván történész, egyetemi tanár
11. 265 éve, 1750-ben született id. br. Wesselényi Miklós drámaíró, mecénás
11. 55 éve, 1960-ban halt meg Vásárhelyi János református egyházi író, az Erdélyi Református Egyházkerület püspöke
13. 195 éve, 1820-ban halt meg gr. Széchényi Ferenc könyvtár- és múzeumalapító
14. 230 éve, 1785-ben született Bölöni Farkas Sándor útirajz- és naplóiíró
15. 70 éve, 1945-ben született Farkasházy Tivadar újságíró, író, humorista
15. 90 éve, 1925-ben született Szénási Sándor egyházi író, műfordító
15. 90 éve, 1925-ben született Kristófi János festőművész
16. 20 éve, 1995-ben halt meg Kiss Jenő költő, műfordító
17. 215 éve, 1800-ban született Czuczor Gergely költő, nyelvész
19. 115 éve, 1900-ban született Ciffra Géza költő, író, filmrendező
19. 115 éve, 1900-ban született Féja Géza író, újságíró, szerkesztő
20. 275 éve, 1740-ben született Benkő József református lelkész, történetíró, természettudós
20. 125 éve, 1890-ben született Bibó Lajos író, újságíró
21. 260 éve, 1755-ben született Földi János természettudományi szakíró, költő, műfordító, nyelvész
22. 105 éve, 1910-ben született Ruzicska Pál irodalomtörténész, műfordító
22. 140 éve, 1875-ben halt meg br. Kemény Zsigmond író
23. 125 éve, 1890-ben született Eckhardt Sándor irodalomtörténész, műfordító
23. 40 éve, 1975-ben halt meg Farkas István felvidéki író, lapszerkesztő, műfordító
27. 195 éve, 1820-ban halt meg Tessedik Sámuel, az első magyar mezőgazdasági szakiskola megalapítója
28. 220 éve, 1795-ben született Fábíán Gábor író, műfordító
28. 105 éve, 1910-ben született Tompa Miklós színházi rendező, főiskolai tanár, színházszervező
29. 130 éve, 1885-ben született Hóman Bálint történész, politikus
31. 130 éve, 1885-ben született Kuncz Aladár író, szerkesztő
31. 65 éve, 1950-ben halt meg György Lajos irodalomtörténész

Egyéb évfordulók

- 500 éve, 1515-ben született Batizi András református énekszerző
340 éve, 1675-ben született Czvittinger Dávid lexikonszerző,
bibliográfus
495 éve, 1520-ban született Dávid Ferenc egyházi író, az unitárius
egyház megalapítója
515 éve, 1500-ban született Dévai Bíró Mátyás hitvitázó író
370 éve, 1645-ben született Felvinczi György költő, színműíró,
műfordító
505 éve, 1510-ben született Heltai Gáspár író, nyomdász
495 éve, 1520-ban született Ilosvai Selymes Péter író
485 éve, 1530-ban született Károli Gáspár református bibliafordító,
egyházi író
440 éve, 1575-ben halt meg Sztárai Mihály költő, drámaíró
580 éve, 1435-ben született Temesvári Pelbárt ferences egyházi író,
teológus, hitszónok
580 éve, 1435-ben született Thuróczi János történetíró
510 éve, 1515-ben született Tinódi Lantos Sebestyén költő,
zeneszerző, énekmondó
365 éve, 1650-ben született Tótfalusi Kis Miklós betűmetsző,
nyomdász, könyvkiadó
225 éve, 1790-ben született Udvarhelyi Miklós önéletíró, színész,
juttalomjátékokként adták elő először a Bánk bán-t 1833-ban
365 éve, 1650-ben született Zrínyi Ilona, II. Rákóczi Ferenc
édesanyja

Összeállította: JÁROSI ÉVA ny. magyartanár

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület címtára

IGAZGATÓTANÁCSI HIVATAL

BH-410210 Oradea Str. Jean Calvin nr. 1, Telefon: 0259-431710; 0259-435386,
0724-393528 e-mail: partium@rdsor.ro. Titkárnő: SZABÓ KATALIN

Tiszt- és tisztségviselők:

CSÚRY ISTVÁN püspök
DR. VARGA ATTILA egyházkerületi főgondnok
LUKÁCS JÓZSEF lelkeszi főjegyző
TOLNAY ISTVÁN világi főjegyző
FAZAKAS SÁNDOR lelkeszi aljegyző
TATÁR MIKLÓS presbiteri aljegyző
DÉNES ISTVÁN LUKÁCS missziói előadó
SZILÁGYI ZOLTÁN katekétikai előadó
OROSZ OTÍLIA VALÉRIA egyházzenei előadó
FENESI TIBOR jogtanácsos
GELLÉN SÁNDOR levéltáros
KÁNYA ZSOLT ifjúsági előadó

Titkárság: SZABÓ KATALIN, BORUZZS EDIT

0724-353928, 0259-431710, 0259-435386, partium@rdsor.ro

Közigazgatási Ügyosztály: FARKAS ZSOLT előadótanácsos

0762-638210, zsolif@yahoo.com.

Gazdasági Ügyosztály: SALÁNKI LÓRÁNT előadótanácsos 0723-481466.

Könyvelők: BÉRES MELINDA, FODOR KATALIN

kregazdasagi@yahoo.com

Missziói Ügyosztály: DÉNES ISTVÁN LUKÁCS generális direktor

0745-374441, denesistvan@yahoo.com,

VINCZÉNÉ PÁLFI JUDIT előadótanácsos

0741-179307 judit_vincze@yahoo.com

Tanügyi- és Katekétikai Ügyosztály:

SZILÁGYI ZOLTÁN katekétikai előadó

0728-784530, szkizo71@yahoo.com

SZŰCS ÉVA tanügyi előadótanácsos

0745-306661 szucseva@yahoo.com

Külügyi Osztály: ANTAL JÁNOS előadótanácsos

0722-686824 antaljanos@partium.ro

Kiadói és Sajtóosztály: WAGNER ERIK előadótanácsos

0735-434701, wagner.erik@yahoo.com

Műszaki előadó: EMÓDI TAMÁS 0745-311387 emoditamas@gmail.com

Jogtanácsos: MÁTHÉ EDITH 0722-686827

Referens: PETRUCZ IZABELLA 0742-169537 petruczi@freemail.hu

Levéltáros: GELLÉN SÁNDOR 0262-281410, 0744-864572

Referens: JOÓ ÁGNES 0743-487170

INTÉZMÉNYEINK

Agnulli Dei – Református Szociális Központ és Idősek Otthona

BH-410559 Oradea Str. Grădinarilor nr. 16., 0359-175375, agnullidei@freemail.hu
Intézményvezető: BUNTA BÍBORKA – 0728-983661

Arany János Kollégium

BH-410209 Oradea Str. Primăriei nr. 36, 0259/439931, kollegium@partium.ro
Kollégiumi ügyvezető: DOHI ALIZ – 0745-640-305
Egyetemi lelkész: RÁKSI LAJOS – 0761-689-331

Árva Bethlen Kata Református Óvoda

SM-440199 Satu Mare Str. Inaului nr. 11, 0261-769745, bogyakis@gmail.com
Intézményvezető: BOGYA KIS MÁRIA

Bethesda Ház – Egészségügyi és Humanitárius Központ – Szamosardó

MM-437356 Arduzel nr. 145/a, 0262-264107
Elnök: TÓBIÁS ESZTER – tobiastibor@gmail.com, oradea@diakonia.ro
Házgondnok: VÁNCZA ÉVA – 0745-523750

Csillagocska Református Zeneóvoda

BH-410115 Oradea B-dul Ștefan cel Mare nr. 6/A, 0259-453914
Igazgató: KECSKÉS EDIT 0747-363645

Diakónia Keresztyén Alapítvány, Nagyvárad Cigánymissziós Munkapont

BH-410060 Oradea Calea Clujului nr. 63., tizsike@gmail.com
Intézményvezető: SZOBOSZLAI ERZSÉBET – 0737-519906

Diakónia Keresztyén Alapítvány, Nagyvárad Idősgondozó Fiókszervezet

BH-410060 Oradea Calea Clujului nr. 63.
diakoniaoradea@yahoo.com, diakoniaoradea@diakonia.ro
Intézményvezető: LŐRINCZ ANDREA INGRID – 0770-188587

Királyhágómelléki Református Egyházkerület Lámpás Alapítványa

Intézményvezető: VURA OTTILIA – 0764-043989

Erdélyi Gyülekezet – Reménység Szigete – Budapest

H-1106 Budapest Gyógyszergyári út 3. Intézményvezető: DR. ZALATNAY ISTVÁN
Irodavezető: PÉCSI DÁNIEL – 0036-1-2609455;
0036-1-2637862 – porta; 0036-1-3416602 – konyha; 0036-1-4310012 – fax;
info@erdelyigyulekezet.budapest.hu

Érmelléki Református Diakóniai Alapítvány (ÉRDA) – Bihardiószeg

BH-417235 Diosig Str. Livezilor nr. 75., 0259-350-337
Intézményvezető: FUTÓ MÁRTA – 0259-352448

Élesdi „Kajantó Mária“ Gyermek és Ifjúsági Otthon

BH-415100 Aleşd Str. Viilor nr. 30

Intézményvezető: DÉNES ÉVA – 0259-342719, 0740-613770, eva.denes@yahoo.com

Érmihályfalvi Aranykapu Református Napközi-Óvoda

BH-415700 Valea lui Mihai str. Kálvin János nr. 16.

Tel/Fax: 0259-355-447

Intézményvezető: BALÁZSNÉ KISS CSILLA – kissscs@citromail.hu

Érmihályfalvi Bernáth József Református Iskola

BH-415700 Valea lui Mihai str. Márton Áron nr. 35

Tel/Fax: 0259-355-447

Intézményvezető: BALÁZS JÁNOS DÉNES – denes.balazs@freemail.hu

Hadadi Degenfeld Egyházi, Oktatási és Művelődési Központ

SM-447155 Hodod Str. Principală nr. 199., 0261-829166,

Igazgató: TÓTÖS BEÁTA – 0749-035745, kurtatotos@yahoo.com

Harangszó szerkesztősége

BH-410001 Oradea Str. Moscovei nr. 14, 0259-416067, harangszo.ujtag@gmail.com

Felelős szerkesztő: Visky István – 0726-242824

Harangszó Rádió

Szatmárnémeti, Kálvin tér 2. szám. Tel.: 0261-711-816, 0769-668-719

Szerkesztő: RÁCZ ERVIN – 0740-483375, referdod@freemail.hu

Ifjúsági Központ, Solyomkövár – Szilágysomlyói Egyházmegye

SJ-457330 Sarmaşag, Szilágy út 66.

Gondnok: TÓTH ANDRÁS – 0260-655153, 0728-279802

Ifjúsági Központ, Gyanta – Bihari Egyházmegye

BH-417131 Ginta nr. 130. Tel.: 0259-312005, 0745-926516, soosjt@yahoo.com

Intézményvezető: SOÓS JÓZSEF TAMÁS

Jámbor-féle Öregotthon

BH-410094 Oradea Str. M. Kogălniceanu nr. 30.

Kapcsolattartó: VINCZÉNÉ PÁLFI JUDIT – 0741-179307

Kalendárium szerkesztősége

BH-410001 Oradea Str. Moscovei nr. 14.

Szerkesztő: BERECKZI ANDRÁS – 0742-305711, abereczki26@gmail.com

Királyhágómelléki Református Egyházkerület Segély- és Kölcsönpénztára

BH-410210 Oradea Str. Jean Calvin nr. 1. – Nagyvárad-Újváros Egyházközség irodája

Pénztáros: ZSIGMOND JÓZSEF – 0743-346-320

Krasznamihályfalvi Michiel de Ruyter Egyházi, Ifjúsági és Turisztikai Központ
SM-447007 Mihăieni nr. 140.
Intézményvezető: JOBB DOMOKOS – 0788-293398, 0746-852662
jobbdom@freemail.hu

Lorántffy Zsuzsanna Egyházi Központ
BH-410042 Oradea Str. Libertății nr. 38., 0259-437069
Intézményvezető: TÖRÖK SÁNDOR – 0744-255683
Könyvelő: BERTALAN STELLA – 0741-089939

Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnázium
BH-410102 Oradea Str. Andrei Șaguna nr. 2., 0259-455804, 0359-410623
Igazgató: SZABÓ ZSUZSANNA – 0744-472887
zsuzsannasz@yahoo.com, lacrisiko@yahoo.com
Iskolalelkész: KÖVENDI ISTVÁN – 0740-958887

Nagyvárad-Ősi Mentálhigiénés Központ
BH-410252 Oradea Str. Gh. Pop de Băsești nr. 5, 0259-413550
Intézményvezető: CSÚRY ISTVÁN – 0722-597364, csury@rdslink.ro

Noé Bárkája Református Óvoda – Mezőtelki
BH-417608 Telechiu, Fő utca 103., noebarkaja@gmail.com,
0259-345661, 0745-757647
Intézményvezető: FAZAKAS FERENC

Nyugdíjintézet – Romániai Református Egyház Nyugdíjintézete
CJ-400079 Cluj-Napoca Str. I. C. Brătianu nr. 53., 0264-598538
Igazgató: TÁRKÁNYI MÁRTON – nyugdij@reformatus.ro

Partiumi Keresztény Egyetem
BH-410209 Oradea Str. Primăriei nr. 27.,
0259-418244, 0259-418252, 0259-432837
www.partium.ro.
Elnök: TÓKÉS LÁSZLÓ.
Rektor: DR. JÁNOS SZABOLCS 0753-023837
Egyetemi lelkipásztor: RÁKSI LAJOS – 0761-689331, raksilajos@gmail.com

Partiumi Közlöny szerkesztősége
BH-410209 Oradea, Str. Moscovei, 0259-416-067
Felelős szerkesztő: WAGNER ERIK – 0735-434-701, partiumikozlony@yahoo.com

Püspöki Hivatal
BH-410445 Oradea Str. Jean Calvin nr. 1, www.kiralyhagomellek.ro
Püspök: CSÚRY ISTVÁN – csuryistvan@yahoo.com
Püspöki titkár: WAGNER ERIK – 0735-434-701, wagner.erik@yahoo.com

Romániai Református Pedagógiai Intézet nagyvárad irodája
BH-410210 Oradea Str. Jean Calvin nr. 1., 0259-431710, 0259-435386
Főmunkatárs: SZŰCS ÉVA – 0745-306661 szucseva@yahoo.com

Sámuel Ház – Micske

BH-417183 Mișca.

Intézményvezető: BERTALAN CSILLA – 0745-623607

Szatmári Református Gimnázium

SM-440080 Satu Mare Str. George Coșbuc nr.2., 0261-710635, lref@lref.satmar.ro

Igazgató: Szilágyi Éva – 0724-047692, 0745-628183 szilagyieva74@yahoo.com

Iskolalelkész: ILONCZAI ZSOMBOR

Szenczi Kertész Ábrahám Nyomda és Sajtóház

BH-410001 Oradea Str. Moscovei nr. 14,

0259-416-067 szenczikertesz@yahoo.com

Intézményvezető: WAGNER ERIK – 0735-434-701

Szociális Napközi

BH-410102 Oradea Str. Andrei Șaguna nr. 2.,

Intézményvezető: DOMBI ENIKŐ – 0740-918701

Tenkei Szeretetotthon

BH-417595 Tinca Str. Avram Iancu nr. 53, 0259-310299

Intézményvezető: BERKE KATALIN

0740-124852, 0740-185206 berkesandor@gmail.com

Timotheus Ifjúsági és Katekétikai Központ – Micske

BH-417183 Mișca nr. 183; tel. 0259-364311

Intézményvezető: GAVALLÉR LAJOS

Zilahi Református Wesselényi Kollégium

SJ-450099 Zalău Str. Mihai Viteazul nr. 59,

0260-614881

Intézményvezető: KOVÁCS IRÉNKE

0740-089384, kovacsirenke2004@yahoo.com

Iskolalelkész: SZILÁGYI ZOLTÁN 0767-627486

NAGYBÁNYAI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – VARGA KÁROLY esperes, ORBÁN CSENGE sl.,
Irodavezető ECSEDI ORSOLYA
MM-430322 Baia Mare Str. Minerilor 5-7.
0262-212770, 0744-975586, 0745-773201,
refespbanya@yahoo.com, demetercsenge@yahoo.de

Főgondnok – VICSAI JÁNOS
MM-437356 Arduzel Nr.138a, 0745-545661

Apahegy – BOGYA ÁRPÁD
MM-435402 Viile Apei str. Ungureasca Nr.143, 0742-511094,
bogyafamily@yahoo.com

Avasfelsőfalu – FAZAKAS ILDIKÓ
SM-445200.Negresti Oas str. Victoriei Nr. 8/20. ap.4. 0261-854720, 0749-141941,
fazakasi@freemail.hu

Avasújváros – GELLÉN SÁNDOR KÁROLY
SM-447220 Orasu Nou Nr 235. 0261-830043, 0744-864572, czelder39@yahoo.com

Domokos – KERESZTES NAGY IMRE JÁNOS
MM-435604 Damacuseni Nr. 303, 0262-385265, 0744-890837. Sz.: Erzsébetbánya

Felsőbánya – ALFÖLDI LAKATOS TIBOR
MM-435100 Baia Sprie P-ta Libertatii Nr 21. 0262-260450, 0744-707494,
alfotibor@mailhaven.com Le.: Kapnikbánya Sz.: Giródtótfalu

Hagymásláros – MIHÁLY LEHEL ISTVÁN
MM-437227 Lapusel str.Unirii Nr. 6. 0262-288791, 0740-040929, mlehel@freemail.hu.
Le.: Kővárhosszú-falu. Sz.: Erdőszáda

Hosszúmező – SEBESTYÉN LÁSZLÓ EDE
MM-437080 Cimpulunglung la Tisa Nr.132. 0262-370616, 0743-939940, slede@citromail.hu. Sz.: Kistécső

Koltó – VARGA KÁROLY
MM-437283 Coltau Nr.62. 0262-289112, 0755091550, v.karoly@mailbox.hu. Le.: Katalin

Kőszegremete – SZISZIK JÓZSEF
SM-447227 Remetea Oasului Nr. 9. 0261-831002, 0744-104203, sziszikjo@yahoo.com.
Le.: Bikszád

Magyarberkesz – KOVÁCS PÉTER ZOLTÁN
MM-437231 Berchez Nr.66. 0262-281410, 0766-773793, k_peter_z@yahoo.com
Le.: Nagysomkút

Magyarláros – SZÉKELY ZSOLT
MM-435600 Targu-Lapus Str. Florilor Nr.2.
0262-384345, 0744-263133 zsekely@gmail.com

Máramarossziget – LOVÁSZ ISTVÁN

MM-435500 Sighetu Marmatiei Str.Dr.I.M. de Apsa nr.27.
Tel/fax: 0262-311924, 0740-276091, listvan2004@yahoo.com
Le.: Felsővisó Sz.: Borsabánya

Misztótfalu – Ecsedi Árpád

MM-437345 Tautii Magheraus, Str 1. nr. 221.
0262-293272, 0757-016704, ecsediarpad74@gmail.com
Sz.: Misztbánya, Borpatak

Monó – Nagy András

MM-437358 Mîna Nr 184. 0262-483490, 0752-552289, kisorog@yahoo.com
Le.: Égerhát

Nagybánya-Óváros – Bak László, Bak Enikő

MM-430406 Baia Mare Str. Dacia Nr. 3. 0262-211048, 0726-702025,
nagybanya.ovaros.ref@gmail.com Le.: Alsófernezely

Nagybánya-Újváros – Tasnádi András Zsolt, Csiszér Norbert slp

MM-430263 Baia Mare Str. Republicii Nr.9. 0262-227263, 0751-029501, CS.N.: 0752-822372, slp. tasnadiandras@yahoo.com

Sülelmed – Orbán István Dániel

MM-437355 Ulmeni, Str.P. Dulfu Nr.30, 0262-264305, 0744453697
odaniel47@yahoo.com Le.: Szamoscikó

Szamosardó – Tóbiás Tibor

MM-437356 Arduzel Nr 144. 0262-264107, 0788-079345, tobiastibor@gmail.com
Le.: Szamosújlak

Szinérváralja – Huszár László Zsolt

MM-435400 Seini P-ta Sylvester J. Nr. 1. 0755-208464, lacoka78@yahoo.com

Vámfalu – Balla Gábor István

SM-447350 Vama str. Petőfi Sándor Nr.939. 0361-524869, 0764-261131,
ballag79@freemail.hu

Egyházi Intézmény

BETHESDA HÁZ –Egészségügyi és Humanitárius Központ
MM-437356 Arduzel nr. 145/a. Tel. 0262-264107
Elnök: TÓBIÁS ESZTER
Házgondnok: VÁNCZA EVA

Kórházlelkész: Orbán Csenge – 0744-975586**Börtönlelkész: Alföldi Lakatos Tibor – 0744-707494**

SZATMÁRI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – KOVÁCS SÁNDOR esperes

Szatmárnémeti, Kálvin tér 2. szám Tel.: 0261-711-816, 0769-668-719, kovacs_is@yahoo.com
Irodavezető: Ilonczai Aliz

Főgondnok – CSÚRY MIKLÓS

417170 Lazuri 0744-561-721, csurym@gmail.com

Adorján – BESENYÓDI ATTILA

SM-447181 Adrian, 0741-190590, bessenyodiattila@yahoo.com, Le. Meggyesgombás

Amac – KERESZTÚRI ERZSÉBET

SM-447231 Amați 280., 0261-842607, 0748-939124, amacirefegyhaz@gmail.com

Apa – Beszolgál: TOLNAI JÁNOS

SM-447015 Apa str. Florilor nr. 79., 0741-435735, tolnaijanos@yahoo.com

Aranyosmeggyes – KÜRTI TAMÁS

SM-447185 Medieșu Aurit nr. 750., 0763-738-235, 0261-842-171,
kurti.tamas.85@gmail.com

Atya – Beszolgál: VERSÉNYI ISTVÁN

SM-447131 Atea, 0261-711762, 0741-098-822, 0765-603-332, versenyi@freemail.hu

Batiz – KIRÁLY LAJOS

SM-447065 Botiz str. Teilor nr. 81., 0261-774067, 0745-906903, 0785-292502,
batiziref@freemail.hu, Le. Gombáspusztá

Csengerbagos – Beszolgál: MÉSZÁROS MIHÁLY

SM-447125 Doba nr. 9., 0751-381850, meszaros-mihaly@freemail.hu

Dabole – SZILÁGYI ISTVÁN RÓBERT

SM-447148 Dabolt nr. 67., 0744-451959, szilagyrobert20@yahoo.com

Dobrácsapáti – Beszolgál: ERDEI ÁRVA ISTVÁN

SM-447116 Apateu nr. 97., 0744-817150, eaistvan@gmail.com

Egri – KOVÁCS SÁNDOR esperes

SM-447066 Agriș nr. 81., 0261-878022, 0769-668719, kovacs_is@yahoo.com

Erdőd – RÁCZ ERVIN-LAJOS

SM-447020 Ardud, Stefan cel Mare nr. 8., 0740-483375, 0785-292-503,
referdod@freemail.hu

Halmi – FODOR LAJOS

SM-447145 Halmeu str. Eliberării nr. 85., 0261-773265, 0749-974405,
fodorlaji@gmail.com, Le. Kőkényesd

Hirip – KERESZTÚRI SÁNDOR ZSOLT

SM-447233 Hrip nr. 86., 0261-842607, 0748-939124, hiripirefegyhaz@gmail.com

Józsefháza – VARGA SZILÁRD

SM-447187 Iojib, 0742-020317, vszili@yahoo.com, Le: Józsefházi hegy

Kakszentmárton – SIPOS ÁKOS nylp.

SM-447214 Mărtinești, 0745-398582

Kisbábony – VARGA BOTOND ENDRE

SM-447146 Băbești nr. 74., 0742-453919, goboti@gmail.com

Kiskolcs – GYŐRBÍRÓ SÁNDOR

SM-447121 Culciu Mic, 0747-586-808, 0261-829-696

Kispeleske – beszélgál: KOVÁCS MÁTYÁS PÉTER

SM-447176 Pelișor nr. 21., 0740-140380, matyi_p@yahoo.com, Le. Nagy Peleske

Lázári – KÉPÍRÓ GYULA JENŐ

SM-447170 Lazuri nr. 210, 0745-906878, kepirogyula@gmail.com,
lazarirefegyhas@citromail.hu

Mikola – HIGYED ISTVÁN

SM-447195 Micula, 0261-828602, 0743-220-412, protmikrom@gmail.com

Nagykolcs – APJOK ARTUR

SM-447119 Culciu Mare nr. 265., 0745-653292, exkalibur@freemail.hu

Ombod – JOBB DOMOKOS

SM-447232 Ambud nr. 133., 0746-852662, jobbdom@gmail.com

Óvári – IGAZ ÁRPÁD

SM-447357 Oar nr. 303., 0261-875515, 0745-545867

Patóháza – TOLNAI JÁNOS

SM-447191 Potău nr. 109., 0741-435735, tolnaijanos@yahoo.com

Pettyén – GENDA ÁRPÁD SZABOLCS

SM-447234 Petin nr. 231., 0261-867684, 0748-241082, g.a.sz@freemail.hu

Pusztadaróc – SZATMÁRI ELEMÉR

SM-447130 Dorolț nr. 181., 0261-751302, 0744-475881, szelemer@gmail.com

Sándorhomok – KOVÁCS MÁTYÁS PÉTER

SM-447172 Nisipeni, 0261-828830, 0740-140380, matyi_p@yahoo.com

Sárkőzújlak – NAGY ERIKA

SM-447180 Livada str. Victoriei nr. 80. 0261-840142, 0748-050536, sarkoz.erika@gmail.com

Szamosdara – VERSÉNYI ISTVÁN

SM-447132 Dara, 0745-904743, 0765-603332, versenyi@freemail.hu

Szamosdob – MÉSZÁROS MIHÁLY

SM-447125 Doba nr. 9., 0751-381850, meszaros-mihaly@freemail.hu, Sz: Sándormajor

Szamoskóród – ERDEI-ÁRVA ISTVÁN BÉLA
SM-447118 Corod, nr.24., 0744-817150, eaistvan@gmail.com

Szamoskrassó – SIPOS LÁSZLÓ
SM-447117 Cărașeu nr. 391., 0261-870311, 0743-838672, siposlaszlo52@freemail.hu

Százazberek – ILONCZAI ZSOMBOR
SM-447171 Bercu nr. 8., 0261-828945, 0766-662103, izsombor@yahoo.com

Szatmár-Láncos – KORDA ZOLTÁN, SZILÁGYI BALÁZS, KALA NOÉMI
SM-440114 Satu Mare P-ța Jean Calvin nr. 8., 0261-712455, 0749-247443, 0361-804001,0743-043246, 0754-617326, kozoti01@yahoo.com, szilba@freemail.hu

Szatmár-Németi – SIPOS MIKLÓS, ELEK ARNOLD
SM-440058 Satu Mare str. Wolfenbüttel nr. 1., 0261-712116, 0722-597376, 0754-284049, espi47@freemail.hu, elek.arnold@yahoo.com

Szatmár-Kültelek – HIGYED JÁNOS MÁTYÁS
SM-440216 Satu Mare str. Basarabia nr. 14., 0261-779270, 0727-190-633, szatmar3@yahoo.com; kultelek@gmail.com

Szatmár-Szamosnegyed – BOGYA-KIS FERENC, BOGYA-KIS MÁRIA
SM-440199 Satu Mare str. Inăului nr. 11., 0261-769745, 747-047067, bogyakis@gmail.com

Szatmár-Szigetlanka – NAGY RÓBERT
SM-440061 Satu Mare P-ța Titulescu 24/b., 0771-596-322, szatmar.szigetlanka@gmail.com

Szatmárgörbed – KÜRTI TAMÁS
SM-447192 Românești nr. 195., 0261-842-171, 0763-738-235, kurti.tamas.85@gmail.com

Szatmárhegy – KOVÁCS JÓZSEF
SM-447360 Viile Satu Mare str. Apostol nr. 1., 0261-754277, 0745-258697, elch@freemail.hu

Szatmárpálfalva – KISS JÓZSEF
SM-447230 Păulești, 0745-360629, jkissprot@yahoo.com

Szatmárudvari – MIHÁLY ISTVÁN
SM-447210 Odoreu str. Republicii nr. 102., 0261-775010, 0741-400203, mihalypista@freemail.hu, Le. Berend

Tamásváralja – SIMON ATTILA
SM-447033 Tămășeni nr. 54., 0766-366433, 0261-837296, simonati1978@yahoo.com.
Le. Nagytarna

Túrterebes – Beszolgál: VARGA BOTOND
SM-447335 Turulung str. Parcului nr. 272., 0742-453919, goboti@gmail.com

Vetés – MÁTHÉ RÓBERT
SM-447355 Vetiș nr. 165, 0261-820727, 0741-014879, matherob@freemail.hu

Kórházlelkész – BALVINSZKI SÁNDOR

SM-440058 Satu Mare str. Wolfenbüttel nr. 34, 0261-715897, 0742-946124,
balvinszky@freemail.hu

Börtönlelkész – RÁCZ ERVIN-LAJOS

SM-447361 Ardud, Stefan cel Mare nr8., 0740-483375, 0785-292-503.,
referdod@freemail.hu

Iskolalelkész – ILONCZAI ZSOMBOR

SM-447171 Bercu nr. 8., 0261-828945, 0766-662103, izsombor@yahoo.com

Egyházmegyei missziói előadó – NAGY ERIKA

SM-447180 Livada str. Victoriei nr. 80., 0261-840142, 0748-050536,
sarkoz.erika@gmail.com

Katekétikai előadó – KERESZTÚRI SÁNDOR ZSOLT

SM-447233 Hrip nr. 86., 0261-842607, 0748-939124, hiripirefegyhaz@gmail.com

Ifjúsági előadó – ILONCZAI ZSOMBOR

SM-447171 Bercu nr. 8., 0261-828945, 0766-662103, izsombor@yahoo.com

Számvevő – SZILÁGYI ISTVÁN RÓBERT

SM-447148 Dabolt nr. 67., 0744-451959, szilagyrobert20@yahoo.com

NAGYKÁROLYI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – NAGY SÁNDOR esperes, PAP DÉNES ZSOLT esp.sl.p.,

SEBESTYÉN ELEK-ELŐD lp-honlapszerkesztő, Cucu-Kovaci Annamaria irodavezető
SM-445100-Carei str. Rákóczi Ferenc nr.18., 0261-865706, 0745-775342, 0740-203081,
0758-453291, esperesihivatal@yahoo.com, zsolt_noemi@yahoo.com, sebestye@yahoo.com

Ákos – DOBAI ZOLTÁN

SM-447005-Acâș nr.235, 0261-871043, 0744-634074, dobzoltan@gmail.com
Sz.: Kraszna-béltek

Bere – CSÓKA DEZSŐ

SM-447261-Berea nr.83, 0745-327375, Sz.: Csomaköz

Bogdánd – ZSÁKAI NORBERT

SM-447060-Bogdand nr.298, 0744-379213, pepperonyfeka@yahoo.com

Börvely – KÁTAI TIBOR

SM-447050-Berveni nr.3500261-872173, 0748-358500, laborando@freemail.hu
Sz.: Kálmánd, Újbörvely

Dobra – MÓDI ATTILA-beszolg.lp.

SM-447291-Dobra nr.310, 0261-823823, 0726-149049 jagoman@gmail.com
Sz.: Alsószopor

Domahida – BENCZE-KÁDÁR BERTOLD

SM-441201-Domănești nr. 69, 0748-402952, b_bertold@yahoo.com

Érdengeleg – GERÉB MIKLÓS - beszolg.lp

SM-447011-Dindești nr.331, 0742-144576, gerebmiklos@yahoo.com

Érendréd – KURTA SZABOLCS

SM-447010-Andrid str. Florilor nr 586, 0261-820435, 0744-511934, 0763-997937, kurtaszabolcs@biggmil.ro

Érkávás – GÁL SÁNDOR beszolg.lp.

SM-447085-Căuș nr.107, 0261-868181, 0747-074916, galsandor7@yahoo.com,
Sz.: Kraszna-szentmiklós

Érkörös – SZABÓ SÁNDOR – beszolg.lp

SM-447102-Chereușa nr.102, 0769-246536, szabosandor80@yahoo.com, Sz.: Kandel

Érszakácsi – FÜLÖP JÁNOS

SM-447275-Săcăseni nr.537, 0261-822612, 0720-366751, fulopreti@gmail.com
Sz.: Szekeres

Érszentkirály– NAGY TIBOR

SM-447107-Eriusincrai nr.165, 0742-010330, nagybibi@yahoo.com

Gencs– GÁL SÁNDOR

SM-447087-Ghenci nr. 80, 0261-868181, 0747-074916, galsandor78@yahoo.com
Sz.: Lili, Terem

Hadad– TÓTÖS BEÁTA

SM-447155-Hodod nr. 205, 0749-035745, kurtatotos@yahoo.com,
<http://hadadiegyhaz.hupont.hu>

Hadadnádásd– TATÁR JÁNOS

SM-447158-Nadișul-Hododui nr.76, 0766-702705, hnretjlp@yahoo.ro

Iriny– GERÉB MIKLÓS

SM-447012-Irina nr.176, 0261-879250, 0742-144576, gerebmiklos@yahoo.com

Kaplony– ERDŐS CSABA

SM-447080-Căpleni nr.523, 0766-364500, ercsaba@freemail.hu

Királydaróc– NAGY TIBOR beszolg.lp.

SM-447105-Craidorolti nr. 110, 0742-010330, nagybibi@yahoo.com
Sz.: Nagymajtény

Kismajtény– BALOGH ENIKŐ

SM-447207-Moftinu-Mic nr.218, 0744-603278, benikqz@yahoo.com,
Sz.: Spicztanya

Krasznamihályfalva – MÓDI ATTILA

SM-447007-Mihăieni nr.140, 0261-871201, 0726-149049, jagoman@gmail.com
Sz.: Krasznacégény

Lele- NAGY SÁNDOR

SM-447157-Lelei nr. 50, 0745-775342, nagy_sandoresp@yahoo.com

Magyarcsaholy – NAGY RÓBERT

SM-447096-Cehăluți nr.323, 0261-822204, 0743-122465, nagyrobert74@yahoo.com,
Sz.: Tasnádcsány, Érhatvan

Magyargéres – NAGY ATILA

SM-447042-Ghrișa nr. 219, 0261-867020, 0745-587101, naattila@freemail.hu

Nagykároly-Belváros- TUKACS JÓZSEF

SM-445100-Carei str Rákóczi Ferenc nr.17 0261-861787 0746-044958,
tukacsjozsef@vipmail.hu, Sz.: Mezőpetri

Nagykároly-Kertváros- TOLNAI ISTVÁN

SM-445100-Carei str Rákóczi Ferenc nr.18., 0261-866719, 0374-943263, 0743-689614,
kertvaros_nagykaroly@yahoo.com, Sz.: Mezőfeny, Csanáros, Klára

Pelekeszi- PANITI ZOLTÁN-beszolg.lp

SM-447281-Becheni nr.26, 0766-574053, paniti_zoltanlp@freemail.hu

Piskolt- CSÁKI JÓZSEF-GEDEON

SM-447250-Pișcort nr.328, 0261-824604, 0745-656006, gedeonlkp@freemail.hu,
Sz.: Reszege

Szaniszló- BALLA ÁRPÁD

SM-447260- Sanislău nr. 968, 0742-920569, ballaarpad79@yahoo.com

Szilágypér- SZABÓ SÁNDOR

SM-447245-Pir nr.212, 0261-821708, 0769-246536, szabosandor80@yahoo.com

Szilágyszér- TARSOLY GYULA

SM-447063-Ser nr.145, 0760-286513, gyulatarsoly@freemail.hu

Tasnád – PAKULÁR ISTVÁN MIHÁLY, PAKULÁR JULIANNA-ANNA

SM-445300-Tăsnad Str. Ștefan cel Mare nr. 1., 0261-825032 0751-580282, 0756-096516,
pakularsunu@gmail.com, pakularjuli@gmail.com, Sz.: Újtasnád Szódemeter

Tasnádszarvad – MÁTHÉ LÓRÁND-ÁRPÁD

SM-445300-Sărăuad nr.146., 0740-823136, mathe_arpad@yahoo.de

Tasnádszántó – PANITI ZOLTÁN

SM-447270-Santău nr.653., 0766-574053, paniti_zoltanlp@freemail.hu, Sz.: Érszodoró

KÓRHÁZLELKÉSZ: CSÓKA DEZSŐ - 447261-Berea, nr.83, tel. 0745-327375

Dégenfeld Központ Hadad – TÓTÖS BEÁTA

SM-447155-Hodod nr.199., 0261-829166, 0749-035745, kurtatotos@yahoo.com

ÉRMELLÉKI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – RÁKOSI JENŐ esperes

BH–417435 – Sacueni, Str. Crisana nr. 37. 0259/ 352-448; 0745-586-592 ,
protref@gmail.com
irodavezető – Perecsényi Judit – 0740/805-930

Főgondnok Dr. KÜRTI LÁSZLÓ

BH–415300 Marghita 0744-564852

Albis – DÉNES BÉLA

BH–417106 – Albis nr. 61. 0259/459-237, 0763/058-707 denesbelalbis@freemail.hu

Apátkeresztúr – SZÚCS ZOLTÁN

BH–417016 Cristur nr. 13. 0745-648578, zoltanszucs1972@hotmail.com

Asszonyvására – SZÉKELY ISTVÁN

BH–417177 Târgușor nr. 27. 0788-033-222, pisti5858@gmail.com,
szekely100@yahoo.com.

Bályok – JÓNÁS SÁNDOR

BH–417040 Balc, str. Petőfi nr. 53. 0745-075-417, james58@freemail.hu

Berettyószéplak – BEDE FERENC

BH–417535 Suplacu de Barcău, str. Ciocărliei nr. 3. 0259/368-363; 0726236981,
bede_f@freemail.hu

Bihardiőszeg – BARA LÁSZLÓ

BH–417235 Diosig, str. Livezilor nr. 42. 0740-435-636, bihardioszeg@gmail.com

Csokaly – FORRÓ CSABA

BH–417437 Ciocăia nr. 29. 0259/352-750; 0742-546-810, forrocsaba@yahoo.com

Éradony – SIMON-SZABÓ ISTVÁN

BH–417571 Adoni nr. 155. 0757-026-945, ssz_istvan@yahoo.com

Érábrány – BALLA TIBOR

BH–417005 Abram nr. 25., 0749-477-874

Érbogyoszló – OROSZ MÁRTA

BH–417105 Buduslău nr. 101. 0259-459254, 0762-601007, martiorosz@freemail.hu

Érkesező – OROSZINÉ ZIH MAGDA

BH–417176 Cheșereu nr. 238. 0740-471-708, 0788-848-228,
erkeseru@gmail.com

Érköbölkút – CZONDI ISTVÁN

BH–417438 Cubulcut nr. 42. 0741-934-125, 0788-857519

Érkörtvélyes – SZABÓ JÓZSEF

BH–417225 Curtuișeni nr. 916. 0259/465-028; 0744-567-714

Érmihályfalva – BALÁZSNÉ KISS CSILLA, BALÁZS DÉNES
BH–415700 Valea lui Mihai, str. Kálvin nr. 16. 0259/355-447; 0740-626-336,
denes.balazs@freemail.hu

Érolaszi – FUTÓ FERENC
BH–417439 Olosig nr. 223. 0745-961-883, erolasziref@freemail.hu

Érsemjén – CSÁKI ANDREA MÁRTA
BH–417545 Șimian nr. 153. 0259/356-269; 0741-320018, csakky79@yahoo.com

Érselénd – OROSZI KÁLMÁN
BH–417546 Șilindru – 0742-080-703, erkeseru@gmail.com

Érszöllős – ILLYÉS TAMÁS
BH–417625 – Vișoara nr. 85. 0259/328-923; 0359-459-825, 0741-234-375,
illyestamas@yahoo.com

Értarcsa – KULCSÁR ÁRPÁD (Helyettes Oroszi Kálmán)
BH–417570 Tarcea nr. 251. 0741-145-800, arpadk2002@yahoo.com

Gálospetri – BALLA SÁNDOR
BH–417572 Gálospetreu nr. 379. 0745494764, galosprelh@yahoo.com

Hegyközszentmiklós – ÁRUS CSONGOR LÁSZLÓ
BH–417441 Sânnicolau de Munte nr. 33. 0259/352-591, 0769-560-811/
laszloarus@yahoo.com

Jankafalva – JAKÓ SÁNDOR ZSIGMOND
BH–417235 Diosig, str. Mărășești nr. 11/b. 0740-215-802, jako_sandor@yahoo.com

Kiskereki – PETRUCZ JÁNOS
BH–417175 Cherechiu nr. 80. 0748/153-574

Magyarkéc – MIKE PÁL
BH–415301 Cheț nr. 118. 0359/804-975; 0748-143-853, mikepal@magyarkec.ro/
magyarkec@yahoo.com

Margitta – KOVÁCS GYULA
BH–415300 Marghita, str. Jean Calvin nr. 5. 0259/362-858; 0745/888908,
kovacsgyula.kgy@gmail.com

Micske – GAVALLÉR LAJOS
BH–417183 Mișca nr. 183. 0359/419-312, lajosgavaller@yahoo.com

Monospetri – ifj. MÁTYÁS ÁRPÁD
BH–417018 Petreu nr. 258. 0259/353855; 0746-031-761; matyasarpi26@gmail.com

Nagykágya – BÁN ALPÁR
IBH–417436 Cadea nr. 81. 0751-668-164, alpar.ban@gmail.com

Ottomány – DARABONT TIBOR
BH–417446 Otomani nr. 220. 0259-357-312, 0744-550-973, bontti@freemail.hu

Papfalva – ERŐS JOÓ BÉLA

BH-417390 Popești nr. 78. 0742-223-246, 0742-091-908, eros.joo@gmail.com

Poklostelek – ERŐS JOÓ ENIKŐ

BH-417184 Poclușa de Barcău nr. 153. 0742-223-246; 0742-091-908/ eros.joo@gmail.com

Szolnokháza-Sándorfalva – ILLYÉS ZSUZSANNA

BH-417063 Păgaia nr. 82.

Szalacs – SZABÓ ZSOLT

BH-417445 Sălacea nr. 26. 0762-176-460, 0756-095-757, nemzetes.zsolt@freemail.hu

Szentjobb – FÁBIÁN TIBOR

BH-417192 Sâniob nr. 381. 0259/328-370, 0745-946-470, fabiantibor@gmail.com

Székelyhíd – RÁKOSI JENŐ

BH-417435 Săcueni Str.Crișana nr. 37. 0259/328-373; 0745-586-592
rakosi.jeno@yahoo.com

Tóti – DEMETER SÁNDOR

BH-417580 Tăuteu nr. 208. 0740/246-162, demetersandorilona@yahoo.com

Vedresábrány – BOTOS JÚLIA

BH-417015 Abramut nr. 52. 0745-196-531, kocsisjulia86@gmail.com

Diakóniai Alapítvány – FUTÓ MÁRTA diakónus

0259-352448; referda@yahoo.com

Iskolalelkész – KÖVENDI ISTVÁN

0740-958887, kovendi@yahoo.com

BIHARI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – MIKLÓ FERENCZ esperes

BH-410473 Oradea str. D. Cantemir nr.23 Bl. D23 ap.1, 0259-426-142, 0722-686-790,
bihari.reformatus.egyhazmegye@gmail.com

Főgondnok – BÓDI KÁLMÁN

BH – 415400 Nagyszalonta, Bocskai u. 42. Tel.: 0359-191441

Ant – DEMETER MÁRTA

BH-417036 Ant, nr.180, 0742-789-289, demetermarti@yahoo.com

Árpád – FILEP FERENC MIKLÓS

BH-417046 Arpașel, nr.300, 0259-312-686; 0743-868-896, filep_ferenc@freemail.com
Sz.: Feketetót

Belényes – RÉMAN ELEK-ISTVÁN

BH-415200 Beiuș, str. 22 Decembrie nr.34, 0359-190-390, 0745-923-348,
belenyess@gmail.com

Belényessonkolyos – NAGY BRIGITTA

BH-417269 Șuncuiuș de Beiuș, nr.14, 0747-951-368, nagy_brigitta20@yahoo.de
Te.: Körösjánosfalva

Belényesújlak – BOROS ISTVÁN

BH-417610 Uileacu de Beiuș, nr. 74, 0259-324-002, 0359-231-640, 0721-981-564,
i.boros@yahoo.com Sz.: Magyarcskéke

Bihar – CSERNÁK BÉLA

BH-417050 Biharia, str. Gării nr.52, 0259-369-690, bihar.ekkla@yahoo.com Sz.: Gostat-
telep

Biharfélegyháza – SZABÓ ZSOLT

BH-417238 Roșiori Bihor, nr.51, 0259-462-013, 0740-180-278;
szabozsolt7081@gmail.com

Biharszentjános – CSOMAY ÁRPÁD

BH-417078 Sântion, nr.234, 0259-316-025; 0742-463-780, arpadcsomay@gmail.com

Biharvajda – KONDOR ENDRE

BH-417239 Vaida, nr.177, 0259-462-070, 0753-018-555, kondor.endre@gmail.com

Bors – DÉNES KÁROLY

BH-417075 Bors, nr.96, 0259-316-131, 0746-101-906, dkarolylp@yahoo.com

Erdőgyarak – FÖLDESZ MÁRTA

BH-417197 Ghiorac, nr.373, 0259-312-620, 0744-959-241, 0767-980-191,
martakatalinfoldesy@yahoo.com, martakatalinfoldesy0@gmail.com

Élesd – DÉNES ISTVÁN-LUKÁCS

BH-415100 Aleșd, str. Bucegi nr.21, 0259-342-890, 0745-374-441,
denesistvan@yahoo.com Sz.: Esküllő

Feketeerdő – BOGYA MIKLÓS

BH-415101 Pădurea Neagră, Bl. 5, ap. 26, 0763-708-606, bogyamiklos@gmail.com

Fugyi – ZSIGMOND ATTILA

BH-417364 Fughiu, nr.245, 0359-805-990, 0766-463-886 azsigmond@gmail.com

Fugyivásárhely – VISKY ISTVÁN

BH-417360 Oșorhei, str. Mică nr.593, 0259-313-265; 0726-242-824,
istvanvisky@gmail.com

Gyanta – SOÓS JÓZSEF-TAMÁS

BH-417131 Ginta, nr.130, 0745-926-516,
soosjt@yahoo.com, http://www.gyanta_reformatus.mlapp.hu
Sz.: Kisháza, Tenkeszépplak

Hegyközcsetár – MIKLÓS CSABA-PÉTER

BH-417165 Cetariu, nr.341, 0359-174-993, 0743-119-576, mikloscsaba1@vipmail.hu

Hegyközkovácsi – FORRÓ LÁSZLÓ

BH-417051 Cauaceu, nr.175, 0259-369-773, 0722-686-780, forrolaszlo@yahoo.com

Hegyközpályi – KATONA JÁNOS

BH-417166 Paleu, nr. 21, 0724-520-528, katjan@vipmail.hu

Hegyközszáldobágy – KELEMEN ISTVÁN

BH-417167 Săldăbagiu de Munte, nr. 80, 0259-435-742,0359-186-199,0771-328-821, kiszal@yahoo.com Sz.: Száldobágyhegy

Hegyközszentimre – KUCHARSZKI ZOLTÁN

BH-417452 Sântimreu, nr.60, 0259-441-177, 0766-584-040

Hegyközújlak – RÁKSI LAJOS beszoigáló lekipásztor

BH-417172 Uileacu de Munte, nr.190., 0761-689331, raksilajos@gmail.com

Jákóhodos – MIKLÓ ISTVÁN BOLDIZSÁR

BH-417451 Hodos, nr. 83, 0740-207-488, mikloboldi@gmail.com

Kisnyégerfalva – FILEP ATTILA CSABA

BH-417252 Grădinari, nr.23, 0259-320-480, 0745-707-818, filepati@yahoo.com
Sz.: Vaskóhszıklás, Diófás, Petrileni

Kisszántó – Dr. ZABÁN BÁLINT-KÁROLY

BH-417077 Santău Mic, nr. 166, 0259-316-080,0742-224-108, balintkzaban@mailbox.hu

Köröskisjenő – LUKÁCS PIROSKA ANGÉLA

BH-417295 Ineu, nr. 100, 0259-347-272,0765-006-727,0742-019-027, angella.lukacs@gmail.com

Köröstárkány – SZAKÁCS ZOLTÁN

BH-417575 Tărcaia, nr. 56, 0743-840-780, szakazoltan@yahoo.com

Kövesegyháza – LUKÁCS ATTILA-LEVENTE

BH-417534 Săliște, 0745-875-384, lukacsattila28@yahoo.com

Kügpusztá – KÖVENDI ISTVÁN

BH-417054 Satu Nou, nr. 77, 0740-958-887, kovendi@yahoo.co

Magyarkakucs – SZILÁGYI GYÖNGYI

BH-417337 Cacuciu Nou, nr. 43, 0740-062-864,0359-886719, szilgyigyongyi@yahoo.com

Magyarremete – SZIGETI FERENC

BH-417410 Remetea, nr. 211, 0259-325-226,0744-198-562, ferencszigeti@freemail.hu

Mezőbaj – DEMETER SZILARD

BH-417196 Boiu, nr. 449, 0359-451-198, 0748-206-264, demeterszilard@yahoo.com

Mezötelegd – SZOBOSZLAI GÁSPÁR ISTVÁN

BH-417585 Tileagd, str. Unirii nr.46, 0259-345-059; 0723-328-103, mezotelegd@gmail.com

Mezötelki – FAZAKAS FERENC-SÁNDOR

BH-417608 Telechiu, nr. 103, 0359-482-893; 0745-757-647, mezotelki@gmail.com, fazakasf@gmail.com

Nagyszalonta – MIKLÓ FERENCZ, KÖTELES LÁSZLÓ

BH-415500 Salonta, str. Aurel Lazăr nr. 9, 0259-373-109, K.L.:0722-356-812, refszalonta@yahoo.com, koteles_laci@yahoo.com

Nagyszántó – SZATMÁRI GERGELY ELEMÉR

BH-417076 Santău Mare, nr. 73, 0259-316-024, 0723-164-729; elemer63@yahoo.com

Nagyvárad-Biharpüspöki – SZEKERES SÁNDOR

BH-410141 Oradea, str. Dealului nr.20, 0359-455-288, szekeres.sandor@yahoo.com

Nagyvárad-Csillagváros – VINCZE JUDIT, VINCZE ZOLTÁN

BH-410477 Oradea, str. Beiuşului nr. 15, 0259-440-729; vinczezoltanro.freemail.hu

Nagyvárad-Hegyalja – WAGNER ERIK

BH-410184 Oradea, str. Podgoria nr. 31, 0735-434-701, wagner.erik@yahoo.com

Nagyvárad-Olaszi – TÓKÉS LÁSZLÓ, VERES-KOVÁCS ATTILA,

PAPP ANNAMÁRIA slp.

BH-410042 Oradea, str. Libertăţii nr. 40, 0259-416-357, 0743-108-793, veres53@yahoo.com, P.A.: 0756-798-225, cs_mara87@yahoo.com

Nagyvárad-Őssi – CSÚRY ISTVÁN, TOKÁR SÁNDOR slp.

BH-410252 Oradea, str. Gh. Pop de Băseşti nr. 5, 0259-413-550, 0722-597-364, csuryistvan@yahoo.com, T.S.: 0740-564-473

Sz.: Less, Sályi, Cséfa, Inánd, Palota, Nagyürögd

Nagyvárad-Rét – Dr. PÁLFI JÓZSEF, SZOMOR ATTILA slp.

BH-410115 Oradea, B-dul Ştefan cel Mare nr. 6, 0259-453-914, 0259-266-608, P.J.: 0743-180-363, 0740-133-013, palfijozsef67@gmail.com, Sz.A.: 0740-133-013

Nagyvárad-Rogériusz – KERÉKES JÓZSEF ISTVÁN

BH-410115 Oradea, str. Eroului Necunoscut nr.6, 0359-178-359, 0744-602-782, jozsi.kerekes@gmail.com, refrogeriusz@yahoo.com

Nagyvárad-Szóllós – SZÚCS IMRE

BH-410586 Oradea, str. C. Noica nr. 27, 0259-419-717, 0745-595-142, szucs-imi@freemail.hu Sz.: Szentmárton

Nagyvárad-Újváros – HERDEÁN GYÖNGYI, SÁNDOR LAJOS

BH-410210 Oradea, str. Jean Calvin nr. 1, Iroda: 0259-431-684; H.Gy.: 0747-601-644, herdeangyongyi@yahoo.com, S.L.: 0753-112-925, dorla@rdslink.ro

Nagyvárad-Velence – FARKAS ANTAL, PAPP SZABOLCS

BH-410522 Oradea, str. Clujului nr. 91, 0359-175-100; F.A.: 0723-465-499, varadvelence@freemail.hu, varadvelence@gmail.com, P.Sz.: 0749-183-987, papsz@yahoo.com

Nyüved – SZIGETI FERENC-ERNŐ

BH-417052 Niuved, nr. 1, 0259-458-641; 0740-675-812, sziferencerno@gmail.com

Örvénd – KÁNYA ENDRE

BH-417317 Urvind, nr. 196, 0259-346-037; 0745-576-018, kanyaendre@yahoo.de

Paptamási – BEREZCKI ANDRÁS

BH-417056 Tămașeu, nr. 121, 0259-413-569, 0742-305-711, abereczki26@gmail.com

Pelbárhida – GHITEA-SZABÓ JÓZSEF-LEVENTE

BH-417053 Parhida, nr. 58, 0259-458-585, 0765-926-002, szabojozsefl@yahoo.com

Pósalaka – PÁL LÁSZLÓ

BH-417588 Poșoloaca, nr. 126, 0741-588-459, palilaci@yahoo.com

Pusztajlak – LUKÁCS LILLA-EMESE

BH-417591 Uileacu de Criș, nr. 42, 0752-634-089, finta.lilla@yahoo.com

Rév – PAPP CSABA

BH-417615 Vadu Crișului, nr. 3, 0259-443-049, 0745-578-123. Sz.: Nagybáród, Barátka, Sonkolyos, Köröstopa

Síter – GAVRUCZA- NAGY EMESE

BH-417168 Șișterea, nr. 9, 0745-537-433, gnemese@gmail.com,
siteritemplom@gmail.com

Szalárd – BORZÁSI GYULA

BH-417450 Sălard, nr. 553, 0259-441-063, 0744-838-276, borzasi.gyula@hotmail.com
Sz.: Újfegyvernek

Tamáshida – PÁZMÁNY ATTILA

BH-417037 Tămașda, Str. Magyar nr. 66, 0720-641-037, 0748-248-837,
pazmanyattila@freemail.hu

Tenke – BERKE SÁNDOR

BH-417595 Tinca, str. Avram Iancu nr. 53, 0259-310-299; 0742-014-371 ,0740-185-206,
berkesandor@gmail.com Sz.: Bélfenyér

Toldinagyfalu – FARKAS ZSOLT

BH-417153 Sănnicolau Român nr. 487, 0762-638-210 zsolif@yahoo.com
Sz.: Szentandrás, Köröstarján, Körésgyéres, Rojt, Oláhszentmiklós

Várasfenes – SZABÓ LÁSZLÓ

BH-417265 Finiș, nr. 506, 0359-808-838,0770-933-997, 0762-649-518, vfenes@yahoo.com

Kórházlelkész – CSUKA MELINDA

0359-410-960; 0771-319-238; csukamelinda@yahoo.com

Agnelli Dei – Református Szociális Központ – BUNTA BÍBORKA – 0728-983661

Tenkei Szeretetotthon – BERKE KATALIN igazgató

BH-417595 Tinca, str. Avram Iancu nr.53, 0259-310-299

Péter Iskola – BH-415500 Salonta str. Aradului nr.25, 0259-373-202

Börtönlelkész – GHITEA-SZABÓ JÓZSEF-LEVENTE – 0752-103-983

Iskolalelkész – KÖVENDI ISTVÁN – 0740-958-887, kovendi@yahoo.co

ARADI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – MÓDI JÓZSEF esperes

AR-317301 Adea nr. 429, Tel/Fax: 0257-357629, 0740-320032, 0740-227395, 0761-182777
Irodavezető: Seres Erzsébet, Tel.: 0257-456101

Főgondnok – VENTER MIKLÓS

AR-310057 Arad Str. Capitan Ignat nr. 56, bl. B, ap.19, Tel.: 0722-437208, 0763-224173,
0770-288163, mikiref@yahoo.com

Arad-Belváros – BARACSI LEVENTE, BARAC SINÉ DÁVID ZSUZSANNA

AR-310085 Arad Str. M. Eminescu nr. 33. Tel.: 0257-283072, 0745-618992, 0740-179157
aradref@yahoo.com le.: Majlát

Arad-Gáj – CZÉGÉ IMRE

AR-310501 Arad Str. Dunării nr. 16. Tel.: 0257-275464, 0745-525813, 0744-623442
czegeimre@hotmail.com

Arad-Mosócz – JÓZSA FERENC

AR-310205 Arad Str. A. Ivireanu nr. 6. Tel.: 0357-429274 jozsafaerenz@freemail.hu
sz.: Németszentpéter, Zádorlak, Sofronya, Székesút

Ágya – MÓDI JÓZSEF

AR-317301 Adea nr. 429. Tel.: 0257-357629, 0740-320032, 0740-227395, modijozsef@yahoo.com

Angyalkút – GECSE TAMÁS

AR-317120 Fántánele, nr 288A. Tel.: 0257-473143, 0745-149505, gecse.tamas@yahoo.com

Bélzerind – TOLNAI FERENC – AR-317218 Zerindu Mic nr. 34. Tel.: 0257-354605,

0769-210283 tolnaif@yahoo.com

Borosjenő – BODNÁR LAJOS helyettes lelkipásztor

AR-315300 Ineu Str. Horea nr. 6. Tel.: 0357-881966, 0742-033464
brelhiv@gmail.com L.: Csermő. Sz.: Áldófalva, Bél, Bokszeg, Selénd, Sikula

Borossebes – PRÉM IMRE CSABA

AR-315700 Sebiş P-cul Libertăţii nr. 29-31. Tel.: 0257-310425, 0752-626811,
prem.csaba@gmail.com, sz.: Bokszeg, Dézna, Ranusa, Menyháza

Erdőhegy-Kisjenő – PAPP JÓZSEF

AR-315100 Chişineu-Criş Str. Înfrăţirii nr. 36. Tel.: 0257-350615, 0740-781793
paterke75@gmail.com sz.: Szintye, Szapárliget, Simánd

Feketegyarmat – DÉNES JÓZSEF beszolgáló lelkipásztor (Nagyzerind)

AR-317421 Iermata Neagră nr. 32. Tel.: 0257-355633, 0357-424217, 0721-596036,
0761-458545 denesjozsef@gmail.com, feketegyarmat@gmail.com

Kispereg – TÓBIÁS TIBOR-GYÖRGY

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-077471, tas2001ro@gmail.com

Lippa – Beszolgáló lelkipásztor: GECSE TAMÁS (Angyalkút)

AR-315400 Lipova Str. Timișorii nr. 7.

Le.: Györök Sz.: Szépfalu, Ménes, Ópálos, Radna, Neudorf, Baracka, Soborsin

Nagylak – TÓBIÁS EMÓKE PIROSKA

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464, csiki.emoke@gmail.com

Nagypereg – TÓBIÁS TIBOR-GYÖRGY

AR-317240 Peregu Mare nr. 76. Tel.: 0257-459140, 0788-077471, tas2001ro@gmail.com

Nagyzerind – NEMES EMIL,

AR-317420 Zerind nr. 282. Tel.: 0742-877905, email: nemesemil@yahoo.com

Pécska – TÓBIÁS EMÓKE PIROSKA

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464, csiki.emoke@gmail.com

Pankota – Beszolgáló lelkipásztor: BODNÁR LAJOS (Borosjenő)

AR-315600 Pâncota Str. Avram Iancu nr. 4. Tel.: 0357-881966, 0742-033464,

sz.: Csigérszölös, Galsa, Magyarát, Muszka, Szentanna, Világos

Szemlak – TÓBIÁS EMÓKE PIROSKA

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464, csiki.emoke@gmail.com

Szentleányfalva – VÉKONY ZSOLT JÓZSEF

AR-317206 Sânleani nr. 183. Tel.: 0257-381762, 0768-430930, vilagossag@yahoo.com

sz.: Fakert, Zimándköz, Zimándújfalva

Vadász – LŐRINCZ LÓRÁND PÉTER

AR-317217 Vânători nr. 250. Tel.: 0257-354811, 0764-666838

vadaszref@gmail.com. sz.: Simonyifalva, Tózmiske

TEMESVÁRI EGYHÁZMEGYE**Esperesi Hivatal – FAZAKAS CSABA esperes**

TM- 300200 Timisoara, str., T. Cipariu nr. 1., 0256-337637, 0788-636989,

temrefmegye@yahoo.com

Főgondnok – PATAKI KÁROLY

TM-300013 Timisoara, str. Fagaras nr. 5, 0256-242426, 0741-985258,

pataki_c@yahoo.com

Bégamonostor – CZAPP ISTVÁN b.lp

TM-307275 Manastir, nr. 299. Sz.: Facsad

Igazfalva – CZAPP ISTVÁN

TM-307155 Dumbrava, nr. 197., 0256-325540, 0723-289474, czappis@yahoo.com,

Sz.: Kisszécsény

Karánsebes – GÁLL ZOLTÁN b.lp.

TM-325400 Caransebes, str. Tribunalului nr. 9, 0788-628750,
Sz.: Nándorhegy, Herkulesfürdő

Lugos – GÁLL ZOLTÁN

TM-305500 Lugoj, str. Magnoliei nr. 15, 0256-351103, 0788-628750, gallzoli@yahoo.com

Nagybodófalva – CSIZMADIA FERENC

TM-307006 Bodo, nr. 54, tel: 0786-245146, Sz.: Vásáros

Resicabánya – MEGYASSZAI BÍRÓ ATTILA

TM-305500 Resita, str. Paul Iorgovici nr. 17, 0355-409688, 0742-314032,
ticianus75@yahoo.com, Sz.: Boksánbánya, Anina, Oravicabánya, Ujmoldova és más
Krassó Szörény megyei települések

Szapárfalva – CSIZMADIA FERENC b.lp

TM-307128 Tipari, nr. 110, 0256-326741, 0786-245146

Szigetfalu – SZILÁGYI P. ALBERT

TM-307193 Sculia, nr. 87, 0256-410811, 0743-535464, Sz.: Gátalja, Detta

Temesvár-Belváros – FAZAKAS CSABA

TM-300200 Timisoara, str. T. Cipariu nr. 1, 0256-492992, 0788-636989,
temrefbelvaros@yahoo.com, Sz.:Szentandrás, Buziásfürdő, Nagyósz

Temesvár- Új Ezredév – GAZDA ISTVÁN

TM-300120 Timisoara, Spl. Morarilor 1/b, 0256-495922, 0745-376018, ujezredev@yahoo.com

Temesvár-Újkissoda – BÁLINT SÁNDOR

TM-300434 Timisoara, str. Herculan nr. 81, 0256-215794, sandor_balint@yahoo.com,
Sz.: Kardostelep, Temesság

Temesvár-Vöröscsárda – KOVÁCS IBOLYA

TM-300200 Timisoara, P-ta I.C.Bratianu nr. 2, 0356-177667, 0744-574792,
ibolya.kovacs@yahoo.com

Újmosnica – GAZDA MELINDA

TM-307160 Mosnita Noua, nr. 254, 0256-393502, 0747-085661, Sz.: Medves

Újszentes – SZÚCS ANDRÁS-OTTÓ

TM-307160 Dumbravita, str. Gh.Doja nr. 36, 0256-214649, 0723-216237,
refujszentes@yahoo.com, Sz.: Gyarmata

Végvár – BÓDIS FERENC

TM-307430 Tormac, nr. 360, 0256-392824, 0256-392824, 0740-152037,
bodisferi@yahoo.com, Sz.: Niczkfalva

Zsombolya – beszolgál: FAZAKAS CSABA esperes

TM-305400 Jimbolia, str. Peter Jung nr. 22C, 0788-636989, Sz.: Nagyszentmiklós,
Valkány, Keresztúr, Gyertyámos

Kórházlelkész – DEMETER SÁNDOR

TM-300200 Timisoara, T. Cipariu nr. 10, 0740-246164, demetersandor@yahoo.de

SZILÁGYSOMLYÓI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – SZÓNYI LEVENTE esperes

Székhely: 455300, Simleu Silvaniei, str. Crinului nr.35. Jud. Sălaj; Tel: 0260-678902

Levelezési cím: 457332, Lompirt nr.241, Jud. Sălaj;

Tel/Fax: 0260-656145 e-mail: leventeszonyi@yahoo.com

Irodavezető: CSORVÁSI ERZSÉBET – 0728495929

Főgondnok – SZÉKELY CSABA

SJ-457332, Lompirt nr. 270., 0260-656062; 0753039826, scsaba76@yahoo.com

Alsóvalkó – SZISZIK LÁSZLÓ nylp.

SJ-457345 Valcău de Jos nr. 61/A, 0260-670945, 0742-598784

Bürgezd – RUZSA ISTVÁN

SJ-457261 Bilghez nr.86., 0260-670643; 0751-784354, ruzsa.istvan@citromail.hu

Ipp – KOCSIS AMBRUS TIBOR

SJ-457210 Ip, str.Principală, nr.138, 0260-671548, 0743-043596, ippref@freemail.hu; kobitib@gmail.com

Kémer – KÁNYA ZSOLT ATTILA

SJ-457060 Camăr, str. Principala, nr.288, 0260-672120; 0769-629199, kanyazsoltattila@yahoo.com

Kraszna – BOGDÁN SZABOLCS, KOVÁCS ISTVÁN

SJ-457085 Crasna nr.2, 0260-636072; 0260-636333; 0726-248828, szabolcsbogdan@yahoo.com, 0745-996975, krasznaref@yahoo.com

Krasznahorvát – FAZAKAS JUDIT

SJ-457185 Horoatu Crasnei nr.217, 0260-637466; 751-185645; 0745-095073, jutkafazakas@yahoo.com

Lecsmér – POCSVEILER ISTVÁN LEVENTE

SJ-457231 Leșmir nr. 123, 0756-792384, istvan@pocsveiler.com

Ráton – GÁSPÁR ZOLTÁN

SJ-457088 Ratın, nr.161, 0260-637026; 0740-797622, zoltangaspar75@yahoo.com

Sarmaság – PÜSÖK JÓZSEF ATTILA

SJ-457330 Șarmășag, str.Sălajului nr.18., 0260-655112, 0744-237293, pusokati@yahoo.com

Sarmaság-Bányatelep – LUCZA ISTVÁN ATTILA

SJ-457330 Șarmășag, str. Minerilor Bl.M9, ap.1. 0260-656566, 0749-171129, istvanlucza@yahoo.com Sz: Zálnok, Bobota, Csókaláb, Kárásztelek

Selymesilosva – FEHÉRVÁRI ERNŐ

SJ-457331 Ilișua, str.Principală, nr. 255, 0260-656123, 0745-848782, fehervari.katalin@yahoo.com

Somlyóújlak – BALÁZS FERENC BANDI

SJ-457241 Uileacu Șimleului, str.Bisericii nr.47. 0740-787622,
b.ferencbandi@gmail.com

Szilágybagos – FEHÉRVÁRI GYULA

SJ-457262 Boghiș, str.Principală, nr.161, 0260-623706, 0745-268670,
gyula.fehervari@freemail.hu

Szilágyborzás – FEHÉRVÁRI GYULA beszolgáló lelkipásztor

SJ-457263 Boziș, str. Principală, nr.37, 0260-623887, 0745-268670,
gyula.fehervari@freemail.hu

Szilágykövesd – FAZAKAS HAJNAL

SJ-457070 Chieșd nr.120, 0745-437317, fazakas.hajnal@yahoo.com

Szilágylompért – SZÓNYI LEVENTE esperes

SJ-457332 Lompirt, str.Mare, nr.241, Tel./fax: 0260-656145, 0744-626722,
leventeszonyi@yahoo.com

Szilágynagyfalu – LUKÁCS JÓZSEF, SZABÓ RENÁTA sl.

SJ-457260 Nușfalău, str.Petőfi Sándor nr.19. 0260-670358; 0740-879455;
lukacs.jozsef.ibolya@gmail.com, SZ.R.: 0752-394286, renike_69@yahoo.com

Szilágyperecsén – NAGY BÁLINT

SJ-457265 Pericei, str. Bisericii, nr.416, 0260-672740 , 0740-643460,
nagytbalint@yahoo.com

Szilágysonlyó – MIKE ZOLTÁN

SJ-455300 Șimleu Silvaniei, str.Pescărușului nr.4. Tel./Fax. 0260-678889,
refsomlyo@yahoo.com; zoltanmike@yahoo.com

Szilágyzovány – KISS MIKLÓS

SJ-457213 Zăuan, str. Principală, nr. 368, 0260-623335, 0747-235255,
zovanyimiklos@freemail.hu

Varsolc – FAZAKAS SÁNDOR

SJ-457355 Vârșolt nr.89, 0260-672507, 0744-791856, refvarsolc@yahoo.com

Kórházlátogató diakónus: DAKÓ ÉVA JUDIT

SJ-455300, Șimleu Silvaniei, str.Gh.Lazăr, Bl.N15, ap.6. 0745-679114,
dako_jutka@yahoo.com

ZILAHÍ EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – BOGDÁN ZSOLT esperes

SJ-450010 Zalau str. Kossuth Lajos nr. 16., 0260 -661495 iroda, 0727-304478, 0754 -
015761 iroda, 0752-070979 (B.ZS.), refeszilah@easynet.ro, www.reformatuszilah.ro

Egyházmegyei főgondnok – DEMJÉN ATTILA
SJ-450010 Zalău str. Corneliu Coposu nr. 24. Bl. 12. Ap.12.,
0742-875176, demjen_attila@yahoo.com

Bősháza – VARGHA LEVENTE
SJ-457037 Buișă, nr 140., 0260-654227, 0749-193817, vargha.levente@gmail.com

Désháza – USZKAI ZOLTÁN
SJ-457297 Deja, nr 153., 0743-968816, uszkaieva@yahoo.com

Diósad – KÁDÁR GYÖRGY TAMÁS
SJ-457168 Diosod nr. 219., 0260-629777, 0741-781279, ticskadar@yahoo.com

Doba – NAGY MIHÁLY
SJ-457122 Doba nr. 48., 0744-513421, szilvianagy7@gmail.com, nagymisi_73@yahoo.com

Egrespatak – GOMBOS VENCEL
SJ-457246 Aghires nr. 98., 0260-659105, 0733-970959, vancel1987@yahoo.com

Hidalmás – HÖGYE GÁL ROBERTO
SJ-457175 Hida nr. 21., 0260-644830, 0751-947787, zsiboiboleny@yahoo.com

Kusaly – LUGOSI DÁNIEL
SJ-457080 Coseiu. Nr. 142., 0260-653115, 0744-756721, daniellugosi@yahoo.com

Magyargoroszló – SÁNDOR ANDRÁS
SJ-457169 Guruslau nr. 96., 0788-481525, 0766-731992, sandoraed@yahoo.com

Magyarkecel – VÁRADI SÁNDOR KÁROLY
SJ-457245 Mesesen de Jos nr. 296, 0732-363878, varadisandorkaroly@yahoo.com

Menyő – PANITI-TELEKY ZOLTÁN
SJ-457298 Mineu nr. 134., 0765-246519, panitizoltan@yahoo.com

Mocsolya – MÓRÉ ZSIGMOND MIHÁLY LEVENTE
SJ-457326 Valea Pomiilor, nr 119., 0762-616239 morelevius@yahoo.com

Nagymon – NAGY MIHÁLY
SJ-457123 Naimon nr. 63., 0744-513421, szilvianagy7@gmail.com
nagymisi_73@yahoo.com

Ördögkút -Cigányi – TOLNAI MIKLÓS
0260-630144, 0742-649075, tolnamiki@gmail.com

Szilágyballa – BOROS ÁRPÁD
SJ-457046 Borla nr. 114., 0260-623581, 0745-306599, borosarpad57@yahoo.com

Szilágycseh – SZILÁGYI ÉVA, SZILÁGYI ZOLTÁN
SJ-455100 Cehu Silvaniei P-ta Trandafirilor nr. 20.,
Tel/fax 0260-650716, 0728-259743, 0728-784530, www.csehref.org, szkeva73@yahoo.com,
szkizo71@yahoo.com

Szilágyerked – BALÁZS ZOLTÁN

SJ-457081 Archid nr. 77., Tel/fax 0260-653017, 0740-576688 erkedbalazs@yahoo.com

Szilágyfőkeresztúr – TOLNAI MIKLÓS

SJ-457106 Cristur nr. 189., 0260-630144, 0742-649075, tolnamiki@gmail.com

Szilágygörcsön – ANTAL ATTILA

SJ-457107 Gircei nr. 135., 0360-568531, 0741-477618, zilahiati@yahoo.com

Szilágypanit – SZILÁGYI ZOLTÁN

SJ-457171 Panic nr. 94., 0260-669753, 0767-627486, szipanit@freemail.hu, szilagyizoltan67@yahoo.com

Szilágysámson – SZÁSZ BÁLINT RÓBERT

SJ-457325 Samsud nr. 369, 0260-653222, 0763-677728, szaszbalintrobert@yahoo.com

Szilágyszeg – SÍPOS ANDRÁS

SJ-457295 Salatig nr.136., 0745-038992, ellandras@freemail.hu

Szilágyszentkirály – SÜLE GYULA ZSOLT

SJ-457124 Sincraiu Silvaniei nr. 42., 0740-703175, sulegylazsolt@freemail.hu

Vérvölgy – SÜLE GYULA ZSOLT

SJ-457126 Verveghiu nr. 90., 0740-703175, sulegylazsolt@freemail.hu

Völcsök – BARABÁS ATTILA

SJ-455104 Ulciug nr. 90., 0746-828486, attilabarabas@yahoo.com

Zilah-Belváros – PÜSÖK SÁNDOR CSABA, LUKÁCS LEVENTE

SJ-450006 Zalau str. A. Saguna nr. 7., 0260-661487, 0740-602463 iroda, 0744-999537, 0749-393854, pusokcsaba@yahoo.com, proteolev@gmail.com

Zilah-Fenyves – BOGDÁN ZSOLT, IFJ. JÓZSA FERENC

SJ-450006 Zalau str. Maxim D Constatntin nr. 5., 0260-661454 iroda, 0260-660479 otthon, 0727-304478, 0745-709676, zifer@freemail.hu, ijozsaf@yahoo.com

Zilah-Liget – OLÁH MIHÁLY, SZÁNTHÓ JÚLIA

SJ-450123 Zalau str. Simion Bărnuțiu 40/A. Tel/fax.: 0260-661524 iroda, 0721-219379, 0743-618950, zilahliget@gmail.com, www.zilah-liget.blogspot.ro

Zsibó – HÖGYE GÁL ROBERTO

SJ-455200 Jibou str. 1 Dec 1918 nr. 20., 0260-644830, 0751-947787, zsiboiboleny@yahoo.com

Korhazlelkeszek:

LUGOSI DÁNIEL – SJ-457080 Coseiu., nr. 142., 0260-653115, 0744-756721, daniellugosi@yahoo.com

ANTAL ATTILA – SJ-457107 Gircei nr. 135., 0360-568531, 0741-477618

zilahiati@yahoo.com

BÖRTÖNLELKÉSZEK

Nagybányai Egyházmegye – ALFÖLDI LAKATOS TIBOR (Felsőbánya)

Szatmári Egyházmegye – RÁCZ ERVIN (Erdőd)

Bihari Egyházmegye – GHITEA-SZABÓ JÓZSEF-LEVENTE – 0752-103-983

KÓRHÁZLELKÉSZEK

Nagybányai Egyházmegye –ORBÁN CSENGE – 0744-975586

Szatmári Egyházmegye – BALVINSZKI SÁNDOR

SM-440058 Satu Mare str. Wolfenbüttel nr. 34, 0261-715897, 0742-946124,

balvinszky@freemail.hu

Nagykarolyi Egyházmegye – CSÓKA DEZSŐ - 447261-Berea, nr.83, tel. 0745-327375

Bihari Egyházmegye – NACSÁDINÉ CSUKA MELINDA (Nagyvárad)

BH-410439 Oradea B-dul. Ștefan cel Mare, bl. ANL, sc. B, ap. 22.

Tel.: 0359-410-960; 0771-319-238; csukamelinda@yahoo.com

ARDAI ERIKA (Nagyszalonta) – Tel.: 0742-148-373

Érmelléki Egyházmegye – SZŰCS ZOLTÁN

BH-415300 Marghita Calea Republicii nr. 71. Sc. C. ap. 2.

Tel.: 0259-459760, 0745-648578 zoltanszucs1972@hotmail.com

Temesvári Egyházmegye – DEMETER SÁNDOR

TM-300200 Timisoara, T. Cipariu nr. 10, 0740-246164, demetersandor@yahoo.de

Szilágysomlyói Egyházmegye – DAKÓ ÉVA JUDIT diakónus – 0745-679114

SJ-455300, Simleu Silvaniei, str.Gh.Lazar, Bl.N15, ap.6., dako_jutka@yahoo.com

Zilahi Egyházmegye

ANTAL ATTILA 0260-630005, 0741-477618

SJ-450154 Zalău Str. B. P. Hașdeu bl. H25, ap. 8 zilahiati@yahoo.com

LUGOSI DÁNIEL – 457080 Coseiu., nr. 142 jud. Salaj, 0260-653115,0744-756721,

daniellugosi@yahoo.com

ISKOLALELKÉSZEK

Szatmári Református Gimnázium, Szatmárnémeti – ILONCZAI ZSOMBOR

SM-447171 Bercu nr. 8. Tel.: 0261-828945, 0766-662103, izsombor@yahoo.com

Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnázium, Nagyvárad – KÖVENDI ISTVÁN

BH-410102 Oradea, str. A. Șaguna nr. 1. Tel.: 0259-455804, 0740-958887 kovendi@yahoo.com

Zilahi Református Wesselényi Kollégium, Zilah – SZILÁGYI ZOLTÁN

SJ-450099 Zalău Str. Mihai Viteazul nr. 59, Tel.: 0260-614881, 0767-627486

Partiumi Keresztény Egyetem, Nagyvárad – Egyetemi lelkész: RÁKSI LAJOS
BH-410445 Oradea, str. Primăriei nr. 27. Tel.: 0259/418244, 0761-689331,
raksilajos@gmail.com, www.partium.ro

EGYHÁZMEGYEI MISSZIÓI ELŐADÓK

Nagybányai Egyházmegye – SEBESTYÉN LÁSZLÓ EDE
MM-437080 Cimpulunglung la Tisa Nr.132. 0262-370616, 0743-939940,
slede@citromail.hu.

Szatmári Egyházmegye – NAGY ERIKA
SM-447180 Livada str. Victoriei nr. 80. 0261-840142, 0748-050536, sarkoz.erika@gmail.com

Nagykárolyi Egyházmegye – SZABÓ SÁNDOR
SM-447245 Pir nr.212, 0261-821708, 0769-246536, szabosandor80@yahoo.com

Érmelléki Egyházmegye – DARABONT TIBOR
BH-417446 Otomani nr. 220. 0259-357-312, 0744-550-973, bontti@freemail.hu

Bihari Egyházmegye – BERKE SÁNDOR
BH-417595, Tinca, Str. Avram Iancu nr. 53 Tel.: 0259-310299 berkesandor@gmail.com

Aradi Egyházmegye – JÓZSA FERENC jozsaferencz@freemail.hu
AR-310205, Arad, Str. A. Ivireanu nr. 6., Tel.: 0257-218414

Temesvári Egyházmegye – KOVÁCSNÉ PAP IBOLYA
TM-300200, Timișoara-Ciarda, Str. Dr. Russel nr. 2.
Tel.: 0256-433488 voroscsarda@yahoo.com

Szilágysomlyói Egyházmegye – NAGY BÁLINT
SJ-457265 Pericei, str. Bisericii, nr.416, 0260-672740 , 0740-643460,
nagybalint@yahoo.com

Zilahai Egyházmegye – SZILÁGYINÉ KUPÁS ÉVA
457246, Aghireș, nr. 98. Jud. Sălaj, Tel.: 0260-659105 szkizo@vipmail.hu

A KRE PRESBITERI SZÖVETSÉGÉNEK CÍMTÁRA

LÁSZLÓ KÁLMÁN elnök
SJ-450151 Zalău, str. Gh. Doja nr 86 Bl. D86, ap. 12
Tel.: 0260-630925, 0260-661495, 0726-748432 lkalman2@freemail.hu

VENTER MIKLÓS főtítká
AR-310308 Arad, str. C. Ignat nr. 56, Bl B, ap. 19. 0722-437208, mikiref@yahoo.com

TÓTH ZSIGMOND ügyvezető elnök
BH-417465 Cetariu, str. Mare nr. 271. 0741-471124. belacet@yahoo.com, belacet@gmail.com
MÁRTON JENŐ jegyző
MM-430321 Baia Mare, str. N. Iorga nr. 1, ap. 64. Tel.: 0262-222346, 0745-508531

NEMES LUJZA pénztáros

BH-410326 Oradea, str. Doina nr. 14, Bl C71, ap. 17. Tel.: 0744-282077

TÓTH ANDRÁS missziói titkár

SJ-457330 Sărmășag, str. Szilágy nr. 66. Tel.: 0260-655153, 0728-279802

BARA CSABA etikai b. elnök

SM-410114 Satu Mare, str. C. Brâncuși nr. 18. Tel.: 0741-770163, kekfeher@gmail.com

ERDŐS SÁNDOR gazdasági b. elnök

AR-317301 Adea, nr. 210, Tel.: 0744-547274. marta.erdos@yahoo.com

NAGY JUDIT NOÉMI ifjúsági b. elnök

BH-410252 Oradea, Gh. Pop de Băsești nr. 5. Tel.: 0740-387946, judit_noemi@yahoo.com

ENYEDI ANDRÁS presbiter képző biz.

TM-305100 Buzias, str. Florilor nr. 11, Tel.: 0256-321768, 0724-309803

VARGA BÁLINT cenzor

SM-440073 Satu Mare, str. Wolfenbüttel nr. 64. Tel.: 0261-877571, 0746-677529

MÉSZÁROS GYÖNGYI könyvelő – meszarosgyongyi@yahoo.com

BH-Oradea, str. Sovata nr. 32, Bl C16, ap. 17. Tel.: 0359-402458, 0721-345933

CSILLAG ALPÁR pályázati referens

SJ-450151 Zalău, str. Gh. Doja nr. 119B. Tel.: 0749-354694, csillag_alpar@yahoo.com

EGYHÁZMEGYEI PRESBITERI SZÖVETSÉGI ELNÖKÖK

VENTER MIKLÓS aradi EPSZ elnök

310057 Arad, str. Capitan Ignat nr. 56, Bl B, ap. 19, jud. Arad

Tel.: 0722-437208, 0763-224173, 0770-288163. mikiref@yahoo.com

MÁRTON JENŐ nagybányai EPSZ elnök

430321 Baia Mare, str. N. Iorga nr. 1, ap. 64. Tel.: 0262-222346, 0745-508531

TATÁR MIKLÓS szatmári EPSZ elnök

440164 Satu Mare, str. Brândușa 9/9, jud. Satu Mare Tel.: 0722-862981, 0261-769292

BESSENYEI KÁROLY nagykárolyi EPSZ elnök

447157 Lelei nr. 850, jud. Satu Mare, Tel.: 0744-986824

VÁNYI ATTILA érmelléki EPSZ elnök

417545 Simian nr. 47, jud. Bihor, 0259-356241, 0740-040359, vanyi_attila@yahoo.com

TÖRÖK SÁNDOR bihari EPSZ elnök

410169 Oradea str. L. Pasteur nr. 147, jud. Bihor, Tel.: 0744-255683

ENYEDI ANDRÁS temesvári EPSZ elnök

305100 Buzias. str. Florilor nr 11, Jud. Timiș Tel.: 0256-321768, 0724-309803

TÓTH ANDRÁS somlyói EPSZ elnök
457330 Șarmășag str. Szilagy nr. 66. Jud. Sălaj Tel.: 0260-655153, 0728-279802

VINCZE JÁNOS zilahi EPSZ elnök
455200 Jibou str.1 Dec 1918, Bl S45 Ap 7. Jud. Sălaj Tel.: 0260-641305, 0765-847619

Sajtóreferens: TÓTH ZSIGMOND BÉLA
417465 Cetariu Str. Mare nr. 271. Tel.: 0741-471124 belacet@yahoo.com

A KRE NŐSZÖVETSÉGE

Egyházkerületi Elnökség

Elnök: BOGYA KIS MÁRIA 440199 Satu Mare Str. Inăului nr. 11.
Tel.: 0261-769745, 0788-284545

1. Alelnök: BALÁZSNÉ KISS CSILLA 415700 Valea lui Mihai Str. Kalvin nr. 16,
Tel.: 0259-355447

2. Alelnök: KOVÁCS ILDIKÓ 300200 Timișoara Str. 1. Decembrie nr. 94 Ap. 4,
Tel.: 0356-106630

3. Alelnök: MIKE GYÖNGYVÉR 457300 Șimleu Silvaniei Str. Pescăruș nr. 4,
Tel.: 0260-678889

4. Alelnök: NAGY ERIKA 447180 Livada Tel.: 0261-840142

Titkár: MIHÁLY KATALIN 447210 Odoreu Str. Republicii nr. 102, Tel.: 0261-775010

Jegyző: KOVÁCS BORBÁTH KATALIN 410380 Oradea Str. Italiana nr. 35. Bl. Y2/35
Tel.: 0359-305718

Pénztáros: FEKETE JUDIT 410067 Oradea Piața Independenței nr. 35. Ap. 21.
Tel.: 0259-231310

EGYHÁZMEGYEI NŐSZÖVETSÉGI ELNÖKÖK

Aradi Egyházmegye – DÉNES ERZSÉBET 317420 Zerind nr. 282 Tel.: 0257-355516

Bihari Egyházmegye – FÖLDESY MÁRTA 417197 Ghiorac 373, Tel: 0744-959-241

Érmelléki Egyházmegye – DR. KARÁSZI ROZÁLIA 415700 Valea lui Mihai
Str. Izvorului nr. 11, Tel.: 0259-355246

Nagybányai Egyházmegye – TÄMÄŞANNÉ OROSZ ÉVA

Nagykarolyi Egyházmegye – BALOGH ENIKŐ 447207 Moftinu Mic 218. 0261-875007

Szatmári Egyházmegye – NAGY ERIKA 447180 Livada Tel.: 0261-840142

Szilágyosomlyói Egyházmegye – PANITI ESZTER 457060 Camăr 288. Tel.: 0260-672120

Temesvári Egyházmegye – KOVÁCS IBOLYA 300200 Timișoara-Ciarda
Str. Dr. Russel nr. 2, Tel.: 0256-433488

Zilahi Egyházmegye – SZILÁGYI ÉVA 457246 Aghireș nr. 98, Tel.: 0260-659105

KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG - KRISZ krisziroda@yahoo.com

Elnök: KÁNYA ZSOLT ATTILA ifjúsági szakelődó

SJ-Leşmîr nr. 123, Tel.: 0729-934078, 0722-686819 kanyazsoltattila@yahoo.com

Alelnök: FAZAKAS FERENC SÁNDOR

BH-417608 Telechiu nr. 103, Tel.: 0259-345661, 0745-757647, fazakasf@gmail.com

Irodavezető: JAKÓ SÁNDOR ZSIGMOND

BH-417235 Com. Diosig Sat. Ianca, str. Mărăşeşti nr. 8

Tel.: 0259-350-617, 0740-215802, jako_sandor@yahoo.com

NYUGDÍJAS LELKÉSZEK

Ábrám Sámuel	SM-440038 Satu Mare Str. Lucaciu Vasile Nr. 40, Ap.4
Balog Sándor	SM-445100 Carei Str. Gh. Baritiu Nr. 7
Bányai Ferenc	AR-317401 Mailat Str. - Nr. 89
Barcza Dániel	SM-447291 Dobra Str. - Nr. 250
Barta András	SM-447050 Berveni Str. - Nr. 185
Bartha Sándor	SM-440074 Satu Mare Str. Iorga N. Nr. 29
Bessenyei István	MS-545400 Sighisoara Str. Plopilor Nr. 18, Ap.15
Bogdán János	SM-447060 Bogdánd 279/C
Borsi Zsigmond	BH-410191 Oradea Str. C. Brancoveanu Nr. 19
Bottván Gyula	BH-410115 Oradea Str. Stefan cel Mare Nr. 4, Ap.32
Bozsoky Sándor	BH-417435 Sacueni Str. Crisana Nr. 38
Domján László	BH-410094 Oradea Str. Kogalniceanu M. Nr. 40, Ap.1
Dr. Varga Pál	D-74074 Heilbronn Str. Geibelstrasse Nr. 5
Dr. Eszenyei Mária	BH-410169 Oradea Str. Dózsa Gy. Nr. 29
Fodor Elemér	SM-440085 Satu Mare Str. Argesului Nr. 58
Gáll Miklós János	SJ-457255 Pericei Str. - Nr. 481
Gavrucza Tibor	BH-410061 Oradea Str. C. Dobrogeanu-Gherea Nr. 2, Ap.3
Gönczi József	HR-530122 Miercurea-Ciuc Str. pictor Nagy Imre Nr. 33
Gulya Géza	BH-410019 Oradea Str. M. Eminescu Nr. 34, Ap.8
Hegedűs István	SM-445300 Tasnad Str. cart. Victoriei Nr. 118/8, Bl. 11B, Ap.8
Henter Lajos	SM-445100 Carei Str. József A. Nr. 13
Dr. Hermán M. János	NL-8011 GT Zwolle Str. Hertenstraat Nr. 24
Horváth Miklós László	SM-445100 Carei Str. Uzinei Nr. 58/1, Ap.7
Kajtár Gyula	SM-440250 Satu Mare Str. Paulesti Nr. -, Bl. UP28, Ap.11
Kelemen András	SJ-457241 Uileacu Simleului Nr. 33
Kiss István	HU-4140 Csökmő Str. Kossuth L. Nr. 136
Kiss Zoltán	CJ-405400 Huedin Str. piata Victoriei Nr. 19

Koncz Károly	BH-410533 Oradea Str. Nufarului Nr. 13, Bl. D136, Ap.6
Kovács Ferenc János	SM-447360 Viile Satu Mare Str. Principala Nr. 55B
Kovács Károly	BH-417165 Cetariu Nr. 363
Kulcsár Erzsébet	SM-447355 Vetis Nr. 165
Makay Botond Károly	CS-320168 Resita Str. Caransebesului Nr. 5A, Sc.1, Ap.7
Maksai Árpád	BH-410414 Oradea Str. Mehedinti Nr. 25, Bl. X34, Ap.19
Mátyás Árpád	SJ-457046 Borla Nr. 364A
Mészáros Árpád	SM-445300 Tasnad Str. N. Balcescu Nr. 44
Mezei Horváti Miklós Attila	HU-4332 Nyírders Str. Bátori Nr. 18
Molnár Kálmán	SJ-455100 Cehu Silvaniei Str. Libertatii Nr. 81
Molnár Endre	SJ-455200 Jibou Str. Parcului Nr. 43
Müller Dezső	SM-447170 Lazuri Nr. 474
Nagy István	SM-447171 Bercu Str. Principala Nr. 12
Orosz Árpád Csaba	USA-44141 Brecksville, OH Str. Highland Drive Nr. 9330
Páll András Imre	MM-437080 Campulung la Tisa Nr. 900
Pályi Kiss Zsigmond	SM-447050 Berveni Str. Herman O. Nr. 350
Pánti László	HU-5211 Tiszapüspöki Str. Deák Ferenc Nr. 3
Papp Benjámín	BH-417585 Tileagd Str. Unirii Nr. 29A
Papp István Jenő	FR-57530 Courcelles-Chaussy Str. Marechal Leclerc Nr. 6
Papp Sándor	AR-315100 Chisineu Cris Str. Infratirii Nr. 30
Petkes György	SM-440230 Satu Mare Str. Ostrovului Nr. 2A, Et.3, Ap.83
Posta József	BH-410476 Oradea Str. Vaporului Nr. 34
Püsök József	CJ-400681 Cluj-Napoca Str. Borsa Nr. 1, Ap.21
Rozsnyai István	HU-4028 Debrecen Str. Szigligeti Nr. 7, Ap.1
Sarkadi Nagy Zoltán	SM-445100 Carei Str. Rozelor Nr. 60
Sípos Ákos	SM-417214 Martinesti Str. Parohia Reformata
Sipos István	HU-4971 Rozsály Sport u. 9
Szabó Ferenc	BH-410008 Oradea Str. Ady E. Nr. 83, Ap.8
Szatmári Elemér József	MS-540081 Targu Mures Str. Argesului Nr. 10, Ap.8
Székely Béla	BH-410380 Oradea Str. Italiana Nr. 24, Bl. Z5, Ap.25
Székely István	SM-445100 Carei Str. 25 Octombrie Nr. 29, Sc.B, Ap.32
Székely Lajos	BH-410381 Oradea Str. Calugareni Nr. 8, Sc.C, Ap.47
Szép Elemér	SM-440168 Satu Mare Str. Careiului Nr. 34, Bl. 11, Sc.C, Ap.44
Szilágyi Tibor	SJ-457325 Samsud Str. - Nr. 162
Sziszik László	SJ-457300 Simleu Silvaniei Str. Zambilelor Nr. 9
Tamás Béla	AB-517293 Oiesdea Str. Principala Nr. 133
Tar István Sándor	BH-410087 Oradea Str. Armatei Romane Nr. 12, Ap.5
Vadady Filep Gyula	SM-447360 Viile Satu Mare Str. Principala Nr. 92A
Vajda András	HU-1044 Budapest Str. Szekfu Gy. Nr. 20, Ap.11
Varga Károly	MM-430161 Baia Mare Str. Sasarului Nr. 15.
Varga Sándor	SM-445100 Carei Str. Tireamului Nr. 28
Varsányi Rudolf	BH-417360 Osorhei Str. Mica Nr. 449
Vicsai Ferenc	SJ-457245 Mesesenii de Jos Str. - Nr. 152A
Zsigmond József	BH-410102 Oradea Str. Lunga Nr. 5

ERDÉLYI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET

EPARHIA REFORMATA DIN ARDEAL

CJ–400079 Cluj (Kolozsvár), str. I. C. Brătianu (Király u.) nr. 51-53.

Igazgatótanács: 0264/592453.

Püspöki Hivatal – Kató Béla püspök

Tel/fax: 0264/597472, 0264/595104

e-mail: egyhazkerulet@reformatus.ro

Központi Gyűjtőlevéltár

Kolozsvár, Farkas utca (str. Kogălniceanu) nr. 16/A (a templom kerengőjében)

Levéltárosok: DR. SIPOS GÁBOR, ÓSZ SÁNDOR ELŐD e-mail: refarch@gmail.com

Kutatószolgálat: munkanapokon 9–16 óra között. Tel.: 0040-(0)264439481

Bethlen Gábor Református Dokumentációs Könyvtár

Nagyenyed, Bethlen Gábor Kollégium, Bethlen Gábor u. 1. sz.

Főkönyvtáros: GYÖRFI DÉNES

ESPERESI HIVATALOK

Brassói Egyházmegye

500074 Braşov, str. Sitei nr. 142, ap. 5, jud. Braşov, 0268-414469,

brassoeme@yahoo.com

Dési Egyházmegye

405200 Dej, str. N. Iorga nr. 6, jud. Cluj, 0264-211134, protrefdej@clicknet.ro

Erdővidéki Egyházmegye

525100 Baraolt Cal: Trandafirilor nr. 40, Bl. 1A, Sc. A, Ap.1., jud. Covasna,

0267/379494, erdovideki-eme@gmail.com

Görgényi Egyházmegye

545300 Reghin, str. Bujorului nr. 2, jud. Mureş, 0265-512443,

gorgenyiesperesihivatal@yahoo.com

Hunyadi Egyházmegye

331142 Hunedoara str. 9 Mai nr. 19. jud. Hunedoara Tel: 0254/560877

hunyadieme@yahoo.com

Kalotaszegi Egyházmegye

405400 Huedin, str. Horea nr. 21, jud. Cluj, 0264-354319, kalotaszegieme@gmail.com

Kézdi-Orbai Egyházmegye

525400 Târgu Secuiesc, str. Bem J. nr. 11/A, jud. Covasna, 0267-361056,

kezdiorbai@gmail.com

Kolozsvár-Külső Egyházmegye

400113 Cluj, Piaţa Unirii nr. 23, jud. Cluj, 0264-592282, kesp@freemail.hu

Küküllői Egyházmegye

547235 Fântânele, str. Principală nr. 66, jud. Mureș, 0265-580099, 0265-580016,
kukullo@rdslink.ro

Marosi Egyházmegye

540072 Târgu Mureș, Piața Bernády nr. 3, jud. Mureș, 0265-214975,
marosi@teleki haz.org

Maros Mezőségi Egyházmegye

540072 Târgu Mureș, Piața Bernády nr. 3, jud. Mureș, 0265-250051,
marosmezo@teleki haz.org

Nagyenyedi Egyházmegye

515200 Aiud, Piața Consiliul Europei nr. 2, jud. Alba, 0258-863286, 0258/811826,
nagy_enyed@yahoo.com

Sepsi Egyházmegye

520027 Sfântu Gheorghe, str. Gyárfás Jenő nr. 5, jud. Covasna
0267-313363, sepsieme@yahoo.com

Székelyudvarhelyi Egyházmegye

535600 Odorheiu Secuiesc P-ta Márton Áron nr. 2, jud. Harghita
Tel: 0266/210066, udvarhelyi@kabelkon.ro

Tordai Egyházmegye

401071 Turda, Cart. Poiana str. Câmpeni nr. 64/A, jud. Cluj, 0264-324748,
tordaieme@yahoo.com

Tartalomjegyzék

A hely, ahol élsz megrendült-e veled?	5
Szánd meg Uram Isten!	7
FORR A DALOM	33
Sulyok István	38
GYÜLEKEZETI ŐRJÁRAT	49
Nemzedékről nemzedékre	49
Élet az Avasok között	54
„Hegyen épített város“ Halmiban	59
Meggéssett emlékezés	63
Iriny arcai	68
A hálaadás jegyében	76
Nem hagyjuk a templomot és az iskolát	81
Múlt és jelen Érsemjénben	86
Viharos múlt, élő jelen Biharon	91
Határ mentén, Isten közelében	95
Kegyelemből hit által	99
Megmaradásra ítélve	104
A kisperegi templom – kezdetektől máig	108
Élő gyülekezet Szilágybagoson	111
Tövisháti eklézsia	116
Elkallódás ellen	121
Engedjétek hozzám jönni: az egyházat	124
Szociális központok Bihar megyében	128
Diakónia Keresztyén Alapítvány Nagyvárad Fiókszervezete	130
Gondolatok a presbiterképzésről	132
Presbiterképzés a gyakorlatban	136
Szórványörök üzenete az Őrségből	138
Jézus soha nem létezett?!	142
A magyar zenei nyelv fejedelme, Bartók Béla	144
Névtelen sírtól a halhatlanságig	147
Az anyák életének megmentője	152

A Nagy fehér Varázsló	153
A Kormányzó	155
Egyházi fegyelmezés Micskén a 19. században	156
A halhatatlan Rákóczi	161
Tisza Kálmán	170
Egy nagy tudós kálváriája	172
Ady eskető és temető lelkésze, Haypál Benő	176
Irodalmi arcképcsarnok	179
Ajándék rímekben	189
Kincset érő hagyományok a Fekete-Körös völgyében	195
Vadászó magyarok	201
Gyerekeknek	210
Vigyoristák	219
Fő az egészség	223
Keresztrejtvények	233
Jelentős évfordulók 2015-ben	242
A Királyhágómelléki Református Egyházkerület címtára	259